Biekorf. Jaargang 1

bron
Biekorf. Jaargang 1. Gebr. De Plancke, Brugge 1890

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bie001189001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. BIEKORF

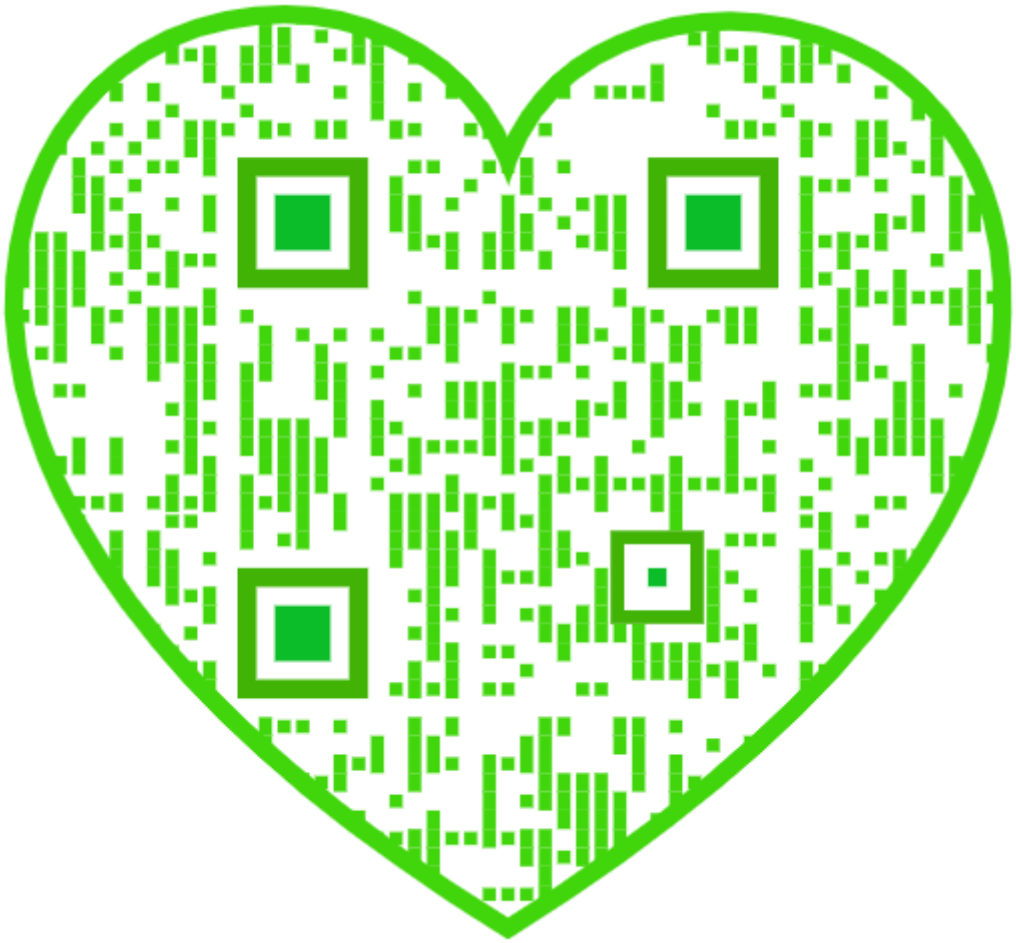

[Nummer 1]

Bladwijzer van woorden en zaken

Boeken

	Bladz.
Dertig geestelijke liederen	351
Etudes littéraires sur Vondel door *Z.E.H. Cam. Looten*	15
Etymologisch woordenboek van Dr J. Franck	367
Gezellens kerkhofblommen, vertaald in 't Engelsch	48
Openbaringen van Sinte Geertruide, door *E.O.P. Damman*	14
Waasch Idioticon	224

Brieven

Uit America	76
Uit Indiën	97

Dicht- en Spraakveerdigheid

Dankzegginge, in dicht	116
Gestafrijmde dichtreken	169
Handspreuken	275
't Kasje van hout spelen	263
Mattheitje kam van Watoe	271
's Menschen nietigheid	120
Opschrift op baaljen	318
Over den Weduwale-vrongelwei-populierelouw	207
Tijdelijk goed (nadeel)	117
Pinta trahit pintam	126
Rapen zaaien	368
Rusten	336
Stillemans	223
Tafelzegen	116
Tiere-liere-liere	208

Sint-Marcusdag 336
Vrede 336
Volksliedje (Dermonsch) 144

Eigennamen

Coolscamp 64
De Veuster 100
Eeghem 64

	Bladz.
Heindrijk	69
Kelling te Zande	316
Lampernisse	363
Lampo	363
Lichtervelde (plaatsnamen)	348
Reymers, 't Spaansch Ramirez	120
Roobeke-Roubaix	368
Stillemans	64
Tremeloo	99
Fransch Vlanderen	
Bavinchove	159
Cassel boven	159
Comité flamand de France	63
De Coussemaker	63
Hazebrouck: Oranjeappels te rapekaai smijten	368
Leconte, voorstaander van 't vlaamsch	111
Looten	31
Sint-Omaars kerke	167
Tafelbelle	190
Verclytte, vlaamsche schrijver	108
Verdwijninge van 't vlaamsch	334
Vlaamsch	109
Vlaamschgezindheid	288
Gedichten	
Bietjes	3
Bietjes	39
Chrysanthemen	361
Donck (Godlief-Jan-Maria)	31
De Bo	32
't Daghet in den Oosten	95
Eerste communiedicht	113
Eerste communiedicht	I21
Grondhertelijke nieuwjaarwensch	191
o Gulden hoofd	260
Handspreuken	236

Den Heere J.B. Hoste	200
Inhalinge van den Pastor van Stavele	240
Philips Jongherycx	230
Lieve kind	143
Klaver viere	91
De Leeuw der Gulden Sporen	313
Machriete	107
Macry-Correale	40
Marietje	349

	Bladz.
Mochte mij	347
Moeder Vincentia	145
Nieuwjaarwensch	32
Ploeg (de)	I69
Palfyn ter eere	246
Perelaar	365
Resurgam	365
Stillemans heilzang	175
Het Testament	344
Torre bouwen	218
Te peerde rijen op eenen stok	94
Vlaamsche biekorf	65
Verlatene kerke (de)	58
Zinneloosheid	89
Zomer	157
Zuster Dominica	89

Zieldichten

Demonie	73
Zieldichtje	31
David Delanoy	93
Drie kerkhofblommen van Deken De Bo zaliger	171

Geplogentheden

Begravingen	287
Geboortelepels	209, 249
Kruikoeke	52
Kruiskens, langs den weg, voor afgestorvenen	128
Oranjeappels te rapekaaie smijten	368
Vlaamsche visschers	283

Geschiedenisse

Begijnen, verboden ze te kwellen 124
Beloken tijd 153
Boekweitkoeken, verboden te verkoopen 124
Buskruid in den oorlog 294
De Veuster 100
La fille aînée de l'église 325
Gilden 23
Hutsepot van honden, verboden te verkoopen 124
Kleermakers 23
Lazaruskleppe 101
Loten om over eene gerechtelijke zake te beslissen 125
Muite, dienende om dronkaards derin op te sluiten 124

	Bladz.
Popline	224
Rechtspleginge (oude) in Vlanderen	124
Riffoen, in Libanon	151
Scheppers	24
Sint-Baafs	24
Sint-Eewoud	23
Staas De Lannoy	42, 320
Strooitje trekken, om een geding te beslissen	125
Urbanisten	24
Vlanderen, volgens Barthol. Engelsman	36, 88
Vlamingen in Syrien	150
Waefels, verboden te verkoopen	124
Zouain, vlaamsche name	152

Gods lieve Heiligen

Sint Eewoud	9, 23
Zalige Ydesbald van der Gracht	179

Kunst en Wetenschap

Bloemkunde	49
Bouwkunde, vlaamsche	166
Citroenkruid	49
Cockelneuse, ziekte	64
Confilie-de-Greyn	49
Coolkerke, schilderij	255
Galnoten, op den wilden roozelaar	127
Geeraartsbloemtje	316
Grondverwen	122
Houcke, schilderijen	271
Mane en weder	135
Melaatschen	101
Melissa officinalis	49
Mostroozen	127

Muurschilderinge in Sinte-Walburgen kerke te Veurne 75
Muzikanten, vlaamsche 158
Oegst 256
Onderwijs 238
Potterie, tapijtwerken 170
Razernij 47
Rood, geluw en blauw 122
Roste mane 26
Scheeve weken 311, 331
Schilderij te Coolkerke 255
Schilderijen te Houcke 271

	Bladz.
Schilders, vlaamsche	157
Sinte-Katrhineblommen	11
Sinte-Maartens zomertje	74
Tapijtwerken in de Potterie	170
Theeboom in Indien	229
Valsche eed gestraft, schilderij	128
Verwen	122
Vlanderen (Oud-) marken	272
Wereldure en wereldtijd	250, 257, 297
Zuydschote, torennaalde	128

Liederen

Dat vinnig vlaamsche bloed!	298
Sint-Joseph	351
Transvaalsch lied	149

Nieuws

Dr Guido Gezelle, buitenlandsch eerelid van de maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden	208
IJzerweg over de Cordilleras de los Andes	367
IJzerweg voor schepen in Canada	351
Post	318
Sinte-Godelieve's klooster te Ghistel	299
Dr Van Steenkiste, Ridder	80

Oorkondschap

Eeghem	64
Grafschriften	57
Handboek van C.V. gilde van Gulleghem	384
Jantje van Sluis	161
Klokke	162
Lubeeksch handschrift	79

Spreuke op eenen beker 78

Oude boeken

Bartholomeus, Engelsman 35, 87
Boek van den leven Ons Heeren Jesu-Christi 118
Freckenhorster Heberolle 364
Handspreuken 236
Herbane tot de volmaecktheyt 120
Leven van de H. Maghet Geertruid door C.D.W. 14
Philips Jongherycx 229
Spieghel der wijsheid van Jan Praet 223
Tooneel der compernoeliën 120

Schuimwoorden z.
Verdietschingen

Taalkunde

	Bladz.
At, gekrompen in samenstellinge	84
Brugge, zijn schoone tale	80
Dagwerk	69
D'en voornaamw. voor hem	117
De Veuster	100
Endel	198
Endelst	199
Entel	199
Fifaltra, zie vijvoudere	146
G schuifklank vervangen door sluitklank	372
Geslachtveranderinge	166
Heindrijk	69
Hernesse	364
Het = daar	129
Hollandsch in West-Vlanderen	174
I door omklank U	371
Lampernesse	363
Naamval (derde)	107
Oe in 't westvlaamsch te zamen gevallen met ou voor keel- en lipstaven	146
Ooge	84
Oogen	84
Papilio, zie vijvoudere	149
Plaatsnamen, staan in dativo	104
Rik	369
Romaansch en Dietsch	319
Rugge	369
Schrijftale	38
Slepende E	80
Spraakkunste	102
Steêmerk	69
Stillemans	64
Stratemerk	69
Toogen	84

Toonen	84
Tremeloo	99
Uitgang (vrouwelijke)	335
Verbuiginge (sterke, zwakke) der bijvoegelijke woorden	105
Vijfwouter, z. vijvoudere	165
Vijvoudere	163
Viveltre, zie vijvoudere	164
Vlaamsche tongval de schoonste	63
Volksprake, beoordeeld	239
Voorzetsels, (naamval achter te, bij)	103

	Bladz.
Voster, forestarius	100
Wortelherhaling in 't Indogermaansch	147
Zuiverheid van tale	190

Verdietschingen

Académie - taalkamer	188
Affinité - gadinge	193
Apothekerij - kruidmengerschap	51
Ascenseur hydraulique - watersteege	351
Assisenhof - eedgerecht	187
Atome - ondeel	341
Banquet - weerdschap	144
Baromètre - weêrwage	40
Bédéquar - wilde roozelaarsgallen	127
Belgie - Belgenland	377
Bureau - ambtkamer	128
Cabinet - landschependom	303
Comiteit - berek, berekkers	187
Députation permanente - gouwschependom	302
Député permanent - gouwschepen	302
Dissimilation - ontlijkinge	147
Eermetaal - vestel	34
Electricité - emmerkracht	340
Explosivum - sluitklank	85
Gendarms - 's lands hapsaarden, wapenruiters	378
Gouvernementshotel - gouwhuis	188
Gouverneur - gouwgrave	188
Héritier présomptif - kroonverbeider	43
International - wederlandsch	188
Jury - keurraad	188
Logique - redematig	70
Lijfrente - lijfgeld	19
Majesté - hoogmogendheid	187
Medaille - vestel	34

Medaille - gildepenning 35
Medaille - wijpenning 35
Medaille - eerepenning 35
Ménagère - tafelstove 15
Ministerie - landschepenschap, landschependom, landschepenhuis 303
Ministre - landschepen 303
Normale scholen - onderwijzerscholen 187
November - slachtmaand 334
Opleveren (*bewijs*) - geven 377
Pain d'épice - kruidkoeke 55

	Bladz.
Passerelle - voetbrugge, manbrugge	21
Paternoster - beêsnoer	47
Permanente deputatie - gouwschepenschap, gouwschependom	302
Pers - druk	378
Photographie - lichtprente	187
Photograaf - lichtprenter	187
Préhistorique - voorgeschiedenissig	87
Provinciale gauwraadsheer - gouwraadsheer	188
Provinciaal congres - gouwdag	188
Province - gouwe	188
Provinciale raad - gouwraad	188
Restjes - blevelingen	55
Roozenhoedje - beêsnoer	47
Sacristie - gerwekamer	76
Scheikunde (benamingen)	193, 340, 353
Spirans, *reibelaut* - schuifklank	85
Statieoverste - spoorhuismeester	187
Statie - spoorhuis	187
Taak - werk	377
Telegraaf - schrijfdraad	187
Telegram - draadmare	187
Telephoon - spreekdraad	187
Toets - keuringe, keure	377
Uitmunten - uitnemen	378
Verschlusslaut - sluitklank	85
Voilette - lampers	207
Volksetymologie - wilwetenheid des volks	163
Voortdurend - voort, altijd voort, immer voort	377

Verhalen

Cansele Cornelis	378
Corne J.B.	153
Devoten vrouwkin	215

Duitschen schaper	329
Ph. Dumon	337, 357
Halfweeghuizetje	140
Hoe onze ouders spraken	81
Ko Lukkeboone	219, 225, 241
Lou mège de Cucugnan	7, 17
Meester Dries	265
Mexicaansche Zeise	202
Narden uit den Jager	277
Nobis, in 't halfweeghuisje	140
Oude kindertijd, Oeren-kermisse	307
Oeren-schole	261, 273, 289, 305

	Bladz.
Sint-Gregorisdag	321
Uitliggers en thuisliggers	291
Pastor Majoor van Deerlijk	303
Per nosto lengo mespresado	5
Valia Capitan	42

Vlamingen

Corluy	32
Corne J.-B.	153
De Bo	47, 96, 127
Decarne	91
De Gheldere	32
De Lanoy	44, 320
Dumon Philip	337, 357
Gaerewyn	128
Griffoen	153
Jongherycx Philips	229, 318
Lahousse	32
Oliverius (pater)	127
Stillemans (Hoogw. H.)	223
Van den Bosch Emmanuel	336
Van de Poele, bouwkundige	166
Vanhullebusch, pastor	173
Van Steenkiste, doctor	80
Vlamingen in Engelland	346
Vlamingen in Syriën	150
Waffelaert	32

OVERLEDEN BINST HET JAAR

De Coussemaeker	63
Declerck (Hoogw. H.)	48
Demonie	33
Moulaert	15

Muûls 128
Muylle Frederijk 94
Van Hee 159

ZENDELINGEN

In America 77, 173
Baert 76
Bouchout, pater 97
Christiaens (Hoogw. H.) 60
De Gryse 173
De Lanoy 336

	Bladz.
De Neckere	175
De Nys	336
Deveuster, pater	99
Emmanuel, pater	336
Griffoen	152
Haghenbeek	47
Lievens	99
Louwyck	98
Maes (Hoogw. H.)	48
Meuleman	336
Meuleman Britius	336
Mortier	336
Muylle Frederijk	94
In Sina	60
Van Dosselaere	60
Cl. Van Hee	159
Zusters	97
Wallaeys	60

Volkswetendheid

Galappels	319
Mane	135
Roste mane	26
Sint-Maartens zomerke	74

Volkszeg

Ezel (de) heeft een kruis op den rugge	223
Franschmans en geetenmelk	160
Friesch raadsel	174
Geetenmelk	160
Huwelijk, wat dat het is	116
Niezen, God zegene u, God helpe u	184
Oordeel ('t)	234

Rake (de) en de vorke 42
Rouwe van de biën 280
Vorke 42

Vragen en Antwoorden

Hoe *Constateur Automatique* vertaald 304
Zweerd-dansers 96

Vreemde landen

Fransch Vlanderen
Friesch 223
Sineesche beleefdheid 60
Transwaal's lied 149

Wangeloove

	Bladz.
Afgoden, schrik dien ze inboezemen aan nieuw bekeerden	67
Alven	68
Dokken	68
Drij: heilig getal	68
Drollen	67
Fairy-rings	68
Gekruist geld	66
Gierigaards, waaraan te bekennen	69
Godheden der ondiepten vereeren	384
Hakkelen, valsche oorzake	68
Heidensche priestermacht	67
Kathaar	67
Katten, betooverde	67
Kwaad, tegen - en meugt g'u niet weren	69
Mane en weder	135
Onwezens	68
Ooren zonder zoomen	69
Potteke meê geld	66
Schiergodheid	68
Tooveressenronden	68
Wichtjes	68
Wiemkes	68
Zaterdaagsche zonneschijn	66
Zielen onder de duikers	184
Zonne, schijnt den zaterdag	66

Wansprekendheden

E gapen en e gieten	178
Gegapt en geduwd	178
In mijn beutere en is er geen haar	179
Katten te koorde gaan	177
Wansprekendheid	373

Woorden en Wendingen

Beduimen	116
Blombarig	30
Borelingske	20
Bout in namen van kerfdieren	166
Deurlijd	142
Eewaard	67
Geldvluwe	213
Handspreuken	114, 275
Houtvester	100

	Bladz.
De Neckere	175
De Nys	336
Deveuster, pater	99
Emmanuel, pater	336
Griffoen	152
Haghenbeek	47
Lievens	99
Louwyck	98
Maes (Hoogw. H.)	48
Meuleman	336
Meuleman Britius	336
Mortier	336
Muylle Frederijk	94
In Sina	60
Van Dosselaere	60
Cl. Van Hee	159
Zusters	97
Wallaeys	60

Volkswetendheid

Galappels	319
Mane	135
Roste mane	26
Sint-Maartens zomerke	74

Volkszeg

Ezel (de) heeft een kruis op den rugge	223
Franschmans en geetenmelk	160
Friesch raadsel	174
Geetenmelk	160
Huwelijk, wat dat het is	116
Niezen, God zegene u, God helpe u	184
Oordeel ('t)	234

Rake (de) en de vorke 42
Rouwe van de biën 280
Vorke 42

Vragen en Antwoorden

Hoe *Constateur Automatique* vertaald 304
Zweerd-dansers 96

Vreemde landen

Fransch Vlanderen
Friesch 223
Sineesche beleefdheid 60
Transwaal's lied 149

Wangeloove

	Bladz.
Afgoden, schrik dien ze inboezemen aan nieuw bekeerden	67
Alven	68
Dokken	68
Drij: heilig getal	68
Drollen	67
Fairy-rings	68
Gekruist geld	66
Gierigaards, waaraan te bekennen	69
Godheden der ondiepten vereeren	384
Hakkelen, valsche oorzake	68
Heidensche priestermacht	67
Kathaar	67
Katten, betooverde	67
Kwaad, tegen - en meugt g'u niet weren	69
Mane en weder	135
Onwezens	68
Ooren zonder zoomen	69
Potteke meê geld	66
Schiergodheid	68
Tooveressenronden	68
Wichtjes	68
Wiemkes	68
Zaterdaagsche zonneschijn	66
Zielen onder de duikers	184
Zonne, schijnt den zaterdag	66

Wansprekendheden

E gapen en e gieten	178
Gegapt en geduwd	178
In mijn beutere en is er geen haar	179
Katten te koorde gaan	177
Wansprekendheid	373

Woorden en Wendingen

Beduimen	116
Blombarig	30
Borelingske	20
Bout in namen van kerfdieren	166
Deurlijd	142
Eewaard	67
Geldvluwe	213
Handspreuken	114, 275
Houtvester	100

	Bladz
Kakelbont	361
Kwellig	26
Kwik - vee	89
Noenschoven	160
Pasteren	20
Slagen der vensterramen	75
Snutteldoek	53
Voorboodschap	25
Wijlieden	67
Wisselingen	79

Zeeuwsch Vlanderen

Jantje van Sluys	161

Voorboodschap.

Vlamingen, wij bidden u te willen het uitgeven en het in stand houden mogelijk maken van een Vlaamsch tijdschrift, dat den naam zou dragen en weerd zijn, hopen wij, van *Biekorf.*

Het voorboodschappen van dit tijdschrift geschiedt op verzoek van de Heeren J. Claerhout, Dr K. De Gheldere, D^{r} Em. Lauwers, H. Persyn, A. Van Speybrouck, Dr E. Van Steenkiste, H. Verriest, Alfons Janssens en Guido Gezelle, die gezaamderhand het penmanschap zouden waarnemen.

Verscheidene gekende schrijvers, deswegen verzocht, hebben hunne medehulpe beloofd; onder andere de Heeren *Dr Adriaens*, geneesmeester te Zedelghem; *P. Baes*, bestierder der katholijke scholen te Iseghem; *Fr.* baron *Bethune*, doctor in Wijsheid en Letteren te Leuven; *K. Blancke*, onderpastor te Ruddervoorde; *J. Bols*, pastor van Alsemberg (Brabant); *K. Callebert*, pastor van Blankenberghe; *Fr. Cap*, leeraar te Geeraardsbergen; *Dierik Carnel*, krijgspastor te Rijssel; *Dr Carton*, geneesmeester

te Wynghene; *H. Claeys*, onderpastor te Leffinghe; *J. Craeynest*, leeraar te Brugge; *P. Daniëls*, letterkundige te Vogelsanck (Limburg); *D*r *Delbeke*, geneesmeester te Rousselaere; *E. De Lepeleer*, leeraar te Sint-Niklaas; *Em. De Monie*, leeraar te Brugge; *D*r *de Pla*, geneesmeester te Ruddervoorde; *A. De Visschere*, leeraar te Thorhout; *A.* kanonik *Duclos*, pastor van Pervyse; *G. Flamen*, onder-pastor te Ruysselede; *A. Joos*, leeraar te Sint-Niklaas; *R. Lazoore*, onderpastor te Marcq (Henegouwen); *D*r *Looten*, hoogleeraar te Rijssel (Vrankrijk); *L. Lootens*, leeraar te Rousselaere; *V. Malfait*, letterkundige te Rousselaere; *C. Marichal*, letterkundige te Beernem; *D.G. Meersseman*, pastor van Moorseele; *L. Nobels*, leeraar te Montreal (Canada); *A. Pieters*, pastor van Berchem (Vlanderen); *E. Therssen*, leeraar te Thorhout; *E. Toussaint*, leeraar te Brugge; *F.A. van Costenoble*, pastor van Vleteren (Fr. Vlanderen); *P.F. Vande Meulebroucke*, gewezen burgmeester te Berchem (Vlanderen); *J.A. Van Elsen*, onderpastor te Droogenbosch, bij Ruysbroek (Brabant); *A. Van Hee*, onderpastor te Langemarck; *K. Van Houtte*, leeraar te Rousselaere; *J. Van Neste*, advocaat te Brugge; *E. Van Robays*, leeraar te Brugge; *E. Vlietynck*, letterkundige te Oostende; *W.H. James Weale*, oudheidskundige te Londen (Engelland); *Johan Winkler*, letterkundige te Haarlem (Holland); *L. Witteryck*, onderwijzer te Brugge; en andere.

Biekorf en zal geen stoffen behandelen 't en zij die behoorlijk onder volgende hoofdingen kunnen begrepen worden:

Kunst en wetenschap. Taalkunde. Dicht- en spraakveerdigheid des volks. **Volkszeg,** volkswangeloove, volksgeplogentheden. **Volkswetendheid** wegens landen, steden, dorpen, enz. Rijmende en andere **gedichten. Liederen. Aanteekeningen** wegens uitlands levende of overledene Vlamingen. **Eigennamen** van landen, steden, dorpen, maagschappen, menschen, enz. **Woorden en wendingen** die uit onze tale in vreemde talen zijn overgegaan. **Speur van Gods lieve Heiligen,** bij 't sprekende, dichtende en dienende volk. Uit **Fransch Vlanderen.** Uit **Zeeuwsch Vlanderen.** Uit **Friesland,** Holland, Engelland,

Schotland, de Noorlanden. Uit **Zuid-Africa,** Neerlandsch Indien, Japan, Noord, Zuid America en de andere verre streken. **Verdietschingen. Verzamelingen. Kinderkamer.** Onuitgegevene oude **oorkondschap.** Bescheed wegens **oude boeken. Nieuws** uit de boekenwereld. **Brieven.** Ontdekte, veroordeelde en verbeterde **wansprekendheden. Vragen** en **antwoorden.**

Ieder N^{o} van *Biekorf* zal 16 bladzijden beslaan en, van grootte, papier, druk, enz., dezen voorbode gelijk zijn.

Hoe eer het vereischte getal inschrijvers bestaat, hoe eer en hoe beter bezorgd het nieuw tijdschrift zal verschijnen.

Men schrijft in bij Mijn eerw. Heer VAN SPEYBROUCK, in de Witte Leêrtouwerstrate, te Brugge.

Wegens de Stichters,
A. VAN SPEYBROUCK.

Brugge, den 10^{n} van Meie 1889.

Bietjes.

Als 't geurig kruid, in 't meiseizoen,
zijn kleedsel weeft van donzig groen
om 't naakte lijf van bosch en dalen;
als de ochtendzonne, in 't blauw verschiet,
met vier de druppels dauw begiet,
die vonkelen als krystalen;

Als 't vinkske wipt, tak-in tak-uit,
of vroolijk in het loover fluit;
als 't landschap pronkt zoo blij te moede,
als hadde een engel d'hand gestrekt
en 't land vol blomme en blad gedekt,
lijk met een tooverroede;

Dan peuteren bietjes om end om
in 't monkelend herte van de blom,
   en zoeken vroed den zoeten honing;
zij zuigen blomme en bloesem uit,
en voeren hun geladen buit
   naar d'heerdsteê van den koning.

En 's winters, als, op 't veld ontbloot,
de vogel wee klaagt, nood en dood,
   en in de sneeuw zit, half versteven:
dan, droomend blad en bloesemknop,
eet de edele bie den voorraad op
   en aast z' heur lijdend leven,

Tot dat de vink weêr lentepreêkt,
en 't sap weêr door de botten breekt,
   en 't blomke bloeit in blauwe luchten:
dan komt het bietje in aller haast,
danst ronkend rond, en beet en aast,
   als dronken van genuchten!

Zoo mild een lente schonk Gods hand
weleer aan 't vrome Vlanderland:
   de blom van rein Geloove en Zeden,
geënt in eigen Taal en Schoon,
blonk als een steen uit Godes kroon!...
   Waar is die lente, heden?

Eilaas! zij kwijnt... Ons land is ziek:
't geen Roem ons, Eere en Macht uitmiek,
   ten tijde van ons groot Verleden,
- ofschoon 't, God dank, nog tiert en bloeit -
wordt door den schralen wind geschroeid,
   wordt door ons volk vertreden!

O Bietjes, haast u! en den schat
van Vlanderens Eigen saamgevat
   en in den '*Biekorf*' weggeborgen!
Ach! alles heden dreigt ten val:
wie weet er wat nog worden zal?
   Wacht ons geen winter morgen?

O zalig die, bij winterdag,
nog zomervruchten nutten mag,
  en, droomend dan, den geest laat varen
op al 't verzet dat hij genoot
als 't blomke blonk, en 't vinkske floot,
  als de akkers groene waren!

Al wat door U gezolderd werd,
zal ook, zoo zoet als honing, 't hert
  van al wie Vlaming bleef verkwikken,
zoo 't waar is... dat het kleed der dood
de rijke vrucht van Vlanderens schoot
  eens hooploos moet verstikken!...

Doch neen! niet zonder hoop geschreid:
reeds schudt uw werk, vol wijs beleid,
  het slapend hert van Vlanderen wakker;
dat, kloppend met verjongde bloed,
een nieuwe lent hertooveren moet
  uit onzen veien akker!

Hoezee! dan bonst een machtig lied,
uit voller borst, bij 't vlaamsche Diet:
  de winter week voor bloei en groeite:
hebt dank, o God! uw Vaderhand
herschonk ons 't oude Vlanderland,
  tot loon van onze moeite!

Veurne, Mei 1889.
SERAPHIJN DEQUIDT.

Per nosto lengo mespresado.

't Is teenemaal mis en bezijden de waarheid gezeid, dat men in Vrankrijk overal *la belle langue française* spreekt, schrijft en drukt: verre zij van daar!

In 't noorden van Vrankrijk spreken duizenden en honderdmaal duizenden Vlaamsch, ‘Keunings-Vlaamsch,’ zoo ze 't heeten; terwijlen wij ‘Belgiquenaars Keizers Vlaamsch’ spreken.

In 't oosten, Rhijnwaards toe, wordt er Duitsch gesproken.

In 't westen heeft de Bortoensche tale nog haren vollen zwaai. *Bara* is daar brood te zeggen, en *gouin* wijn: dat en verstaat de Franschman niet, en daarbij komt het, als er iemand onverstaanbaar spreekt, dat hij zegt: *Il bara... gouine*, dat is: hij kout Bortoensch voor mij: ik en versta hem niet.

Die 't zuiden van Vrankrijk bereisd hebben, al ware 't maar langs den ijzerweg, keeren verwonderd naar huis: hoe komt dat overeen, zeggen ze, met 't gene wij geleerd hebben, van *la belle langue*? Waar is 't dat het volk Fransch spreekt in Vrankrijk, te weten Fransch dat de Franschsprekende Vlamingen verstaan?

't En is naar 't zuiden van Vrankrijk niet dat ge moet gaan om 't Fransch volk te hooren Fransch spreken!

Van aan Valence op de '*Rose*' - *le Rhone*, zegt de Franschman - begint de *Miejour*, *le Midi*, het zuiderland van Vrankrijk; en van daar voort spreekt het volk Provençaalsch, zijne eigene, aangeborene moedertale, tot aan de boorden, ja, tot over de boorden, van de Middenlandsche zee.

Spreekt het volk..., zei ik, maar dat is mis; ik hadde moeten zeggen: spreekt het volk, preken de priesters, schrijven de geleerden, lezen al de gouwen van Vrankrijk, doorgronden de grootste geleerden van Duitschland Provençaalsch.

't Ware een schoon dingen, wisten wij Vlamingen daar ook iets van, al ware 't maar om, door het voorbeeld van dat volk van den *Miejour*, geleerd te worden hoe wij schuldig zijn eerbeid te hebben

Per nosto lengo mespresado,

voor onze *misprezene* moedertale, zooals Mistral zingt, v. 13 van zijne wonderschoone, maagdelijke *Mirèio.*

Die verdere inlichtingen over het Provençaalsch taal- en boekwezen begeert, ga liever den Franschman te rade en koope n° 97 en n° 150 van *Nouvelle Bibliothèque Populaire à* 10 *cent*^{s}. *Paris*, *Henri Gautier*, *Directeurgérant*, 55, *quai des Augustins.*

N° 97 heet *Poètes Provençaux contemporains*, en n° 150 *Les conteurs Provençaux.*

Wilt gij een smaaksken hebben uit n° 150, horkt!

't Is van *Roumanille*, den vermaarden handelaar, of manger, in Provençaalsche boeken, '*en Avegnoun*,' tot Avignon, *carriero* (strate) *de Sant Agricò*, (*Sancti Agricoli*), N° 19:

Tou mège de Cucugnan.

De Geneesmeester van Cucugnan.

't Was een man die vele wiste, want hij had machtig vele geleerd; en nochtans, tot Cucugnan, waar hij over twee jaar zijnen stoel neêre gezet hadde, en betrouwden ze hem niet. Wat wilt ge daaraan doen? Alle stappe gemoetten ze hem met eenen boek in zijn hand, en alzoo zeien ze tot Cucugnan: - Hij en weet van niets, onze Meester; hij en doet niet anders als geheele godsche dagen in de boeken zitten. Is 't dat hij leest, 't is om te leeren; en moet hij nu nog leeren, 't is dat hij niet genoeg en weet. En is 't dat hij niet genoeg en weet, 't is dat hij niet genoeg geleerd en is.-

Daar en was geen doen aan, en... ze 'n hadden geen trouwe in hem.

Een Geneesmeester zonder zieken is 'n lante zonder olie. Men moet altijd zien dat men aan 't schamel korstje brood komt, en onze arme duts, hij en verdiende 't zout in zijnen pap niet.

Inderdaad 't wierd hoog tijd dat er daar een ende aan kwam.

Op nen zekeren keer, en om daarmeê gedaan te maken, liet de Geneesmeester uitkondigen, op de vier hoeken van Cucugnan, dat zijne geleerdheid zoo machtig vele en zoo overtreffelijk groot was, dat hij hem zelven bekwaam kende, niet alleen om zieken te genezen, dat was kinderspel, maar zelfs om eenen doo'n te verwekken, dat men wel mag zeggen dat 't een groot mirakel Gods is! - Ja-ja-ja, eenen dooden, zei hij: een die dood en begraven is!... En ik zal hem verwekken zoo wanneer gij wilt, bij schoonen klaren dage, te midden 't kerkhof, waar dat ge er altemale aan en bij zijt.

Eilaas, 't en was geen een in Cucugnan die dat wilde gelooven! Toch, eenigen van dat Thomasvolk, ze zeiden onder malkaar: Dat we hem ne keer lieten begaan, 't en ware daar geen been bij gebroken. Wij zouden 't zien of hij 't kan: de werken wijzen 't vonnis. 't Kan gelukken: 't is toch een mensch die schrikkelijk veel boeken gelezen heeft! Hoeveel schoone uitvindingen en doen ze niet ten dage van heden?... Ja, en is 't dat hij 't kan, zulk een mirakel, wij klakken altemale geildig op onze handen; valt het anders uit, wij schomminkelen hem, dat 't schauwe geeft. Dat hij ne keer een' verwekke! En wij zullen 't ton zien of hij een van 't rechte bedde is.

Tot daar! 't Wierd overeengekomen dat, den naastvolgenden zondag, met 't slag van den twaalven, Mijnheer de Geneesmeester, te midden 't kerkhof van Cucugnan, eenen doo'n zou verwekken,... twee als ge wilt. 't Warender zelfs die zei en, onder 't vrouwvolk, e stik negene of tiene.

Zoo dan, lange nog eer dat de gestelde ure gekomen was, op dien eigensten zondag, stond het kerkhof zoo vol menschen, als dat de kerke pleegt, binst d'hoogemesse, te Paaschen. Korts na den eersten bom van de klokke, zoo kwam Mijnheer de Geneesmeester van Cucugnan, zoo goed als zijn woord, voor den dag, heel op zijn uiterste beste en in 't zwarte gekleed. Hij hadde ruize genoeg, en hij moest hebbelijk werken met zijne ellebogen en drummen, om door 't volk en tot aan den vierkanten voet van 't kruis te geraken, waar hij eindelinge op kroop.

Als hij rechte stond, zoo groette hij, snoot z'n neuze, en:

Vrienden, zei hij, 'k hebbe ulieden beloofd dat ik zou eenen doo'n verwekt hebben: en 'k zal, op mijn woord van eerlijk man. Alla! en stille te zwijgen!... 'k Zegge, 't is mij eender, of ik Ko verwekke of Karel, Wanne of Babe, Simoen of Klaai: 't is al één moeite... Wille ik u... Simoen uit zijn graf doen komen,... hoe heet hij daar, Simoen Huysentruyt? 't Is haast een jaar leên, sedert dat hij gestorven is, van 't lank'-euvel?

Bidde onschuld, Mijnheer de Geneesmeester, zoo zei Kathrine, de weduwe van dien duts van dien Simoen:

Simoen was een brave man, 't is waar; 't was al mijn troost; en 'k en zal nooit kunnen laten van krijschen als ik op hem peize, zoo lange als dat ons Heere mij mijne oogen en het leven verleent! Maar en verwekt 'n toch niet! Ziet, de maand is bijkans uit en ton is mijn rouwe tenden, en ton willen ze dat ik trouwe met langen Paschier. Vandage en acht dagen roept de Pastor mijn een-twee-drie. - En 'k hebbe al mijn bruidstik t'huis.

('*t Slot ten naasten keer*).

GUIDO GEZELLE.

Sint Eewouds en nog Sint Eewouds capelle te Sint-Andries bij Brugge.

Vóór den geuzentijd warender langs den hedendaagschen steenweg van Brugge naar Sint-Andries twee capellen aan Sint Eewoud toegewijd. Beide staan aangeteekend op de kaarte van 't Vrije, die P. Pourbus en Claeissens schilderden en die nu nog op het brugsche stadhuis hangt. De eene is er aangeduid als capelle van den '*Ouden Sint Eewoud*,' de andere van den '*Jongen Sint Eewoud*.' Daar waren dus twee Sinte Eewouds. Nu wel, de eerstgenoemde capelle stond dichtst van Sint-Andries' kerke en, volgens den Ommelooper van deze parochie, die in 1673 door Frans Lobberecht gemaakt wierd, zoude zij in het XV^{ste} begin, dat langs den ouden Ghistelweg van aan de scheidpale van Sint-Baafs tot aan het Iperdreveken liep, opgebouwd geweest zijn.

Ge moet weten, de Ghistelweg, dat is de strate die van Brugge naar Ghistel loopt en die nu de steenweg is. 't Iperdreveken liep van Sint-Andries noorderwaarts naar het oude Iperleed, nu de vaart van Oostende naar Brugge. Sint-Baafs, dat is de name van eene parochie, die, op den dag van heden verdelgd en verdwenen, om zeggens onder de wallen van Brugge gelegen was, zuidwest van de stad en bijgevolg tusschen Brugge en het huidige Sint-Andries. Ten laatsten zij 't gezeid dat 'een begin,' in eenen Ommelooper, eene verdeelinge is der uitgestrekte landen die eene gemeente, eene parochie of

eene wateringe uitmaken. Het geheele was verdeeld in een minder of meerder getal ‘beginnen,’ ten tijde dat het ‘kadaster’ nog vlaamsch schreef.

En wel ja, ‘'*t hof daer de oude cappelle van Sint Eewout*, *ende mede andere huusen up gestaen hebben cum zuutzyde anden Ghistelwech*,’ lag aan 't uiteinde van Sint-Andries. Dat getuigt de ‘*Leghere van de thiende van Sint-Andries*:’ *Aen 't gescheet van de twee prochien vermeld..... een paelsteen*, *die staet vijf roeden ende een quaert benoorden den Ghistelwech up 't cappelle stick*, *elf roeden en een zeste van een roede beoosten de cappelle van houden tijden ghenaemt den ouden Sint Eeuwout.....*’

Voor onze tijdgenooten ware het zekerlijk klaarder te zeggen dat de capelle rechtover de hedendaagsche herberge *Roosendale* stond; dat is een name, laat het mij in 't voorbijgaan zeggen, die een stuk lands herinnert dat van ouds alzoo genoemd wierd en waarop, al 't zuiden van den Ghistelweg, ook altijd een paalsteen gestaan heeft. *Ommelooper*, XIII begin 33: ‘..... *een groote viercante partie zaylandt ghenaemt Roosendaele*, *cum dreve aent westhende hiertoe ghemeten tot op ses voeten naer den halven gracht*, *strekkende cum suuthende in halve beexken iegens mevrauwe Thade de Cleves voorschreven*, 5 *gem.* 36 *roen landts*, *ende cum noordthende anden Ghistelwech.....*’ Dat land, dat Roozendal, waarvan hier sprake is, lag rond het casteel ‘*Het Steentje*,’ dat in dien tijd bewoond was door mevrouwe de Cleves, en nu door mijnheer de Laage.

Van die eerste capelle van Sint Eewoud en weten wij volstrekt niet anders als de plaatse waar zij gebouwd stond.

De tweede capelle, van den anderen Sint Eewoud, behoorde tot het Schependom van Brugge: zij stond op de parochie van Sint-Baafs. Nochtans buiten de kaarte van Pourbus en Claeissens en hebben wij in geene oorkonden eene beschrijvinge of eenige bijzonderheden ervan gevonden.

J. GAILLIARD schrijft in zijne ‘*Ambachten en Neringen van Brugge*’, maar zonder te zeggen waarop dat het

steunt, dat die capelle omtrent 1260 door eene edele maagd van Keulen, met name Hermentrude, gesticht wierd. Meer en weten wij niet over haren oorsprong. Zij wierd afgebroken in 1577, te zamen met al de kerken en kloosters die rond Brugge stonden, krachtens een bevel van 't stadsbestier, en opdat de geuzen achter die gebouwen niet en zouden gescholen hebben, en op het onverwachtste de stad overrompeld.

In die capelle was er eene gilde van Sint Eewoud, die, met de slechtinge van het gebouw, tot de gilde der scheppers of kleêrmakers naar Brugge overging. Dit ambacht liet sedert 1533 zijne diensten doen in Sinte Annen capelle, in Onze-Lieve-Vrouwe kerke; voordien vindt men het in Sint-Christoffels, op de groote markt.

Aldus lezen wij in de rekeninghe van 't scheppersambacht, over 't jaar 1601, onder hoofdinge '*Betaelynghe van Goddelicken dienste*': *Item betaelt aen Adriaen Budsin als Capellaen vanden ambochte*, *over zynen dienst van het gheheele jaer*, *daer inne begrepen de twaelf maentmessen van St Eeuwout*, *die men doet in de cappelle*, *ende midts dezelve capellaen niet en verstaet min te dienen dan voor drie ponden grooten tsiaers*, *dus betaelt over dese jaere* 1601. III, l.g.

(*'t Slot ten naasten keer*).

AUG. VAN SPEYBROUCK.

Sinte-Kathrine-blommen.

Is er eene blomme in Gods scheppinge die in de smake en den zin valt, die van iedereen gegeerd wordt, 't is wel de Sinte Kathrine-blomme.

Zij spreidt hare schoone verwen ten tooge wanneer de najaarsche blommen reeds verdwenen zijn, wanneer de voorjaarsche nog niet en ontluiken.

Om wille van hare zoo menigvuldige verscheidenheden, waarvan de eene sommige weken en zelfs maanden later bloeien als de andere, bewijst zij groote diensten aan blomkweekers en blomliefhebbers, vermits die blomme nog in vollen bloei staat, wanneer alle andere blommen

zeldzaam geworden zijn of geheel en gansch ontbreken. Voor prachtige verwen ten andere, en sierlijke gedaanten en moet zij voor geen één slag van blommen achteruitwijken.

De Sinte-Kathrine-blomme, deze te weten die van de blomliefhebbers meest gegeerd en gekweekt wordt, is herkomstig uit Japan en Sina. In de wetenschap heet zij *Chrysanthemum.* Die name wierd aan de Grieken ontleend, die eene zekere andere blomme χρυσάνθεμον hieten, dat is goudblomme. Die goudblomme, even als onze Sint-Jans-blomme, onze zomerblomme of kersoude en vele andere behoort tot het zelfste geslacht van de *compositae*, die Deken De Bo fleuroenblommen heet.

In Vlanderen is de benaminge *Sinte-Kathrine-blomme* algemeen. Is dat woord verwrongen van *Chrysentine*, dat ook somtijds gehoord wordt, of wierd die blomme van ons christen volk zoo genaamd omdat zij rond Sinte Kathrinen feestdag begint te bloeien?

Deze laatste uitlegginge aanzien wij als de ware, omdat de zelfste *Chrysanthemum* nog den name draagt van *Sinte-Maertensblomme*, en zeker wel om de zelfste reden; zoo ook hebben wij de Sint-Josephslelie, de Sint-Jansblomme, enz., enz. Benevens die drie namen hoorden wij nog den name *winterrooze*, die ons even welgepast schijnt.

De Sinte-Kathrine-blomme wierd voor den eersten keer vernoemd in 1689, bij BRENNYUS, in zijn *Prodromus plantarum rariorum*, onder den name van *Matricaria Japonica maxima.* In Japan, zegt hij, heet ze *Kiconaphane*, en hij spreekt van zes verschillige gedaanten, die reeds in Holland gekweekt waren.

Verschillige blomkundigen spreken opvolgentlijk van Sinte-Kathrine-blommen die hier en daar in verschillige landen toegekomen zijn.

In 1789 bracht een handelaar van Marsiljen drie verschillige Sinte-Kathrine-blommen in, onder andere de eerste geheele groote, die dan later zulken algemeenen bijval verwierf.

Sedert dan begosten Bernet, Lebois en vele andere Sinte-Kathrine-blommen te zaaien, en bekwamen die

wonderbare en verschillige gedaanten die laatst in den merkweerdigen verhonderdjarenden toogdag van Gent te ziene waren.

Tegenwoordig bestaan er honderde en honderde verscheidenheden, die tot vijf hoofdverdeelingen kunnen gebracht worden.

1. Deze wier blombladtjes neêrstrijken en die hieronder verbeeld staat.

2. Deze wier blombladtjes naar het midden overgekruld zijn.

3. Deze die in 't herte der blomme als met anemoniebloeisel bezet zijn.

4. De kleene Sinte-Kathrine-blomme.

5. De japansche Sinte-Kathrine-blomme.

De vier eerste zijn regelmatig, de vijfde munt uit door hare wonderbare en verschillende gedaanten. Sommige gelijken aan eenen truisch haar dat slecht gekamd is, of aan eene handsvulle schavelingen die verward door malkaar hangen.

't Is onder de twee eerste dat men die wondergroote gedaanten vindt waarvan sommige blommen tot 8 en 10 duim meten in de doorsnede.

De groote kunste in 't kweeken der Sinte-Kathrine-blomme, 't is van niet meer als eenen stam te hebben, op iederen stam van vier tot tien takken, en op iederen tak maar ééne blomme; 't is ook van altijd nieuwe gedaanten te krijgen, meerdere en meerdere, en verschilliger van verwen. Alle verwen zijn reeds bekomen, uitgeweerd het zuiver blauw.

't Is ons het vermelden weerd dat er op den laatsten gentschen toogdag voor Sinte-Kathrine-blommen, drie prachtige nieuwe verscheidenheden bewonderd wierden die den name droegen, de eene van *Bisschop Lambrecht*, de andere van *Zuster Melanie*, de derde van *Guido Gezelle.* Deze laatste wierd uit Japansch zaad gewonnen, bij Mijnheer *Fernand van der Haeghen*, liefhebber, op het casteel te Maelte.

ED. G.

Mingelmaren.

De eerweerde *Pater Pauwels Damman*, van Kortrijk, Benedictiner-Meunik ter Abdie van Maredsous, in 't Namensche, is te wege op last van zijne overheid, de alombekende *openbaringen van Sinte Geertruud* in 't vlaamsch over te zetten.

De Benedictinen van Solesmes, die over eenige jaren de latijnsche lezinge van Sinte Geertruden leven uitgaven, spreken, in 't voorbericht van dit werk, van eene vlaamsche vertalinge, die gemaakt wierd in het jaar 1606, door Heer *Cornelis de Wit*, kanonik van Antwerpen, en gedrukt tot Antwerpen bij *Hieronymus Verdussen.*

Van dit gewrocht, dat zeldzaam schijnt te wezen, hebben wij twee afdrukken in ons bezit en ten dienste van Pater Damman.

Het blad ten voorhoofde luidt als volgt:

Het leven van de H. Maghet Geertruyt Abdisse tot Eisleben, *als eenen invloedt der godtsdienstigheyt*,... *Ouer-ghestelt uyt den Latijne in Nederlandtsche tale*, *door C.D.W. T'Hantvverpen*, *By Hieronymus Verdussen*, *op onser lieuer Vrouwen Kerck-hof*, *inde X Gheboden. Met Gratie ende Privilegie.*

In de goedkeuringen, en in ‘'t Extract van de Privilegie,’ staat C.D.W. vervangen door *Heer Cornelis de Wit.*

Wij veroorloven ons Pater Damman voor nen raad te geven van die oude vertalinge van C.D.W. eene nieuwe uitgave te bezorgen, teenemaal *onverbeterd*, 't en zij voor zoovele het op de spellinge en op eenige woorden aankomt die miszet of misdrukt zijn.

Vrij stonde 't zijne eerweerde, dat spreekt van 's zelfs, voor en na die heruitgave, den uitslag zijner nasporingen en die zijner geleerde oversten en medemeuniken in 't licht te brengen.

Onze vriend en medewerker voor Fransch Vlanderen, Doctor C. LOOTEN, leeraar ter Hoogschole van Rijssel, komt een belangrijk boekwerk uit te geven; het heet: *Étude littéraire sur le poète Neerlandais Vondel*, *par l'abbé Camille Looten... Lille... Le Bigot*, *frères.*

In dat werk wordt bewezen (bl. 30 en volgende) dat Vondel in 't eerste niet ongeerne fransche verzen en miek, fransche werken nadichtte en vertaalde. Verder (bl. 215-220) staat er: dat de Engelsche *Dichter Milton* niet alleen Hebreeuwsch, Grieksch, Latijn, Fransch, Italiaansch, Spaansch, maar ook Vlaamsch leerde; zijn leeraar in 't Vlaamsch was Roger Williams, de stichter van Rhode Island in Noord America; en deze bracht zijn leerling zoo verre, dat hij Vondel las en in 't Engelsch nadichtte.

Gevonden in een handschrift van zaliger Deken DE BO:

'De oude Spillebout van Rousselaere moetende berecht worden, de priester wierp wijwater over hem. Dundert het dan? vroeg hij.'

Van alle kanten worden ons vlaamsche woorden toegeschikt, die te lande nog in zwang zijn, maar die in stad en in de boekenwereld door vreemde woorden vervangen worden. Het woord *tafelstove* b.v. zwicht nu bijkans overal voor het Parijsche *ménagère.*

Het spijt ons grootelijks dat wij in onzen eersten numero alree het afsterven van eenen goeden vlaamschen vriend te melden hebben. De Eerweerde heer Karel MOULAERT, onderpastor op Sint-Vedast te Meenen, is daar, onverwachts, na eene ziekte van gewillig eenen dag, overleden.

Hij was te Brugge geboren 't jaar 1852.

E.H. MOULAERT was een geestig herte en een werker. Ook, buiten zijne ambtsbedieninge, vond hij tijd tot schrijven en dichten. In eenige jaren gaf hij de volgende tooneelstukken of andere werken uit: *Joannes Baptista of de groote Martelaar; O*, *dat geld; de*

vieze Apotheker; Barnabas of de verwoesting van Jerusalem; Signora de giftmoeder.

Zijn laatste boek, *de Zangen van Rome en Italië*, verscheen dit jaar, achter zijne bedevaart naar Roomen; en op den dag zelve dat zijne ziekte begon, bestierde hij de oefeninge van zijn laatste kluchtspel, *De nagel van mijne doodkiste.*

De heer K. MOULAERT had waarlijk aanleg voor het tooneel.

Zijne stukken koos hij gewoonlijk in tijden en toestanden die rijk in stoffe zijn. Hoewel een weinig te haastig opgemaakt, en niet altijd genoeg doorgrond, hebben die tooneelspelen niettemin weerde en zouden, op de schouwburgen onzer vlaamsche gilden, meer als vele andere die men daar ziet, bijval vinden. R.I.P.

Wij bevelen zijne ziele in de gebeden van al onze lezers.

Biekorf wordt gedrukt waar, jaren geleden, het tijdschrift *Rond den Heerd* eerst tot stand gebracht wierd, onder de zorge van H.W. JAMES WEALE en GUIDO GEZELLE. H.W.J. Weale bewoonde dan het huis *ter Balie*, n° 1, in 't splijten van de Sint Jooris- en de Sinte Clarenstrate, tot Brugge.

Voor dezen keer geven wij eene prente, met de vaste hope dat het nog ondertusschen gebeuren zal. Nochtans gelieve men zulks te aanzien als een toemaatje, dat wij in den *Voorbode* niet beloofd en hebben.

Met spijt hebben wij vernomen dat menige Heeren den voorbode niet ontvangen en hebben dien wij hun doen zenden hadden. Misschien ook is ons het zelfste gebeurd met eenige inschrijfbrieven. Daarom stieren wij dezen eersten N^{o} naar verschilligen, wier namen op onze lijste van inschrijvers niet en staan. De ingeteekenden zullen hun huismerk *gedrukt* vinden op den omslag, de anderen *geschreven.*

Al dat '*Biekorf*' aangaat gelieve men te zenden naar de drukkers, de Heeren Gebroeders De Plancke, in de Sinte-Clarenstrate, n° 1, te Brugge, met het woord '*Biekorf*' op den omslag. Alzoo zal het gezondene toegesloten in de handen van het Bestier komen.

[Nummer 2]

Lou mège de Cucugnan

HA, 't is wel dat gij 't mij zegt, Kathrine! En wel nu,... dat ik ne keer Wanne Roobaerts verwekte, die ze begroeven op Onze Vrouwe Lichtemesdag?

Wacht u dáárvan, Mijnheer de Geneesmeester, riep seffens Jan Ameele. Wanne, dat was mijn wijf. Tien jaar getrouwd, tien jaar in 't vagevier he'e 'k ermeê geweest: heel Cucugnan zal 't getuigen, dat 't waar is. Laat Wanne waar ze is, 't zal hebbelijk wel besteed zijn, zoo voor heur zoo voor mij. Zulk een knijspense, M'nheere, en koppig lijk nen steenezele; en leêg, en krakeelen, en een leel'ke vuile scheurlanke dat ze was; en met al dat zulk een kwist-de-kole; en 'n tonge, erger als een serpent, M'nheere: ze hadde waarhedig Sint-Joseph tegen Onze Lieve Vrouwe doen vechten. En... dat ik het al moeste zeggen!...

- Maar aleventwel,... vrienden...
- En neem'et niet kwalijk, dat ik in uw' redens valle,

Mijnheer de Geneesmeester,... de vrouwe dood, de man koopt nen nieuwen hoed: ge moet weten, Wanne liet mij met drie kinders, - huns vaders weêrsplete niet, waarachtig, - en gij verstaat 't wel, dat viel mij lastig, en 'k heb 't hergaan. Zoo, 't en is de moeite niet weerd... dat...

- Goed zoo. 'k Heb 't al vast. - Dat spreekt van 's zelfs, dat het voor u waarlijk een ellendig martelaarsleven zou zijn, met twee vrouwen in uw huis. Eene is al lange genoeg, ja, meer als genoeg! En wel, dan zal ik... Wien zal ik verwekken? Want, brave lieden, ik moete toch aleventwel iemand doen verrijzen... kijkt, dien braven Boer Pieters daar.

- Boer Pieters van 't Oud-Hof? - zei Felen Hardevuyst.

- Den eigensten.

- En wel Heere, mijn vaderke tochs!... God ruste ze' zielke, Mijnheer de Geneesmeester!... Een heilig man was hij, 't is waar. En verwekt hem algelijk toch niet, want, moest hij weêre in 't leven komen, de man, hij zou onz' zaken zoo danig vernesteld en verkeerd vinden, dat 't hem deur-end-deur zijn herte zou gaan; 't is jammer en zonde Gods, hij die zoo geern hadde dat we altemale wel overeen kwamen. Wij hebben 't nu al gekaveld en gedeeld, want wij waren tenden gekeven en gevochten en gehaarplukt en getaald en gewedertaald. En dat al om een honderd roen lands of twee, en nog niet toe. Ge moet weten, wij zijn ons gezessen, vier knechten en twee meisens, en die altemale met een huis vol kinders zitten; elk trekt al zijnen kant, en elk tracht het water naar zijnen meulen te krijgen. En 't en is geen een van al, dat mag ik u zeggen, die veel vette zoppen weekt.

- 't En kan dus niet zijn, om...?

- 't Doet, 't doet, 't kan zijn... Maar, is 't dat Grootvader weêr in 't leven komt, zoo zullen wij den armen bloed nog altegare moeten een bijleve doen. Dat ware alleszins recht en redelijk. Maar 't en zijn alsamen geen boerejaren meer, Mijnheer de Geneesmeester! Gij weet het zoo wel als ik, de zijdeworms maken looze puppen, willen ze entwat doen; de wijngaard heeft de kwale; 't koorn is van kleen beschot, de worms zitten aan de

oliven, 't en regent niet meer, en de meekrabbe, de die, ze en is 't kweeken niet weerd.

En wel! het zij dan zoo! En wij zullen Boer Pieters gerust laten.

Maar, met dat ik herwaard niet gekomen en ben om mijn vingers te tellen, noch gij altemale om daar te staan naar kijken, naar zulk werk, zoo zal ik,... zegt, wien zal ik doen verrijzen? Wien wilt gij?

- Arleide, verwekt mij mijn Arleideken! zoo riep er daar een vrouwmensch, en ze kreesch gelijk 'n bedrukte Madeleene.

- Neen, neen, Mijnheer de Geneesmeester, zei een jonge dochter. Ai Heere, ons maagdeken lief, wat hebt gij gelijk gehad van te sterven... Het heeft het mij al verteld, en wij hebben 't dan zijn wit kleedtjen aangedaan en blommen op zijn hoofd... Het was lijk een bruiloftskind. Laat het in de gewijde eerde: zijn beste vriend, hij is 't al lange opgesteken met een andere!

't Is jammer, 't is jammer van ons Arleideken!... Maar, horkt, dat begint mij hier allengskens tegen te steken. En, om kort te maken, 'k ga Greppincks weêrom doen leven, die daar over omtrent een maand stokkedood omverre gevallen is, terwijlen dat hij 's noens bezig zat met stokvisch te eten.

'k En wille niet, 'k en wille 'k-ik niet, riep Lyske Cooreblomme seffens, met alle twee zijne lange arms in de lucht. Hij hadde mij immers zijnen wijngaard en geheel zijn doeningske gelaten op lijfrente. En 'k hebbe 't hem nu al tien jaar te reke betaald, veel meer als dat 't boelke weerd en is, met mijn schoone blanke penningen, en nooit geen stuiverke te kort. En 'k zou ik hem nu wederom moeten alle jare zijn lijfgeld gaan thuisdragen! Dat en is niet recht, Mijnheer de Geneesmeester, neen 't.

- 't Is al weêrom van 't zelfste!... En wel nu, ja, tot daar!... koman! Ik wete een die gestorven is en die noch vrouwe noch kind en laat, noch broêre noch zuster, hoegenaamd niets, of 't en zij een voorbeeld van alle deugden, en wat gespaarde kluiten, die hij aan 't gasthuis gaf van Cucugnan. Uwen braven herder daar, die

u altemale zoo geren zag en over wiens dood gij zoo lange gekreeschen hebt... Ge weet wel!

- Niet te doene, niet te doene, riepen waar hier waar daar een deel kwa kwezels daarop: niet te doene, M'nheere de Geneesmeester!...

- Bovenaldien, zei vrouw Roosebooms, die Prefecte was van de congregatie... bovenaldien, hij was oud en tenden geleefd de man, en zoo doof als nen erpel; ja, zoo doof, als ik te biechte ging, dat hij altijd Hamersteert verstond als ik zei Klinkeband. Fraai, laat hem bij den Heere! En toen nog, wij hebben nu nen jongen geestelijk, dieder nog al wel uit ziet; hij is zoo goed als brood; en hij heeft een tale over hem gelijk een klokke; hij kan preken... lijk nen Engel, en hij pastert zoo 't behoort...

- Wat zal ik zeggen?... Staan de zaken hier alzoo, laat ons elderwaards kijken: Zi', daar, rechte voor u, zie-je dat kleen houten kruiske daar niet? Ge zoudt zeggen dat het bloeiend kruid, en dat de blinkende slekskes hun beste gedaan hebben om de droeve zwarte verwe ervan te doen verdwijnen, met zoo velen zijn de schoone witte dingskes van in 't ronde daar naartoe gekropen, en zoo dapper groeit en bloeit de groenigheid er omtrent. 't Is 't kruiske van een kerstenkind. 't Was tien maanden oud als 't stierf. 't Staat te lezen op het kruiske. 't Ware jammer, oprecht, 't ware jammer, moest ik het doen opstaan: 't is toch zoo gelukkig, het kindtje, dat 't dood en van de wereld is, al ware 't maar om dat al niet te moeten hooren... al dat gij daar komt te zeggen, mijne beste vrienden. Maar, moet ik dat arm schaapke verwekken, en ja, ik zal.

- Mijnheer de Geneesmeester, zei er alsdan een braaf oud wijveke, dat daar stond, en 't kreesch erbij: dat borelingske, 't was 't onze, en wel Heere, en 'k ben ik-ik zijn grootje. Mijn dochter en hadde 't nog niet gespaand, en 't ging zijne eerste keentjes krijgen, och God toch, en het stierf.

Wel, hadt gij 't gezien, 't was zulk een snellaardeken, ons zoetekind!... Ons Heere is 't komen halen, en, en ja, Ons Heere'ns wille, hij moet geschieden... zie-je

wel, wij liggen nu al met nog eentje, en dat zuigt. Ons Heere doet immers zijn zaken wel: 't gene dat hij al de voordeure weg draagt hij bring'et al de achterdeure in. En verwek' et schaapke niet, want wij en kunnender toch geen twee kweeken; en, menschen gelijk wij, wij en hebben 't niet om het te voedsteren te besteden.

- En de Geneesmeester:

- Dat 's mij nu genoeg en te vele voor nen keer, zei hij. Gij en wilt vandage geen mirakels zien doen, 't is ook wel, 'k zal 't op nen anderen dag zien te passen, niet met iemand te verwekken die overleden is, - want, ge ziet 't dat het mij inderdaad niet doenlijk en valt, - maar met ulieden te helpen en bij te staan, als 't is dat de dood voorbij uw deure komt. Goendag!

En hij weg.

'k En moet het u niet zweren, doe 'k, van dezen heugelijken Zondag voort, dat onze Geneesmeester oprecht mirakels deed, tot Cucugnan: de dooden en verwekte hij wel niet, 't is waar, maar toch, hij verlangde 't leven van nen hoop menschen. 't Volk van Cucugnan kreeg uit der maten trouwe in hem, - want, ge moet'et algelijk bekennen, zeien ze, is 't dat hij op 't kerkhof zijne belofte niet goed en miek, rechtveerdig gesproken, 't en was zijn schuld niet ook.

En daarmeê is 't vertelselken uitverteld.

Woord voor woord uit het Provençaalsch.

GUIDO GEZELLE.

Voetbrugge

OVER eenige weken deed er een uit Brugge maren naar het dagblad *Het Land*, wegens eene smalle ijzeren brugge ‘of *passerelle*,’ zeide hij, die ze te zijner stede aan het leggen waren. Die brugge ligt er nu, aan het Speitje, boven en over den Gentschen spoorweg,

en zal maken dat de steêlingen, die rond de vesten hun wandelingske doen, niet meer genoodzaakt en zijn den helft van hunnen tijd te verspelen met voor het schof van den ijzerweg te staan schilderen!

Die nieuwsberichter hadde 't herte en den wille genoeg, maar en koste den vlaamschen name niet treffen voor zulk eene brugge, en moeste daar ten dwange het fransch woord *passerelle* bijvoegen, wilde hij verstaan zijn.

Het volk van te lande, ondertusschen, en pleegt niet altijd, lijk vele steêliên, eer dat het de dingen nen name geeft, eerst naar Parijs te loopen vragen hoe dat ze zulks ginder gelieven te heeten. Dat volk, dat nog niet teenemaal in scholen, boeken en nieuwsbladen zijne tale ontleerd en wierd, wikt en weegt nog door zijn zelven en *denkt in 't vlaamsch.* Dat volk heeft gezien dat dergelijke brugge niet en moet dienen voor wagens en peerden, maar alleenlijk voor voetgangers.

Nu, een weg die maar gemaakt en is voor voetgangers, en niet voor wagenlieden, en is geen *wagenweg* maar ne *voetweg*; of, als hij stijf smal is, een *voetpad*, ne *voetwegel* (DE BO), een *voetwegelke*, een *voetwegelingske* (SCHUERMANS).

Eene brugge dus, daar men niet te wagene over en moet, maar alleenlijk te voete, en zal geene wagenbrugge zijn, maar wel eene *voetbrugge*, of, ware zij straf kleene en smal, een *voetbrugske.*

Dat schoon woord *voetbrugge* staat in Deken DE BO's *Idioticon*, en in *Glossaire flamand de l'inventaire des archives de Bruges par Edw. Gailliard*, die daarbij eene oude oorkonde aanteekent, luidende als volgt:

‘Eene nieuwe voetbrugghe te makene ouer de Reye thenden der Westmeersch...’

Eertijds bezigde men te Brugge nog een ander prachtig woord, uitwijzens bovengemelden *Glossaire*, te weten: *Manbrugge.*

‘... Van ere manbrucghe te makene ter Caermers brucghe...’

Tegen eene *houten* voetbrugge zegt men ook: Brugstok (DE BO, KILIAEN), Vonder of Vondel (KILIAEN, KRAMERS,

SCHUERM.). Dit laatste woord, dat bij de middeleeuwsche schrijvers overbekend was en den name te binnen brengt van eenen onsterfelijken dichter, is thans in Holland meest verworden tot: Vlonder (KRAMERS).

Heul, bij KRAMERS, is 't zelfste als Vlonder. Een steenen heule, bij DE BO, is een duiker.

Zoo dus, daar ligt een *voetbrugge* aan 't Speitje.

JAN CRAEYNEST.

Sint Eewouds en nog Sint Eewouds capelle te Sint-Andries bij Brugge

IN 1610. '*Betaelt Heer Inghelbrecht Mouton*, *priester en capelaen van den ambochte van de cleermaekers bynnen Brugge voor den dienst by hem gedaen alle Zondagen*, *metgaders de maendtmesse van de ghylde van Synte Eewout*, *hierin begrepen Jesusdagh*, *Alderzielendagh ende vercoren Maendag*, *verschenen Bavonys* 1610.

In 1678. '*Betaelt an Heer Jacobus Donze*, *als cappelaen van desen ambochte van cleermaekers de somme van vyf ponden grooten over een jaer van 't celebreeren van eene mis alle Sondagh in de cappelle van 't voors. ambocht*, *verschenen den* 1sten *October* 1679, *per quittantie* 5. 0. 0.

Men zal bemerken dat er dit jaer geen gewag gemaakt en wordt van de maandmesse voor de gilde van Sint Eewoud. Er wierd immers alleenlijk messe gedaan op den feestdag van den Heilige: '*Betaelt over de messe op Sint Eeuwouts dagh* 0. 1. 4.'

De Gilde der kleêrmakers had waarschijnlijk, voor het verrichten der goddelijke diensten van Sint Eewoudsgilde, de Jacobinessen van Engelendale opgevolgd. '*Den clooster ten Jacopinessen ten Inghelendale bi Brucghe*'. Hoe zouden anders die kloosterzusters met hunnen ontvanger nog in 1792 het gildegeld van vrouwe W^{e} van Marc Alaert door de gilde van de kleermakers doen uitkeeren hebben?

'*Betaelt an den ontfanghere van de Jacopinessen van*

Verachte, *W^e^ van Maere Alaert voor de ghylde van Synt Eeuwout betaelt over het tweede jaer.....' Rekeninghe van* 1592.

GAILLIARD schrijft nochtans dat de kleermakers die capelle, na de onlusten der geuzerije, en wellicht in 1602, van de Urbanisten verkregen hadden. Uit hetgeen hiervooren staat ziet men dat het voorzeide ambacht reeds in de jaren 1500 de bidplaatse te Sint-Baafs bezat, of beter het land waar zij gestaan hadde. Wat de Urbanisten aangaat, tot nu toe en hebben wij die kloosterzusters nergens in de rekeningen van Sint Eewouds gilde tegengekomen.

Ja maar, zoo de scheppers de lasten droegen van de goddelijke diensten die wegens Sint Eewouds gilde te doen waren, zoo was 't recht dat zij ook het inkomen ervan genoten.

De oude gilde bezat huizen en land rond haar heiligdom; maar dat goed was bezet met eene rente ten voordeele van Sint Jans hospitaal te Brugge. De rekeninge over 't jaar 1601 luidt aldus:

'*Item men ghelt die van St Janshuus in Brugge xxx schellingen sjaers ter cause van het landt ligghende te St Eeuwout buten de Smedepoorte deser stede.*' - En in 1592: *Betaelt an den ontfanghere van Sint Janshuus om van hem de brieven te lichten van het lant*, *VIII. s.g.*

't Elken jare vindt men in de rekeninge 't ontvaan van de pacht. Bij voorbeeld:

1599. *Ontfaen van Pieter Stynaert over 't lant ligghende buuten de Smedepoorte.*

1602. *Ontfaen van Michiel*, *de stede carreman als gepacht hebbende het land van St Eeuwout buyten Brugge*, *groot wesende twee ghemeten min een roede*, *ten pryse van vyf en twintich schellingen grooten voor een termyn van zes jaeren gedurende. Ontfaen over teerste jaer dat verschynen sal in Maerte* 1603.

1678. *Ontfaen van Lieven de Ripere over een jaer cheyns van 't land van Sint Eeuwout*, *verschenen den* 5 *October* 1678 *de somme van* 2. 10. 0.

1702. *Lieven van Riemen gheldt jaerlicx twee ponden*

grooten over het cheyns van het landt van Sint Eeuwoudt, *danof by voorgaende rekeninghe verandwoordt. Is verschenen het jaer* 1701. *Dus hier over het jaer* 1701 11, 1. l. s.

1788-9. *Als per voorgaende rekeninghe folio twaelfve recto competeert alhier eene cheynsrente van L.* 2. 18. 4. *grooten s' jaers*, *gaende uit den huyse ende herberghe de Lange Munte buyten de Smede poorte*, *ter prochie van Sint Baefs*, *wannof debiteur Gilles van Parys ende alsnu Cyprianus De Beer*, *van welken is ontfaen het jaer verschenen* 1788, *wesende het veertienste jaer van dertigh van den nieuwen cheyns. Dus* 2. 18. 4.

Het is dan bewezen dat de Sint Eewouds rond Brugge twee capellen en eene gilde hadden. En nu dat de capellen van den eenen Sint Eewoud en van den anderen Sint Eewoud, beiden martelaars, vernietigd zijn, even als de gilde van den scheppers ambachte, zijn de twee heiligen zelven vergeten en onbekend geraakt. Wie in Vlanderen hoorde er ooit van spreken?

Oude godvruchtigheden, oude gebruiken, eilaci, zoo vele zijn er achter wege gebleven! Intusschen, zalder langs den steenweg naar Sint-Andries nooit niemand eene capelle, ware 't maar een kleen wegcapelleken bouwen ter eere dier twee dietsche martelaren, en dat uit achtinge voor het oude, uit dank voor verkregene weldaden, uit liefde tot Gods lieve heiligen?

Later schrijven wij al wat wij over de twee heilige Sinte Eewouds gevonden hebben.

AUG. VAN SPEYBROUCK.

Voorboodschap

BIEKORF, ge hebt ons daar eenen schoonen *prospectus* gegeven, in uwen eersten numero!

Hoe, eenen *prospectus*?

Ja, uwe *programme*, ge weet wel?

'k En wete van geen *programme*!

'k Wil zeggen uwen *profession de foi*; of, wat bediedt ge met dat woord *voorboodschap*?

Ik bediede daarmeê eene voorboodschap, niets min en niets meer.

't Is dan eene *message*, doet het niet?

Eene *message* is eene *boodschap*, ja, maar eene *voorboodschap* is,... hoe heeten ze dat in 't Fransch?

En, 'k en wete 't niet!

Ik ook niet!...

Is 't niet jammer dat de Vlamingen nu meest al eenen franschen bril noodig hebben, ja, om hun eigen vlaamsch, hunne eigene moedertale te verstaan? Of zijn wij, door den langen duur, eindelijk franschmans geworden?

De Roste Mane

DE Mane heeft in 't algemeene eenen slechten name.

Immers, wat zegt het volk?

'Anneke Maantje' of 'Vrouw Mane zit in heuren hof; zij kijkt uit. Ge en meugt er niet naar wijzen of ge krijgt ne slag in uw aangezichte; en, staat gij ze te lange sterrelinge te bezien, zij zal u slaan met eene ijzeren hand.'

'Loopt naar de Mane' zegt men nog, als wilde men zeggen: 'Loopt naar den duivel!' ''t Is al naar de Mane dat hij ooit bezeten heeft,' dat hoort men dagelijks, in stede van: ''t is al verloren, 't is al verteerd, 't is al verbrascht.'

'Maakt uw kruise,' zegt de vader tegen zijnen zoon, als hij voor den eersten keer de nieuwe Mane ziet, en dat om hem van al de onheilen te bevrijden die een oud wangeloove aan de Mane toeschrijft.

Onderzoekt al onze oude volksvertelsels over de Mane, en negen keeren op tiene zal de Mane daarin uitkomen als een kwellig, kwaaddoende wezen.

De Mane wordt ofwel aanzien als een levend, wetend en willend wezen dat de menschen zelve straft, ofwel als een levenloos wezen waarin de kwaaddoenders hunne straffe uitboeten.

Die gedachten zijn door en door heidensch. De zelfste zijn nu nog in zwang bij de heidensche stammen van Asia, America en Africa.

In Vlanderen, even als in alle andere christene landen, zijn zij, met het indringen van het kerstendom langzamerhand verdwenen, maar de tale en de volkzeg blijven nog altijd sperken bewaren van dat overoud heidensch wangeloove en geven ons het doorslaandste bewijs dat onze voorouders heidenen waren.

De Mane en is geen kwade godinne meer die er altijd op uit is om de menschen te plagen, zij is van haren goddelijken troon geworpen en toch blijft zij bij het volk iets, ja vele, bewaren van hare vroegere macht.

Zonder wangeloovig of bijgeloovig te zijn, blijft het volk aan de Mane eene natuurlijke macht toeschrijven die zij toch met der daad niet en bezit.

Zegt eens aan eenen ouden vlaamschen landman dat al de zaken die hij te verwijten weet aan de *roste Mane*, bijvoorbeeld, niet anders en zijn als uitvindsels; dat de Roste Mane zoo vreedzaam, zoo vriendelijk, zoo lieftallig is als de lachende wintermane die in het zuur getijde de dagen verlangt, de nachten zoo aangenaam en zoo lustig maakt!

Hij zal u twijfelend bezien en met tranen in de oogen zal hij u spreken, van die rijke bezaaidhede die overjaar met de eerste warmte begon op te schieten, die zoo groene, zoo malsch en zoo vei stond te wege, en die op éénen nacht van die leelijke roste Mane verschroeid wierd, zoo dat zij hare jeugd verloor, roste wierd, verkween en verteerde.

Zekerlijk en aanziet hij de mane als geen boosaardig levende wezen meer, neen; maar het schijnt hem, en hij en weet niet waarom, dat de roste Mane daar de eenige en onmiddellijke schuld van is: dat zij de vruchten van zijnen akker aanslaat, gelijk de zonne het pleegt te doen binst eenen langen droogen zomer.

't En is hij niet die dat uitgevonden heeft, neen 't, maar hij heeft het gehoord van zijnen vader, deze van zijnen grootvader, en ja, hoe en zou het dan geen waar zijn?

Ten andere die landsman en is er alleene niet om zulks te gelooven, al de landbouwers zijn van het zelfste gedacht, de geleerden zelve tot in de verledene eeuwe en wisten van niets beters.

Velen zelfs uit het gewone volk zal 't dunken dat de Mane binst den voorzomer inderdaad roste is van verwe. Geen wonder dus dat zij de vruchten doet roste komen!

Die Mane heet bij het volk de *roste Mane.*

Zij vernieuwt in 't begin van Oostermaand en op het einde dier maand, of 't gene nog meer gebeurt, binst de Meimaand, wast zij tot volle mane.

Iedereen kent de roste Mane, maar bijzonderlijk de landbouwers en de hoveniers.

En nochtans zij en is bij lange zoo boos en zoo ontzaglijk niet als zij wel meenen, noch zij en verdient op geender wijze den name die haar gegeven wordt.

Binst den voorzomer immers begint het zap overvloedig in de vezelen der planten te stroomen, de planten komen in 't leven, de botten beginnen te schieten en de landsche menschen hebben het belet: binnen eenen klaren nacht en helder manegeschijn, zijn botten en bladeren vervrozen en roste geworden,... en daar! 't En kon niet anders: 't was de schuld van de Mane, de roste Mane.

Zooveel te meer daar men nievers noch rijm noch ijs geware en wierd... Die leelijke, roste Mane!

En toch, daar en is niets van; maar hoort wat er gebeurt:

Als het opene, heldere lucht is, kunnen alle dingen die op de eerde vrij en bloot staan, hunne warmte wegstralen in de onmeetbare, ijskoude diepen van den hemel. De lucht en kan die donkere warmte niet tegenhouden, hij laat ze doorgaan zonder zelve te verwarmen en de wolken en zijn daar niet om die warmte terug te kaatsen.

Zoo dat alles binst zulke nachten zeere verkoelt. Maar de eene stoffen verliezen gemakkelijker en sneller hunne warmte als de andere.

Wilt gij weten de welke?

Gaat zien 's morgens vroeg: sommige stoffen zijn drooge gebleven, 't waren binst den nacht de warmste; andere zijn met dauw overdekt, zij waren koelder als de eerste; zijnder andere nog die wil zijn van den rijm, zij hebben het meest van de koude geleden: 't zullen al te dikwijls de planten zijn, die dan ook somwijlen in éénen nacht hun overvloedig zap vervrozen hebben en langzamerhand verdroogen en verteren.

De scheutjes die door glas, boomen of bladeren, of, en ware het maar, door enkel fijn papier bedekt zijn, zullen van den vorst bevrijd blijven. De hoveniers weten het wel.

Ja maar, doet mij dat voor geheele velden!

In Vrankrijk wordt dat gedaan voor de kostbare wijngaarden.

Al den kant waar de wind zit vergaderen de liên geheele hoopen drooge bladeren, groen hout en andere stoffen die al brandende veel rook geven.

Eenige uren vóór zonnenopgang - den koudsten en gevaarlijksten tijd van den nacht - steken zij alles in brande en de wind drijft eenen zwarten rook boven de wijngaarden, die het wegstralen der warmte belet en de druivelaars tegen den vorst bevrijdt.

Daar is de ware uitlegginge van al het kwaad dat aan de Mane toegeschreven wordt.

't En is hare schuld niet dat de planten roste komen, want zulks gebeurt in dat jaargetijde, 't zij dat er Mane is ofte niet, halve of geheele, wassende Mane of kranke Mane.

't Is waar, de Mane is er getuige van.

Maar als er een dief het licht der mane te bate neemt om zijne wanbedrijven te plegen, wie zalder ooit de Mane van diefstal gaan beschuldigen?

En wel, wij hebben nog veel min recht iets aan de roste Mane te verwijten, want hadde haar flauw licht eenig vermogen, het zou eer nog dienen om de plante te verwarmen en van de schadelijke koude te bevrijden.

Wij en kunnen dan niets anders peizen of 't en zij dat die slechte name van *roste Mane* moet overgebleven zijn van het Heidendom. 't Is immers geweten dat de Heidenen in 't algemeene de Mane aanzagen als den oorsprong en de

oorzake van vele kwaad en namentlijk van natte, droogte, storm, koude, enz., enz.
Iedere dier plagen kwam uit de Mane en had er, volgens de Grieken en de Latijnen, hare bijzondere plaatse, zij vulde er eene geheele zee en eene dier zee'n hiet in 't latijn: *mare frigoris*, dat is: de zee der koude.

EDW. VAN ROBAYS.

Mingelmaren

'**N**U hoort hoe Sente Bernhard, onder den name ende figure van de bie, tot mijns zeggens versterken, van *Christo* is sprekende: *Apis verè est*, *quae pascitur inter lilia*: *quae florigeram inhabitat patriam angelorum. Unde ad civitatem Nazareth (quod interpretatur flos) advolavit: et ad suaveolentem perpetuae virginitatis florem advenit.* Dit is (zeit hij) waarlijk onze bie, die tusschen de leliën haar voedsel neemt, ('t welk ongetwijfeld van *Christo* is voorzeid geweest) die in dat bloeiende en blombarig land der engelen woont. Van waar hij ook, als een bie gevlogen is tot de stad van Nazareth, ('t welk zoo vele te zeggen is als een blomme) ende is gekomen tot die welriekende blom der eeuwiger maagdelijker reinigheid: te weten, tot die alderheiligste maged *Mariam.*'

'Maar deze vond in 't gemeene moet meer den Hebreeuwschen, dat is den Joden, van ouds toegeschreven zijn. Want die, zoo Josephus betuigt, hebben de eerste schaapherders des werelds geweest, die alzulke dingen voor alle andere plegen te ondervinden. Ende bij deze Hebreeuwen heeft, lange voor Christus tijd, het honig in 't gebruik geweest. Ommers, zoo vele is er af, als men de bien eerst begost heeft gade te slaan ende aangenomen aldus voordachtelijk op te zetten, zoo heeft men ongetwijfeld daartoe, eerst vooral, eenig vat verzierd ende gemaakt, daar zij haar in zouden generen: 't zij van schorsen der boomen, 't welk wel te denken is, de eerste inventie geweest te hebben, als de nature naast bestaande ende gelijkende: 't zij van rietachtige stokken, die men *ferula* heet: 't zij van wissen en wijmen gevlochten, zoo Plinius uitgeeft: maar die men nu meest maakt van stroo, oft andere bekwame gereedschap van stoffe, tot zulks best dienende, naar de gelegentheid van elken lande, ende subtijlheid der geendere die haar tot zulk 'n genoeglijke ende nutbare bekommeringe begeven.'

Aldus, geweerd de spellinge, uit den *christelijken Bie-corf der H. Roomscher kercke. Door Joannem Dauid van Cortrycke*, *Priester der Societeyt Jesu. De Bie is cleyn onder die vliegende dieren: ende haere vrucht gaet alle soeticheyt te bouen.* Eccli 11. *T'Hantwerpen*, *By Martinum Nutium*, *inde twee Oyeuaers. Anno M.D.C.*

TOT Rijssel, in de laatste zittinge van 't Genootschap der Fransche Vlamingen onder kenspreuke: *Vaderland en Moedertaal*, heeft Doctor C. Looten de leden indachtig gemaakt dat ze sedert jaren den helft van hunne kenspreuke, en tevens van hun doel, schijnen verwaarloosd te hebben; dat ze weinig of bijkans niets meer en doen voor hunne en onze *Moedertaal.* Doctor Looten heeft de Fransche Vlamingen aangewakkerd om in- en meêschrijvers te worden in Biekorf, en om dit blad te aanveerden ter openbaarmakinge van hunne vlaamsche schriften.

TER zaliger gedachtenisse van *Godlief* (of Amadeus) *Jan-Maria Donck*, Leerling in de Rechten ter Hoogschole van Leuven, geboren tot Ardoye op den 31^{n} Maarte 1869, en aldaar overleden op den Alderheiligen avond 1889, wierd het volgende zieldichtselken gemaakt:

Hij stierde, vrij en blij, zijn vaartuig op de baren;
nam water, wind en weêr, nam 's hemels licht te baat;
en zou, voorspoediglijk door 's werelds nood gevaren,
bereiken 't lustig land waar gij te bloeien staat,
o Wetenschap, o Kunst! Maar neen, de winden sprongen
geweldig op hem neêr, en slingerden 't gebouw
dat al zijn' hope droeg, tot dat het, moe gedwongen,
begaf en nederzwakte in 's afgronds diepen grouw!

Is niets gebleven? Is hij hopeloos verloren?
Kan niets u troosten,... die, zijn' schipbreuk ziende, staat
en weent nu op de kust? Of zal hij, hergeboren,
genieten eeuwiglijk des levens dageraad?
Gewis, de Schepper zal zijn schepsel zijn indachtig;
de Heiland zal zijn Bloed indachtig zijn, en dan
zal die vernederd was, verwekt door God almachtig,
eens leven waar geen dood meer hem genaken kan!

GUIDO GEZELLE.

TE Parijs komt er een woordenboek te verschijnen van 1715 bladzijden op 2 sponden gedrukt, en heetende: *Dictionnaire apologétique de la Foi catholique.* Onder andere geleerde mannen die aan dit werk medegewrocht hebben, zijn er drie Vlamingen: de eerweerde J. Corluy van Antwerpen, G. Lahousse van Iseghem en de zeer eerweerde Doctor G. Kanonik Waffelaert, leeraar in 't Groot Seminarie van Brugge.

OP den zesden in Kortemaand, 't jaar Ons Heeren 1879, ontving een onzer, als wederjonste voor zijnen nieuwjaarwensch, het volgende van zaliger Deken De Bo:

Elverdinghe 6 feb. 79.

Dilectissime rerum,
'Kdanc U, zoete Menestrele,
om uw abele ende vele
wenscen van het nieue jaer.
Ende ic oke - dattes waer -
wensce, juiste niet op staende
voet, maer sporcle innegaende,
dat gi, 't meugend zout of smout,
leven ende ontliven zoudt
in den Heer, dat 'k zeggen wille,
en dan gaen ten Hoogen Hille.
D.

Op de kladde van dat dichtselken, dat na de dood van zijne eerweerde gevonden wierd, staat er, met Deken De Bo's groeve penne geheel doorkapt en doorkorven, ja schier onleesbaar:

.....
wensce U meer nog dusent (*mal..*) werven,
dat gi leven zoudt en sterven
in den Heer dat 'k seggen wille,
Hebs du mi geen riimke op *ille?*
.....

Eilaas, 't was *Hi* zelve, die, *'t leven meugend* en verdragend, *zout of smout*, ontlijfde en - veel te vroeg voor ons - *ten Hoogen Hille* ging!

WIJ hebben met veel genoegen vernomen dat een der Stichters van *Biekorf*, te weten de gevierde vlaamsche Dichter Jonkher Karel de Gheldere, in zittinge van 18^{n} van Kerstmaand, komt gekozen te worden om de eerste der twee openstaande plaatsen te bekleeden van *Meêwerkend Lid van 's Konings Vlaamsche Taalkamer*, voor het binnenland.

Biekorf wenscht hem veel geluks!

[Nummer 3]

[Eerw. Heer Demonie overleden]

Op den 3 in Lauwe is een onzer bekwaamste en ijverigste meêwerkers te wege, eerweerde heer Em. De Monie, te Brugge overleden.

Als hij onlangs, onder de *Mingelmaren* van *Biekorf's* eersten N^{o}, de vroegtijdige dood aankondigde van eerw. heer Karel Moulaert zaliger, dan was het verre van zijn en van ons gedacht dat hij hem, na zoo korte dagen, ten grave ging navolgen.

De dierbare afgestorvene was in 1846 te Rousselaere geboren, in 1869 priester gewijd. Hij wierd leeraar eerst van de 4de latijnsche- en welhaast van de Dichterschole zijner geboortestad, ten jare 1869; onderpastor op Sint Gillis te Brugge in 1879. Sedert 1884 was hij leeraar van Godsdienst bij 's Rijks Onderwijzeressenschole te Brugge.

Eerw. heer De Monie was een zeer verstandige, godvruchtige en ootmoedige priester, een hoog geleerde en hoog geschatte leeraar, een gulhertige en blijgeestige vriend, een oprechte en overtuigde Vlaming, een gegeerde en spraakveerdige redenaar, een kundige en knappe schrijver.

Zijnen vrijen tijd besteedde hij meest en liefst van al aan het leeren, 't doorgronden en 't vooruit helpen van Vlanderens tale, boekstafwezen en wetenschap. Hij hadde veel voorraad, veel honing gereed liggen, dien hij toch zoo geerne in *Biekorf* zou geborgen hebben. 't Is te hopen dat zijne aanteekeningen niet teenemaal in 't ongereede en zullen geraken, en dat hij, ofschoon gestorven, toch eenigszins meêwerker van ons Tijdschrift blijven zal, even als zijne eerweerde en geleerde vrienden zaliger, Alexis De Carne en Deken De Bo!

God verleene hem de eeuwige ruste!

Het schuimwoord Medaille

HOE het woord *medaille* vertaald?

'k Zou wel eerst moeten vragen: Hoe 't geschreven?

Menige Vlaamsche en andere Schrijvers en vertalen dat woord liever niet: 't is immers gemakkelijker een schuimwoord te gebruiken als dat woord, wanneer 't te passe komt en reeds half uit de penne is, door een echt Vlaamsch te vervangen.

Ware ik een van die gewend zijn vreemde woorden, zonder knaginge of achterdenken, in hunne tale te verbezigen, ik zou 't woord *medaille* gekleed laten, zoo nabij mogelijk op de wijze dat het in 't Fransch gekleed gaat; en 'k zou 't bovendien met *liggende* prentstaven prenten, opdat iedereen zou weten en zien dat het een vreemd woord is, dat ik niet missen en kan of dat ik niet missen en wille.

Wat helpe 'et ook dat ik *medalie*, *medaalje*, *medalje*, *madolje*, *madoolde*, *madeulde*, *madoolzje*, *metaal*, eer*metaal* schrijve: 't woord is Grieksch (μὲταλλον), Latijn, Fransch, al dat ge wilt, maar geen Vlaamsch.

Hoe dan *medaille* vertaald?

Onze eerweerde vriend en medewerker, *Heer R. Flahault*, onderoverste van Onze-Lieve-Vrouwe ten Duinen te Duynkerke, heeft in de rekeningen van Onze-Lieve-Vrouwen capelle te Bolleseele gevonden dat onze zoo gezeide *medaillen* vroeger *vestels*, *vestelkens* geheeten wierden; en dat men, namelijk in 't jaar 1644, ten dienste van de beêvaertlieden die naar Bolleseele kwamen, ‘een dunst tinnen vestelkens’ hadde doen maken, tot Bergen, in Fransch Vlanderen.

De naamreden van 't woord is duidelijk: *vesten*, vastmaken, *vestsel*, *vestel*, *vestelken.*

Wijvestel, *eerevestel*, *gildevestel*, *roozenhoedvesteling*, *Sint Hubrechts vestelingsken*, enz.: het woord is alleszins gangbaar en gemakkelijk om gebruiken. Men zal zeggen: *vestel*, *vestelken*, dat was goed over ruim twee honderd jaar; maar, in 't jaar 1890, gaat er nog iemand dat oud woord verstaan en willen bezigen?

Ik zou in 't eerste doen gelijk *Heer Pieter Reynier* doet, in zijnen tijd Prior van Sint Jans binnen Iper, in zijne *Historie van 't oud clooster*, *capelle en beêvaart van Sint Anthonius neffens de stad Belle*, *in Vrankrijk*, *Iper*, *Zegher van den Berghe*, 1629. Immers, hebbende, I, bl. 124, te spreken van *vestelkens*, hij doet het in dezer voegen, uitgeweerd de spellinge: ‘Ten vijfden, zal een iegelijk beneerstigen, ten minsten eens 's jaars, oft in persoone, oft door een ander, de plaatse zijnder ontvangenisse, dat is deze heilige capelle te bezoeken: zal ook eenige *medalie oft vesteling* van den heiligen Antonius altijd over hem dragen, in dewelke hij den heiligen eeren zal ende dienen, ende dagelijks vermaand worden van wat lichaam ende onder wat hoofd hij, door Gods gratie, een lid geworden is.’

Wegens *vestel*, *vestelken*, *vesteling*, die ons uit Vrankrijk terug komen, en moeten wij nochtans aan de woorden *eerepenning*, *wijpenning*, *gildepenning*, en andere zulke niet verzaken.

Maar *medaille*, en bezonderlijk *eermetaal*, zage ik van nu voort liever bij... 't oud koper.

GUIDO GEZELLE.

[Van Vlaenderen]

HET ware een schoon en deugddoende werk, poogde men het wetensweerdigste en vereerendste na te speuren en op te teekenen van hetgene geloofzame uitlanders wegens de eertijdsche Vlamingen gezeid, gedicht en geschreven hebben.

Om daarin een handje toe te steken laten wij hier eene oorkonde volgen van den jare 1485, en achtergelaten door eenen zekeren *Bartholomaeus Engelsman.* Wie eigentlijk die Bartholomaeus was en hebbe ik noch in JONCKBLOETS noch in EVERTS' ‘Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde’ vermeld gevonden. Dat stuk deelt L.G. VISSCHER meê op bldz. 467 zijner *Bijdragen tot de oude*

letteren der Nederlanden, die in 1839 te Utrecht gedrukt wierden. Het draagt er de volgende hoofdinge:

Van Vlaenderen
Uit den proprieteyten der dinghen. Haerlem 1485.

Wilt ge hooren wat die Haarlemsche schrijver, nu ruim vier honderd jaar leên, over ons land dat hij voorzeker bezocht en bereisd hadde, zoo al te zeggen wiste? Hier hebt ge't, in zijne oude tale en spellinge, lijk het overgedrukt staat op bldz. 9 van '*Nederduitsche Bloemlezing* door JAN BOLS en J. MUYLDERMANS. Eerste deel, 3de uitgave, Mechelen 1889':

''t Volc is schoen ende starck ende can der wel vechten, ende het is rike van alre comenscap. Ende is eersaem ende schoen van aensicht met goedertierenre begheerte, hoefsch van spreken. Ende is wel gecleedt ende is vreedsaem teghen haer huusghesin, ende teghen die luden van buten harde fel. Ende sy connen daer wel mitter wollen omgaen, ende daer goede lakenen of maken, ende seynden die lakenen voert in menighe landen, te water ende te lande. Ende het is een effen pleyn lant, daer goet coorn wasset, ende heeft veel bomen, maer niet veel bosschen'.

De eerste Vlaming de gereedste zal dat Hollandsch, al is het meer als vier honderd jaar oud, allergemakkelijkst verstaan, want het verschil met het hedendaags gesproken vlaamsch is bitter kleene. Eenige taalkundige bemerkingen eventwel en zullen hier bij den leerzamen lezer niet slecht gekomen zijn.

Daer... of = daar... af, nog dagelijks gesproken Vlaamsch, Brabandsch, enz., ouder en beter als *daar... van.*

Daer goet coorn wasset = *waar* goed koorn wast. Het overoud en aanbevelensweerdig gebruik van *daar* in dergelijke wendingen, is verre van geheel en gansch uit sprake en schrift verdwenen te zijn.

Ende is de oude en oorspronkelijke gedaante van het voegwoord *en. Ende*, *enne* of *end* wordt nog dagelijks gesproken en geschreven in Vlanderen, Braband, Ant-

werpen en elders. In de middeleeuwen was het gekrompene *en* nog zeldzaam.

Fel beteekent hier: boos, kwaad.

Harde = hard, stijf, straf, zeer.

Haer is het meervoud, en komt overeen met het *gedacht* dat in het enkelvoudig *volk* begrepen zit. *Haer* of *hare* diende in de middeleeuwen als bezittelijk voornaamwoord voor het enkelvoud van 't vrouwlijk, en voor het meervoud van alle geslachten. Sedert de jaren 1300 vindt men ook *hun*, *hunne*, in het meervoud.

Hoefsch = hoofsch, beleefd lijk men ten *hove* pleegt te zijn. Vgl. het fransch *Courtois*, van *Cour.*

Can der of, meest in één woord, *cander* = kander, kan er. *Der* is hier de verzwakte uitsprake van *daar. Kan er*, tot over weinige jaren nog *kan'er* geschreven, is verminkt uit kan*d*er.

Comenscap, nog hedendaagsch vlaamsch, voor: koopmanschap. *Sc = sk* verbeeldt de oude, nog veelvuldig in zwang zijnde uitsprake van hetgene later *sch* geschreven en gesproken wierd.

Luden = luiden, is hollandsch, voor het vlaamsche en brabandsche *lieden.* Vergelijkt: duitsch en dietsch, duur of dure en diere, vuur en vier, kuiken en kieken.

Pleyn is het latijnsche *planus*, een schuimwoord dat wij gelukkiglijk, als bijvoeglijk naamwoord, altijd door: *effen*, in spreek- en schrijftale vervangen.

Rike. De middeleeuwsche schrijvers en zetten geen twee klinkers op het ende der lettergrepe. Alzoo staat *rike* voor ons hedendaagsche: *rijke*, *bomen* voor: *boomen.*

Rik*e* heeft de oude, oorspronkelijke *e* bewaaard, die bijgevolge geene overtollige of *slepende e* en is, lijk sommige welweters dat heeten; even als dat er geene overtollige en onoorspronkelijke *e* en staat als wij zeggen of schrijven: die berg is schoon*e*, die mensch is mild*e*, die weg is leeg*e*, die hage is groen*e.* Maar 't is eene onoorspronkelijke *e*, als wij zeggen: dat volk is arm*e*, die mensch is blond*e*, die weg is hoog*e.*

Schoen moet gelezen worden alsof er *schoon* stonde. De middeleeuwsche schrijvers plachten verschillige klanken met *oe* te verbeelden, te weten: onze *oe* en onze *oo* zacht- of scherplang. Maar woorden als *groet* (= groetenisse) en *groet* (= groot) en rijmden, door den band, niet met malkander en waren, ofschoon gelijk te boeke, ongelijk te monde.

Seynden = zeinden = zenden. De *i* en behoort tot den stam niet, maar is daar achterna bijgevoegd, lijk in: het *einde*, dat wij ouder en beter uitspreken: het *ende*, en daar *tenden*, = *t' enden*, af gemaakt is.

Starck of *starc* = sterk. Van over ouds verwisselen *a* en *e* geerne, in spreek-en schrijftale; bijzonderlijk als er eene *r* achter komt. Zoo dienden: sterk, verwe of verf, tessche of tesch, flessche of flesch, zwerm, hooveerdig, enz., *van oorsprongswegen* met *a* gesproken en geschreven te zijn; terwijlen dat: hart, dwars, wars, aarde, gaarne, aarzelen, enz., eene *e* moesten hebben.

Wollen = 3^{e} naamval enkelvoud van het zelst. naamwoord *wolle.*

JAN CRAEYNEST.

Schrijftale

IETS dat ik niet en kan verstaan, en noch veel min gelooven, is dat sommige lieden, die altijd hun eigen plat vlaamsch (of Fransch) *spreken*, zelfs bij openbare aan- of toespraken, zouden bekwaam zijn, als 't is dat ze zitten en de penne ter hand nemen, van al met eenen keer Hollandsch of Noord-Nederlandsch te *schrijven.*

Van waar zou hun die bekwaamheid toch gekomen of geworden zijn?

Ook en is hun geschrijf, hoe zij ook hun beste doen, geen Hollandsch, geen Noord-Nederlandsch, geen tale die in Noord-Nederland ooit met smake gelezen, gegeerd of gedoogd zal worden.

't En is geen plat vlaamsch, geen vlaamsch meer, neen't, inderdaad; maar 't is een slag van onverdragelijke kunsttale, of, zoo ze 't heeten durven, *wetenschappelijke taal*, waarin niemand zijne eigene moedertale herkennen en kan.

De beste Noord-Nederlandsche schrijvers schrijven de zelfste tale die ze spreken; spreken de zelfste tale die ze schrijven; met dat verschil, dat hunne geschrevene tale wat meer op heur beste, op heur zondagsche gekleed, gekuischt en gekamd is.

Waarom en verstaan de Zuid-Nederlandsche schrijvers dat door den band alzoo niet?

Of zijn zij van gedacht dat het genoeg is en voldoende, om hunne *wetenschappelijke taal* te handhaven, om, zoo zij meenen, Noord-Nederlandsch te schrijven, van *parel* voor *perel*, *bloempje* voor *blomken*, *kast* voor *kasse*, *lager* voor *leeger*, vlaamsch *kennen* voor vlaamsch *kunnen* te zetten?

Ze zijnder zoete meê!

Waarom en zou men den Limburger, den Westvlaming en den Antwerpenaar niet mogen eenigszins verkennen aan zijne schrijftale, zoowel als aan zijne spreektale?

Ware daar iets bij verloren of bedorven?

Ja, men komt voor den dag en men heeft, zoo 't schijnt, veel gezeid als men gesproken heeft van ‘mengelmoes’, ‘Babeltoren’, ‘Arke van Noë’.

Boven de Arke van Noë spande de regenboge: was hij min prachtig omdat er zeven verwen in schitterden?

BIEKORF.

De Bietjes

- **O**NDERZOEKT het eens en gij zult vinden dat het alzoo is?

- Wat?

- Dat er geen beter weêrwijzers en zijn als de bie'n. In 't voorspellen van den regen, missen zij zelden; in 't voorspellen van den storm, nooit.

- Hoe doen zij dat?

- Vóór den storm worden de stilste en vreedzaamste bie'n zelve, zoodanig ongerust, ongeduldig, hitsig, kwaadzuchtig en krakeelziek dat zij iedereen aanranden die hunnen biekorf te naar of te bij komt.

Schaft er op: geheel de luchtgesteltenisse en al de weêrwijzers mogen een nakend onweder voorspellen, zoolange als dat de bie'n niet kwaadwillig en worden, moogt gij geheel gerust zijn: het onweder en zal niet komen.

Maar als de bie'n in hun dulle schieten, alhoewel lucht en weêrwage niets uit en geven, zal het onweder voorzeker losbersten.

Onderzoekt het en gij zult zien dat het alzoo is.

Die slimme Bietjes!

[Macry-Correale]

PROFESSOR *D. Macry-Correale dei Baroni di Santa-Croce*, *Direttore della Rivista contemporanea*, in een schrijven uit *Empoli (Firenze)* van den 7 December 1889, verzoekt ons eene vlaamsche vertalinge *nella sua splendida lingua*, zegt hij, van een Italiaansch dichtselken dat hij gemaakt heeft, *per onorare la santa memoria di mia Madre*, ter zaliger gedachtenisse zijner Vrouw Moeder. Professor D. Macry-Correale voegt daarbij dat hij eenen boek aan 't uitgeven is *di tutte le versioni estere di questi versi*, van al de buitenlandsche vertalingen van gemelde dichtreken, die aldus luiden, in 't Italiaansch:

A la santa memoria di mia madre nel terza anniversario de la sua morte.

Io li sento cantar dentro i roseti
Gli usignoletti il loro inno d'amor;
Mentre attraverso i bruni alti querceti
Tremola l'autunnal vespero d'or.

Per la campagna van mille susurri
Da le foglie, da l'erbe e dai ruscel,
E gli Appennin laggiù fannosi azzurri,
E perde il cielo il suo rosato vel.

Oh! in tanta pace solitaria e pia
Potessi, o Madre, la tua voce udir!
Rivederti potessi, o Madre mia,
Una volta soltanto e poi morir!

Ma Tu fredda riposi in camposanto,
Nè la mia voce più ti giungerà!...
Gli alberi, i monti ed i roseti intanto
Copre la notte che sul cor mi sta!

Reke voor reke overgedicht in 't vlaamsch:

Ter zaliger gedachtenisse van mijne moeder op het derde verjaren van heur overlijden.

Ik hoor ze zingen in de roozenhagen
de nachtegaalkes hunnen liefdezang;
en de eekentronken, oud en bruin, doordragen
de gulden najaarszonnestralen lang.

't Gaan duizend stemmen achter 't land en roeren,
't gelooverte en het gers en 't beekske roert;
in 't diepend blauw zie 'k de Appenninen loeren,
den hemel wordt zijn' roozenverwe ontvoerd.

Bij zulk een zalig, eenzaam vredezegenen,
och Moeder, mochte ik uwe stemme ontvaên!
Och mochte ik, Moeder mijn, u nog bejegenen,
een enk'len keer nog, en toen sterven gaan!

Neen, koud zoo ligt gij daar, in 't graf gedragen,
het hooren van mijn' stemme is u geroofd!...
wijl boomen, bergen ende roozenhagen
de nacht bedekt, die dit mijn herte dooft!

GUIDO GEZELLE.

De Rake en de Vorke

‘**J**A, ja, ik ben hier de *Rake* en gij zijt de *Vorke*,’ riep moeder Blanke op haren zone Goejan, die zoo goed was dat hij niets en kost ontzeggen.

‘’t Zal nog al beteren;’ zei daarop de zone, meer of min verbaasd.

‘Beziet dat:’ hernam de vrouwe, ‘niet willen verstaan... Ik zamele gedurig in, lijk de Rake pleegt, ik scharte, spare en vergare; gij integendeel verricht het werk van de Vorke, die alles wegwerpt. Waar schikt ge te belenden?’

‘Och! moederke, als 't u belieft, ge 'n hebt het niet al gezeid,’ gaf Goejan ter antwoorde, ‘de Rake en is er niet van doene zonder de Vorke, wat zou ze? Tot wat dient ingepotte geld, als er niemand en is, wiens hand het laat blinken, rollen en rinkelen?’

‘’t Is nog tijd genoeg!’ sprak moeder Blanke, het hoofd al schuddende, en ze raapte een leme van den vloer om ze in den heerd te smijten. Alle baten helpen.

Sedert dien reeds lang geleden dag, wordt er van een karigen, gierigen mensch gezeid: ‘’t is een Rake’ en van een verkwister: ‘’t is een Vorke.’

Wie is de beste van de twee?

Uit *Berchem*

V.D.M.

De Valia Capitan

HET was op den 1 in Wiedmaand 1878, te Odigarey, in Travancore.

Travancore ligt honderden uren van hier, Zuid-Oostwaard. 't Is een kleen koninkrijk, in 't Zuiden van Voor-Indiën en rechtover het eiland Ceylon.

Tot Odigarey stond er eene sterkte die nu heel vervallen is. Rondom en woont er geen levend herte, of 't en zij een Indische landbouwer die daar koeien houdt, rijs zaait en allerhande zuidersche boomen en planten kweekt. Hij

houdt zijnen grond in pachte, van den *Rajah* of den koning dier streke.

Nabij die sterkte kan men de puinhoopen zien van eene prachtige katholijke kerke; en verschillige zeer oude zerken zijn, tot op den dag van heden, schier ongeschonden bewaard.

Zoo nu, 't was op den 1 in Wiedmaand, 't jaar 1878.

't Geruchte liep in de streke dat het graf van den ‘Valia Capitan,’ van den Grooten Veldheer, op zijn vlaamsch gezeid, wonderen deed te Odigarey. In eenigen tijd wordt de sterkte bestormd van duizenden en duizenden, zoo Christenen als Heidenen; van twintig, dertig, ja van vijftig mijlen verre komen bedevaarders toe, om het graf te vereeren met allerhande giften: eetwaren, olie en geld bij de macht. De schamele menschen die al die geschenken wegplunderden zullen er veertien dagen meê geleefd hebben en weeldig geweest. Een Heidenschen *Chetti* of priester, die half blind was, zagen de lieden zijnen gouden bril op het graf leggen, omdat hij van zijn oogzeer meende genezen te zijn.

Maar, op de wereld van God, hoore ik u vragen, wat was er toch gebeurd bij dat graf en bij die verwoeste katholijke kerke van Odigarey?

Ge zult gaan hooren!

Een koeiwachter, die zijne beesten op de puinen van de kerke wachtte, stampte onvoorziens op den zerk van den ‘Valia Capitan’ en het docht hem dat hij eene onbekende stemme vernam, die hem kennelijk scheen te berispen, omdeswille dat hij de woonste der dooden onteerd hadde.

't Was effen dag op dag honderd jaar leên dat de ‘Valia Capitan’ overleden was; hij stierf immers op den 1 in Wiedmaand 1778, en het was uit zijn graf, ja, uit het graf van den Grooten Veldheer, dat de knaap beweerde de verwijtende stemme gehoord te hebben.

De mare van het zoogezeide wonder, liep rond en kwam aan de ooren van den toenmaligen kroonverbeider - die nu reeds als Rajah van Travancore gestorven is - en hij ook kwam bedevaarden naar het graf.

‘'t Is eene schande,’ riep hij uit in 't bijzijn van geheel zijn hof, ‘'t is eene schande voor ons bestier, alzoo het graf te laten vervallen van den held aan wien ik en mijne voorzaten de behoudenisse en tevens de vermeerderinge van de helft van 't koninkrijk te danken hebben!’ En daarop gaf hij bevel het graf van den Grooten Veldheer en dat van den zoon - want vader, moeder en kind liggen nevens malkander - met ijzerwerk te omzetten en af te maken. 't Wierd weldra door den Engelschen bouwmeester sierlijk opgemaakt, zoodat van dan af noch menschen noch dieren het graf meer en zouden betreden.

Maar wie toch, zult gij zeggen, was die ‘Valia Capitan?’

Laat ons zien.

Ten tijde dat het koninkrijk van Travancore nog onafhankelijk was, en binst dat de Engelschman den Hollander in 't eiland Ceylon zochte te onderkruipen, voer een Hollandsch schip, op reize naar Ceylon, te Colachel aan land, op de zuidersche kuste van Travancore. Aan boord van dat schip was een jonge Vlaming met name Staas De Lanoy.

Met rooi zijn de Europeaansche vaarlieden aan wal, of zij worden door 't krijgsvolk van den Rajah aangerand en vermoord, uitgeweerd Staas De Lanoy met twee zijner gezellen, die gespaard en als gevangenen naar Palpanabapoeram vervoerd worden, dat toen de hoofdstad van Travancore was en waar de Rajah woonde.

De Rajah ziet allichte dat hij in De Lanoy eenen fellen kerel - eenen echten Vlaming! - bij der hand heeft.

Bij middel van eenen taalsman ondervraagt hij den jongeling, eenen tijd lang beproeft hij zijne trouwe en zijne behendigheid; en van dan af, gerust over 't gene hij van den gevangene verlangde, stelt hij De Lanoy aan 't hoofd van zijne wapenmacht. Nu wordt het leger op zijn Europeaansch ingericht; eene aaneenschakelinge van versterkingen moet al de wegen afsluiten, en van den kant van Madura en van den kant van Cotsjin, en van den kant der zee en van 't gebergte.

Daar bestaan nog overblijfsels der reusachtige muren die onze Staas De Lanoy aldaar gebouwd heeft.

Te Odigarey stichtte hij eene wapenmakerij en eene gieterij voor grof geschut.

Toen alles nu gereed was van krijgsmachtswegen, gaf de Rajah bevel aan onzen held van ten oorloge te trekken tegen Cotsjin, Madura en hunne bondgenooten.

Jaren lang lag De Lanoy te velde, versloeg en zegevierde; zoodanig dat hij nog ten huidigen dage den naam verdient van Valia Capitan, de Groote Veldheer.

Als de oorlog nu uit en de vrede geteekend was, zoo dacht De Lanoy op trouwen, en trad in den echt met eene Travancorenege, Margriete Almeido genaamd, eene katholijke dochter die van Portugieschen stamme afkomstig was. De heldendaden die Staas, haar man, op het slagveld verrichtte, beging de vrouwe onder de armen en de ellendigen, zooals haar zerk getuigt.

De zoon dien zij te zamen wonnen, stierf op het slagveld ten dienste van den Rajah.

De Lanoy en was niet alleenlijk een felle krijgsman, hij was ook een dappere christen. Nooit en schaamde hij hem over zijnen Godsdienst, noch aan 's konings hof, noch in 't midden der trotsche brahmanen; niettegenstaande dat er toen ter tijde, gelijk nu nog, niemand katholijk en was, 't en zij de arme visschers van Travancore.

't Was ook Staas De Lanoy die den luisterlijken martelaar Nülam Candam Pilley, minister van den Rajah, bekeerde; hij bleef zijn hertevriend en zij beminden elkaar als twee gebroeders. Jaarlijks wordt het treurspel, de marteldood van Nülam Candam Pilley, door de katholijken van Travancore verbeeld; ja, soms in de tegenwoordigheid van den Rajah en van de brahmanen; en nooit en wordt de ‘Valia Capitan’ op den schouwburg vergeten.

Oorkondschap

Bovenstaande verhaal is ontleend aan een schrijven van Pater Elias uit Vivarey in Travancore, van den 11 in Sporkele 1889, en gezonden naar Pater Alfons, eertijds zendeling in Malabar, en tegenwoordig ongeschoeide Carmelijt tot Iper in Vlanderen.

De zerk van Staas De Lanoy

Het Tamoelsch afschrift laten wij daar en geven het Latijnsch, omdat het Tamoelsch uit het Latijn vertaald is.

Hoc signum erit in coelo, *cum Dominus ad judicandum venerit.*

Hier de wapenschild van den stam der De Lanoy'n.

Siste, *viator.*
Hic jacet Eustachius Benedictus De Lanoy qui tamquam Dux Generalis Militiae Travancotidis praefuit, *ac per annos XXXVII ferme summa fidelitate Regi inserviit*, *cui omnia regna ex Caiamculam usque ad Cochin vi armorum ac terrore subjecit. Vixit annos LXII-menses V-et mortuus est die I Junii MDCCLXXVIII.*
Requiescat in pace.

Dit teeken zal in den hemel zijn als de Heere zal komen oordeelen.

Staat, reiziger.

Hier ligt Staas Benedict De Lanoy, die als opperbevelhebber aan 't hoofd stond van het Travancoorsche leger en binst omtrent de 37 jaar in aller getrouwheid den koning diende, aan wien hij krachtens de wapens en de vreeze al de Staten onderwierp van aan Caiamculam tot aan Cotsjin. Hij leefde 62 jaar, 5 maanden, en stierf op den 1 van Wiedmaand, in 't jaar 1778.

Hier staat een doodshoofd en het Tamoelsch opschrift.

Aan den slinkerkant is het graf van Mevrouw De Lanoy *ob continuas largasque eleemosynas ab omnibus egenorum mater merito appellata*, zegt de zerksteen. Dat is: Om hare gedurige en milde aalmoesen wierd zij van allen met reden de moeder der armen genaamd. Zij stierf op den 11 in Pietmaand 1782.

Aan den rechterkant is het graf van den zoon. Hij sneuvelde op 't slagveld in 't jaar 1765. Hij hadde gekwetst geweest in het beleg van Calecoeta, in 't koninkrijk van Madura.

Wat een geluk kon een lezer van Biekorf nog 't een of 't ander ontdekken wegens dien dapperen Staas, die ginder zoo verre van zijn volk, en toch zoo heerlijk, begraven ligt!

ANTOON VERWAETERMEULEN.

Mingelmaren

DEKEN De Bo zaliger zag even zoo geren de blommen die daar omhooge, in de onmeetbare velden des hemels, als die hier beneden op de groene vlakten des aardrijks bloeien. 't Is geweten dat hij, tot Thielt zijnde, somtijds ging de sterren en de sterrebeelden des hemels bezien en bewonderen. ‘De Bo gaat naar de sterren gaan kijken, *met de lanteerne*,’ zeiden zijne bankgenooten. Ja, en hij droeg inderdaad een lichtvat meê, niet om in de donkere diepten des hemels, maar om tusschen huizen en hagen, om op de hemelkaarte van Quetelet zijnen weg te vinden. ‘Dat is toch jammer,’ zei hij toen, ‘dat dat altemale moet vergaan!’

ZES maagdekes droegen elk eenen lauwriertak (*prunus laurocerasus*), zes maagdekes elk eene brandende flambeeuwe, en nog zes maagdekes de kiste, die versierd was met den witten peldere, met een wit kroontjen aan 't hoofd, twee witte lelietakken aan de voeten en in 't midden den gordel en 't beêsnoer of den *paternoster* van de overledene. Binst het uitveerd noch offrandekeersen, noch beeldekes; men ging om *charitate voor den armen* en men zei: *God zal 't u loon'n.*

Als, onder *de terra plasmasti me*, de vochtige wintereerde op de kiste gebuischt hadde, zoo kwamen de zes maagdekes die lauwriertakken droegen, en ze lieten, een voor een, elk zijnen tak op de kiste vallen, in den diepen kerkeput.

Dat was tot Moorseele in Vlanderen, en men begroef er eene gewijlde kloostermaagd.

ALS er bij de *Uraons*, een wilden stam van Tsjota-Nagpoer in Indiën, iemand van eenen razenden hond gebeten is, weet gij wat men doet?

De hond wordt gevangen en rechtuit gedood; de lever wordt uitgehaald en verdeeld, en al wie gebeten wierd eet er een levende versch, rookende stuk van.

Dan en is er niet het minste gevaar meer, zeggen zij. Zoo schrijft een vlaamsche zendeling, de E.P. Haghenbeek, S.J., die bij de Uraons werkende is.

Hij zelve heeft dat zien gebeuren binst de Lentemaand van het loopende jaar. Op den 3 in Bâmesse, waren de wonden gansch genezen en de zes gebetenen waren gave en gezond. De inboorlingen verzekeren zelfs dat een mensch die reeds razende is, op die wijze onmiddellijk zou genezen zijn.

WIJ vernemen uit een schrijvens van mijn hoogweerdigen Heer *Camillus-Paul Maes*, van Kortrijk, Bisschop van Covington, in de Vereenigde Staten van America, gedagteekend *St. Mary's cathedral*, *eighth street. Covington*, *Ky. October* 22^{d} 1889, dat zijne doorluchtige Hoogweerdigheid bezig is met *Guido Gezelle'ns Kerkhofblommen* in 't Engelsch te vertalen, voornemens zijnde, zegt hij, mits oorlof van den Schrijver, gemelde vertalinge te laten drukken en verspreiden in America.

OP Maandag, 30 van Kerstmaand laatst, is te Salford in Engelland een uitmuntende vlaamsche zendeling overleden, de Hoogw. Heer August-Joseph, Kanonik De Clercq, Kanselier van 't bisdom van Salford en Huisprelaat van zijne Heiligheid den Paus.

Hoogw. Heer De Clercq wierd te Niepoort geboren in 't jaar 1831, deed schitterende studiën in 't kleen Seminarie van Rousselare en in 't groot Seminarie van Brugge en vertrok in 1857 naar het bisdom van Salford.

Binst vier jaar miek hij deel van de geestelijkheid der Hoofdkerke en daar leerde de Bisschop van Salford den bekwamen man kennen dien hij koos om eene zoo noodige katholijke latijnsche schole in te richten en te bestieren.

Tot op het einde van zijn leven was hij Overste van dat Gesticht.

Zijne menigvuldige gewezen leerlingen, zoowel als al die hem kenden getuigen met eenparigheid dat Hoogw. Heer De Clercq, een heilige Priester was, een man van wijzen raad, met allerhande grondige kennissen begaafd en bijzonder ervaren in de Godheid.

Hij stond in groote achtinge bij zijnen Bisschop die hem, om zijne bijzondere begaafdheid in 't verhandelen van geldzaken, kanselier van het Bisdom en van het Seminarie genaamd had.

Altijd bleef hij Vlanderen innig genegen en 't is hij die den jaarlijkschen eereprijs gesticht heeft in Sint Bernards collegie te zijner geboortestad. R.I.P.

Al dat '*Biekorf*' aangaat gelieve men te zenden naar de drukkers, de Heeren Gebroeders De Plancke, in de Sinte Clarenstrate, n° 1, te Brugge, met het woord '*Biekorf*' op den omslag. Alzoo zal het gezondene toegesloten in de handen van het Bestier komen.

[Nummer 4]

Confilie-de-Greyn

M*ELI* is honing, *Melissa* is honingbie, en *Melissa officinalis*, dat is de wetenschappelijke name van een kruid, dat de *bietjes* zeer liefhebben: hoe zou ik dan kwalijk gekomen zijn in den *Biekorf* met een takske *Melissa*, anders geheeten *citroenkruid* of *Confilie-de-Greyn*!

Het citroenkruid (*Fr. mélisse*, *céline*, *citronelle*, *herbe au citron*, *Melissa officinalis L.*) is wel gekend in den kruidhof en in den landelijken lochting. Al en tiert het in 't wilde niet lijk dreesem, porkelle, bengelkruid en honderd andere die op vlaamschen grond hunnen thuis hebben van eeuwen her, toch gebeur' et dat het onder de blakende zonne en met den waaienden winde, zijn zaadtjes lost en weg zaait; en dan waar hier waar daar, langs grachten en hagen schiet het uit op Gods genade, doch nooit verre van hovingen of woonsten. 't En is geen inlandsch, het is een uitlandsch kruid, dat over lange jaren bij ons overkwam uit warmer oorden, neemt uit Vrankrijk, Italiën of Spanjen, waar het, in sommige streken, in 't wilde groeit dat het een leute is.

Dodoens vergelijkt het citroenkruid met de zwarte Malrouwe (*Ballota nigra* L.). ‘De melisse zoude met heure vierkantige stelen, ende met heur breede, zwartachtige, gerimpelde, een weinig rouwachtige bladeren, met de Ballote oft zwerte Malruvie eenige gelijkenisse schijnen te hebben, en ware zij niet min ruig oft harig dan de zwerte Malruvie is: ook schiet zij somtijds hooger op, ende is liefelijk van reuk: want heur bladeren en zijn zoo rouw niet ende zijn wat lankworpiger, van reuke den Citroenappel gelijkende: rontomme de stelen wassen daar ook sommige huiskens oft knopkens, kransgewijze oft worvelsgewijze staande: uit de welke wittachtige bloemkens spruiten. Het zaad is klein, zwartachtig. De wortel is van veel vezelingen gemaakt.’

Aldus Dodoens.

***

Bij de Vlamingen en staat het gewas maar bekend onder den naam van citroenkruid; maar in de jaren 1500, ten tijde van Mathias de Lobel en Rembert Dodoens, en later ook, droeg dat citroenkruid nog een anderen naam, een aardigen naam: *Confilie-de-Greyn* te weten.

Zoo noemt het Mathias de Lobel, *Beschrijving der planten ender cruuden*, Antw. 1581, bladz. 608-609; zoo ook John Gerarde, *The Herball*, London 1597, bladz. 560, doch met eenen misdruk: ‘*Melissa.... in dutch Consille de greyn*’; zoo ook de *Schat der armen*, Antw. 1632, bl. 76; zoo ook *Dodoens* in zijn Cruydt-Boeck, 1644, bladz. 124.

Ja, dat aardig *Confilie-de-Greyn* heeft burgerrecht in een geheelen hoop oude vlaamsche boeken. J. Van Beverwyck spreekt ervan tot driemaal toe, bl. 27, 57 en 72 van zijnen *Schat der Ongesontheyt*, Amsterdam 1652; Petrus Nylandt, M.D., handelt rechtstreeks over Confilie-de-Greyn, in zijn *Nederlantse Herbarius*, Amsterdam 1670, bl. 240; en Abraham Munting, *Nauwkeurige beschrijving der aardgewassen*, Utrecht 1696, bl. 760, zegt: ‘niet alleen dus (melisse) maar ook *Confilie* genoemd.’ Deze laat, zoo men ziet, den toename ‘de Greyn’ achter.

S. Pitiscus, *Lexicon Latino-Belgicum* 1738, geeft Confilie-de-greyn onder het woord Meliphyllum, bl. 189;

H(eyman) J(acobsz) in zijn *Nieuwen Herbarius*, Gent, bij Gimblet, bl. 93 - een schoon boeksken, dat zaliger Deken De Bo ten deele uitgepluisd heeft, zoo 't zijn *Idioticon* getuigt - vernoemt ook dat wonderlijk *Confilie-de-Greyn.*

En om een einde te maken aan die ‘lange reke’, hier volgt in 't korte waar het nog geboekt staat, ons wetens:

Confelie, in *nederl. verstandigen Hovenier*, Gend, by Ph. Simblet, bl. 58. - *Confilie de greyn*, in Kiliaen, onder de vreemde woorden; - *Confille de grein*, in Steph. Blancard, *Lexicon*, Lov. 1754, bl. 559; - *Confille de greyn*, in Davidis de Gorter *Flora Belgica*, 1767, bl. 173; - *Confielje de Grein*, in *Artseny-gewassen*, Amsterdam, 1796, II, bl. 17; - *Confilie de greyn*, in L. Meyers *Woordenschat*, op 't woord *Melissa* (uitgave Dordrecht, 1805); - *Konfilje*, in P. Weiland's *ned. Letterk. Wdb.*, Amsterdam 1843, bl. 500; - en eindelijk *Konfielje de grein*, bij L.A. Delathauwer, *Belgisch kruidboek*, Gent 1848, I, bl. 361.

***

Van waar mag dat aardig woord nu komen, en wat mag het wel beteekenen? - Geen vasten doorslaanden uitleg en geve ik daarover, maar eene enkele gissinge.

Eerst: *Confilie-de-Greyn* is een vreemd maar geen vlaamsch woord; - *ilie* en is geen vlaamsche uitgang; *Greyn* of *Grein* en is hier geen bijvoeglijk naamwoord: in 't vlaamsch en zegt men niet: lelie de witte, rooze de roode, kokte de vergiftige, peper de lange, enz.

En nu de gissinge. Is het woord misschien geen van die al te menigvuldige vreemde namen van de oude kruidmengerschap, die ten meerderen deele na Dodoens, en Linneus bijzonderlijk, verdrongen wierden om plaatse te maken voor nieuwere?

Het grieksch γόμφος (*gomphos*) is *tand* te zeggen, en ἵλεως (*hileos*) is *voordeelig, goedgunstig.* Zou *Confilie* zooveel niet beteekenen als ‘*de tanden voordeelig, goed voor de tanden*, tandentroost?’ En dan *Greyn*, dat de oudste schrijvers altijd met nen hoofdletter boeken? Wie weet? Misschien en is't niet anders als de eigennaam van den eenen of den anderen ouden kruidmenger, die

het citroenkruid met den vreemden name van *Confilie* of *Gomphilie* gedoopt heeft; en die het, zoo niet eerst aangewezen, toch voorgeschreven heeft als hulpmiddel tegen de tandpijne.

De nieuwsbladeren staan immers nog altijd vol even nieuwe en even heilzame..... pillen, of *pillules Holloway*, *Géraudel*, enz.

Dat *g* van γόμφος tot harde *c* of *k* verloopen is en moet niemand verwonderen. Het hollandsch *grut* is bij ons *kreute*, *krutte*, *krote*; *grijzelen* = *krijzelen*; *grimmelen* = *krimmelen*; *gruizelen* = *kroezelen*; *gulpen* = *kulpen*; *gum* = *kum*; ons vlaamsch *kukkelhaantje* heet bij Kiliaen *guggel*, *guckel*; daar zijn menigvuldige voorbeelden van dat taalverschijnsel.

En dat *Confilie* waarschijnlijk van 't grieksch γόμφος en ἴλεως af te leiden is, kan misschien verklaard worden door het volgende van Mathias de Lobel, ter bladzijde voorschreven, ‘Water daar Melisse in gezoden heeft, *is goed tegen den tandzwere*, als die daarmede gespoeld ende gewasschen worden’.

En Dodoens, ter bovengemelde plaatse, weet daarvan ook te spreken: Hij (Dioscorides) zegt ook *dat men de zwerende tanden zeer nuttelijk spoelt* met het water daar deze bladeren in gezoden zijn.’

Ziet ge wel, dit en is maar eene gissinge. Kan er niemand anderen en beteren uitleg geven van dien vreemdklinkenden kruidname?

JOSEPH SAMYN.

Kruikoeke

HEER *Ivo Van Steenkiste* schrijft, in zijne *Proef eener geschiedenis der gemeente Heule*, bl. 100: ‘Vóór den geuzentijd bestond het gebruik van wijn en kruikoeke uit te deelen aan 't volk dat het H. Sacrament ontving.’

Tot bewijs van dit zeggen haalt schrijver de kerkrekeninge aan van 't jaar 1538-39, met de volgende meldingen:

Betaelt van wyne, om lieden die ten Helighen Sacramente ghynghen te Paesschen, Kersavond en Sinxene...

Item van kruitkoeken ten ghelycken dagen den volcke gedeelt.

Op dat oud gebruik past de volgende vrage van onzen Mechelschen Katechismus:

'V. Is het ook Christus' bloed dat men ons geeft na de Heilige Communie?'

'A. Geenszins; maar het is alleenelijk wijn, dienende om de heilige nuttinge te vervoorderen.'

Vergelijkt bij 't voorgaande hetgene ik leze in *Den klaren Spiegel der waerachtiger Christelijcker Maeghden. THantvverpen by Hieronymus Verdussen, inden X Geboden. Anno M.DC.VIII.* Na de volgende opdracht: *Der Eerbaerder Godvruchtigher, ootmoedigher maghet Christi, ende bruyt ons Heeren. N. haer medeknecht inden seluen Heere ende een arm broeder. N. gruete ende benedictie*, leert arme broeder N., op bl. 151, rechts, van zijnen spiegel (hier verfrissche ik de spellinge):

'Als gij van den autaar op uw eerste plaatsken gekomen zijt, zoo zul-dij (*zult gij*) eenig kruid in den mond nemen, oft wat wijns, oft iet anders dat tamelijk is, opdat uw speeksel, dat 't heilige lichaam ons Heeren voechtig gemaakt heeft, t'uwer kelen innewaards gaan mag.

Noch gij en zult op der aarden niet spouwen, maar in uwen snutteldoek, ter tijd toe dat gij wat geten of iet gedronken hebt, om der weerdigheid des heiligen Sacraments wille.'

Was dat nu eigentlijk *kruid*, dat de *kruideniers* verkoopen, bij Kiliaen *aromata*, bij Mellema *espicerie*; of was 't *kruikoeke* of *kruidekoeke*, in 't korte geheeten, kruid?

'k En ben 't niet wijs.

Maar heerlijk moest dat plechtig ontvangen zijn van het heilig Lichaam en Bloed ons Heeren Jesu-Christi, op die alderhoogste en aldergrootste vierdagen des kerkelijken jaars!

Ik hadde dat willen bij wonen, in de halfduistere stilte des morgens!

Waar deelde men die kruidekoeken? Op den communiebank zelve waarschijnelijk en korts na de heilige nuttinge.

Ziet gij Vader en Moeder, uit een en de zelfste zilveren schotel, ter zelfster ure en stond, een en het zelfste stuk kostelijken, geurigen, bruinen, zeemzoeten kruidekoeke aanveerden, met der hand; gezamentlijk breken, gezamentlijk nutten, en gezamentlijk dankend genieten, ten teeken van onbreekbare liefde en eeuwige getrouwigheid?

Niets en hadden zij veroorboord, vóór het heilig liefdemaal; nuchters monds waren zij ter kerke gekomen: na de geheemzinnige verborgentheid, na het nutten des Alderheiligsten, des Alderzuiversten, des Alderkostelijksten, niets anders en gedoogen zij nu te gebruiken als kostelijk gekruide spijze, *cum aromatibus*, en 't edele bloed des wijngaards.

Alzoo begroeven en zalfden eerbiedweerdige mannen en vrouwen eertijds het afgedane lichaam des gekruisten Lammes; alzoo nuttigden dat zelfste lichaam onze voorouders en 'n spaarden geenen onkost, om het weerdiglijk, zediglijk en ja, met allen uitwendigen eerbied, in het graf huns herten, dat gewis ook een kribbe des levens was, te ontvangen en te verbergen.

In *den Bloem-hof ende Kruyt-hof der kerkelicker cerimonien*,... *t'Antwerpen*, *voor Gerrit Sickes*, *Anno* 1658, en spreekt *P.J. David*, *Priester der Soc. Jesu* van geen kruidekoeken meer. Hij zegt enkellijk, bl. 58:

'*Vra.* Wat geeft men te drinken aan den autaar oft ter zijden, na dat men het lichaam onzes Heeren ontvangen heeft?

Ant. Dat en is maar wijn, tot spoelinge van den mond ende beter inzwelgen van de Heilige Hostie: ook nochtans tot eenige representatie van den kelk'.

Pater Makeblyde van Poperinghe, *Priester der Societeyt Jesu*, in zijnen *schat der christelijcker leeringhe... t'Antwerpen*, bij de W^{e} Jac. Woons, *Anno* 1716, vraagt, bl. 342:

'Wat moeten wij doen in het ontvangen' (van de heilige Communie)?

En hij antwoordt: '1. Wij moeten... 2. Wij moeten... 3. Met een luttel gemeenen wijn (is 't dat men dien geeft)

de blevelingen van de Heilige Hostie in onzen mond afdoen, ende innemen. Daarna manierelijk opstaan, eere bewijzen voor den autaar, ende onze plaatse manierelijk veranderen.'

Dat schoon woord *blevelingen* wordt later vervangen door *restjes*, *fragmenten*, enz.

Op veel plaatsen vindt men 't gebruik van kruidekoeken 'om te *monigen*, om te *berechtene*, om te *nuttigen*, om *ten autare*, om *te communie*, om *ter heilige tafel*, om *ten Sacramente*, om *t'onzen Heere te gane*, om zijnen *goeden dag* t'houdene, om zijn *devotie* te doene, om te *communiceerene*,' in de kerkrekeningen veroorkond.

Geen speur daarvan en is er, mijns wetens, ievers overgebleven, 't en zij op het papier en in de oude boeken.

Tot Heule heeft men zelfs aan het oud, schoon en echt vlaamsch woord *kruikoeke* (De Bo) verzaakt, en het vervangen door het waalsch woord *pan d'épice*, fransch *pain d'épice*, op zijn Heulsch, en ja tot Kortrijk toe, van arm en rijk uit- en nagesproken: *panepisse*, *pannepisse*, *pennepisse*! En dat met de stemzate en den steun van de uitsprake op het andere, te weten het tweede en het alderonhebbelijkste deel van 't woord!

Foei! *Quantum mutatus ab illo...* kruikoeke!

GUIDO GEZELLE.

De Verlatene Kerke

OEREN-kerke wierd, in 't begin van de jaren 1500, tegen het west-ende van eenen ouden romaanschen choor gebouwd.

Zuiver gotisch van trant en blinkend in zijn eenvoudig doch nette kleed van wit baksteen, was het kerkske - met zijne scherpe steenen naalde, zijne drie beuken onder één dak, zijne keurig gekapte vensterramen - waarlijk een pronkstuk voor de kleene landsche parochie van Oeren.

Kwam de Beloken Tijd.

De Franschen, speurende achter roof en brand, kwamen eindelinge ook den Burgweg van Veurne afgezakt, tot aan Oeren toe. En terwijl zij daar 't goed en 't bloed der ingezetenen verteerden en verbeurden, wierden zij ook meester van de kerke.

Zij stolen en verongelukten het kerkegoed; ontvoerden de twee schoonste van de drie klokken; rukten het houten beschot van 't middengewelf af, verdenkende dat de boeren daar hun goed in geborgen hadden; klauterden langs de kraaibekken tot aan 't windhaantje van den torre, dat zij roofden; deden het kruis zijne twee kunstig gesneden armen af; ja! beschoten de onthaafde kerke met geschut en zochten om brand te steken aan den voet van Ons Heeren kerkhofkruis!

De Priester, dien zij van zijne kudde weggedreven hadden, en keerde nooit meer weder; want met het Concordaat wierden Oeren en Alveringhem ineengesmolten. De Pastorije wierd afgebroken en, steen voor steen, naar Alveringhem gevoerd, om daar, als een burgershuis, weêrom opgebouwd te worden. De kerkerenten vielen Alveringhem ten deele; het overgeblevene kerkallaam gerocht waar hier waar daar verspreid, in de kerken en de capellen van 't gebuurte; - en ja, tot gezamentlijke gedachtenisse, zoo van de verledene en betere tijden, zoo van de fransche goddeloosheid, - bleven en blijven tot heden toe de naakte muren staan van 't heiligdom.

Negenmaal 's jaars, onder andere dagen op Sint Jans en op Sinte Amplonien dag, 9sten in Kortemaand, komt de Geestelijkheid van Alveringhem tot Oeren in de kerke de goddelijke diensten doen. Alsdan trekken de parochianen nog welgezind naar ‘hunne’ kerke; alsdan luidt het zilveren klokske nog, vroolijk zooals eertijds; en daar waait als een geur van verledene tijden over heel het landschap.

Te snel gaan die dagen voorbij en te spoediglijk wordt, rondom het kerkske, alles wederom stille. Op den grond van de oude pastorije staat een werkmanshuizeke, nabij het heiligdom, dat daar langs den weg staat te treuren als eene verlatene weeze, 's zomers, tusschen groene boomen

en bloeiende velden, maar 's winters eenzaam, ongetroost, te water en te winde, te midden 't rustend akkerland.

Als gij die verlatene kerke binnenterdt, daar en hoort gij niets, niets, of 't en zij uwe eigene voetstappen, die schijnen te weêrklinken tot in de graven van de overledene geloovigen, die onder de blauwe steenen de verrijzenisse verwachtende zijn. Die steenen nochtans zullen u aanspreken; en, is 't dat gij het stof afweert dat ze ontsiert en verduistert, zij zullen u van oude tijden gewagen, en u de half uitgesletene beelden laten aanschouwen van mannen in hunne wijde riddermantels, van vrouwen in de zedige plooien van hunne oudvlaamsche kleederdracht; zij zullen u spreken van

Jacob Coppins F' Victoris
die overleet a^{o} xv^{c}xl den x van Maerte
ende van Jakemine 't kint van Jacob Coppins
die starf a^{o} xv^{c}xxxviij den viij Meye.

Mitsgaders van

Jâ Enghels F' Jacobs
die overleet den xx van October xv^{c} vichtich
en van Tannekyn zijne gheselnede
die overleet anno xv l.

Vele anderen liggen daar, ongemelde en sprakelooze overledenen.

Van eenen zeggen de lieden dat hij ongedeerd en ongeschonden is gebleven, sedert den dag van zijn uitvaart; hij was een heilig man: zwicht u, en 'n terdt niet oneerbiedig op de

Sepulture van Heer ende M^{er}
Joês Bap^{ta} Breyne F^{s} Christiaen
Pastor deser Prochie
den tydt van 18 jaer
en Deken der christenheyt van het district
van Veurne ende Nieuport 2 jaer
ovl. den 9 Meye 1721, oudt 56 jaer.

Requiescat in pace.

Ja, dat hij ruste in vrede!

Maar de tijd knaagt ondertusschen voort aan de kerke, en, komt er welhaast geene edelmoedige ziele hand aan 't werk slaan, zoo stort, eer veel dagen voorbij zijn, de verlatene kerke van Oeren op het stille graf van zaliger heuren herder te grondewaard.

Ondertusschen:

Hier zong de grijze Priester,
hier bad zijn dorpgenoot.
De kerke is nu gesloten,
de grijze Priester... dood.

De Franschman bracht hier *Vrijheid!*
- De Franschman is zoo goed:
hij heeft de vrijheidskeure
geschreven met ons bloed! -

Hij heeft de kerk geplunderd
en Jesus' troon onteerd:
en Jesus is vertrokken,
is nooit meer weêrgekeerd!

Weleer door kerstene handen
naar de eêlste kunst bewrocht,
met slank gewelf en torre,
hoog boorend in de locht;

doorgeurd van wierook; schitterend
vol lichten, hel van glans:
een vonke uit God zijn hemel
was 't heiligdom!... En thans!

Daar staat het, naakt en treurig,
en 't strievelt langs den grond
het afgevallen steengruis,
als weduwtranen rond.

De storm huilt door de reten,
jaagt ruite en schaaljen af,
en beukt op de oude muren...
De kerke wordt een graf.

Een graf! Reeds klagen de uilen
den rouw, in de avonduur;
en 't onkruid hecht zijn lijkkrans
aan d'ingezakten muur.

Nog kijkt, door 't groen der boomen,
de scherpe kerktorre uit.
O klokke, blijde zangster,
waar toeft uw zoet geluid?

Het klokske, och arme! is roerloos,
   het kropt zijn hemelzang,
als een gekooide vogel
   die treurt in zijn gevang.

Alleen nog twee cypressen,
   in stil en zoet gesuis,
gelijk twee biddende Engelen,
   staan naast Ons Heeren kruis.

Zij dragen frische looveren
   van eeuwiglevend groen,
en Jesus zucht: ‘Mijn tranen
   zijn 't, die ze groeien doen.’

- Zoo schiet er soms een blomme
   van uit der graven schoot,
bezijds den kouden zerksteen,
   die 't merk draagt van de dood. -

Als bidders bij een doodkist,
   daar staan ze, stille en stom,
besproeiend met den dauwdrop
   't verlaten heiligdom.

Maar als de wind zijn' ademen
   door tak en kruine jaagt,
komt horkt naar 't droevig lied dan,
   dat in de blâren klaagt:

‘Gij, die met opene armen
   ons 't blijde leven geeft,
ziet hoe de Dood, o Jesu,
   rond kerke en torre zweeft.

Wij zien uw schepping pronken,
   in zomerzonneschijn:
ach! moet het in uw tempel
   voor eeuwig winter zijn?

En mag de vrome Herder,
   het Hoofd der Kerstenheid,
die in de kerk, naar 't zeggen,
   nog ongeschonden leit,

Zijn hert niet voelen trillen,
   door uwen Geest ontwaakt,
hem fluisterend dat de Godheid
   weêr op zijn' grafsteê waakt?

Hier rond hem slaapt zijn kudde,
   in 't heilig kerkhofland:
geen zode meer, geen graven,
   geen enkel kruis geplant!

En op der dooden beenderen
daar droppelt - o geen traan! -
maar 't zilte zweet der ploegliên,
die in de voren gaan.

En later zal de wortel
van 't onbewust gewas
des koorens voedsel zoeken
in 's kerkhofs heilige asch!

o Heer!' - zoo ruischt de bede -
'zendt Nehemias af,
die zode en steen herstelle
van kerke en Vadergraf!'

Geene antwoord? Niets!... de klokke,
die noene en avond lood
hier, voortijds, schijnt gestorven
en met den Priester... dood!

SERAPHIJN DEQUIDT.

Sineesche beleefdheid

WIJ hebben verschillige vlaamsche zendelingen in Sina, onder andere den Hoogw. Heer Christiaens van Thielt, de eerweerde Heeren Wallaeys van Leffinghe, Van Dosselaere van Thorhout en An.

Zoo mag het onze lezers aangenaam zijn een woordeke te vernemen over den aard van dat wonderlijk volk:

Wanneer twee Sineesche bedelaars elkander voor de zelfste deure ontmoeten, is de wederzijdsche groet altijd: *lao yé* = beroemde heer... En zij doen dat zonder ooit te grimlachen of te pinkoogen.

Al die eenig aanzien geniet, 't zij om wille van zijnen rijkdom of van zijnen ouderdom, voegt bij zijnen name het woord *yé* = heer.

Zekere hovenier die tzestig jaar oud is, heet bij iedereen *Sen yé* = heer Sen (*Sen* is zijn name); een dienstbode die tzeventig jaren telt, heet *Tsjang-ta-yé* = Tsjang-groote-heer, (Tsjang is de name, *ta* = groot, *yé* = heer):

Spreekt men aan eene overheid, men noemt eens-

zelven: *ngo Siao tsjong* = ik kleene worm, of *ngo tsoey yen* = ik mensch-zondaar.

Spreekt men aan iemand van den zelfsten rang, zoo zegt men *ta ko* = groote broeder, en men noemt eenszelven: *hiong ti* = kleenen broeder.

Eene getrouwde vrouwe krijgt bij haren name het woord *koe* = roemweerdig.

Eene oude vrouwe uit het volk is eene *lao popo* = oude moeder, ofwel, bij misprijzen, *lao sjen* = oud lichaam.

Eenen vreemdeling, dien men aanspreekt, noemt men altijd: *sien sen* = mijnheer. Geen één Sinees die daaraan te kort blijft.

Dikwijls voegt het volk bij den gewonen name den name van het ambacht, *Lioe lao sen* = Lioe, leeraar; *Ma py tsiang* = Ma, schoemaker; *Tsjang moe tsiang* = Tsjang, schrijnwerker; *Ko tong tsiang* = ko, slotmaker.

Hier volgt het begin eener samensprake tusschen eenen Sinees en eenen vreemdeling:

- Ik, uw kleene broeder, mag ik den name kennen van het roemrijk land van mijnen grooten broeder?
- Mijn ootmoedig land is... Vlanderen.
- Uw roemrijke name?
- Mijn ootmoedige name? Wel,... *Tao yuen min.*
- Zijn de eerbiedweerdige ouders van mijnen grooten broeder nog in 't leven?
- Zij zijn overleden.
- Ik beklage mijnen grooten broeder.

Enz. enz....

Sineesche beleefdheid kan wel eenigen uitstand hebben met de beleefdheid van andere volkeren, maar is verre van aan vlaamsche beleefdheid te gelijken.

Fransch Vlanderen

WIJ lezen in *den Nederlandschen Spectator*, 's Gravenhage, bij Martinus Nijhoff, 1890, n° 2, halfzijde 9, hetgene hier volgt:

- Reeds een en ander maal is er in dit weekblad, zoowel als in andere tijdschriften, door my gewezen op het verblydende feit, dat onze algemeene nederlandsche taal, natuurlik in den vlaamschen form, in den laatsten tijd, in de vlaamsche gouen van noor-

delik Frankrijk, weêr op nieu meer en meer in eere komt. Bleef onze taal daar ook al tot heden toe in leven als de dageliksche volksspreektaal, maar scheen het, als of zy er, in letterkundigen en wetenschappeliken zin, geheel en al door het aanmatigende, ingedrongene Fransch zoude verdreven worden - beschaafde lieden in het algemeen, letterkundigen en geleerden in het byzonder, wenden zich aldaar op nieu tot de landstale, verheffen haar weêr in eere, beoefenen en verryken haar. Bewyzen daarvan, en tevens van het feit dat ook de vlaamsche geschiedkundigen en kunstkenners van Frankrijk weêr hunne aandacht vestigen op de verzamelingen hier te lande, waaruit voor hen zoo veel belangrijks te halen is, vinden wy in het gene verhandeld geworden is in de laatste vergadering van het 'Vlaamsch Genootschap van Frankrijk, voor Moedertael en Vaderland', gehouden te Rijssel, den 14den November, l.l.

Daar hield eerstelik de Heer Dehaisnes, van Rijssel, eene voordracht over 'Les volets du retable de St. Bertin, conservés à La Haye', en bracht, door eigen yverig en langdurig onderzoek in onze koningstad, veel licht in deze voor de kunstgeschiedenis zoo belangryke zaak. - De Heer Hosdey, van Brussel, gaf daarna eene lezing over 'Le statut du Hoop d' Hazebrouck', over middeleeusche wetten en verordeningen, die, in de vlaamsche taal beschreven, gegolden hebben in de stad Hazebroek, een onderwerp dat vooral van veel belang is voor de beoefenaars van het oudgermaansche stedenrecht. - De Heer Lemire sprak daarna over het openbare onderwijs te Hazebroek vóór den jare 1789. Vond hy, door zyne navorschingen, reeds in 1325 eene openbare school te Hazebroek, hy vestigde vooral de aandacht op eene school die het bestuur van genoemde stad ten jare 1555 aldaar oprichtte, en waarin vlaamsch, latijn en fransch onderwezen werd. - Behalven eenige voordrachten van minder of geen belang uit een nederlandsch oogpunt, bracht de Heer Looten, van Rijssel, nog een oud vlaamsch vers te berde, getiteld 'Het diere Leven', dat, gedicht door eenen boer in den omtrek van de stad Cassel in Fransch-Vlaanderen, by de bevolking dier streken langen tijd zeer bekend was. De Heer Looten wekte zyne medeleden nog byzonderlik op tot de beoefening van de folklore hunner gou, vooral ook wat de vlaamsche taalzaken aangaat. - 'Over de geestelike gerechtshoven in de Nederlanden, gedurende de 16^{e} eeu', gaf de Heer Eug. Cortyl, van Belle, nog eene hoogst belangryke lezing. - Eindelik nog berichtte de Heer Van Costenoble, van Vleteren, dat hy voornemens is te doen herdrukken een zeldzaam werkje van godsdienstigen aard, getiteld 'Oefeninghe van de drye goddelyke deugden', geschreven door den Eerw. Sohier, die in het begin der vorige eeuw pastoor was te Vleteren in Fransch-Vlaanderen.

Haarlem.

JOHAN WINKLER.

Mingelmaren

DE Eerw. Heer Georgius Torquatus, priester te Maagdenburg, de hoofdstad van het pruissische gewest Saksen, in de laatste helft der jaren 1500, schreef tusschen 1567 en 1574 een boek, getiteld: *Monumenta inedita rerum Germanicarum praecipue Magdeburgicarum et Halberstadensium*, welk werk, als handschrift bewaard, ten jare 1760 door Boysen is uitgegeven. Daarin leest men op bladzyde 93:

'*Quemadmodum aliarum gentium seu nationum linguae suas quasdam sive in singulis sive in pluribus verbis proprietates habent*, *quibus a communi loquendi ratione differunt*, *idiomata vel dialectos Graeci vocant*, *inter quas tamen alia aliis purior est et elegantior. Nam Attica olim*, *hodie vero Peloponnensis dialectus apud Graecos praefertur ceteris. In Hispaniis Castellana. In Galliis Parisiensis et Aureliana. Inter Sclavos Bohemica. Apud Belgas Flandrica cultior existimatur*'.

(Gelijk de talen van andere volkeren of geslachten hunne eenerhande eigenheden hebben, 't zij in elk woord 't zij in menige woorden, waardoor zij van 't gemeen zeggen verschillende zijn; 't gene de Grieken tongval of gewestsprake heeten; zoo is onder veel zulke spraken de eene zuiverder en sierlijker als de andere. Immers het Attische was vroeger, en nu is het Peloponesische spreken bij de Grieken, voor 't beste aanzien. In Spanjen hoort men liefst van al Castiliaansch. In Vrankrijk geeft men de Parijsche tale en de Orleansche den voorkeur. Bij de Sclaven geldt het Boheemsch voor 't beste. Bij de Nederlanders wordt het Vlaamsch het schoonste geacht).

Onder '*Belgas*' zijn hier zekerlik *alle* Nederlanders, zoo Noordeliken als Zuideliken, zoo Hollanders als Brabanders bedoeld.

JOHAN WINKLER.

OP den 15sten in Lauwe des loopenden jaars 1890 overleed tot Belle, in Fransch Vlanderen, tijdelijk voorzien van al de Rechten onzer Moeder de heilige Kerke, de weledele en zeer geleerde Heer Mijnheer *Ingenaas-Hendrik-Justijn-Lodewijk de Coussemaker*, voorschepen van Belle, Gouwraad, Kerkheere van Sint Amands, hoofdman van 't Landbouwgenootschap, mede-Hoofdman van 't Genootschap der Fransche Vlamingen, Buitenlandsch eerelid van 's Konings Vlaamsche Taalkamer der Belgen, enz. enz, enz., in het 48ste jaar zijns levens, bejammerd en betreurd door al die van verre of van bij hem ooit geweten of gekend hebben.

Heer Ingenaas de Coussemaker was een ijverige voorstaander

van al dat Vlaamsch is, 't zij hier in ons, 't zij in zijn eigen Vaderland. Hij was inschrijver en meêwerker van Biekorf, en 't gene hij ons gezonden heeft, van boeken- of schriftwegen zal bij tijd en stond dankbaar te nutte gebracht worden.

Heer Ingenaas de Coussemaker sprak geerne en gemakkelijk de Volkstale der Fransche Vlamingen, en nooit en zullen wij vergeten 't gene hij, te zijnen huize, over tafel rechte staande, uitsprak op den vijfden in Oestmaand 1886, ter gelegentheid van de gewonelijke bijeenkomste der Fransche Vlamingen.

'*Mijnheeren*,' zei hij, na een tamelijk lange aansprake, '*'k zou 'n hier willen de spreuke van Jan Breidel veranger'n en zegg'n egen al die hier zijn*, uit Belgenland en uit Vrankrijk, *niet*, schild en vriend, *gelijk te Brugge*, *maar* Vlamingen en Vrienden, *gelijk te Belle.*'

Alzoo sprak hij.

Hij is gestorven in 't midden van zijnen onvermoeibaren arbeid: God loone 't hem in de eeuwige ruste.

C*OOLSCAMP* was *Colescampum*, ter verkavelinge van Keizer Karel den Groote zijn goed 't jaar ons Heeren 847, blijkens *Mabillon II*, 699; insgelijks *Piot*, *Les Pagi de la Belgique.* En *Eeghem* was *Ekeningim*, in 694. *R.C.*

- In de *Recherches des antiquitez et noblesse de Flandres... par Philippe de l'Espinoy*, *Douai* 1631; bl. 606, staat er: 'In dit jaer (1414) stiervender te Gent veel menschen van eene ziekte die men de "*Cockelneuse*" hiet.' *Fr. B.*

Stillemans, de eervolle name van den nieuwen Bisschop van Gent, is eigentlijk '*s Tillemans*, (*de*) *s Tillemans* (*zone*) te zeggen; *Tilleman* is *Tillo* gelijk *Heyneman Heindrik is;* en (*Sint*) *Tillo* is Patroon van Iseghem. *J.W.*

Onze lezers van buiten Belgenland zullen gemakkelijk verstaan dat ze boven den inschrijfprijs nog de verzendkosten te betalen hebben. Dat maakt 5 fr 10 c. voor Vrankrijk; 4 sh. 7 p. voor Engelland; 2 gds 60 cn. voor Holland, enz.

[Nummer 5]

De Vlaamsche Biekorf

DE winter met zijn wilde vlagen
heeft uitgespookt, en Gods natuur,
bij 't laaiend vonkelen van de zonne,
ontsluimert lachend. Hoort: 't is de uur
des arbeids! Op! Gij Vlaamsche zonen,
u wacht de echt vaderlandsche taak,
uw Dietsche schatten in te zamelen.
Ontwaakt uit uwen slaap, ontwaakt!

De Vlaamsche Biekorf, bron van weelde,
in uwe gouwen uitgesteld,
roept u, als in Jan Breydel's dagen,
voor 't Vlaamsche recht in 't eereveld;
niet met de ‘goedendags’ van vroeger
in uwe sterkgespierde hand:
uw Vlaamsche veder zij uw wapen;
en 't slagwoord luide: Tale en Land!

Dan op, o vrije, Vlaamsche zonen,
met Vlaamschen zin en Vlaamschen aard,
vereend, de handen saam geklonken,
en rondom *Biekorf* u geschaard!
Blijft steeds der oude vaadren weerdig:
zij waren Vlaamsch en vroom en vrij.
'In Vlaanderen Vlaamsch' blijve onze leuze;
dat hopen, willen, zweren wij!

Uit Montreal, in Canada.
LEOPOLD NOBELS

Heidendom

- 1. **D**IE een stuk *gekruist geld* in zijn kasse heeft, geen dieven of stroopers die eraan zullen g'raken. *Zelszaete.*

Het kruisteeken *onfaalbare* kracht toeschrijven is 't Kerstendom besmetten met heidendom.

- 2. Als 't zaterdag is, de zunne komt altijd uit, al en ware 't maar voor een kleen tijdeken. 't Is omdat *Onze-lieve-Vrouwe* heur waschte zou kunnen droogen. *Sweveghem.*

In steê van *Onze-lieve-Vrouwe* zal men hier eertijds een ingebeeld heidensch vrouwenwezen te passe gebracht hebben, b.v. *Ver Helde* of eene andere, die 't gekerstende volk naderhand verboden wierd te vermonden.
De oude heidensche zeg was sterker als de gewilligheid der christenen, en alzoo kwam het dat zij de heilige Maagd iets toeschreven dat haar niet toe en komt, maar dat van de heidensche goden- en godinnennamen algemeen geloofd wierd.

- 3. Als onz' ouders naar schole gingen wisten ze dat er altijd een *potteke meê geld* op een zekere plaatse langs den weg stond. Elk liep er om 't zeerst naartoe. Ze 'n hebben 't nooit gezien, maar de eeken kanthage wordt nog getoogd waar dat 't stond. *Zelszaete.*

Waarschijnlijk en was 't geen *kruisgeld*, anders en hadden de *Alven*, de *Kabouters* en andere ingebeelde heidensche wezens er geen macht over gehad, om 't daar te zetten.

- 4. *Kalleke Vandewalle* en deed niet anders als vloeken en bannen op de pasters, dat 't zonde en jammer en 'n groote schande Gods was. Maar, op nen nacht, als dat al lange geduurd hadde, kreeg het volk in huis, die 't tot halfwege zijn *schouwe* smeten, en 't dan lieten omleege in zijnen heerd vallen. Kalleken, op den duur, veranderde van leven en zijn huis wierd een g'rust huis. De pasters ha'n hem dat gebakken. *Zelszaete.*

Het Kerstene Volk schrijft hier en daar ten onrechte zijne *Priesters* toe 't gene onze heidensche voorouders hunne *wijlieden*, *eewaarden*, *wijze wijfs*, *vroede vrouwen*, *tooveraars* en *tooveressen* toeschreven.

- 5. Ge moet zien dat ge, bij geval, geen *kathaar* in en zwelgt, ge zoudt op 'n tere komen en dood gaan. *Katerhaar* is nog erger, maar 't ergste van al is een haar uit den baard van nen kater! *Sweveghem.*

Onze oude afgoden liepen dikwijls achter 't land in dierengedaanten verborgen; ja, zekere dieren waren hun toegewijd; b.v. de *wolf* en de *rave* aan *Woen*, de *houtspicht* aan *Donder*, enz. De kwaaddoende geesten, b.v. de *drollen*, huisden liefst in de *Katten*; later vergat men het oud *gedrolte*, en men schreef hunne doeningen aan de *tooveraars* en aan de *tooveressen* toe, die, in katten veranderd, hun spel speelden.

- 6. Jan Tielman had om de Vroevrouwe geweest; eene zwarte gedaante kwam hem huiswaards gevolgd, over lochtingen en landen; gansch bezweet en tenden asem kwam hij eindelinge thuis. Van zoo haast als hij binnen was sloeg hij de deure toe en de gedaante vloog er geweldig genoeg op om ze uit heur haken te doen springen. Geheel den nacht bleef het spook voor de veister staan: 't en verdween niet, peis-je, maar 't *verteerde* daar, met het *dagworden*, op de plaatse waar dat het stond. *Zelszaete.*

't Heidendom is 't Kerstendom vijandig, bijzonderlijk bij de geboorte ('t heilig Doopsel) en bij 't overlijden (de laatste heilige Sacramenten).

De schaars bekeerde Vlamingen hadden eenen onweerstaanbaren schrik voor al die afgoden, die ze verzaakt en veracht hadden. Zouden ze geen wrake nemen? Die vreeze heeft de vertelselingen voortgebracht, die nu, lijk 'n keerse in de pijpe, stillekens aan 't

uitsterven zijn, maar die eertijds de haren deden te berge rijzen van meer als een.

Het *krieken*, het *priemen*, het licht van den *schoonen*, *klaren Dag*, ook eene schiergodheid, deed de nachtspoken niet naar elders weggaan maar opmageren en *verteren* daar ze stonden.

- 7. Men vindt somtijds hier end daar in de bilken ronde plekken, waar 't gars veel groender staat als elders. Dat zijn *tooveressenronden:* de *tooveressen* hebben daar gedanst binst den nacht. Moest er iemand die schoone groene ronden met drek bevuilen, zij zouden krempen of vertijkelen, tot dat de bevuilde plekke erbuiten is. *Coolkerke.*

De *tooveressen* zijn eene latere verbeeldinge. Vroeger, na den algemeenen volkszeg, waren 't *alven* en *alvinnen*, *wiemkes* en *wichtjes*, *dokken* en *drollen*, al ingebeelde onwezens, die, bij nachte en klare mane, in die *ronden* plachten te dansen.

Onze *tooveresseronden* heeten de Engelschen *fairy-rings*, dat is *alfronden.*

- 8. 's Nachts om 'n *Vroevrouwe* gaan, alleene, en is ook niet goed: ge moet ze met twee'n gaan halen en weêre naar huis lee'n. Zij en zullen met eenen man alleene niet lichte meêgaan: zij komen te vele tegen, doch zonder gevaar, want de vroevrouwen zijn verzekerd door 't *Geestelijk. Zelszaete.*

Vergelijkt n° 7. Wat het getal twee aangaat, 't is waarschijnlijk vereischt om, met de vroevrouwe, 't getal drie te maken, dat een heilig getal is bij 't Volk en altijd geweest heeft.

- 9. M'n-n-heere, 'k hak-ak-akele ik-ik e kl-leen bi-bi-bitje, ma ge moe-moet weten, mij' moe-moe-moeder is gestorven terwijlen da'k ik-ik gebo-bo-ren wierd! *Moscroen.*

De heilige Kerke noch de wetenschap en leeren niet dat de zulke *hakkelen* of *stameren* wier moeder in 't kraam gebleven is; 't is dus heidendom of, ten schoonsten genomen, *wilde wetenschap.*

En wat is heidendom anders als wilde of verwilderde wetenschap?

Vele vertelt het volk overal van de moeders die alzoo aan hunne dood gekomen zijn.

- 10. Tot Bernhard Bonte'ns gingen ze verrijken. Twee kleene broerkens sliepen te gare boven in een

beddeke. En al met eenen keer, zonder dat ze iemand geware worden, krijgt Petrusken zu'k ne geweldige' slag op z'n kake, dat Pauwke er van wakker wordt, en ze beginnen alle twee te huilen. Bernhard Bonte gaat buiten, en wat ziet hij? Een vrouwmensch gehukt zitten, tenden 't hofwegelken. Hij komt zeere genoeg binnen en hij slaat haastig de deure toe, want tegen 't kwaad en meugt g'u niet weren. Drie uren later waren ze verrijkt van ne frische' zeune. *Zelszaete.*

Vergelijkt n° 6. ‘Tegen 't kwaad en meugt ge u niet weren:’ vluchten wel en belet stellen, al dat gij kunt, maar niets meer. Dat zou 'k willen van elders bevestigd vinden, met den *waarom* daarbij. Omdat 't verloren moeite is?

- 11. Die geenen zoom aan hunne ooren en hebben zijn gierigaarts. *Kortrijk.*

Bij dit stuk wilde wetenschap moet er een reden zijn die 't Volk weet misschien, maar die mij tot nu toe niet gebleken en is. Wie heeft het gehoord?

Stêe- strate- en dagmerken

GE woont te Brugge en ge moet, zoo genomen, nen brief schrijven naar eenen zekeren Utenbroucke, die vlaskoopman is tot Gent. Als het stuk volschreven en toegevouwen is, zoo steekt ge't in een briefzakske, in een briefhuiske, in een briefhaam, en ge zet daar op:

Mijnheer Heindrijk Utenbroucke, vlaskoopman, Leistrate n° 15, Gent.

Het dunkt u dat zulks alleszins verstaanbare en onverbeterlijke tale is. Bijzonderlijk zijt ge tevreden over dat woord *Heindrijk* dat niet meer van de middeleeuwsche schrijfwijze en verschilt als Hendrik, en beter, zegt gij, met de vlaamsche uitsprake overeenkomt, alsook met de oorspronkelijke woordgedaante Heim- of Heemrijk, dat is: koning van het heim of heem, Heere van 't huis.

Verstaanbaar is die tale, inderdaad; zij en zal zelfs hoegenaamd niet vreemde schijnen in de oogen der brief-

dragers; de die zijnder immers aan gewend. Doch of zulks ook onverbeterlijke tale is, dat valt mij moeilijker om aanveerden.

Mijnheer Heindrijk Utenbroucke beteekent hier: Aan mijnheer Heindrijk Utenbroucke; weshalve menigeen liever zet: Den Heere... of, als er een hoedanigheidswoord bij mag: Mijn of Mijnen achtbare*n*, mijn eerweerde*n* Heere; immers om den 3den naamval te doen uitkomen.

Maar ja, uw woord *Mijnheer* kander eigentlijk door, gemerkt dat men somwijlen hoort zeggen: 'k hebbe't mijnheer Crabbe gezeid, met den zin van: mijnen Heere Crabbe, aan mijnen Heer Crabbe, aan mijnheer Crabbe.

Doch wat heeft Leistrate te bedieden? en Gent? Niemand toch die alzoo spreekt.

Streng genomen, zou uwe zinsnede beteekenen dat die treffelijke Heer Utenbroucke 1) vlaskoopman is, 2) Leistrate is, 3) Gent is! Natuurlijk, gij en elkendeen weet en verstaat dat zulks wilt zeggen: vlaskoopman *in de* Leistrate n° 15, *te* Gent. Ware't zulk een lang en verdrietig werk om die drie kleene woorden daar bij te zetten?

'k Neme 't wel, als 't is dat iemand eene draadmare zendt en zijne woorden tellen en betalen moet, of dat hij met zeven haasten verschillige huismerken te schrijven heeft, dan zal hij hem van 's zelfs aan het volstrekt noodzakelijke houden. Buiten dat geval dienden wij, mijns inziens, niet alleenlijk verstaanbaar, maar ook onberispelijk, taal- en redematig te schrijven.

Ik hebbe hier voor mij eenen ouden boek liggen daar verschillige van Vondels treurspelen thoope in verbonden zitten. Op het voorblad van ‘Maria Stuart’ staat er: *Te* Keulen *in d'*oude druckerye. MDCLXI; op het voorblad van de andere: *t'* Amsterdam, *ter* druckerye *van* Kornelis de Bruyn, Boeckdrucker, *in de* Gravestraet. CIↃIↃCLXI (1661). Hebt gij oude dietsche werken in uw boekrek zitten? Al en waren ze maar van de andere eeuwe, 't is al genoeg. Neemt zoo eenen boek uit, den eersten den gereedsten; kijkt waar dat hij gedrukt is, en van tien keeren negen keeren zal het in dien zelfsten of

in dergelijken zin te lezen staan. Nu zou men zetten Amsterdam, Drukkerij Kornelis de Bruyn, Gravestraat. Is dat ook om tijd en onkosten te sparen? of is 't er omme doen om wantale te drukken?

Ja maar, hoore ik eenen zeggen, Franschen, Engelschen, Duitschers zetten dat ook alzoo. - De Latijnen schreven, en nog altijd drukt men, op oude en nieuwe latijnsche boeken, niet *Gandavum*, Gent, maar *Gandavi*, te, tot of in Gent. Op het voorblad van zeer eerw. Heer H. La Housse zijne *Praelectiones de Sacramentis in genere*, leze ik: *Brugis*, *ex officina typographica P. Verbeke-Loys*, 1881. En wel, ware dat niet kort, klaar en schoone gezeid in 't vlaamsch: Uit de drukkerij van P. Verbeke-Loys, te Brugge? Laat Franschmans en anderen schrijven en drukken al dat ze lezen willen; schrijft en drukt dietsch!

***

Om gelijkdanige redens schijnt mij het gebruik belachelijk van, boven of onder brieven en andere schrijvenissen, eeuwig en ervig, te zetten, b.v.

Brugge, 4 Februari 1890.

Het treurspel ‘Gysbrecht van Aemstel’ draagt Vondel op aan Huigh De Groot. De hoofdinge van zijnen brief luidt als volgt: Den edelen Heere Huigh De Groot, gezant der koninginne en kroone van Zweden,.... Van onder schrijft hij: *t'* Amsterdam, 1637, *den* 16 *van* Wynmaent. De opdracht zijner ‘Amsterdamsche Hecuba’ is onderteekend: *t'* Amsterdam, *dezen* zesten *van* Oegstmaend, 1625. Onder zijne ‘Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunste’ staat er: *Te* Amsterdam, 1650, *den* 25 *van* Grasmaend. Zoo doet ook Geerhard Brandt tenden zijne voorrede op Hooft's verdietschinge van Tacitus' werken: *In* Amsterdam, *deezen* XX *van* Augustus, des jaars MDC LXXXIII.

Waarom dus, op uwen brief naar Gent, niet gezet: *Uit* Brugge, den...? Daarmêe wilt ge toch zeggen: Geschreven, verzonden uit Brugge? Onder de voorrede van eenen boek stonde er nog al redelijker wijze: *Te* Brugge, den...; beteekenende: voleindigd te Brugge.

Nooit en hebbe ik het volk hooren zeggen: Dat is gebeurd te Brugge, vierden September; maar altijd: *den* vierden *van* September, *den* zesden *van* Hooimaand. Die eerste zeggenschap is geradbraakt vlaamsch. Is iemand zoodanig liefhebber van de latijnsche benamingen der maanden, en tevens zoodanig vijand van de vlaamsche voorzetsels: in of van, dan behoorde hij te schrijven: Februar*ij*, August*i*, Jul*ij*, en zelfs Septemb*ris.* Zoo doet Vader Cats, zettende onder zijnen brief naar Van Baerle, leeraar tot Amsterdam: ‘den 7den Septembris 1633.’ Dat en ware wel geen vlaamsch, neen't, maar het ware toch tale.

Zou in dat schrijven van dien latijnschen 2den naamval, de oorzake niet zitten van het achterwege laten des voorzetsels *van* of *in*? Geheel waarschijnlijk.

Doch laat ons liever, naar 't voorbeeld van *Biekorf*, de beste kiezen onder de eigen dietsche namen der maanden, en schrijven, als 't eenigszins mogelijk is,: *den* zooveelsten *van*, of *in* Sporkele, Lentemaand, enz.

En om geheel ons gedacht te zeggen, de Franschen spreken en schrijven: *Le* 4 (*le quatre*) *Février.* Wijlieden en kunnen voor den dag niet komen met: *vier*, of den *vier* Sporkele, of in Sporkele! Daarom ware 't geraadzaam, dunkt het mij, te schrijven: 4, 4*de*, 4*en*; b.v.: gedurende de 4 (= vier) jaar; het 4de (= vier+de, vierde) jaar, ten 4en (= vier+en, vieren) 's namiddags.

't En blijkt niet, overmits 't gebruik der oude schrijvers, dat het volstrekt noodig is achter den name der maand en vóór het jaartal, de woorden: van het jaar, in het jaar, ten jare, van, in, tusschen te lasschen. ‘Den 4den van Sporkele, 1890’ is zoovele als: den 4den van Sporkele, 't jaar 1890. Het achterlaten en onderverstaan van de woorden ‘'t jaar’ en schijnt mij niet strijdig met den aard en de zuiverheid onzer tale.

JAN CRAEYNEST

Ter zaliger gedachtenisse van Eerweerden Heer Emile de Monie vereerd met het pauzelijk kruis ‘pro Ecclesia et Pontifice’

WIJ bouwden op uw leven een getemmer
van eere en deugd, voor God en 't Vaderland;
maar schielijk grijpt de felle menschentemmer
en keert u, onzen grondsteen, overkant!

WAt nu gedaan? Geklaagd, geweend, gedropen
in diepe droefheid, zonder ende of maat;
de ellendigen gelijk, die niet en hopen
dat ooit een weerzien hun te wachten staat?

NEEN! Hooger zult gij nu en beter wezen
een leidend licht ons en een bake in zee,
tot dat wij allen eens voor goed genezen
van Adams schuld en onvermijdbaar wee.

TOT daar zij 't: Hoog den moed en 't hert gedragen!
geen veege droefheid! Immer moed voortaan,
en spijts de dood, spijts al heur nederlagen,
op God betrouwd en neerstig voortgedaan!

G.G.

Sinte Maartens zomerke

SINTE Maartens zomerke is wel en van overouds gekend, 't wordt jaarlijks met ongeduld verwacht en op zekere plaatsen, bij goed of bij slecht weder, gulhertig gevierd.

Men rekent erop om het laatste werk op den akker te verrichten; en, zijn de vruchten nog niet groot genoeg geschoten, zij zullen het met Sinte Maartens zomerke nog wat verbeteren; wordt het weder te zuur en te streng om nog eene wandelinge te doen, men zal wachten tot de warme dagen van Sint Maartensmesse; kortom, iedereen peist en is overtuigd dat er alle jare, *rond* Sint Maartensfeeste, eenige schoone warmere dagen komen die ons te midden den voorwinter nog eene nasmake geven van den lustigen zomer.

Aangezien die geloovenisse zoo algemeene is, schijnt zij op eene lange ondervindinge te moeten gesteund zijn; en nochtans, is 't dat wij die lange ondervindinge nauwkeurig en zorgvuldig willen raadplegen, zullen wij tot een ander besluit komen.

Te Brussel wierd sedert het jaar 1833, dag voor dag, de koude en de warmte aangeteekend; en wanneer men nu de middelmate neemt van al de aanteekeningen voor den zelfsten dag, vindt men dat het weder van den 1sten in Loefmaand tot den 30sten, regelmatig verkoelt. Van den 8sten bijzonderlijk, dus 3 dagen voor Sint Maartensmesse, tot den 13sten, 3 dagen derachter, is de verkoelinge bijzonder merkbaar. Van den 14sten tot den 18sten klemt de warmte eenigszins, maar van dan voort tot den 21sten daalt zij haastiger als ooit.

Ja goed, maar en komen er toch niet gewoonlijk rond den 11sten in Loefmaand een of twee dagen die bijzonder warm zijn? En wel ja, maar in 54 jaar tijds en heeft dat alle vijf jaar maar eenmaal gebeurd van den 1sten tot den 7sten, en niet meer als eenmaal alle negen jaar van den 8sten tot den 14sten.

Wat meer is, die warme dag en is in 53 jaar niet eens op Sint Maartensdag gevallen, noch Sint Maartensdag

en heeft nooit de warmste geweest van geheel de maand, 't gene nochtans drie keeren gebeurd is voor den 25sten, 26sten en 27sten en vier keeren voor den 29sten.

Eindelijk heeft men nog ondervonden dat er 23 keeren op 53 jaar eene merkelijke verkoelinge plaatse gehad heeft van den 11sten tot den 15sten.

Zoo dat de benaminge van Sinte Maartens zomerke hoegenaamd op niets en steunt, zelfs teenemaal valsch is; en dat men veel eer zou mogen spreken van Sinte Maartens winterke.

Ja zekerlijk, dat en wilt niet zeggen dat wij in het najaar, en namelijk in Loefmaand en rond Sinte Maartens feeste, nooit geene warme dagen en hebben, neen't; wij loochenen alleenlijk het regelmatig wederkeeren van dat warm tijdstip.

Maar ja, zoo gaat het: iemand heeft beginnen spreken van Sinte Maartens zomerke en dat wordt als onfaalbare waarheid aanveerd. Gebeurt het, al ware het zelfs dikwijls, dat men die schoone dagen niet en ziet opkomen, niemand en zal daaruit besluiten dat die meeninge ongegrond is; de volkszeg wordt somwijlen verwezentlijkt en dat is genoeg. Zoo zegt men ook dat de zomers verkoelen of dat de winters verflauwen en dat geheel het jaar kouder wordt als over vijftig jaar, daar de deskundigen nochtans verzekeren dat het onmogelijk is deswegen eenige veranderinge te bespeuren.

EDW. VAN ROBAYS

Muurschilderinge

GEHEEL het oud deel van Sinte Walburgenkerke te Veurne was eertijds met bonte en prachtige muurschilderingen versierd.

Volgens de overblijfsels die men over twee maanden komt te ontdekken, waren de pilaren rood en bruin geschilderd met witte en zwarte striepen die de voegen verbeeldden; de verwe der muren was geluw; de platte band onder de kroonlijste droeg een bruin loofwerk op vergulden grond; die zelfste versieringe vindt men weder op de slagen der vensterramen.

Wel is waar, hetgene er van de oude muurschilderinge nog overblijft en is 't bewaren niet weerd, doch die versiersels zijn zoo verschillig en zoo eigenaardig dat ze dienen zorgvuldig afgeteekend te worden, ten oorboore van den kunstenaar die eerstdaags zal belast zijn met die schoone kerke te herstellen.

Onder de prente die boven de deure der sacristie of gerwekamer hangt, is er eene prachtige muurschilderinge. Te oordeelen volgens hetgene nu reeds met het afdoen van het witsel bloot gekomen is, verbeeldt zij eene kamer die al den eenen kant twee vensters heeft door dewelke men een huis ziet en het begin van eenen weg.

In 't midden der schilderinge staat er een man met een gouden straalkrans daar een bandeken rond loopt. Op een mengsel van was en termentijn is het goud zoodanig geleid dat het eenigszins uitkomt, zoodat de sneê geheel zichtbaar is.

Die wijze van versieren is ook te bespeuren op de zoomen van 's mans wijden witten mantel.

Nevens dien man, die zeker wel eenen Heilige verbeeldt, knielt een Kanonik met gevouwen handen.

Het kalk ligt zoo dunne op deze laatste schilderinge dat het daar van 's zelfs afvalt. Zoo veel te gemakkelijker zal het zijn geheel het schilderstuk ten voorschijne te brengen.

ALF. NAERT

Brieven

Mc Minnville, *Oregon*, *Vereenigde Staten van America*, *den* 11sten *in Kerstmaand* 1889.

ACHTBARE en eerweerde Heeren, ik hebbe u een schrijven beloofd, wanneer ik de laatste maal bij ulieden was, en ik kome bij dezen mijne belofte vervollen.

't Is reeds drie maanden dat ik in dit groot Gemeenebest verblijvende ben, en ik zou meer als dezen korten brief noodig hebben om u uiteen te doen wat eene schoone streke dat het hier is.

America en is ulieden niet onbekend, dat wete ik; genoeg wordt erover geschreven en gedrukt, maar al dat gij er ooit van hooren zeggen of gelezen hebt, en is niet genoeg om u, zoo 't behoort, een beeld voor oogen te brengen van dat alderwonderlijkste van al de landen des werelds.

Als ik den eindpaal van mijne reize bereikt hadde, te weten de stad Portland, waar zijne Hoogweerdigheid de Aartsbisschop van Oregon zijnen zetel houdt, zoo hebbe ik omtrent de drie maanden tijds in de Aartsbisschoppelijke kerke dienst gedaan en meêgeholpen.

Na dat werk hebben ze mij naar de kleene stad Mc Minnville gezonden, waar mijn dienst van grooter nut zou zijn; want 't is meer als een jaar leên dat ze daar geen vastverblijvenden herder meer gehad en hebben.

Father Delatte, een priester uit Vlanderen, uit het Gentsche namelijk, kwam daar alle maande eenen keer, van 25 mijlen hooger op in 't Noorden naartoe; maar, terwijl *Father* Delatte de katholijken van Mc Minnville bezorgde, zoo moest hij noodzakelijk zijne eigene kudde, tot Cornelius, onbezorgd laten.

Nu heeft elke kleene stad haren Priester: Cornelius *Father* Delatte, en Mc Minnville *Father* Baert, van Anseghem, uwen dienaar.

Mc Minnville was entwat van niet, over luttel jaren, maar ze hebben hier eenen ijzerweg gemaakt, die voorbij de stad en verder op voert; en, zoo gaat dat in America: in vijf jaar tijds is een kleen nestje van een dorpke eene tamelijk groote stad geworden.

Mijn volk weunt waar hier waar daar, binnen en omtrent de steê; zom 4, zom 6, zom 10 mijlen verre. Dat en past niet al te wel binst den winter, want op de hoogten naast den *Pacific*, of den stillen Oceaan, regent het lange en vele, en ge kunt wel denken dat de wegen toen ook niet te best en zijn.

Mijne Ierlandsche en Duitsche katholijken en verschieten in geene ure of twee, en 's Zondags komen ze, van 'k en wete niet hoe verre, kerkewaards gereên, en dat bij geheele wagensvollen.

Mijne wijdste afgelegene uitkerke is Sint *Patricks*: de Ierlanders hebben daar hunnen Heiligen Patroon eene capelle gebouwd, en hoe meer ik er naartoe ga, hoe liever dat ze 't hebben.

Ge 'n kunt niet peizen hoe veel Duitschers dat er hier zijn, en al treffelijk, neerstig volk!

Iets dat wonderlijk schijnt, het is dat er hier zoo weinig bierhuizen en brandewijnkroegen zijn; en die er plegen te gaan worden aanzien als slecht volk. Sedert dat ik hier ben, en hebbe ik nog geen eenen dronkaart tegengekomen.

Belgenland, het dunkt mij, is eigentlijk het land van de kroegen en van de biertappers: en neem'et niet kwalijk!

De katholijken en zijn hier maar schaarsch. Velen die katholijk geboren zijn gaan nu onze kerke voorbij en doen meê, schijnt het, met de averechtsgeloovigen; dat komt meestendeels deurdien dat ze lange zonder Priesters geweest hebben; dan ook, omdat er hier, stoffelijk gesproken, geen voordeel aan vast en is als iemand katholijk is, integendeel; maar de Priesters komen nu allengskens toe en de openbare wetten worden meer en meer zoo gemaakt, dat er vrijheid en gelijkheid begint te zijn voor alleman, katholijk of anderszins.

Iets dat ons geweldig veel nadeel doet, dat zijn de scholen. Het oppergezag van 't land heeft overal scholen gebouwd, leerpaleizen

zou 'k haast moeten zeggen. In die scholen en wordt er niets geleerd dat den eenen of den anderen godsdienst betreft. Daarom en zenden er de katholijke ouders hunne kinders niet, en wij bouwen onze eigene scholen. Tot nu toe en krijgen wij hoegenaamd geen bijstand van het land, maar wij hopen 't zoo verre te brengen dat wij ook van staatswegen, onder zekere voorweerden, zullen geholpen geraken.

Ondertusschen houden wij lezingen en jaarmarten of fooren, zoo men zegt, ten voordeele van ons jong schoolwezen, en met dat de Americaanders daar veel smake in hebben, zoo geraakt er hier en daar nog een daalder of twee in onzen pot.

Ik zende u den *Portland Catholic Sentinel*; in dat Americaansch nieuwsblad zult gij te lezen vinden hoe ik, *op den avond van den* 20sten Nov., tot Portland, in *the Masonic Hall*, eene lezinge gehouden hebbe, in 't Engelsch, over *the nations of Asia*, *their Religious and social condition. - Slavery*, *Sensualism*, *Degradation*, *the fruits of Buddhism*, *Brahminism*, *Mahomedanism.*

Gij verstaat dat zeker wel, zonder vertalen?

The Sentinel geeft geheel mijne lezinge, zoo zij gaat en staat, met een woord of twee misdrukt daarbij, dat ik verbeterd hebbe; en hij zegt dat er meer als 100 daalders opgehaald geworden zijn.

Om te sluiten late ik u weten dat de Pastor van Mc Minnville tot nu toe schoolloos is, maar dat hij ten uitkomen eene schole zal bouwen, is 't dat de brave lieden, hier of in 't oud Vaderland, hem om Gods wille ter hulpe komen.

Wist gij, of wist een van uwe talrijke lezers, iemand die dat wilt ter herten nemen, en mij in mijne armoede vertroosten, ik zou hem voor eeuwig dankbaar zijn.

Ja, hoore ik u zeggen, slacht de soldaten: als ze schrijven, 't is dat ze in 't gasthuis liggen en geren een weinig geld zouden hebben, al ware 't maar 5 fr., waarmede ik ulieden groete!

Ik groete u ook dan, en blijve, achtbare en eerweerde Heeren,

yours respectfully,
J.H. BAERT, PR.

Mingelmaren

OP eenen kleenen beker, die ten jare 1883 in de Schelde, voor Antwerpen, gevonden wierd, staat er: SCINCT. EN DRINCT. EN. GODS. GHE. DINCT.

Uit *Congrès de la fédération des sociétés d'Archéologie à Anvers en* 1885.

IN een Lubeeksch handschrift van den jare 1575:

Justitia is geslagen dodt,
Veritas licht in groter nodt,
Fallacia is geboren,
Fides hefft den streidt verloren,
Castitas is ock geslagen,
Luxuria regeret alle dage.

Uit *Mittheilungen des Vereins für Lübeckische Geschicht - Altherthumskunde*, 1889.

EERTIJDS warender in ons land veel *Wisselingen*, dat waren Walejongens of Walemeiskes, die *gewisseld* wierden tegen Vlaamsche, en besteed de Walen hier, de Vlamingen in 't Walenland; de eene om Vlaamsch, de andere om Fransch te leeren, elk in 't zijne.

't Gebeurde dat er van die Waalsche Wisselingen, *Wisselbalgen* hiet men ze ook, hier bleven, groot wierden, leefden en stierven.

Vader zaliger vertelde geerne van zulk eenen die *Batiss* hiet en die een felle jager was, lijk Nemrod.

Maar *Batiss*, Tisten de Wale scholden z'hem, hadde eenen broodgenoot, Çis Kaetens bij name, dieder op uit was om hem te duivelen en te zeerden, al waar hij koste.

'Batiss,' zei hij, op nen zekeren keer, ''k weet nen haze liggen!' En hij miek het Tisten den Wale wijs waar dat 't was, met veel hier en daar en ginder daarbij, zoo verre en zoo vele dat 't Batiss geloofde, en dat hij, zonder tijd te verliezen, rechtuit om zijn roer liep, zullende dien haze schieten.

Prdaf! ging dat allichte, en, dweers deur den rook van 't poer, Tiste om z'nen haze.

't Was een keunevel dat Çis schoone opgevuld hadde en tusschen de koolen geleid.

'*Foekte Çi Kate*,' zei Batiss, '*foekte Çi Kate*, *'t en e' nie' fan mijn keute*, *ma 't es ol van de la' en van de pijt mij!*'

Dat was te zeggen: '*Vervloekte Çis Kaetens*, *'t en is niet van mijn scheute*, *maar 't is al van den lach en van den 't spijt mij!*'

TEN jare 1597 deed een zekere *Simoen Ogier*, van Sint Omaers, doctor in de Rechten, eene reize naar Brugge. Als hij wederom t' huis kwam, in *Le Blanc-Ram*, *en la Tenne-Rue*, daar hij geboren en wonachtig was, 't is te zeggen 'in den blanken Ram, in de

Teenstrate,' de hedendaagsche Duinkerkstrate van Sint Omaers, zoo zette hij hem zijne reisgevaarten te vertellen in latijnsche rijmreken, die nu nog bewaard zijn en te lezen staan in *Bulletin de la Societé des Antiquaires de la Morinie*, van 't jaar 1856, bl. 235 en volgende.

Te Brugge heeft hij 'de vermaarde en prachtige halle bewonderd; het Heilig Bloed vereerd, mitsgaders het schoon beeld van Onze lieve Vrouwe dat Michael Angelo uit het marmer kapte en dat schijnt te leven en bezield te zijn.'

Dat beeld staat er tegenwoordig nog in Onze lieve Vrouwen kerke; doch of het inderdaad van Michaël Angelo gemaakt wierd, dat blijft twijfelachtig.

Nievers ter wereld, zegt hij, en is er eene grafstede te vinden, die zoo schoone en zoo prachtig is als deze van Karel den Stoute en van zijne dochter, in Onze lieve Vrouwen kerke.

Simoen Ogier verbleef verscheidene dagen te Brugge,

Captus dulci sono Brugelinae gentis: 'ingenomen, zoo hij was, van de zoetklinkende tale van het Brugsche volk.'

Bij zijn terugreizen naar Sint Omaers, zag hij het vrouwvolk van Veurne en Lampernisse op den akker werken, met witgelinte mutsen aan. De vrouwliên van Veurne heet hij *pingues*, vet, en die van Lampernisse *facie pulcra*, schoone van wezen.

'**I**S dat nu geen dommigheid' - zoo sprak er een over tafel, - 'dat overtollig en onbeschaafd gebruik van die slepende *e*? Waar willen ze naartoe met die slepende *e*? Is dat nu vlaamsch? Men heeft dat nog nooit gehoord. Dat is willen uitnemen bij al de andere, dat gebruiken te passe en ten onpasse van die slepende *e.* Beziet 'ne keer die slepende *e*, hoe leelijk en hoe bot: en ja, *de ezel!* Waarom niet gezeid *den ezel?*'

***

EEN medestichter van ons Tijdschrift, de achtbare Heer Dr Eug. Van Steenkiste, is over eenige dagen *Ridder* genoemd *van het Heilig Graf. Biekorf* wenscht hem veel geluks!

DIE begeert '*Biekorf*' te trekken, late zulks weten naar AUG. VAN SPEYBROUCK, *in de Witte Leêrtouwerstrate*, *te Brugge;* of naar G. GEZELLE, *in de Handboogstrate, n*^{o} 19, *te Kortrijk*; ofwel naar den Drukker dezes.

[Nummer 6]

Hoe onze ouders spraken.

‘**H**ET was in Duitschland, in een nonnenclooster, een godvruchtig, innig zusterken, zeer zuiver, rein, onbevlekt van herte ende van lichame, dat zonderlingen in der liefde Gods bernende was.

Door welke liefde, door welke reinigheid dat zusterken zoo groot 'n betrouwen tot Gode zijnen beminden bruidegom verkreeg, dat het, uit grooten brand der minnen, (die alle ding verwerft) standachtiglijk tot hem aldus eens sprak, ende, in 't heemelijke zijns cellekens, aldus biddende was:

o Alderzoetste, o alderminnelijkste Jesu, eenige geminde zone uws hemelschen vaders; o alderbegeerlijkste bruidegom en verlosser mijnder armer zielen, och of 't u behagelijk ware, och of 't uw goddelijke wille ware dat ik u lichamelijken eenen oogenblik tijds in dezen leven mochte zien ende aanschouwen!

Terstond als die vierige, bernende ende innige begeerten van dit zuiver maagdeken ende zijn gebed geeind

waren, zoo stond in zijn celleken, voor zijnen oogen, die minnende ende alderbegeerlijkste bruidegom haarder zielen, in de gedaante van een kindeken.

Als zij nu dat zelve kindeken neerstelijken zoude hebben beginnen aan te ziene, zoo kwam dan voor haar celleken onverziens een van den zusteren kloppen, die haar, van der priorinnenwegen, haastelijken gebood tot den gemeenen werke des cloosters weder te komen.

Eilacen, wat mocht dit zuiver maagdeken nu best gedoen?

Het was haar zeer pijnelijk zoo grooten weerden gast, daar zij zoo vieriglijken om geroepen hadde, zoo zaan te laten ende van hem te scheiden. En tegen 't gebod der gehoorzaamheid en dorste zij daarbij niet blijven, wel wetende dat zij hem daarmede vertoornen zoude.

Aldus, haar beraden hebbende, zoo viel zij den kinde Jesu ootmoedelijken, met gevou'en handen, te voeten, ende bad met vieriger begeerten ende vasten betrouwen aldus:

o Alderminnelijkste ende begeerlijkste Jesu-Christe, mij is nood mijne geloofde gehoorzaamheid te volbrengen, daar ik geerne ende gewilliglijken toe bereid ben. Om uwer minnen wille ik nu deze reize geerne van u scheiden en u om uws zelfs wille verlaten, maar ik bidde uwe grondelooze goedheid, met alder herten, dat het haar behagelijk zij hier mijns te verwachten, ter tijd toe dat het mij geoorlofd wordt hier weder tot u te komene!

Na dezen woorden zoo is zij met blijden aanzichte ende gewilligen gemoede, zonder eenig tegenspreken, tot den gemeenen werke haastelijken gegaan. Ende als dat volkomenlijken volbracht was, zoo haastte zij weder, 't eerste dat ze mochte, tot haarder cellenwaards, vastelijk betrouwende dat zij haren geminden daar nog vinden zoude.

Ende na haren geloove is heur geschied.

Want, als zij tot haarder cellen gekomen was, ende die deure open hadde gedaan, zoo kwam haar zoo groot en hemelsch een licht en zoo wonderlijk een klaarheid tegen, dat zij ze nauwelijken met heuren gezicht en koste verdragen.

Daar zag zij, in dezen lichte, heuren alderbegeerlijksten bruidegom staande, niet in de gedaante van eenen jongen kinde, als zij hem te vooren zag, maar in den wezen van eenen schoonen, fraaien jongeling, oud zijnde omtrent vierentwintig jaren: zoo dat haar ziele, van zijnder zoeter tegenwoordigheid, smiltende wierd, ende zij van haar zelven geheel ontzet.

Doen sprak zij hem met grooten verwonderen ane, ende zeide:

o Alderzoetste Jesu-Christe, hoe meug-dij, in zoo korten tijd, van eenen kleenen kinde zoo groot 'n man geworden zijn? Zegt mij toch, o geminde Heere, waarom dat ik u nu veel grooter ende veel schoonder vinde, dan ik u liete, doen ik van hier schied?

Jesus, die woorden van zijnder liever bruid gehoord hebbende, antwoordde haar zoetelijken, al lachende, ende sprak:

o Geminde dochter, uw diepe ootmoedigheid ende haastige gehoorzaamheid hebben mij dus schoone vercierd, ende van eenen kinde zoo groot 'n man doen worden, alzoo gij mij nu ziet. Zijt daarom, deur mijne minne, uwen oversten altoos in der eerden gehoorzaam, wil-dij met mij namaals eeuwelijken in den hemel worden vereenigd.

Als deze woorden geeind waren, zoo voer die Heere uit den oogen ende liet haar zeer wel getroost.' 1575.

Ik hebbe spijtsherten de spellinge van dat schoon oud vlaamsch verhaal wat verfrischt; b.v. *aa* voor *ae*, *ui* voor *uy*, *zij* voor *sy*, *sprak* voor *sprac* gezet, en zoo voorts, om het gemakkelijk lezen te bevorderen.

Onze ouders spelden immers kwalijk, maar ze spraken mooi: nu spellen wij schoone 't geen dat eilaas de moeite van schoone spellen schaars weerd is!

GUIDO GEZELLE.

Toogen - Toonen

‘**N***OMINA sunt signa rerum*’ zegt Sint Thomas; en zoolange de zake ongedeerd bestaan blijft, zoo lange blijven gemeenlijk ook de namen stand houden die dienen om de zake aan te duiden.

Geen wonder dus, zoo ons woord *ooge*, bij voorbeeld, tot de grauwste Germaansche en Indogermaansche oudheid behoort. In het Gotisch, namentlijk bij Bisschop Wulfila, die leefde in de jaren 310-383 na Christus, luidt dat eigenste woord *augô.*

Van naamwoorden, of beter van naamwoordelijke stammen worden werkwoorden gemaakt: *verbum ex nomine*, *verbum denominativum.* Zoo bouwden de Grieken ὠπάομαι (oopaomai) nevens ὠπή (oopee), zoo de Latijnen *oculare* nevens *oculus*, en zoo ook de Germanen. In het Gotisch immers vinden wij *augjan* = toogen, nevens *augô*, in het Oudsassensch *ôgian* = toogen, nevens *ôga.*

Dit woord (*oogen* ware 't in 't Vlaamsch) schijnt overal uit het gebruik gerocht. Het Kramersche *oogen* = zien, bezien, mikken, is eene jonge wordinge die met de oude geen gemeens en heeft.

De werkwoorden nemen geerne het een of het ander voorzetsel in hunnen samenstel. Het oudere Germaansch namentlijk bezat een voorzetsel *at*, dat van oorsprongswegen en van bediedenisse één is met het latijnsche *ad.*

Dit voorz., gevoegd bij *augjan*, levert het Gotische werkwoord *at-augjan.*

In de Germaansche werkwoorden en viel de stemzate op het voorvoegsel niet, maar op de wortel-of stamlettergrepe. Van daar komt het dat de klanken van die stemzaatlooze voorzetsels, bij later gemaakte woorden, doorgaans gedempt en afgevallen zijn. Alzoo hebben wij, als beantwoordende aan het Gotisch *at-augjan*, in het Oudsassensch *t-ôgian*, in het Middeleeuwsch Hoogduitsch *z-ougen*, in het Middeleeuwsch Dietsch en Nieuw Vlaamsch eindelijk *t-oogen.*

Die dit begeert nader te onderzoeken, vergelijke nog

de regelmatig omgeklankte Middeleeuwsch Hoogduitsche en Middeleeuwsch Nederduitsche gedaanten *zoegen* en *toegen.*

Om het verband te verstaan dat er is tusschen *toogen* en *toonen*, moeten wij nader kennisse maken met het woord *ooge*, Gotisch *augô.*

Dit woord is samengesteld met een achtervoegsel -*en*, dat in de Germaansche talen onder de afklankende gedaanten *n*, *un*, *en* (later *in*), *an*, (uit *on*), *(ên)*, *ôn* kan voorkomen of werkelijk voorkomt. Dus **aug-ôn.* De *n* van dien 1sten naamval ging vroeg verloren; alzoo Gotisch *augô* uit *aug-ôn*, 2de naamval *augins* uit *aug-in-iz aug-en-es.*

Vergelijkt Latijn *hom-o*, *hom-in-is.*

De wortellettergrepe luidt in het Germaansch *aug-.* Maar deze gedaante is onregelmatig: zij beantwoordt immers aan den Indogermaanschen wortel *oq*, Grieksch οπ-(op-), ωπ-(oop-) in ὀφθαλμός, ὦπα (oopa), latijn *oculus.*

In het Germaansch zouden wij *ahw*, *ah*, *agw*, *ag* te verwachten hebben. Wij moeten ons hier alleenlijk bezig houden met de derde dier gedaanten, te weten *agw.*

Onderzoeken wij vooreerst hoe ze door *aug* is vervangen geworden.

Hier doe ik bemerken dat de Germaansche *g* een schuifklank (*Reibelaut*, *Spirans*) is, gelijk de Dietsche *g*, niet een sluitklank (*Verschlusslaut*, *explosiva*), gelijk de letterkundige Hoogduitsche *g*, de Fransche *g*(*u*) in *garder*, *guérir*, de engelsche *g* in *God.*

Dezen schuifklank verbeeldt men dikwijls door den Griekschen boekstaf γ; dat zullen wij, voor 't meeste gemak, ook doen in het vervolg en waar het past.

Zoodan zegge een germaanschen wortel αγω.

Ja, maar de germaansche γω en is in de geschrevene talen nievers ongeschonden gebleven. Voor eenen *u*-klank is de ω uitgevallen, en de γ alleen gebleven; in de andere gevallen (uitgenomen na *n*) is de γ verdwenen en de ω heeft alleen den oorspronkelijken klank voortgezet. Onder de menigvuldige wisselgedaanten van het oudste

Germaansch, kunnen wij bijgevolg eene gedaante αγ-*un*-uit α(γ)ω-*un*- gehad hebben, nevens eene gedaante αω-*én*-uit α(γ)ω-*én*-, en van daar eene gemengde gedaante *aug*-met de γ van αγ-*un*- en de ω□*u* van αω-*én*-.

Dit is de uitleg van Heeren K. Brugmann (*Grundriss der Vergleichenden Grammatik der Indogerman. Sprachen.* I Band, bl. 333), en J. Franck (*Etymol. Woordenb. der Nederlandsche Taal*, onder 't woord Oog.) Anders gezind is Fr. Kluge, die de *au* van *augô* aanziet als ontstaan onder werkinge van *auz-ôn* = oore (*Grundriss der Germanischen Philologie*, I Band. bl. 355).

Wat er ook van zij, het bestaan van de Germaansche wortelgedaante *a*γ*w*□*aw* is bewezen door het Angelsassensche *ie-wan*, *ywan* (en *oet-ywan*) = toogen, met omklank uit **éawjan*, Westgermaansch *awwjan* (*at-awwjan*) uit *awjan* (*at-awjan*).

Nemen wij den stam *aw-n*- uit *a*γ*w-n*: deze ook gaf aanleidinge tot het maken van een werkwoord, met het bijvoegen van het voorzetsel *at* en een Germaansch achtervoegsel *ôjo*: alzoo **at-aw-n-ôjô* = ik tooge. Van daar een te vermoeden Angelsassensch **oet-éawnian*, volgens de klankwetten die deze tale beheerschen; en daaruit regelmatig het Middeneeuwsch Engelsche *taunen.*

Aan dit woord *taunen* beantwoordt ons dietsche *toonen* en 't Middelfrankische *zônen*, uit een ouder **at-awnôn*, waarbij de *w* al vroeg, zooals gewoonlijk voor eenen medeklinker, veranderde in *u*: dus eindelijk ten naasten aan uit *(*a*)*t-aunôn.*

In *toonen* zit, zoo men ziet, een der oudste en merkweerdigste Germaansche taalverschijnsels verdoken; ons *toogen* schijnt van lateren oorsprong, 't en is anders niet als een werkwoordelijke uitbouw van het reeds mondvaste naamwoord *augô.*

In 't voorbijgaan zij 't bemerkt dat het Hoogduitsch woord *zeigen* met onze woorden *toogen* en *toonen* geen den minsten uitstand en heeft.

Tot dit onderzoek wierd ik genoopt door een schrijven van Heer Fr. Kluge (*Gr. d. G. Phil.* I.B. bl. 340), waar deze het Middeleeuwsch Engelsche woord *taunen* aanziet

als voortzettinge van een verondersteld Angelsassensch woord ✠*oet-éawnian.*

Schijnen eenige der bovenstaande beweringen en vermoedens den vlaamschen lezer vreemde of gewaagd, zoo gelieve hij te gedenken dat de taalgedaanten, niet altijd de zulke die uit den mond en de penne der geleerden vloeien, maar de zulke die op de lippen des volks in onbewuste levenskracht van geslacht tot geslacht overgezet worden, aan vaste wetten, even als de natuurwezens, onderworpen zijn. Deze wetten zijn ten deele gekend; en is het den natuurkundige gelukt, door het onderzoek van enkele opgedolvene lichaamsdeelen, het voorgeschiedenissig gedierte her in te beelden, zoo weet de taalkunde ook, bij middel der voortlevende woordgestalten, de oudere niet geboekte, alsook de voorgeschiedenissige, met zekerheid weder op te maken.

ALFONS DASSONVILLE

Bartholomeus Engelsman

IN N^{O} 3 blz. 35, van uw Tijdschrift, spreekt Leeraar Jan Craeynest van *Bartholomeus Engelsman*, doch wie die Bartholomeus eigentlijk was en heeft hij nievers gevonden.

Misschien zal het hem en uwe Lezers genoegen doen daar iets over te vernemen; al en is het niet vele, 't kan toch dienen om nadere bijzonderheden op te zoeken, voor die daar zin toe heeft.

Bartholomeus Engelsman hiet eigentlijk Bartholomeus Glanville (of de Glanvilla). Hij sproot uit 't edel huis van Suffolk en was minderbroeder van 't klooster van Norwich in Engelland. Hij leerde te Oxford, te Parijs en te Roomen, wierd Doctor in de Godheid, schreef verscheidene boeken en stierf in 1360. Ziet *Serv. Dirks*, *Hist. litt. et bibliogr. des Frères Mineurs de l'observ. de St. François*, *Anvers* 1885, bl. 29-30.

't Was in 't latijn dat hij zijn bijzonderste werk schreef, *De proprietatibus rerum*, en 't is uit de vlaamsche vertalinge daarvan dat de uittrek '*Van Vlaenderen*' komt, dien *Biekorf* overdrukt volgens de *Bloemlezing* van Jan Bols en J. Muyldermans.

Die vlaamsche vertalinge, zoo 't schijnt, wierd gemaakt langen tijd vóór dat de drukkunst uitgevonden was en ja, ze wierd wel veertig jaar eer gedrukt als 't oorspronkelijke latijnsche werk. 'k Hebbe ze hier voor mij liggen: een kleen *in folio*, van 466 tweeraamde bladzijden, met wondere houtsneêplaten daartusschen, en roode en blauwe hoofdletters die met der hand geschreven zijn. Die *Boeck vanden proprieteyten der dinghen* wierd gedrukt tot Haerlem in Hollant, opten Kersauent, 1485, bij Jacob Bellaert, gheboren van Zierikzee. Op het tweede blad begint de tafel: 'Hier beghinnen de titelen dz sijn de namen der boeken daer men af spreken sal ende oec die capitelen des eerwaerdighen mans Bartholomeus Engelsman ende een gheordent broeder van Sinte Franciscus oerde (= orde). Ende heeft XIX boeken die sprekende sijn vande eygenscappen der dingen dats te segghen vant rechte inwesen alder ghescapen dinghen so wel sienlic als onsienlic lichamelic ende onlichamelic niet wtghesondert.'

Het is in 'dat XVe boeck' dat Bartholomeus over Vlaanderen handelt. En omdieswille dat het uittreksel dat *Biekorf* overdrukt uit de *Bloemlezing* van Bols en Muyldermans onvolledig is, en dat er ten anderen eene onnauwkeurigheid staat in die *Bloemlezing*, zoo zal ik u, om te eindigen, letter voor letter en woord voor woord, hier uitschrijven wat Bartholomeus Engelsman van ons Vlaanderen wist te melden, als hij zijn kostelijken boek schreef rond het jaar 1350.

'Dat lviij^{e} ca. *Van Vlaenderen.*

Flandria dat is een provincie van Pycaerdien by den cante vander zee gheleghen ende heeft Germanien aen die oest syde Englant aen die noertzijde ende aen twest die walssche zee ende aen die zuutzijde Vrancrijc ende Burgoendyen. Ende al ist dat dese provinci cleyn is van

lande nochtans is sy vol goeds ghegoten ende heeft veel goeder beemden ende is vol van quicke (= vee) ende van beesten ende heeft goede havenen mit veel poerten ende die Scelt loepter doer. Tvolc inden lande is schoen ende starck ende der (= durft) wel vechten ende het is rike van alre comenscap. Ende is eersaem ende scoen van aensicht mit goedertierenre begheerten, hoefsch van spreken. Ende is wel ghecleedt ende is vreedsaem teghen haer huus ghesin ende teghen die lude van buten harde fel. Ende sy connen daer wel mitter wollen omgaen ende daer goede lakenen of maken ende seynden die lakenen voert in menighen landen te water ende te lande. Ende het is een effen pleyn lant daer goet coern wasset ende heeft veel bomen maer niet veel bosschen, maer et heeft sommighe broeken daer men goede eerde wt graeft daer men torf of maect ende goet vier beter dan van houte, maer et maeket vuylre asschen ende ende ('t staat er twee keeren) et ruuct qualiker dan thout.'

Bartholomeus Engelsman zal zeker wel dien vlaamschen 'torf' zien branden en..... geroken hebben.

Nog iets dat ik hooger vergeten hebbe. In 's Graven van Burgonden Boekzale te Brussel, zijn er vier handschriften van den latijnschen opstel van Bartholomeus Engelsman, en twee andere van de fransche vertalinge die Karel V, Koning van Vrankrijk, daaraf deed maken in 1372. Een van die twee wierd gekocht door Philip de Stoute, hertog van Burgonden, en hij gaf er 400 '*écus d'or*' voor, dat was 6000 fr.: een schrik van geld in dien tijd.

JOSEPH SAMYN

Aan de eerweerde Zuster Dominica, bij haar vijftigste verjaren, in 't klooster van Sinte-Anne te Kortrijk, op den 2den *in Pietmaand*, 1889.

WAT is de mensch: de mensch die, krank van zinnen,
het licht is uitgedoofd dat hem van binnen
deed mensch zijn en verstaan

dat hij en plichten heeft en rechten tevens,
die, langs den droeven weg des menschenlevens,
als klare baken staan?

Wat is de dolle mensch? Een dier; nog wilder:
een domme, blinde kracht; een zee, onstilder
als 't water dat, beroerd,
de schepen die het droeg, om winst te vangen,
doet schielijk tusschen dood en leven hangen,
en in den afgrond voert!

Wat is de mensch die, straks onmensch bedegen,
gevallen ligt van waar hem had gedregen
de almachtigheid van God?
De dwaasheid zelve is hij, die, boos, de keten
van al dat hem belet weet los te vreten,
en met zijn boeien spot.

Is iets in hem nog dat men eerbaar zwichten
of sparen zal? zijn daar nog menschenplichten,
ten aanzien van 't gedrocht
dat, wreed, ondankbaar, zoekt, met scherpe tanden,
te bijten in de zoete zusterhanden
van die hem 't leven brocht?

Ha! Mensch zijn is iets meer als 't gene ons de oogen
en 't ondervinden van de zinnen toogen:
een ziel, dat is hij meest
die mensch is; die de dood zal eeuwig trotsen,
oneindig vaster als de vaste rotsen,
onsterfelijke geest.

En ligt de wankle steê waarin hij waarde,
die geest, vernederd en in 't stof der aarde,
't onsterfelijk bewind
der eed'le ziele blijft door God geveiligd,
en bij den medemensch uw naam geheiligd,
o schepsel Gods en kind!

Dat is de reden van uw koen bedrijven;
dit deed u vijftig jaar getrouwig blijven,
o Zuster, naast dien tak

van 't menschdom, die gescheurd bij stormend weder,
gescheurd door Adams schuld, eilaas, omneder
en uit de kroone brak.

O vijftig jaar getrouwe aan zulke plichten,
wie zal den weerden lof uws lijdens dichten;
wie zal u doen verstaan
bij dezen die, gerust en roekloos, volgen
den wereldstroom, waarin zij, meêgezwolgen,
ten diepen afgrond gaan?

O laat ze, en blijft, om God, het menschdom helpen;
de wonden die het draagt, uit meêlijen, stelpen;
en eeuwig is de kroon,
die vijftig jaren dienst bij zijne kranken
u geven zullen; God zal zelve u danken,
zal zelve zijn uw loon!

GUIDO GEZELLE.

Brieven

Uit Langemarck, op Vasten avond, 1890.

Achtbare Heeren,

HIER is die ‘Klaver Viere’ van onzen vriend Alexis Decarne zaliger.
Een woord uitleg en zal niet ten onpasse komen: anders de leeraars onzer dichterscholen, die 't stuk binnen 25 jaar willen uitleggen, breken er de beenen over:
Zoo, 't jaar 1864, student zijnde te Rousselaere, vond ik een vierblad in een klaverstuk, en lei het ter bewaarnisse in eenen van mijne schoolboeken. Vijftien jaar later gerochte die schoolboek in de handen van mijnen vriend Decarne: Hij vond er de Klaver Viere met 't jaartal 1864 op heur bladtjes geschreven, en zond mij de volgende verzen:

Alfons,

I.

Een vondste deedt gij, weet gij 't nog?
- 't Is vijftien jaar geleden! -

Hoeveel verging en sleet er toch,
Sinds vijftien jaar tot... heden!

II.

Maar hei! de Klaver die gij vondt
Bleef gants in al heur leden,
Al wierd er menig in den grond
Al sedert dien vertreden!

III.

Hei! ieder blad draagt nog zijn groen
En staat nog fijn gesneden -
Schoon menigeen al sedert toen
Wierd weêr tot stof ontleden.

IV.

Hei! 't gaat hier altijd al te niet,
Hier in dit aardsch beneden! -
't Is wonder dat men vrienden ziet,
Sinds vijftien jaar tot... heden!

Dîe Claver.
Rousselaere 1879.

Dit en is nu maar eene gedroogde *Klaver Viere*, maar hoeveel levende *blommen* en hebben De Bo, Decarne, Vyncke en De Monie niet achtergelaten, waaruit de bietjes van den Biekorf hunnen honing zouden kunnen halen?
- Wie zoekt ze op?
Groete hoogachtend en genegen.
ALFONS VAN HEE

David

WAAR eertijds de galge stond van de oude Benedictiner Proostdije van Kortrijk, of daar zeer nabij, staat nu het deurewachters-huizeken van Sint Amands Leerambt, of *Collegium* in 't Latijn gezeid.

Dat huizeken wierd acht-en-twintig jaar lang bewoond, en de deure van Sint Amands huis even zooveel jaren bewaakt, door... David.

Voor al de huisgenoten van Sint Amands ware dat enkel woord genoeg om den man, die onder dien name gekend en bemind was, voor hunnen geest te doen verschijnen. Ten dienste van anderen zij daarbij gezeid dat David van Woumen van geboorte was, dat men hem tot Woumen, de zeldzame keeren dat hij uitging, geern hoorde spreken van *zijn* Collegie; dat Davids meeste geluk was een kort tijdeken afgelost te zijn, om den jaarlijkschen eerepenning en den eersten prijs te zien deelen, in zijn Collegie; dat hij op het vijf-en-twintigste verjaren van Mijnheer Verschaeve, in Sint Amands, ter maaltijd verscheen, ook verjaarde, besteken en beschonken wierd van leerlingen en meesters; en...

Eilaas jammer is 't dat David eindelijk eenen bezoeker binnengelaten heeft dien hij verwachtende was, ja, maar nog zoo vroeg niet. Hij heeft zijn sleuters neêregeleid en hij is den hoogen deurwaker des hemels een bermhertig onthaal gaan vragen, in 't hoogere en betere Vaderland!

Sint Eloy's schoone kerke in Overleye was vol, den dag van Davids uitveert: de Heeren van Sint Amands waren daar, met al hunne leerlingen; en daar wierd, onder 't offeren, de lof meêgedeeld van den overledene, in de gedaante van 't volgende keurig dichtselken dat eerw. Heer C. Bruloot, Leeraar in Sint Amand's, gemaakt hadde:

Bidt over de ziele van David Lannoye

van Woumen, *sedert* 28 *jaar in dienste in Sint Amands huis... alwaar hij godvruchtiglijk overleed op den* 12sten *in Nieuwjaarmaand*, *in 't jaar O.H.* 1890.

David, g'hebt in ons gesticht,
acht-en-twintig jaar, de plicht
van getrouwen knecht gekweten.
G'hebt er duizend kinders weten,
langs onze oude of nieuwe baan,
daaglijks weg en weêre gaan.
Altijd bij de deur aan 't waken,
om den weg bekend te maken,
hebt ge eenieder ingeleid
vol beleefd-en vriendelijkheid.
Bij uw werk zijt gij gevallen,
en studenten, meesters, allen
die u kenden vroegen rond
hoe dat het met *David* stond.
W'hebben veel voor u gebeden;
ende nu, dat ge, overleden

ons verlaat, het groot getal
van uw goede vrienden zal
vragen, met den heil'gen Koning
uw Patroon, dat d'hemelwoning,
bij hun bede en Gods gena,
spoedig voor U openga!

Mingelmaren

WIJ komen eenen brief te ontvangen uit Maurits-eiland, in 't Zuid Oosten van Africa, waarbij ons de dood gemeld wordt van eenen verdienstelijken vlaamschen zendeling, zeer eerweerden Heer *Frederijk Muylle.*

De dierbare overledene is geboren te Gits bij Rousselaere, wierd priester te Brugge en stond als onderpastor te Clercken, Beernem, Merckem en Alveringhem. Van daar is hij in 't jaar 1864 vertrokken naar zijne verre zendinge.

‘'t Is een groot verlies voor het eiland, zoo schrijft men ons, want Pater Frederijk, gelijk hij hier genaamd wierd, was een der ijverigste priesters van het land. Op al de parochien waar hij gestaan heeft, heeft hij onzeggelijk veel goed gesticht.

Al wat Pater Frederijk won ging over naar de armen. Zijn huis was eene ware armtierige kluize.

Van den jare was hij te wege naar zijn vaderland weder te keeren om er zijne laatste jaren over te brengen.

Eilaas, de brave Pater en heeft zijn ontwerp niet kunnen ten uitvoere brengen. Hij is gestorven als een heilige op Onze lieve Vrouwe Lichtmesse, den 2den in Sporkele laatsleden.’

Wij bevelen zijne ziele in de gebeden van al onze lezers.

HET te peerde rijen op eenen stok, *equitare in arundine longâ*, staat mooi beschreven in *De doodt vermaskert..* door G.V. WOLSCHATEN, *t' Antwerpen*, *By Petrvs Bellervs* 1654, bladzijde 14:

‘En roert de ruiter geenen bil,
zoo staat het peerdje weder stil;
en dringt de ruiter 't peerdje dringt,
en springt de ruiter 't peerdje springt,
en staat de ruiter 't peerdje staat,
en gaat de ruiter 't peerdje gaat,
en drilt de ruiter 't peerdje drilt,
en malt de ruiter 't peerdje malt,
en valt de ruiter 't peerdje valt.’

't **I**S het hooren weerd hoe '*t daghet in den Oosten*, het knappe Tijdschrift voor Limburgsch Dietsche taal-en andere wetensweerdigheden, in zijnen laatsten N^{o} van 1889, zijn vijf jaar bestaan zegevierend bezingt. Horkt liever!

Onze koperen bruiloft
1885-1889.

Er woei een wufte *Zuiderwind*
verzengend over den lande,
verdorde 't graspier in de wei
en 't bloemwerk meniger hande.

Aan de overzij een kille wind
steeg op uit *Noordsche* landouwen,
versteef de vette boterbloem
en doodde de lieve kersouwen.

Dan ruischte er over 't *Oostenland*
een Westerwind die de weide,
de hei, den bosch en 't veld herschiep,
en frissche geuren verspreidde.

Het '*daghet in den Oosten*' werd onder eene treuresch in Wallonië geboren en gedoopt.

Zijn voorbode moest op de hondskar van Jantjesjong, in 't putjen van den Winter, vier uren de hei door, den wereld in, maar 'darren' was zijne leus!

En een Wijze uit den Westen, een uit den Oosten en een uit den Noorden erkenden het kind en kwamen het beschenken.

Nochtans, voor zijne vijanden beducht, moest het gaan schuilen bij twee *waalsche* knullen, spijts de spreuk:

Walenbloed
doet geen Dietschen goed. -

'Geen sant verheven in zijn land' is eene oude spreuk en oude spreuken zijn doorgaans waar; maar alle gewesten hielpen meê, tot Vrankrijk, Holland, Duitschland, Engelland en Italiën toe.

Eere zij 'Sinte Luudgarde van Tongeren'!

Neerstige Limburgsche biekens hielpen ons kaar vullen. Bij de duizend eigene woorden, bij de vijf honderd volksdichten en spreuken en honderde andere wetensweerdigheden onzer gouwe, mieken van het ''*t Daghet*' een echt Limburgschen Standboek. Lof en dank zij den Limburgschen Gouwraad die zulks in 't openbaar erkende.

Laat ons zwijgen over misverstand, laat ons zwijgen over onderduimschen dwang; want

Zwijgen en denken
maar niemand krenken

raadt ons de Limburgsche volkswijsheid.

Laat ons heden op onze koperen bruiloft zege kraaien en alle geleden onrecht in onze dietsche bekers verdrinken!

Eere zij ‘Sinte Lundgarde van Tongeren’!

- Niet waar, 't is het hooren weerd?

ALS zaliger Deken De Bo Deken wierd tot Poperinghe, kreeg hij, zoo dat gaat, gelukwenschen bij den vrechte. Naar eenen van zijne gelukbieders, een gewezen leerambtgenoot, zond hij als antwoorde dit kaartjen:

DE BO, pastor
Ruysselede

Ruysselede was met de penne doodgedaan, en daarboven stond er:

Elk wenscht mij geluk
En niemand en heeft compassie.

IN den *Poorterbouck* van Kortrijk staat er als volgt: ‘Hendrik Hannama, f^{s} Syties, gebortigh op de vryerf heerelykheijd van Ameland, behoorende onder de provintie van Vrijsland, woonachtig binnen dese stad, is poorter bedegen den 30 Maerte 1782.’

(Get.) L. TANGHE. - L.S.

DE kerkrekeningen van *Bolleseele*, in Fransch Vlanderen, rakende de capelle van Onze-Lieve-Vrouwe van Bolleseele wegens de jaarschare 1660, gewagen van zekere ‘*zweert-dansers*’.

Van die *zweerddansers* wordt er, in latere rekeningen, gezeid dat zij *ten ommeganghe* voor den dag kwamen ‘*wesende* (we*r*ende = afslaande?) *Sinte Jans hooft*;’ dat zij ‘*ghedonsen hebben Sinte Jans hooft;*’ oftewel nog, dat zij ‘*ghedanst hebben Sinte Jans hooft*, *ten lasten ommeganghe*’.

Was Sint Jan de patroon van de zweerddansers, en verbeeldden zij, ten ommegange, de onthoofdinge van hunnen Patroon?

Zijn die zweerddansers ook in 't Belgenlandsch deel van Vlanderen bekend?

Wat waren die zweerddansers eigentlijk, en weet er iemand iets meer van als 't gene Kiliaen vermeldt, op de woorden *sweerd-dans*, *sweerd-dansser?*

Uit Duynkerke, R. FL.

[Nummer 7]

Uit Indiën

IN een schrijven van den eerweerden Pater Bouckhout, van 't Gezelschap Jesu, staat 't gene hier volgt:

Te Bandora, bij Bombay, hebben wij een vrouwenklooster bezocht, waar twee vlaamsche Zusters deelmaken van het heilig gemeente. Moeder Overste, de eerste Vlaminge, en was niet thuis op den dag dat wij haar klooster bezochten; de andere is eene jonge dochter van Crombeke bij Poperinghe; en gij en kunt niet peizen hoe gelukkig dat ze was als zij hare moedertale, haar lief westvlaamsch, mocht hooren, en iemand zien die van haar land was!...

Den eersten avond dien ik te Calcutta overbracht, was ik aan 't wandelen door de donkere gangen van ons klooster.

Daar komt een man op mij toe, lang, mager en zwart, voor zooveel ik in den duisteren kon onderscheiden.

- Goe'n avond Pater!
- Goe'n avond,... Broeder, dat 's toch zeker wel uw name?

- Ja toch.
- En wie zijt gij, Pater, is 't dat ik het weten mag?
- Genoeg, genoeg moogt gij het weten, ik ben de kok van 't huis, de marktganger, de toeziender van de knechten, enz. enz. En gij?
- 'k Ben ik een van de nieuwe zendelingen.
- Ha-ja! En gij zijt ook een Vlaming?
- Ja, zeker.
- En 't dunkt mij dat gij nog van 't Minnewater gedronken hebt? doe-je niet?
- 'k Doe, 'k doe, en meer als ne keer.
- Gij zijt dan een brugsche zot?
- Om u dienst te doene, Broeder,... maar zegt eens, ik beginne te peizen dat gij ook van Brugge zijt?
- Ik? 'k En doe toch.
- En van welke streke van Vlaanderen zijt gij?
- 'k Ben ik van Calcutta, Pater: 'k ben een *Hindoe.*
- En wie heeft er u vlaamsch geleerd?
- De Paters spraken hier in 't eerste altijd vlaamsch, zoolange als dat zij nog met het engelsch niet wel weg en kosten, en ik heb vlaamsch geleerd met ze te hooren spreken.
- En gij hebt het fraai wel geleerd, Broeder: doet maar voort in uwe boosheid! Goên avond Broeder!
- Goên avond Pater!

Gaat dat hier alzoo? zei ik tegen Pater Louwyck, dien ik korts daarachter ontmoette.

- Ja 'et, vriend, en wacht tot Zondag: ge zult wat anders vernemen! Mijne jonkheden zullen den ‘Leeuw van Vlaanderen’ laten hooren.
- Hebben uwe jongens dat geleerd?
- Ja ze, en ze kunnen het, ik belove het u!
- En wat peizen ze ervan?
- Ze zijn zot van onzen Vlaamschen Leeuw: ze en wisten niet, zeggen ze, dat de Vlamingen zoo krachtig, zoo machtig en zoo vierig waren in hun muzijk! Daar zit kruime in en gevoelen!

En inderdaad, 's Zondags, na de hoogmesse, klonk onze Vlaamsche Leeuw statig door de breede straten van

Calcutta. Mijn herte sloeg 's eens, en bewustloos neurden wij, ik en Pater Louwyck, de vlaamsche woorden na van ons vaderlandsch gezang.

Men moet 2000 uren verre van zijn Land zijn om te begrijpen hoe geweldig en tevens hoe licht ontroerd het vaderlandsch gevoelen is!

Uit eenen anderen brief van den zelfsten schrijver vernemen wij dat de wondere vlaamsche zendeling, de eerweerde Pater Lievens, van Moorslede, in eene maand tijds DERTIEN DUIST menschen gedoopt heeft, al op een reizen door de streke van Ranchi in Sjota-Nagpur.

Ioseph Deveuster

IK wete een huizeken dat, al is er een groot man in geboren, nochtans geen Fransch huizeken en is: 't staat in *Belgenland*, in dat deel van Belgenland dat *Brabant* heet, niet verre van *Leuven*; het is een van de 373 huizen en huizekens, luttel meer ofte min, die staan binnen de palen van het dorpken *Tremeloo*, dat, gelijk *Baudeloo*, *Beverloo*, *Eecloo*, *Tongerloo*, *Venloo*, *Vladsloo*, *Waterloo*, en meer andere, eenen teenemaal onfranschen name draagt.

Tremeloo is in negen wijken verdeeld, wier namen, *Calvenne*, *Bolloo*, *Boterstraet*, *Cruys*, *Geetsvondel*, *Langerechten*, *Leemkuylen*, *Ninde* en *Veldonck*, allemaal eenen luid en eenen klank uitgeven die vlaamsche ooren niet vreemde en is.

In dat huizeken te *Tremeloo* wonen, en woonden van overouds, een stam van lieden die den geboortename *Deveuster* dragen, eenen Vlaamschen of Vlaamsch geworden name, die op verschillende wijzen gesproken en geschreven wordt.

Deveuster is de Brabantsche uitsprake van *Devurster*, en *Devurster* vervalt, als gemeen naamwoord, in twee deelen, te weten *de* en *vurster.* Een *vurster*, anders geklankt een *vorster*, is die man die in 't Latijn *forestarius* heet.

‘*Forestarius* wout vorstere,’ zegt een oude Brabantsche woordenboek, te Leuven gedrukt in 't jaar 1477.

Dat woord *forestarius*, in 't Vlaamsch *vorstere*, *vorster*, *vurster*, *veuster*, luidt in 't Duitsch *Fürster*, *Förster*, in 't Engelsch *forester*, *forster*, *foster*, in 't Fransch *forestier*, enz. Het bediedt eigentlijk eenen *houtvester*, *boschwaarder* of *boschwachter.*

Zou Kramer's woord *houtvester* geen Hollandsch misverstaan en misschrijven zijn van een ouder en beter woord *houtvurster*?

Waarschijnelijk zal de stichter van het geslachte *Deveuster*, de stamvader van al de *Deveuster's*, een vorster, een boschbewaker of boschgrave geweest hebben.

In dat huizeken te *Tremeloo*, alwaar de Deveuster's woonden en waakten, wierd in 't jaar Ons Heeren 1840, op den 3den van Lauwe, een knapekind, een *Veusterken* geboren; korts daarna wierd het in de kerke, onder den name *Joseph*, kersten gedaan.

Dat was *Joseph Deveuster*, van welken Joseph Deveuster, in 't Fransch vernaamd *Père Damien*, in 't Engelsch *Father Damian*, nu geheel de wereld weet te vermonden hoe groot zijne liefde tot God was, hoe groot zijne liefde tot zijnen evennaasten.

Engelsche, Fransche en eindelijk ook Vlaamsche boeken vertellen het leven van Joseph Deveuster; een berek is ingericht om hem een staande beeld te zetten tot Leuven, waar hij Kloosterling en Geloofsbode geworden is; een ander berek zal in wezen komen, dat voor doel zal hebben in Belgenland een gesticht te maken waarin moedige jongelingen zullen opgeleid worden om Joseph Deveuster's werken en pogen voort te zetten; in Engelland staat de throonverbeidende Vorst van Wallis aan 't hoofd van een derde berek, om de inzichten des grooten mans, met macht en kracht uit te voeren, om zijn willen en werken bekend en vruchtbaar te maken door heel de wereld.

God weet wat er, in den name van onzen taal- en landgenoot, nog zal tot stand komen, in toekomende dagen, jaren en eeuwen!

En wat heeft Joseph Deveuster gedaan, om al die eere te verdienen, om al die christelijke werkzaamheid in 't leven te roepen?

Al de Vlamingen die ooit hunnen Pastor hooren preken hebben over de *tien leprozen*, de *tien melaatschen*, de *tien lazarussen* van het Evangelie, weten welke afschuwelijke ziekte in Palaestina, tijdens den Zaligmaker en vroeger in Vlanderen en in veel andere landen, geheerscht heeft.

Iedereen die iets gelezen heeft weet hoe die arme lieden hier te lande, in *lazerhuizen*, *leprozerijen*, *pesthuizen*, *hooge-zieken-huizen*, als dood voor de wereld, bezorgd en afgescheiden leefden.

Iedereen die Conscience kent, en zijn werk Hugo van Craenhove en zijnen vriend Abulfaragus, weet hoe de hooge-zieken somtijds op schooi mochten gaan, al die nog kosten, vermascherd en verkleed, met eenen witten band om den hoed en eene lazaruskleppe in de hand, gelijk nu de Vastenavondboeven, om de lieden sprakeloos te vermanen, als of ze zeiden: Vlucht van ons weg en werpt ons eene aalmoese toe!

Die 't hospitaal van *O.L.V. ter Potterije* te Brugge bezochten, hebben daar eene schoone bosseboomen *lazaruskleppe* ofte eenen *klabetter* gezien, besneden, al den eenen kant met het beeld van *Sint Rochus*, den Pestpatroon, al den anderen kant met het beeld van *Sinte Barbele*, de Patroonheilige van de zalige dood.

En wel, die lazarije, die leproosheid, die melaatschheid bestaat nog hedendaags, in de Noorderlanden, in Indiën, in Japan en in de Veeleilanden van de Zuiderwereldzee, geheeten de *Hawaii* of *Sandwich-eilanden*, waarvan *Honoloeloe* de hoofstad is.

Daar heerscht die menschenetige *Lepra* of melaatschheid nog, en daar, te weten op het hooge-zieken-eiland *Morokai* of *Molokai*, is er onze Joseph Deveuster, op den 15den in Oostermand 1889, van gestorven.

Joseph Deveuster wierd *Pater Damiaan* vernaamd, gelijk *Joachim Pecci*, *Paus Leo XIII* vernaamd is, als hij Broeder en Geloofzendeling wierd van de heilige Herten van Jesus en Maria, tot Leuven.

Bij de ongelukkigen op Molokai hiet hij, in 't Kanaksch, *Kamiano.*

Van Leuven ging Joseph Deveuster naar *Issy*, bij Parijs; van *Issy* naar *Tremeloo,* zijne ouders vaarwel bieden; van Tremeloo naar *Scherpenheuvel*, O.L.V. gaan groeten; van daar naar *Bremen*; van daar te schepe naar *Hawaii*, en van *Hawaii*, goedsmoeds en in levend gezonden lijve, naar zijn heerlijk graf te *Molokai.*

Men hadde in de gazetten geschreven en getint: Wie zalder gaan? En hij ging er.

Eere zij den moedigen Vlaming, altijd onverslensbaar levenden zelfverzakenden Geloofsbode Joseph Deveuster, in der eeuwigheid!

Schaft erop, ze zullen nog poge doen om van Joseph Deveuster eenen franschman te maken! Ik hebbe al eenen brief gezien van een godvruchtig nonneken, dat hem, voor de derde maal, herdoopt van '*le révérend Père d'Amiens.*'

Eertijds en Nu

SCHRIJVEN zonder missen, met keurig woord en echten zinbouw, is een schoone en groote zake die wij allen betrachten; en toch en is 't daarmeê nog niet al. 't Betaamt immers dat de schrijver de reden kenne van zijn doen en laten. Die kennisse, ten anderen, maakt zijn werk aangenamer en gemakkelijker; ze is hoogst nuttig, ja zelfs onmisbaar, als hij 't koorn van 't onkruid moet zuiveren of zijnen keus verdedigen: dat niet zelden en gebeurt.

De reden, de *waarom* der verschillige spraakgedaanten en is niet altijd bij vergelijkinge met het tegenwoordige te achterhalen; de oude tale, vooral die der middeleeuwen, met heur geslachten, met heur wetten en regels, moet dikwijls ons hedendaagsch Vlaamsch verklaren en wettigen; daarenboven zal zij den zoeker nog op het speur bringen van menig ongewoon taalverschijnsel.

Ik wete 't wel dat ik bij vele lezers van *Biekorf* met geen ongekende leeringe voor den dag en kome; aan sommige nochtans zal het aangenaam, ja misschien dienstig wezen, daar een staalke van te zien. Daartoe neme ik eene rijmreke uit '*Caerl ende Elegast*', dat een gedicht is van tusschen de jaren 1225 en 1250.

Eggheric's lieden gingen ten koninklijken hove met hunne scharen, en hij zelve, namelijk

> Eggheric quam gevaren
> *Al metter lester scaren.*

I.

NU - is 't een *bijna* algemeene regel dat het woord, achter een voorzetsel komende, in den vierden naamval staat. Zoo leert de spraakkunste van Jan Van Beers, in de 3de uitgave bl. 61 en 169, alsook deze van Roucourt, in de 7ste uitgave bl. 62 en 188. Dus zouden wij nu schrijven, met den 4den naamval, dat hij kwam gevaren al met de laatste of leste schare.

Het zeggen '*bijna* algemeene regel' geldt onder andere, naar Roucourt's beweren op bldzz. 61 en 188, voor het voorzetsel *te*, dat nog immer met den 3den naamval wordt gebruikt en gewonelijk met den 3den naamval *den* of *der* van 't bepalend lidwoord samengetrokken wordt. Bij voorbeeld *te velde*, *te peerde*, *te schepe*, *te lande*, *ten* (= *te den*) *grave*, *ten tijde*, *ten huize*, *ter* (= *te der*) *plaatse*, enz.

EERTIJDS - stond het woord, achter een voorzetsel, nu in den 3den, nu in den 4den naamval. Het stond oorspronkelijk in den 3den, zegt Brill § 128, 'in geval het nevensgaande, het nevensgedachte werkwoord *eene rust of eene beweging binnen* de grenzen eener plaats besloten te kennen gaf;' in den 4den 'zoo het eene *beweging naar* eene plaats uitdrukte.' Bij voorbeeld: 't was oorlog *in den lande*; de oorlog kwam *in 't land.* 'Er zijn voorzetsels, vervolgt Brill, die uit zich zelven reeds eene beweging te kennen geven. Zoo beteekenen *van* en *uit* eene beweging in eene richting uit eene plaats: zij regeerden oorspronkelijk den datief, omdat de plaatsnaam, dien zij regeeren, het punt aanduidt, alwaar het voorwerp zich aanvankelijk in rust bevond. *Door* en *om* geven

eene beweging telkens naar een ander punt eener ruimte te kennen en regeerden oorspronkelijk den accusatief.'

Die wet gold nog in de middeleeuwen, al is 't dat ze nog al dikwijls overtreden wierd. Onze dichter hier is er aan getrouw, zettende den 3den naamval van 't lidwoord achter 't voorzetsel *met*: met *der* lester scaren (zijnde, varende). Maar, volgens het toen bestaande gebruik, trekt hij de woorden samen en verbeeldt door *t* de verscherpte uitsprake der *d* van het woord *der*: *metter.* Alzoo zeggen wij nog hedendaags: *in der minne*, *op der aarde*, *met der tijd*, (waar *tijd* nog het oorspronkelijk geslacht heeft), *uit der hand* (niet *uit er hand*, gelijk het hier en daar op plakbrieven gedrukt staat).

1° De 3de naamval enkelvoud der sterke verbuiginge, voor het mannelijk en onzijdig geslacht, ging en gaat nog uit op *e*; van daar komen die kostelijke, welluidende spreekwijzen die wij uit de oudere tale geërfd hebben, zooals: *kind van den huize*, *van edelen bloede*, *onderwege*, *bij den werke*, *bij klaren dage*, enz., enz.

't Is jammer dat sommige schrijvers te zeer genegen zijn om die zoo gewaande *slepende e* af te kappen; wanneer krijgen we eens: *ten hoof*, in stede van *ten hove*, *ten graaf* (*grave*) *dalen?* Zulks en ware toch niet erger als 't gene wij reeds ontmoeten in: *onderweeg*, *vandaag*, *te scheep!*

2° Die *e* was ingelijks de uitgang der onbepaalde wijze der werkwoorden met het voorafgaande voorzetsel *te*, of, om nauwkeuriger te spreken, van het *gerundium in dativo*, zegt Bormans, in zijn *Leven van Sinte Christina*, bl. 24.

Wat is onze volkstale taai en heur verleden getrouw! Nu, gelijk in de middeleeuwen, klinkt het nog dagelijks met den 3den naamval: *ze'n hebben niet te doene*, *dat's te ziene*, *'k hebbe liever te stane*, enz.

3° 'In 't algemeen zij opgemerkt, dat plaatsnamen *in dativo* staan met ellips van het voorzetsel *aan*, *in* of *te*' Dat schrijft *Noord en Zuid*, 6de jaargang, bl. 58. Zoo zegt men: *Blankenberghe*, *Lisseweghe*, *Wardamme*, *Kerckhove*, *Bloemendaele*, enz.

Zouden wij den tijd nog beleven, dat men daar ook

de *slepende e* afbijten zal en schrijven: *Lisseweeg*, *Wardam*, *Kerckhoof*? Dat en zou niemand moeten verwonderen, aangezien dat sommige schrijvers reeds zetten: *Bloemendaal*, *Rozendaal*!

II.

NU - 'is het eene algemeene wet in onze tael, dat alle bijvoegelijk woord, het zij lid-, tel-, voornaemwoord of bijvoegelijk naemwoord, hetwelk *alleen* vóór zijn zelfstandig naemwoord komt, *sterk* wordt verbogen. Wanneer daerentegen een zelfstandig naemwoord van twee of meer bijvoegelijke woorden is voorafgegaen, dan verbuigt men *het eerste* dier woorden *sterk* en de andere *zwak*.' Aldus Van Beers bl. 74; Roucourt bl. 83. Bijgevolge kunnen de zegwijzen: *t' allen tijde*, *te dier gelegenheid*, *t' uwen dienste*, *te goeder trouwe*, ingezien de hedendaagsche spraakkunste, gewettigd worden; doch men zou moeten schrijven: te mijner groot*e* verwonderinge.

EERTIJDS - en miek men dat onderscheid niet. In 't Oudfrankisch eindigde, in 't enkelvoud, de 3de naamval der bijvoegelijke naamwoorden, voor 't vrouwelijk, op *ero*; in 't middeleeuwsch Dietsch verliep *ero* eerst tot *ere*; doch weldra viel er eene *e* weg, en die uitgang wierd *re* bij de woorden die met *l*, *n* of *r* sloten, en *er* bij de andere. Al is 't dat zij dus niet voorop en kwamen, wierden ze niettemin, gelijk wij nu zeggen, *sterk* verbogen, zooals het ook in de aangehaalde dichtreke te zien is: Al metter lester scaren. Ziet *Te Winkel*, *Gramm. fig. bl.* 118.

Dit hebben wij zelfs nu nog bewaard in gevallen waar het lidwoord met *te* tot *ter* versmelt; wij schrijven en spreken de nog gangbare of de wettig nagemaakte zegwijzen: ter goeder ure, ter zaliger of ter blijder gedachtenisse, enz.

III.

NU - zijn de zelfstandige naamwoorden van het vrouwelijk geslacht, ten aanzien der naamvallen, onverbuigbaar in het enkelvoud. Ziet Van Beers, bl. 55; Roucourt, bl. 64. Bij voorbeeld: Hij kwam hier ter plaats*e*; en nu ter zak*e.* Het naamwoord luidt lijk in den 1sten naamval.

EERTIJDS, - zegt Van Beers, bl. 56, 'wierden meest

al de vrouwelijke zelfstandige naemwoorden zwak verbogen. Dit waren namelijk de vrouwelijke afgeleide met de achtervoegsels *el*, *in*, *ing* en *er*, als: *woestine*, *leringhe*, enz., benevens dit groot aental vrouwelijke woorden, welke bij de ouden algemeen in de geschrevene, en thans nog in vele streken onzes lands in de gesprokene tael, op de toonlooze *e* uitgaen, als: vrouwe, bloeme, enz.'

Dewijl bij die zwakke verbuiginge in 't enkelvoud, de derde naamval, voor 't vrouwelijk, op *n* eindigde lijk ons Roucourt op bl. 66 leert, zoo lezen wij in 't gedicht: Al metter lester scare*n.*

Zulks verklaart den uitgang der eigennamen: *Ter Schueren*, *Van der Brugghen*, *Van der Haeghen*, *Van der Smissen*, en andere.

Wilt men nu hetgene hooger van het oude taalgebruik gezeid wierd indachtig zijn, en in acht nemen dat *stond* voordezen vrouwelijk was (van daar *terstond*), dat *hert* ook 't vrouwelijk geslacht aanveerdde, zoo kunnen de volgende en gelijkdanige spreekwijzen opgehelderd en verklaard worden als wettige overblijfsels van den ouden 3den naamval in 't enkelvoud: van stonde*n* aan, gezond van herte*n*, 'k bedanke u van of uit ganscher herte*n*, uit der oge*n*, uit der mate*n*, in eere*n* houden, hij sprak in dezer voege*n*, in of op geender maniere*n*, enz. enz.

Zooals het uit de aangehaalde en andere diergelijke uitdrukkingen blijkt, krielt onze tale nog van zulke oude woordgedaanten en welluidende blevelingen. Die zegwijzen slachten, onder zeker opzicht, het groot geld. In ons land sloeg men het eertijds met de beeltenisse van Koning Leopold I; sedert, met die van Koning Leopold II; toch zijn beide geldstukken nog even goed en gangbaar. Zoo is het ook gelegen met de zegwijzen: *in allen gevalle*, en *in alle geval*, en met vele andere; de eerste is oud maar niet versleten, de tweede is nieuw; alle twee deugen, en wie zal beweren recht te hebben om de eene of de andere te verwijzen? 't Ware ten anderen de tale verarmen, ja mogelijks verminken; want

de gevallen waar de voorzetsels met den 3den naamval komen, zijn nu nog wat ze t' allen tijde in onze tale waren, 't is te zeggen, zoo gemeen, dat men waarlijk zou beginnen twijfelen of zij heden wel geheel en gansch hunne oude gewoonte afgeleid hebben, en of ze dus uitsluitelijk, 't en zij in die ouderwetsche zeggenschappen, van den 4den naamval moeten gevolgd worden, lijk de spraakkunsten plegen te leeren.

ALOYS DE VISSCHERE

Aan Machrietje, op den schoonen dag van zijne Eerste Communie.

MARGARITA, perelschoon,
weerd een' keizerinnenkroon
was uw' name en van bedieden
prachtig, bij de Grieksche lieden.
Margarita, blomken fijn,
kander wel iet schoonder zijn
als de naam van de edele blomme,
die 'k te Paaschen tegenkome
in de weiden, breed en wijd,
binst den nieuwen zomertijd?
Ja maar, nog veel schoon- en eêlder,
en een ware zinnebeelder
van God zelve, wijleneer,
was uw naam nog, alswanneer
Christus' eerste volgelingen
in de catacomben gingen
God ontvangen, onbekend,
in zijn Heilig Sacrament.
Dit geheem wilt wel beseffen
en uw herte ertoe verheffen,
want: ‘Geen *Margariten* ooit
voor de verkens heen en strooit,’
zei de Meester, en dat zeggen
wisten wel in 't werk te leggen

de eerste Christenen, die verveerd
zaten onder Nero's zweerd.
Om 't misbruiken af te keeren
van het lichaam Onzes Heeren,
mieken zij uw' schoonen naam,
Margarita, God bekwaam;
en wanneer zij duister spraken,
in hun kerkelijke zaken,
van ‘tot *Margaritam* gaan,’
dat was ‘onzen Heere ontvaân.’
Ach, vandaag hebt ge ook ontvangen
't gene uw kinderlijk verlangen
wenschte al zulk nen langen tijd,
Margarita! Heel verblijd
heeft uw herte, op dezen morgen,
in zijn diepsten grond verborgen
Hem die *Margarita* is
eerst en meest van al, gewis!
Zijt dan perel, zijt dan blomme,
en God zelve eens willekomme,
die nu ons *Machrietjen* zijt,
in den hemel, voor altijd.

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 4den in Lentemaand 1890.

Uit Fransch Vlanderen

OP een van de eerste dagen van 't jaar ons Heeren 1889 stierf, tot *Volkerinkhove*, al de kanten van *Wormhout*, ommelands *Duynkerke*, in Fransch Vlanderen, een ijverige voorstaander van de oude vlaamsche moedertale, te weten Heer *H.A.B. Verclytte*, gewezen schoolmeester en dienstdoende koster van Volkerinkhove.

Die brave Vlaming heeft schrijvenschap achtergelaten, en onze eerweerde vriend en medewerker, Heer R. Flahault, heeft de goedheid gehad ons een nauwkeurig afschrift van een van 's mans vlaamsche werken te bezorgen.

Het luidt als volgt, teenemaal ongedeerd en onveranderd, zoo hij 't eigenhandig schreef, in de tale en in de spellinge van die oude vierkantte schoolboeken, die vroeger zoo wel hier als in Fransch

Vlanderen gebezigd wierden; met *zig* en *deszelfs* en meer zulke schoolwoorden en wendingen daarbij, die hier en bij onze Fransche broeders den Volke onbekend zijn.

'*Eenige bemerkingen nopens ons dierbaer landeken van Fransch-Vlaenderen*, *door H.A.B. Verclytte schoolmeester tot Volkerinkhove.*

Voor eerst, waeg ik het, een weinig te handelen van onze vlaemsche tael: het is meer als oogblykelyk dat men werkt op alderhande wyzen om de zelve uit te roeyen; ja, teenemael te doen verdwynen, zonder wel te konnen aenstippen om welke reden. Wel is waer, men beweert dat wy franschen zyn, en vervolgens dat wy noodzaekelyk de tael onzer natie moeten wéeten, leeren en gebruyken, zelfs ter uytsluyting van onze zoo uytmuntende moederlyke tael, voor welke de agting van langs om meer vermindert onder het volk.

Men zegt dat het vlaemsch maer eene brabbeltael en is, eene soort van *patois*, zoo zy het noemen; dat het nergens toe dient, nievers toe te pas en komt, daer alle de gedingen of affairens verrigt worden in het fransch, en middeler-tijd, men spréekt gestaedig vlaemsch in de familien, immers onder elkanderen, en dat overal, en in alle omstandigheden, behalvens als 'er franschen zyn in het gezelschap! Zoo dan, geduerig gebruyk maeken van die taele en er niet meer van willen, dat is niet billyk, zelfs niet wel verstaenbaer.

Eene twéede opmerking is dat onze Fransch-Vlaenderlingen voorhouden dat 'er geen vlaemsch meer onderwéezen en is in de scholen, dat de geschréeven tael diesvolgens niet meer verstaen en is gelyk het behoort, dewyl alle de vlaemsche geschriften, 't zy kerk-, historie, of andere boeken, ons moeten koomen uyt *Belgica*, alwaer die tael grootelyks verschilt met die der voorgaende tyden, en dat onder voorwendsel van verbétering, (het geen echter eene waerheyd is.)

Ten anderen, zeggen zy, de vlaemsche boek-werken zyn alhier zeer moeyelyk om bekoomen. Inderdaed, dat maekt een beletsel; maer, met den goeden wil van eenige goede en weldenkende mannen, er waere middel om déeze moeyelykheden te vereffenen of wel grootelyk te verminderen, met by onze boekdrukkers éenige werkskens, 't zy gebede-boeken, 't zy historie of léesboeken, gedienstig voor geloof en zeden, te laeten drukken en uitgéeven, opgesteld in vlaemsch van onze stréeke. Ik geloof niet dat de bemagtiging hiertoe vereyscht van wegens de wettelyke overheyd, zoude eene weigering hebben te lyden; het is te peyzen dat, by déezen middel onze geliefde volks-tael nog voor éen merkelyken tyd in zwang zou blyven.

Men vraeght my of dit wilt zeggen dat men met alle kragt en vlyt zig niet moet begéeven en toeleggen tot het aenléeren der

wyd beruchte tael van onze édel moedige natie te wéeten: het fransch.

Verre zy van daer, want hedendags, déeze is geworden, niet alleenelyk de spraek van ons eygen Bewind, maer van gantsch Europa, en zelfs van geheel den beschaefden aerdbodem. Om deéze réden is het dat het fransch allen lof en agting weerdig is; ten anderen, men wéet het, die taele is gesprooten uyt éene bewonderensweerdige en overschoone Oorsprong-tael, te weten: het latijn, een weinig ondermengeld, wel is waer, met duytsche, néderduytsche (vlaemsche) grieksche en zelfs britannissche bewoordigingen.

Waerom dan, wy inwoonders van Fransch-Vlaenderen, die het zoo schoon hebben, de taele onzer gebeuren de Belgen, de Duytschen en Déeners niet zien te behouden en wat te leeren?

Is het niet beter twée of dry talen te wéeten als maer éene?

De Kennis en de bewaerenis van het vlaemsch is byzonder voordéelig tot het verstaen van oude geschriften of tytelen de familien betreffende, als ook nog om des te béter te verstaen de benoeming onzer steden, dorpen, landsprochiën, gehugten, wyken, straeten, velden, hofsteden, enz. enz.

Men bemerkt dat in de Provincie Artois éen groot getal prochiën, éen oorspronkelyk vlaemschen naem dragen; dit tuygt dat men eertyds ook aldaer vlaemsch spraek.

Tot Ouderwyck onderwees men nog het vlaemsch in 't jaer 1700. Alle die benoemingen zyn nu jammerlyk, van langzaemerhand, verbastert in eene soort van verfransching; of, om beter te zeggen, verwaelsching, die van niemand verstaen en word, diesvolgens, die géene bediedenisse meer heeft; want het en komt 'er op géen tale méer uyt.

Is dat niet bewéenens weerdig?

Wel aen! met'er tyd, het zoud'er ook met ons aldus geschieden, indien wy de waelen van Artois navolgden.

Het is dan van noode dat eenige verstandige hoofden van ons land ter herte némen de bewaerenesse van onze luyster ryke moeder tael.

Het is hier de plaets van lofréde en manschap op te draegen aen de Heeren bestierders en ledemaeten van het roemweerdig genootschap genaemd (*comité flamand*) hebbende zynen zetel in de hoogvermaerde stad Duynkerke.

Déeze eerbiedweerdige mannen hebben réeds veel gedaen, en zullen zékerlyk nog véel doen in het toekomende, voor den onderstand ende voortsduering van onze land-tael.

De vlaemsche tael héeft éene gemakkelykheyd van aenléeren, (vermits men vlaming is), dewelke andere taelen niet en hebben; het is genoeg die wel te léeren léezen, om die te kennen schryven, om des zelfs letterkundigheyd te bezitten, zonder zig de herssenen te moeten kreunen, om het geen men naemt de *orthograph* te

bestudéeren; ik zeg het nog eens, de dikwilsche léezing der boeken word genoeg.

Het en is 'er niet van zelfs met de andere taelen; namentlyk, het latyn en het fransch. Alleenelyks, om de wetenschap dézer laatste wel te bezitten, en er zig van te konnen bedienen, één jongen léerling moet jaeren en jaeren studéeren, ten minsten, tot d'elde van 18 jaeren.

Eenen anderen middel tot behoudenis der vlaemsche tael, het is de léering van den Catechismus, (éenigsten vlaemschen boek, die hedendaegs gedood is): het is waer, men mag en men kan daer byvoegen de predicatien en Sermoenen der vlaemsche predikanten; ik moet het zeggen met verheuging des herten, ik ben grootelyks gestigt t'elkens als ik een Sermoen hoore alwaer 'er gesprooken word van de mysterien onzes geloofs (er en zyn geen andere, 't is waer;) maer ik ben het dubbel alswannéer het gegéeven word in tamelyk, echt en goed vlaemsch.

Zommige prédikanten hebben voor grond-regel dat zy niet al te hoogdravende mogen spréeken, uyt vréeze van niet verstaen te worden van hunne toehoorders; dat kan billyk zyn, maer te véel overkoomen ten gunste van dies waere weynig gewag maeken van de zuyverheyd en schoonheyd éener tael; men moet dan, om wel te zyn, wat behouden en wat géven; en langsom méer zuyverder en zuyverder zig uytdrukken, de aenhoorders-vergadering zal 'er zig méde gewennen, allengskens de schoone bewoordigingen béter en béter bevatten, en er uyt nut trekken.

Wel verstaende, ik waene het my niet wien hoegenaemd aen te maenen, verre van daer; het is enkelyks éene overdenking die my in d'herssens spéelt, hoe het moet zyn om wel te gaen.

Eyndelings, het waere te wenschen dat alle de géene die schryven of spréeken in vlaamsche-tael, voor het geméente, zoo weinig uytheymsche-bastaert of uyt andere talen geleende woorden te gebruyken als 't mogelyk is, dewyl *Flandrina* ryk genoeg is om haer zelven cierlyk op te toeyen, (men verstae de vlaamsche tael.)

Waer is eene tael op d'aerde die zig zoo gedoogzaam, zoo goedwilliglyk, ja, zoo luysterlyk plooyt onder het breyn, onder de penne der dichters! Men ga hier te raede: J. Vanvondel, meester Andries Stéven, M^{er} Marinus Modewyck van Bergen, Ferdinandus Loys der Paters Guillelmiten van Péene, en den nog lévenden en wakenden héer Leconte van Belle; ook myn héer Deswaen van Duynkerke, enz. enz.'

Eilaas, de 'nog levende en wakende heer *Leconte* van Belle' wierd op maandag den 8sten van Oostermaand 1889, tot Belle in Fransch-Vlanderen, begraven; maar, God zij gedankt, Heer *Adolf De Muynck*, medehoofdman van de Vlaamsche Schouwburggilde aldaar, sprak zijne lijkrede uit, in 't Vlaamsch, half op dicht en half anderszins, spijts het geweld en de uitdoovende wreedheid van de Fransche Taalmoordenaars!

Mingelmaren

EEN boer had naar 's Gravenhage geweest, om er zijn koetje te verkoopen. De 's Gravenhagers wisten 't zoo fijn te spinnen, dat hij zonder koe en zonder geld naar huis kwam: 't gerecht was er tusschen gekomen, met *Griffier*, *Procureur*, *Advocaten*, enz., en 't boertje ging zeer mismoedig zijnder wegen, nu zijne ijdele beurze, nu zijnen koeiloozen band beziende en zeggende:

Je hebt eenen *Grijphier*,
je hebt eenen *Grijpdaar*:
hierin niet een zier,
hierbij niet een haar.
Je hebt eenen *Plukkedeur*,
je hebt eenen *Evenkwaad*:
de een met de beurse deur
de andere met 't koetje gaat.

TISTE de Wale, waarvan ik u nog verteld hebbe, te weten hoe dat hij nen haze schoot, wierd ne keer gezonden naar de naaste hofstêe, Pietje Tallieu'ns was 't, geloove ik, om een zeefde: immers de boerinne moeste koeken bakken.

Tiste ging er wel gezind naartoe, naar Pietje Taillieu'ns, peizende langs zijnen weg op die koeken. Maar, al gaan en al peizen, dat water in z' ne' mond kwam, vergeet hij mij niet den name van 't gone dat hij moest gaan vragen?

Hij en kost het in zijn hoofd niet krijgen.

En weet je wat dat hij zei, als hij tot Pietje Taillieu'ns over d'halve deure leunde, die open stond: '*Ik kom te vrag*' zei Tiste, '*enne romdedomdom*, *late volle de blom en houde de gruze!*

EEN jong manneken hadde in schole geleerd hoevele en welke geschenken de drie koningen naar Bethlehem meêgebracht hadden, om het heilig kind Jesus te vereeren. Als Jantje thuis kwam ondervroeg Vader den jongen geleerde, over tafel, wegens de lesse van 's morgens: 'Hoeveel geschenken hadden de drie koningen meê, vriendtje?' - 'Drie, Vader.' - 'Welk was 't eerste?' - ''t Eerste was goud, Vader.' 'En 't tweede?' - 'Wierook, Vader.' 'En 't derde?' - ''t Derde...' (na wat haperinge)... 'bakkerskolen.'

De inschrijvers van buiten het land, gelieven ons 5 frank en 10 centimen te doen geworden, als bedrag hunner inschrijvinge.

[Nummer 8]

Aan Pieter Janssens ter gelegenheid zijner Eerste Communie.

‘**W**AT zegt men van den Zoon des Menschen?...
En gij, wie zegt ge dat ik ben?’
Vroeg Jesus... en de apostlen zwegen;
Maar Simon Petrus riep: ‘Ik ken
U Heer. Ge zijt de Christus,
Ge zijt de Zoon des Eeuwgen Gods!’
- ‘Gelukkig zijt ge boven allen.’
Was 't antwoord. ‘Gij zijt Petrus, rots,
Waarop ik mijne Kerk zal bouwen.
Geen hellemacht die niet en wijk
Voor haar. Ik zal u geven
De sleutels van het Hemelrijk.’

Het Petruswoord klom u ter lippen,
Uit vast geloof en trouwe min.
Alleen de Hemel kon 't u leeren:
Geen vleesch, geen bloed en gaf 't u in,

En toch, aan 't kloppen van uw herte,
Aan de ongesmaakte zielevreê,
Aan 't zwijgen aller driftestemmen,
Aan 't branden uwer liefdebeê,
Hebt gij gesmaakt den God der Hemelen,
Die U bezocht den eersten keer,
En dankend hebt gij uitgeroepen:
'Gij zijt mijn Christus en mijn Heer!'

Sint-Niklaas, 25 Maart 1890.

A.J.M. JANSSENS.

Handspreuken

EERTIJDS waren de boeken aanzien als erfdommen en schatten, die met eerbied behandeld, met zorge bewaard, en eindelijk bij uitersten wille plechtiglijk gelaten wierden aan kinders, vrienden en kennissen.

Hedendaags zijn de boeken van min- of van geender weerden geworden; ja beter verdaan en gebrand sommige, als bewaard en achtergelaten.

Veel gelukkige bezitters van boeken, of van eenen boek, *unius libri*, voorziende, overmits het kloek papier, den sterken band, den schoonen helderen druk, en bezonderlijk den heilzamen inhoud, dat hunne geliefkoosde schatten na hunne dood in eerbiedige en zorgvuldige handen gingen komen, hebben ze doen dienen om iets wegens hunnen ouden Meester aan de jongere nakomelingschap te vermanen en over te leveren.

Som schrijven hunnen name op 't eerste blad van den boek, en hoeveel hij gekost heeft.

Som weten den toekomenden lezer eene nuttige lesse te spellen.

Som spreken met de hand en de penne iets uit, dat hun als bijzonderlijk waar en schoone plag in het hoofd te spelen, of van de lippen te vloeien.

Som zijn spokens- en lachensgezind, en het schijnt of ze, al monkelen, de leute aanschouwden van die, mis-

schien 100, 200 jaar nadien, hunne handspreuke zullen vinden en lezen.

Som treuren, som bidden, som wenschen en zoeken, als ze in de eeuwigheid zullen zijn, om eenen meêbidder eenen meêklager, eenen meêwenscher onder de levenden te verwekken.

De handspreuken gelijken die grijze, grauwe en alderleiverwige teterplaten, die langs het bul van de oude boomen groeien, en die hun, ten boschewaard, dat eerbiedweerdig uitzien geven dat iedereen bekend is.

Ware 't geen schoon werk, en geen goed misschien, uit vele van die oude boeken; die, in 't korte *morituri*; die versleten, vermooscht, veracht, verwaarloosd; die verkocht als vrachtpapier; die, tot lijm gekookt of voor schoezolen misbruikt, zullen ten niete gaan, de handspreuken te verzamelen waarmeê ze versierd, en waarmeê ze om zoo te zeggen geheiligd zijn?

Heeren van *Biekorf* wat dunkt u?

Gij zijt altemale beter in state tot zulk werk als ik, ingezien het aanmerkelijk getal boeken die tot Brugge iedereen ten dienste staan; maar, om met eene oude spreuke te beginnen: *Principium finis qui bene cepit habet.*

Wel begost
is half gedaan,

in 't Vlaamsch gezeid; en:

Een goed begin
is een goed behagen.

***

Een boeksken dat mij bezonderlijk dierbaar is, en moet zijn, heet:

Geestelijke oeffeningen, *getrocken uyt de Oeffeningen van den H. Ignatius Loyola... Door P. Franciscus Bauters Priester der Societeit Jesu. Tot Brugge*, *By Andreas Wydts*, *Stads-druker in de Breydelstraet in S. Antonius.* 1740.

Het staat alzoo, Stads-*druker*, met ééne *k.*

Van binnen, op de voorenste spasie van dat boekske, vinde ik geschreven:

> Men moet god bovenal beminnen met Wille Verstand memorie en zinnen
> ook moet men onzen heven naesten beminnen om hierdoor semels kroon
> te Winnen.
> petrus Joannes Gezelle.

Van binnen, op de achterste spasie, staat er:

> Deezen boek behoort toe aen petrus joannes Gezelle gebortig van heule
> anna mûrisse filius petrus gezelle Actum dezen 6 december 1818 dat
> dezen boek konde spreken gy *en zoudt* hem in uwen zak niet steken hy
> zoude zeggen Hoe hoe Hoe ik behoore aen uw niet toe.

De woorden *en zoudt* hebbe ik erbij gedicht: ze waren in Vaders penne gebleven zaliger.

Anna *Murise*, *Morisse*, of zoo ze 't nu schrijven *Meurisse*, was die *Anne*, die vermeld staat op bladzijde 159-161 van *Gedichten Gezangen en Gebeden... Brugge Edw. Gailliard*, 1862.

Bij heur *eierlied*, dat aldaar te vinden is, voege nu ik heure beschrijvinge van 't huwelijk:

> Rampe en rooi,
> arebeid en zorgen,
> 't oude betalen
> en 't nieuwe borgen.

Zij hadde ook eenen aardigen *tafelzegen* gedicht, die luidt als volgt:

> Gods benedictie over den disch,
> laat ons eten binst dat 't er is,
> want, dat de Fransche kwamen
> en al namen,
> wij zou'n staan kijken
> met neuzen lijk pijken!

En eene dankzegginge:

> God zij gedankt voor dezen,
> ten naaste' keer moge't beter wezen,
> en als 't niet beter wezen en mag,
> dat 't weze lijk op dezen dag!

Anna-Theresia Meurisse, dochter van Jan en van Anna-Maria Muylle, wierd geboren tot Heule op den 2en van Oest 1762, en zij overleed aldaar op den 21sten van Lauwe 1821.

***

Op eene... *Historie van Pius V.....*, 't andere is afgescheurd, of afgeten van de muizen, staat er:

het tijdelick goed
die menigmael doet,
het herte bekooren,
t'voord met onrûste vergaert
met knaginge bewaert
en met verdommenisse verlooren.

t' Voord, dat zal immers '*t wordt* te lezen zijn.

***

Silvester Ghijs moet een Wetheere of een Deelsman geweest hebben, want hij had onder zijn boeken een

Tractaet van den Inbrinck in de sterfhuysen... door *Fr. Van Laecke*, *Brugge*, *bij P. de Sloovere*, *gesworen Stadtsdrucker*, *in de Predikheers-straet*, 1759. *Met Approbatie.* Op het voorblad van dien boek staat er:

Desen boeck behoort toe aen Silvester Ghijs tot Nederbraeckel die den vint ende wederbringt, die sal hebben eenen penninck actum desen 29en Julij 1770. Silvester Ghijs 1770.

Eer Silvesters *Tractaet* in mijne handen kwam, is het ievers bij eene van Sint-Denijs gerocht, die erop schreef:

Dezen boek behort toe aen Lepoldine forment Senneys 25.

Op welk Senneys woonde Leopoldine: was't op *Sint-Denijs*, bij Kortrijk; op *Sint-Denijs*-Westrem; op *Sint-Denijs*-Boucle; of waar?

Silvester Ghijs zijne handspreuke komt men zeer dikwijls tegen, nu en dan met belofte van eenen *zelveren penninck*; zij zal eerst in het West-quartier gebloeid hebben, waar de lieden zeggen *vingen* voor *vinden*, en *vinders* voor *vingers.*

Alzoo rijmt ze immers beter:

Die d-en vingt
en wederbringt
zal hebben nen zelveren penning.

Die *d-'en* vindt of vingt is oud vlaamsch. Men zegt hedendaags nog, b.v.: die *d-hem* ziet, al die *d-heur* tegenkomt, hij sloeg *h'ne*, hij *sloechene*, of hij *sloechen*' omverre, smijt *'n* buiten, jaagt *'n* weg, doet *'n* dood, 'k he' *d-'n* hooren preken, 'k zie *d-'n* staan.

***

Een kostelijk werk, vol schoone, groote en kleene, geverwde prenten; waarbij men de levenswijze, de kleederdracht, enz. van de jaren 1400 nagaan mag; vol leeringe wegens tale en dichtveerdigheid onzer voorouders, is (ik verfrissche de spellinge):

> *Dat boek van den leven Ons Heeren Jesu-Christi*, *anderwerven geprint*, *gecorrigeerd ende merkelijk verbeterd*, *met addicien van schoonen moralen ende geestelijken leeringen ende devoten meditatien...*
> *Een zonderling weerdig*, *precioos ende zeer profitelyk boek*, *dienende den menschen om zalig te worden ende ten eeuwigen leven te komen...*
>
> *Toe Zwoll geprint*, *bij mij Peter os van Breda*, *mit de zelve litter ende figuren daar zij t'Antwerpen eerst mede geprint zijn geweest etc.*
> *Geëind in 't jaar Ons Heeren* 1515, *den twintigsten dag in Novembri. Deo Gracias.*

Hoe dat werk, in zwaren lederen band gebonden en met koperen sloten voorzien, van Zwolle in Overijssel naar hier gekomen is; en nu, 375 jaar oud, in *Biekorf* bekend gemaakt wordt, dat zou een lang verhaal zijn om uiteen te doen, ware 't ons bekend.

Het weinige dat ervan te weten is zal ik den boek zelve laten vermonden.

De eerste handspreuke is:

> Jacobus feron es possessùer van dit jegenwoordich boùck 1604.
> Bidt voor den selven f*eron die* dicwils en grooteli*jks den* Heere heeft mesdaen d*at hij 't ellen*dich v*a*ghevier mach o*ntgaen en* de welverdiende helle n*iet uytstaen.*

Al 't gene *hellende* gedrukt staat, is heel versleten of weggescheurd: 'k heb het, goed kome 't uit, moeten daarbij doen.

De tweede:

> Desen bouck behoort toe Aen Carel Vande Kerckhove gekocht aen dominicus Vander Venne ten jaere 1755.
> O heere geeft ons door u Lyden
> dat wy hier naer mogen verblyden.

De derde:

> Desen bouck behoort toe aen petrus joannes van de Kerckhove gekocht aen Carel vande Kerckhove sijnen vader ten jaere 1766.

De vierde:

> Dezen boeck behoort toe aen Xaverius van Den berghe tot thiel bekomen pieter Van de Kerkhove ten den 15 Januarius 1810.

De vijfde:

> Ik behoore toe aen J. Verhille gebortig van hardoye maer woonachtig tot thielt in de hoogstraete Deézen 1 mey 1813 -

De zesde:

> Ik behoore toe aen Xewir Van Den berghe tot thielt Dézen 9 meij 1813. Van Den berghe 1814.

De achtste:

> Dezen boek behoort toe aen X. Van den berghe te Lendelede gegeven door mijnen oom Joannes Van de Kerkhove ten Jaere 1837 Laus Deo Semper.
> In het jaer 1837 den 21 Maerte is eenen cirkel of rijnck aen de zonne geweest als van eenen regenboog daer waeren als twee verscheijde zonnen met elk hunnen cirkel darwas ook eenen regenboog in gedaante van een X die de handere door drong.
> Xav. van den berghe is hoog getuyge geweest.
> Den 29 juni 1849 heeft het gewater rymt en zeer koud geweest X. Av. van den

X. Av*erius* van den *Berghe* heeft waarschijnelijk onderbroken en door iemand gestoord geweest terwijlen hij met deze zijne laatste handspreuke bezig was, want hij en heeft zijnen name nooit volschreven; en van Lendeleê is het geweldig onttodderde boekwerk, beduimd en versleten, naar Kortrijk gekomen.

Hoe verschillig van gedachten waren *Jacop Feron* (1604), die om vergiffenisse bidt; en *Xaveer Vandenberghe* (1849), die schrijft dat 't... gewaterrijmd heeft! *O tempora...*!

***

Wie *zuster Charlotte Ramires* was, dat ware zeker moeielijk te achterhalen:

De geboortename *Ramirez*, op zijn Vlaamsch gespeld *Ramires*, is een Spaansche name. Het geslachte *Ramirez* zal uit Spanjen naar Vlanderen gekomen zijn.

Maar, gelijk de Spaansche namen *Rodriguez, Enriquez* Gotlandsche, Wandaalsche, alsan Germaansche namen bevatten, die in Vlanderen zoo wel bestaan als in Spanjen, te weten de geboortenamen *Roorickx, Hendrickx*; zoo kan zuster *Ramirez* op 't ende ook nog van Germaanschen bloede zijn.

Ragimond, een echt Germaansche name, is in 't Spaansch *Ramon* geworden. *Ragimir* (vergelijkt *Chlodomir*) zou *Ramir* zijn in 't Spaansch; en *Ramirez* ware in dat geval *Ragimirs, Ramirs (zone).*

Ragimirszone wordt *Reymerszone* of *Reymers*, evengelijk *Raginhardszone*, *Reynaertszone*, *Reynaerts* wordt.

Zoo laat ons zeggen *zuster Charlotte Reymers*, of nog nader gevlaamscht, zuster *Karlinge Reymers.*

Die goede zuster hadde een schoon boeksken, te weten het

> *Goddelyk leven oft Herbane tot de Volmaecktheyt... t'Antwerpen bij Hendrik Aertssens*, 1632.

Weet ge wat handspreuke zuster Charlotte op heur glad, gepergament, oud nunneboekske schreef? Een schoone:

> Sr Charlotte Ramires
> niet dat op der eerden
> Godt alleen is mijn hope.

Ze is zeker al lange in den hemel!

***

Op eenen *Theatrum fungorum oft Het tooneel der compernoelien door Franciscus Van Sterbeeck, priester. Antwerpen* 1675 staat er, van de eene hand:

> Ars longa, vita brevis
> De konst is lanck, en het leven kort.
> Dat ick was en is niet meer,
> Dat ick ben is wonder teer,
> Dat ick naermaels wesen sal,
> Lieven Godt, dat is het al.

Van eene andere:

> Dat ick op de aerde niet anders ben
> als stoff en asschen ick beken
> en allen mijnen aerrebeijdt
> is noch van minder waerdigheijdt.
>
> Geschreven den 13^{en} febrij een duijsent seven hondert 60.

***

Op de *Costumen van Korteryck*, gedrukt tot Gent, bij *Heinric Van den Keere* 1588, schreef Berteel de le Trammerie:

> Ceste costume appartient à
> Bartholomieux de le Trammerie
> Lequel immoit mieulx à boyre
> Du vyn que de la boulye.

Later, als die Wale Vlaamsch geleerd hadde, schreef hij, geheel veranderd van gemoed:

> Die düvel die weerelt ons eyghen vleesch
> Als wy dese drye gheven hueren heesch
> Soe gaet die Edele ziele verlooren
> Die God zoo grootelycx heeft vuytvercooren.

***

Die diergelijke of betere handspreuken vindt gelieve ze nauwkeurig af te schrijven en korvewaards in te zenden.

GUIDO GEZELLE

Ter blijde indachtigheid der Eerste Communie van den Weledelen Heer Hendrik Baron van Zuylen van Nyevelt, te Gent, den 24*sten in Maarte* 1890.

Van Zuylen is uw' naam, en eerlijk erfgenot:
die name en eer getrouw beware U immer God!
Niet elken valt de kans, uit vrijen stam gewonnen,
te mogen putten aan zoo held're levensbronnen
als Gij, die, heden zelf, door God gesterkt de baan
des levens, onbevreesd, bereid zijt in te gaan.
Gaat vrij dan en gemoed zoo eens uwe oud'ren waren;
geen schrik beneme U 't hert, geen vijand, geen gevaren;
gaat voorwaards, ed'le borst, en zoo Gij zijt, zoo blijft
eene echte bloem van 't bloed dat in uw ad'ren drijft.
Vergeet ons niet, maar voert dóór al uw' levensjaren
't geheugen meê van hen die U begroetend waren
en zeiden: Wel begonst; vaart voort nu, fier en sterk,
en weze ons eere en troost uw dapper mannenwerk!

GUIDO GEZELLE

Rood geluw en blauw

DAAR zijn machtig vele verwverscheidenheden; daar zijn er honderd en duizend, en 't is inderdaad moeielijk om tweemaal geheel en gansch de zelfste verwverscheidenheid voort te brengen. Nochtans spelen al die allerlei verwigheden in de striepen van den regenboge; de kinders scheppen ze in die lichte zeepblaaskens die zij uit hun eeren pijpken blazen, na het in de looge gedoopt te hebben; en de geleerden bekomen ze met eenen zonnestraal door eene driehoekige kantstave te doen sprietelen.

't Is Newton die eerst, op die laatste wijze, het zonnelicht verdeelde en alle de verwen tot zevene bracht, die hij grondverwen noemde, te weten: rood, oranje, geluw, groen, blauw, indigo en purper of peersch.

Maar waarom daaronder dit ‘indigo’ purper of peersch blauw? Gelijk de name het te kennen geeft, zoo en is 't toch maar een slach van blauw, dat wat donkerder is, 't is waar, dan het gemeene, maar in 't geheele niet verschillig genoeg om eene verwe gansch op haar eigen te maken. Het en heeft daartoe niet meer recht als het sulfergroen, noch als 't is gelijk welke overgangverwe die tusschen twee der overige gelegen is.

Wat meer is, onder de zes andere, die ten minste verschillend zijn, hebben wij daar het warme oranje, het liefelijke groen en het koude purper, die zelve niets anders en zijn dan eene mengelinge van twee der drie overblijvende. Zulke verwen en noemt men ook geen grondverwen. Zoo dat 't eigentlijk maar het rood, het geluw en het blauw meer en is die, met recht en reden, den name mogen dragen van grondverwen, aangezien zij ten minste verschillig en enkel zijn, en ter zelver tijde, allerbest dienen om al andere kleuren voort te brengen.

Gij ziet verder die zeshoekige sterre, niet waar? Den bovensten driehoek heeten wij *rood*; den ondersten slinks *geluw*; en den ondersten rechts *blauw.* Dat zijn onze drie grondverwen. In de drie hoeken er tusschen zetten wij de

drie andere als volgt; *oranje* tusschen rood en geluw omdat het van die twee gemaakt is; *groen* tusschen geluw en blauw, en *purper* of peersch tusschen blauw en rood, om de zelfste reden. Wilt gij ze dan nog mengelen twee en twee, b.v. rood met oranje of met purper; geluw met oranje of met groen enz., zoo krijgt gij er nog zesse bij, dan twaalve en alzoo altijd voort, zoodanig dat zoo gij, benevens wit en zwart, alleenlijk rood, geluw en blauw in uw bezit haddet, gij algelijk de verwe van 't is gelijk welk dingen zoudet kunnen weêrgeven, al ware het ook ‘appelblauwzeegroen,’

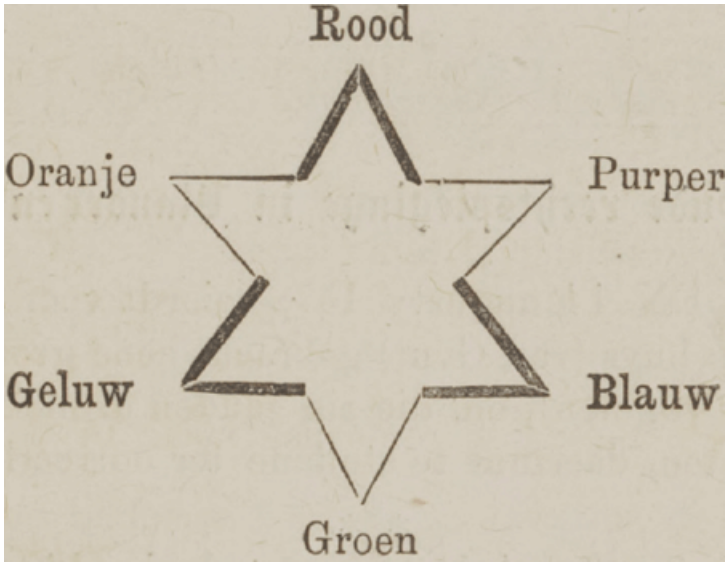

En als wij nu onze drie grondverwen, bij uitsluitinge van alle andere, vergaderen, zullen wij, zoowel als met de zevene van Newton, een witten lichtstraal bekomen? Ja wij, ongetwijfeld! En dat kunt gij onder andere op twee wijzen waarnemen.

Verdeelt, bij voorbeeld, het platte van eenen ijstop in drie vakken, mits drie rechte reken die van 't middenstipken naar den band loopen; verwt dan de drie vakken, elk afzonderlijk rood, geluw en blauw, eer wat bleeker dan te donker: zoohaast uw topke schoone aan 't rondschijveren zal geraken, zult gij het eenvoudiglijk met grijsachtig wit bedekt zien.

Beter nog. Neemt drie witglazen flasschelkes; vult ze, het eene met rood, het andere met blauw en het derde met geluw doorschijnend nat; stelt ze dan op zulk eene wijze dat een lichtstraalke rechte door alle drie moet

gaan, om op een wit papier te stralen, en daar zult gij ook een helder en een verwloos straalken zien blinken.

Eindelijk bemerkt nog dat men den zelfsten uitslag bekomt, is 't dat men met rood en groen alleene, ofwel met blauw en oranje, of ook met geluw en purper te werke gaat. En de reden daarvan is dat men in die twee verwen reeds de drie noodige heeft, aangezien het eene de ineensmeltinge is van twee der vereischte.

En dit zij genoeg voor vandage over rood, geluw en blauw.

J.V.D.

Oude rechtspleginge in Vlanderen

1° '**D**EN 14 augusty 1578 wierdt voor het stadthuys (van Gent) gebracht eene groote muyte (kooie voor vogelen), om die zig zauden droncke drinken op de wachten, daerinne te stellene ter correctie.'

***

2° 'Den 8 augusti 1584 was verboden binnen Gendt met eene trompette achter de stadt, dat men geene waefels, boeckwykoecken, daermen, noch hutsepot van honden die den hondeslaegher daeghelyckx sloech, niet meer en soude moghen ter marckt brengen ofte vercoopen op den kauter, die alsdoen de marckt was.'

Om dit verbod te verstaan, moet men opmerken dat er in acht maanden tijds, te Gent, luttel of geene levensmiddelen binnengekomen en waren. - Het is te begrijpen dat men den verkoop van darmen en hutsepot van honden verbood; doch waarom en mocht men geene wafels noch boekweitkoeken verkoopen?

***

3° 'Lieven en Hanneken Braem filii Joos, interdictie ghedaen voortaen niet meer in 't begynhof St. Lyzabeth (binnen Ghendt) te frequenteren, spelen, bellen, werpene, noch eenighe derander petulantie ofte vuyligheden te bedrijven, stocxkens in de sloten aldaer niet meer te

steken, noch de begynen te irriterene of te quellene, op correctie van schepenen ende openbaerlyck ghegeesselt te worden. Actum den 17 mey 1539.'

***

4° 'Den here Prudhommeau voerderde (= voorderde) van de vrouw Bruune, de teruggaeve eener goude pistoél (stuk geld), die hy haer te wisselen hadde gegeven om daermet, veertien stuyvers, die hy vertierd hadt, te betaelen. Deze loochende niet het stuk geldts te hebben ontfanghen, maer hield staen hetzelfde te hebben weedergegheven... Waerop, en na dat beyde partyen respectivelick verscheyde eedten hadden ontloken, ziende dat de preuve der aenghehaelde feyten, onmogelykx iets was, zoe (= zoo) hebben wy geordonneerd, dat op staenden voet, het lot, daer oover zou beslissen. Diesvolghens hebben wy ons van officieweghe, voorzien van twee strooytjes ofte stokxkens, ende aen elke van partyen bevolen, een van diere te trecken; ende omme te konnen weten, wie dat er van beyde de voorkansse hadde, soo hebben wy een stuck geldts opgesmijt ende door eenen onser bedienden, voor den eysscher, daar van, den eenen of den anderen kant doen peynzen, dewelcke het hoofdt gepeinst hebbende, en in tegendeel het kruys zich hebbende vertoond, hebbe wy de ghedaegde, de eerste laeten trecken een der voorseyde strooytjes, die wy, met den voorsten vingher en den duym soodaenig hebbe gesloten, dat er niets als de opperste toppen van uytstaken met verclaring aen beyde de partyen, dat wie van hun het lankste aentrof, het prosses zoude hebben gewonnen. Daer dus vrouwe Bruune getroffene hadde dat lanckste, WY, de oerdeeling diere saecke, aen de godelike voorsienigheit overlaetende, hebben de ghedaegde ghestelt buyten prosses ende costen.'

'Alsoe gedaen door ons Petrus Saturnus Houlyer, raetshere des conincks, presidens regter ordinaris, civiel crimineel assesseur voor Z.M. by het Coninckly ke Gerecht van Melle den 24 septembris 1644.'

O.V. SCH.

Mingelmaren

IK vinde in *De sedighe apologien... eerst in het Griecx beschreven door den H. Cyrillus Aerts-Bischop van Alexandrien van de Oorden der Carmeliten nu uyt het latijn overgheset... door P. Oliverius à S. Anastasio Religieus der selve Oorden. t' Antwerpen bij Cornelis Woons* 1666, bladzijden 278-279, eene zeer keurige vertalinge van ons

> *Pinta trahit pintam*, *trahit altera pintula pintam*
> *Et sic per pintas*, *nascitur ebrietas.*

Zij luidt als volgt:

> Het drinken is een goed begin,
> 't een pintje trekt het ander in;
> het tweede volgt het derde naar,
> naar 't derde volgt er nog een paar;
> het vijfde pintjen 't zesde trekt,
> die worden tsamen ingelekt;
> het zesde valt de keel zoo zoet
> dat 't 't zevenste nog volgen doet;
> en hiermêe 'n is het niet genoeg:
> laat 't achtste komen, 't is te vroeg;
> en 't achtste van het zelve nat
> roept 't negenste naar 't kelegat;
> ja, als men op den boom gaat zien,
> het is voorwaar daar staat er tien;
> het elfste loopt ook door de keel;
> maar hola! zeker 't is te veel!
> Nochtans het twaalfste moet er zijn:
> daar heb-de'r effen een dozijn.
> En, geeft de weerd een op den hoop,
> men zegt: 't Gelage is goede koop!
> Maar als 't nu al geschonken is,
> en als dit lijk gezonken is,
> zoo vindt men dat men dronken is.
> En zoo veroorzaakt tap, tap, tap,
> ten lesten, ware dronkenschap.

Bemerkt het woord *boom* in de reken:

> ja, als men naar den boom gaat zien,
> het is voorwaar daar staat er tien.

Dat woord heeft Deken De Bo geboekt in zijn *Idioticon*, en 't beteekent, zegt hij, vier schreefkes met een vijfde derdeure, aldus:

De kaarters planten zulke boomen; de herbergbazen ook, zoo 't schijnt, als er ievers *een lijk te zinken is*, of eene rouwmaaltijd te begaan, tot lavenisse van de levenden.

Het woord *boom*, met dien zin, hebben de hedendaagsche woordenboekmakers vergeten op te nemen, even gelijk duist andere, ten onrechte genoeg!

Die Pater Oliverius was een *Iperling* en een *De Brock* (of *Decrock*) van geboorte. Hij stierf tot Brussel, op den 3den in Sporkele, 't jaar 1674. Wie weet er meer van, en hoe zijn rechte naam en toenaam was?

ALS zaliger Deken De Bo nog pastor was tot Elverdinghe, zoo kweekte hij in zijnen hof allerhande wilde kruiden en gers, waarvan hij meest zelve 't zaad opgedaan had, achter landen, velden en wegen.

Daar had Deken De Bo zijnen deun in; maar zijn hovenier vond dat schromelijk... aardig.

'Mijnheere,' zei hij op nen zekeren keer, 'is dat toch een dingen in uwen hof: 't staat al vol wied en bucht, en als ge aan den eenen hoek roert, 't wikkelt tot ginder verre in den anderen!'

De Bo had daar leute meê en hij zong zijn dichtje '*de Wandalen in Vlaanderen*,' om tegen hoveniers, maarten en boeren, die de wilde kruiden alomendom vernielen, te velde te trekken... en in zijnen lochting liet hij groeien dat groeide.

In zijnen hof daar, tot Elverdinghe, had Deken De Bo wilde roozelaars staan, ja, recht over zijn deure. En 't kwamen daar ne keer gallen op, in 't Fr. *bédéquar*, - 'wans of knobbels rondom in eene dikke paruik van groenachtig haar en rostachtig most.' Dat was wat nieuws in Deken De Bo zijnen lochting, en dat deed hem deugd, den braven man.

Maar de hovenier en verstond hem aan die aardige mostroozen niet en 't schilde lettel, vertelt De Bo zelve in zijnen *kruidwoordenboek* bl. 214, of hij vernielde ze alle twee. 't Jaar nadien en had hij maar eene van die galnoten en, als hij daarover schreef naar *Rond den Heerd* en wonder wel den aard en de herkomst van de galnoten van den wilden roozelaar uiteendeed, 'was ze al een kindervuistje groot.'

Dat kwam mij al te binnen als ik dezer dagen in Dodoens kruidboek las, uitgave van 1644, bl. 283:

Aan de ranken van dezen wilden roozelaar wast dikwijls een rond gehaard bolleken, de castanje die nog haar eenige schelle om heeft eenigszins gelijk, maar nochtans zacht en week, niet hard: 't welk van sommige het 'spongieken van de roose' genoemd wordt, in 't latijn *spongiola rosae.*

En op den wilden roozelaar dien Dodoens afprent staat er inderdaad zulk een gehaarde galnote te zien.

JOSEPH SAMYN

BOVEN een wegcapelleken, in 't kruisen van twee straten, tot Vleteren (*Flêtres*) in Fransch Vlanderen, staat er te lezen:

DIE HIER PASSEERT DOET AF UWEN HOET EN SEGT: MARIA WEEST GEGROET.

1853.

In de doornhage, daar naast bij, zittender wel vijf-en-twintig verweêrde houten kruiskes, die den reiziger, in hunne eigene tale, een gebed vragen tot lavenisse van dezen wier lijk daar eens voorbij gedregen wierd. Die houten kruiskes gelden de strooien kruiskes, die men in ons Vlanderen aan de hoeken van de kruisstraten vindt.

IN de ambtkamer van den 'procureur' des konings te Brugge, bestaat er eene schilderij van *Gaerewijn*, voorstellende hoe in 1767 een landbouwer met de dood gestraft wierd voor valschen eed. Zij draagt het volgende opschrift: 'N..... sekeren landtsman, op den 14 Maert 1767, gestraft met de galghe omdat hy in de staet van goede van syne leste overledene huysvrouwe vele baeten by bedrogh versweghen hebbende en oock eene valsche opgeleyde obligatie aldaer in last gebraght hebbende, den zelven staet niet min als deughdelyck met solemneelen eedt hadt bestaan te besweeren.'

Die schilderij is weinig of niets gekend.

DE oudste steenen naalde van ons bisdom, is die van Zuydschote. Het onderste gedeelte werd in 1483 gebouwd en de steenen naalde en wierd er maar opgezet in 1551, alhoewel de teekeningen gemaakt lagen sedert het begin van den bouw. Jammer is 't dat het grootste deel van die naalde in 1807 moest afgebroken worden.

ALF. NAERT

EEN vlaamsche zendeling, de E.P. Jan-Bapt. Muûls S.J., is dezer dagen in Oost-Indiën overleden in den ouderdom van 34 jaar. De dierbare afgestorvene was te Brugge geboren, deed zijne studiën in Sint Lodewyks en ging van daar in 't gezelschap Jesu. Op het einde van 't verleden jaar was hij naar Calcutta vertrokken, van waar hij naar Kurseong gezonden wierd om er zijne studiën in de Godheid te voltrekken. Alles voorspelde dat hij een felle zendeling ging geworden.

[Nummer 9]

Het kwamen drie ruiters geloopen

ALBRECHT Rodenbach zaliger, schreef in zijne voorrede op *Gudrun*, bldz. XXVIII, zooals volgt: ‘Eindelik plegen wij ook, waneer wij mochten te kiezen hebben tusschen twee gelijkzinnige uitdrukkingen die beide in hun zelven even goed zijn, deze te kiezen die dreigt in ongebruik te komen. Bijvoorbeeld: *het was ne keer*, (= *daar* was nen keer). “Duitsch,” zegt men daarop, Geenszins! Zoo beginnen alle vertelselkens in West-Vlaanderen, en men zal niet houden staan dat onze boeren het van de duitsche afgeleerd hebben. Onze oorspronkelikheden gaan derwijze reeds verloren dat men ze in den Vlaamschen lande - en geleerde toen nog! - duitsch waant! Namens wien of wat moeten wij eigenaardigheden wegsmijten? Onze tale heeft in der waarheid reeds genoeg verloren opdat zij haar uiterste beste doe alles te behouden wat haar bederf en hare pedanten haar overgelaten hebben.’ En op bldz. 106 dicht hij:

Het wies in Denemarken
een edel koningskind.

Dat voornaamwoord '*het*, *et*, *'t*,' in stede van het bijwoord '*daar*, *der*, *er*' hoort men dagelijks in West-Vlaanderen, b.v. Het loopt veel water naar de zee. Het viel een jongen af den boom. Het was veel volk in de kerke. Ziet De Bo op *'Het'.* In de spraakkunsten die in de scholen gebezigd worden, zoo als deze van Roucourt, van Beers, Weiland, Am. Joos, en vinde ik daar geen gewag van gemaakt; noch zelfs in den *Taalsleutel* niet van P.B.

Deze die beweren dat dergelijke wendingen geen echt en deugend Dietsch en zijn, maar overgewaaid Duitsch, kunnen, en met recht, 'geleerde' mannen heeten, maar en hebben voorzeker nooit geen eenen onzer oude schrijvers met taalspeurende ooge doorlezen.

In *Oude Vlaemsche Liederen*, ten jare 1848 door J.F. Willems te Gent uitgegeven, staan de volgende, zoetklinkende reken:

Het sat een scipperken op sijn scip. bl. 153.

Het voer een visscher visschen
so verre aen ghenen Rijn. bl. 274.

Het staet een casteel, een rijc casteel, een casteelken op hogher tinnen. bl. 449. Zoo ook op bldz. 160, 194, 208, 210, 246, 359, 360, 383, enz.

Het is dus al lange dat zulke wendingen in onze tale zitten, ja dat de Vlamingen alzoo spreken en schrijven.

Immers Jacob van Maerlant, die een Westvlaming was, zegt in v. 11041-42 van zijnen *Rijmbijbel*:

Maer henne (= het ne, het en) leeft wijf no (= noch) man, diese met liste
ghewinnen can,

En, om 's dichters andere werken hier onverlet te laten, nog kunt ge dergelijke wendingen lezen in dien zelfsten Rijmbijbel vv. 8507, 9490, 9705, 13247, enz.

Schuermans, gewagende in zijn *Algemeen Vl. Idioticon* van het hedendaagsch gebruik des voornaamwoords 'het' in zulkerhande zinsneden, en weet het maar in West-Vlaanderen t'huis te wijzen, zoodat de andere

gouwen Belgenlands slechts ‘daar, der, er’ zouden bezigen. In Fransch-Vlaanderen nochtans en in een deel van Oost-Vlaanderen, te weten in 't Land van Aalst, Oudenaarde en Ronse, is *het* nog mondsgemeene. Eertijds was het in andere streken ook alzoo.

In Braband:

Heer Lodewijk, die in 1313 als pastor stond te Velthem, in Braband, dicht in den 4den boek, v. 48, van zijnen *Spieghel Historiael*:

> Het sat een man doe (= doen=toen) optie (= op die) scelt, die vissche
> vinc.

En in een ander gedicht uit dien tijd, *van de VII Vroeden van binnen Rome* daar de uitgever, Heer K. Stallaert der Vlaamsche Taalkamer, af getuigt; ‘de taal is doorslaand die van een Brabander’ luidt het v. 2931:

> Het staet in derde (= de eerde) onder u bet,
> een ketel, die spelet ende wallet.

Andere voorbeelden staan te lezen bij Boendale, Anna Bijns enz.

In Limburg:

Heinrijk Van Veldeken, die meer als eene halve eeuwe schreef vóór Maerlants tijd, spreekt in den 2den boek zijner *Legende van Sint Servaes*, als volgt:

> Het was eyn hertoghe, hiet Ghysebrecht,
> ende was heer in Lutteringhen. v. 1761.
> Het was eyne cloester vrouwe
> te Nyevele, ende hiet Ode.
> v. 2612.

Een andere Limburger, te weten Broeder Geerhard, die leefde in de jaren 1300 en oneffen, dicht in het *Leven van Sinte Luutgarde*, I, 449-50:

> Et was een stad op Haspegouwe
> di Loen hied.

Kramers, voor wien de Vlamingen waarschijnelijk niet meê en tellen in de ‘spraakmakende gemeente,’ en rept geen enkel woord van dusdanige zinsneden. Zoodat de Noord-Nederlanders insgelijks die overoude wendinge uit hunne tale verloren hebben. Zegge *verloren* hebben, overmits dat ze bij oude Noord-Nederlandsche schrijvers veelvuldig te boeke staat:

Melis Stoke, 's Graven ‘Clerc’ van Holland, die dichtte van de jaren 1280 voort, bezigt ‘*het*’ in steê van ‘*daar*’ in zijne *Rijmkronijke* VIII. 896 en IV. 944. Dit laatste luidt als volgt:

> Het en hadde noyt volc zulke ghere
> te striden ieghen de Vlaminghe.

De *Delftsche Bijbel* van den jare 1477 verdietscht uit den *Boek der Scheppinge*, I. 6, door: Het worde een firmament int midden der wateren. En uit den 1*sten Boek der Koningen*, XVI. 14, door: het quelde hem een quaet gheest.

Van Helten haalt, op bl. 77 van *Vondels taal*, een voorbeeld aan uit Vondel. In Huydecoper's *Proeve van Taal- en Dichtkunde* kan men dergelijke zinsneden lezen uit Huyghens, Hooft, en andere Hollandsche schrijvers.

De Engelschen plegen meest *there* = daar te gebruiken; toch en is *it* = het, hun niet geheel vreemde. *It blows a gale* = het blaast een westerwindtje; *it blew a storm* = het blies een storm, komt men dikwijls tegen in engelsche boeken en bladen. Zoo zeggen en schrijven de franschen insgelijks: *Il n'est rien qui puisse me consoler = 't* en is niets dat mij troosten kan.

‘*Het* was nen keer een koning’ is bijgevolge even goed dietsch, als dat ‘*es war einmal ein König*’ goed duitsch is. 't En is zelfs hoegenaamd geene ‘*Westvlaamsche eigenaardigheid*, die het recht heeft, ja, in de schrijftale opgenomen te worden,’ zooals het Albrecht Rodenbach hierboven schijnt te zeggen, maar het is eene echt dietsche wendinge, die voortijds in *alle* streken in voegen was, die West- Oost- en Fransch-Vlaanderen uit de oude tale bewaard hebben en die ten minsten zoo goed, ja beter is als de hedendaags schier alleen geschrevene ‘*daar*, *er* ‘was nen keer een koning. Dat bekent, ten anderen, de Noord-Nederlander *Brill* in het 2de deel, bldz. 11 zijner *Nederl. Spraakleer*, die te Leiden in 1881 uitkwam. Daar zegt hij: ‘De gewone vertegenwoordiger van het subjekt vóór het praedikaat, als het wezenlijke subjekt bij omzetting achter hetzelve staat, is *het.* Diensvolgens moest het eigenlijk zijn: *het was een koning*; *het valt regen*, gelijk in het Hoogduitsch: *es war ein König*, *es*

fällt Regen, en in het fransch: *il fut un roi*; *il tombe de la pluie*, en gelijk Hooft zegt: *het hangt een heuvel over de stad*, en wij nog zeggen: *het is vijf jaren geleden*, d.i. *er zijn vijf jaren geleden.* Maar om het werkelijk bestaan (het *daar* zijn) te beter uit te drukken, bezigt men het bijwoord *er* (*daar*), en dit, aan het hoofd van den zin geplaatst, maakt het voornaamwoord *het* onnoodig.'

Maar!

In eerw. Heer De Lepeleer's *Dertienlinden* leze ik:

V. 152: 't gaan mij goede geesten mede.

V. 271: 't staan vier wereldstraten open.

En Dr Guido Gezelle dichtte in *Biekorf* bldz. 41: 't Gaan duizend stemmen achter 't land en roeren.

Zoo spreekt het volk in West-Vlaanderen. Ziet De Bo.

Zoo spreekt men ook in Fransch-Vlaanderen, mitsgaders in 't Land van Aalst, van Oudenaarde en Ronse.

Is dat ook deugende tale, te weten *het* in stede van: *daar*, met het werkwoord en het volgende naamwoord in 't *meervoud*?

Jacob Grimm, de groote duitsche taalkundige, meent dat zoo iets eigen is aan het Hoogduitsch. En waarom dat? Omdeswille dat hij in de andere talen, en namentlijk in het middeleeuwsch dietsch, zegt hij, zulkdanige zinsneden niet gevonden en heeft of 't en zij in de volksliedtjes, zoo als: Het ghinghen drie ghespeelkens goet; het waren twee conincskinderen. Maar die liedtjes, zegt hij, zijn naar hoogduitsche voorbeelden gemaakt, en dat zal wel duitschverwig dietsch zijn. Ziet zijne *Deutsche Gramm.* 4de deel, bldz. 225.

'k En wete niet of het lied dat op bldz. 239 staat der bovengemelde *Oude Vlaemsche liederen* van Willems, en daaraf de eerste reke tot hoofdinge dient van dezen opstel, insgelijks op duitschen leest geschoeid is. Maar ja, al ware 't zoo, toch is die wendinge echt en goed dietsch. Sedert 1837, 't jaar dat Grimm dit zijn vermoeden te boeke stelde, zijnder vele oude dietsche werken uitgegeven, daar de voorzeide wendinge herhaalde malen in te berde komt, zonder dat er het hoogduitsch meê gemoeid is.

In de hooger aangetogene *Legende van Sint Servaes*, I. 1934:

> Het hadden lude (= lieden) ghenoech ghesien
> Die hemelsche teyken.

In *van den VII vroeden* voormeld:

> V. 3166. Het waren III dieve tien (= te dien) stonden.
> Met hare dieften bevonden.

In *Lanceloot*, II, 5683-84:

> Het ne sijn gene II ridder, sekerlike,
> So starc in al erderike.

In *Karel de Groote en zijne XII Pairs*, uitgave van Jonckbloet, I, 1320-21:

> Ende het leidense, weet waer,
> Twe coninge stout ende fier.

In *Meliboeus* van Boendale, den klerk van Antwerpen, die rond 1280 in Braband geboren wierd, staat er:

> V. 591. Het hebben vele goeder wijve gheweest
> Also men in die scrifture leest.

Franck drukt tenden zijne *Mitterniederl. Gramm.* het 12de hoofdstuk eener Vlaamsche vertalinge van den *Boek der Veropenbaringe*, volgens een handschrift der jaren 1300, dat te Parijs berustende is. Daarin wordt het 14de vers: *Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae*, vervlaamscht door:

Ende het worden ghegheven der vrouwen twee vledericke eens groots arends.

Nog een voorbeeld uit Nederland, namentlijk uit den *Delftschen Bijbel*, 4*den boek der koningen*, II, 24:

Het quamen twe beeren wten woude.

Die daartoe gadinge hebben, kunnen in Huydecoper's *Proeve*, op bl. 473 nog andere zulke zinsneden aangehaald vinden, alsook bij De Bo, op het woord '*het.*'

De Bo vermaant dat men bij het volk zoowel hoort 'Het *is* er die zeggen' als 'Het *zijn* er die zeggen.' Zulks en was van over ouds niet zeldzaam, en nog schrijven de Hollanders ook zoo, uitgeweerd dat ze 'het' vervangen door 'daar.'

Eene wendinge die wij geheel en gansch verloren hebben, mijns wetens, is deze die Maerlant gebruikt, onder andere in zijnen *Rijmbijbel.* V. 22978-79.

Maer sident (= sedert) ward die stat verloren
Het bracse *die* bisscop Yrcaen.
En met het meervoud, v. 27292-93:

En *het* worden met ghewelt
Vechtende *die* Samaritane.

Zoo doen ook andere oude schrijvers, b.v. Broeder Geerhard in *Leven van Sinte Kerstinen*, v. 135 en 1894-95.

Zoo spreken en schrijven ook de Duitschers; de hedendaagsche spreektale der Vlamingen en stelt '*het*' vóór het werkwoord niet, is 't zake dat het zelfstandig naamwoord dat achter komt een *bepalend* lidwoord heeft.

Het weze dus, ten slotte, nogmaals gezeid: Onze tale heeft in der waarheid reeds genoeg verloren: dat zij haar uiterste beste doe om al te behouden dat het bederf en de hagemeesters haar gelaten hebben.

JAN CRAEYNEST

De mane en het weder

'**I**S dat regenen! Is dat regenen! Wanneer toch zal dat een einde nemen!'

'Hebt geduld, vriend, 't zal beteren, binnen drie dagen is 't *nieuwe mane* en... gij zult het zien,... 't weêre zal keeren.'

Wie en heeft er dat al niet gehoord in zijn leven? Bij de Vlamingen gelijk bij alle volkeren, is het eene oude geloovenisse dat de mane vele vermag op het weder, de nieuwe mane bijzonderlijk.

Laat het regenen dagen en dagen, weken en weken, zoodanig dat het regenschof als voor goed uitgebroken of verloren schijnt: omtrent keer voor keer, *zegt* men, zal de nieuwe mane den vloed bedwingen, klaarte en helderheid de bovenhand doen halen; oude menschen hebben het duizend maal hooren zeggen en duizend maal ondervonden!...

Daar en schijnt dan geen twijfel mogelijk: wij hebben hier eene wet voor handen, eene ware wet van Gods

scheppinge: de nieuwe mane verdrijft de wolken, brengt klaarte achter de duisternissen, helderheid en zonneschijn achter overtrokken lucht en regenachtig weder.

Die wet lijdt uitnemingen, gelijk al de natuurwetten, want de spreuke is ook gekend: ‘als het regent met de nieuwe mane, zal het veertien dagen lang regenen.’

Wat zoudet gij zeggen indien ik beweerde dat noch wet noch uitneminge op vasten grond gesteund en zijn?

En nochtans, zoo is 't: de mane en heeft niet meer vermogen op den regen als op koude en warmte, hagel en sneeuw.

Iedereen kan het ondervinden als hij wilt, mits een weinig aandachtigheid en geduld.

Vervolgt goed en nauwkeurig den ouderdom van de mane, teekent zorgvuldig het weder aan, 't zij goed 't zij slecht, en dag voor dag; doet dat, niet voor ééne maand, maar voor al de maanden van een geheel jaar, en gij zult voor goed overtuigd zijn dat de nieuwe mane voorzeker weinig te zeggen heeft op het goed of slecht weder, dat ons zoo onregelmatig bedeeld wordt.

Te Brussel, te Weenen, te Berlijn, in al de groote steden van Europa en America, zijn weêrkundigen sedert eene halve eeuwe bezig met dag voor dag, al de weêrverschijnsels zoo nauwkeurig mogelijk aan te teekenen, en wanneer men al die dagelijksche aanteekeningen in verband stelt met de gedaanteveranderingen der mane, is het teenemaal onmogelijk, aan de mane eenig doorslaande uitwerksel toe te schrijven.

Zekerlijk wordt de volkszeg somwijlen verwezentlijkt, maar even dikwijls wordt hij leugenachtig gemaakt en de wet, die zoo klaar en zoo zeker scheen, wordt weldra ongegrond en geheel en gansch valsch bevonden.

't Is nochtans gemakkelijk om verstaan, hoe die oude en algemeene geloovenisse ontstaan is en gemakkelijk bij het volk aanveerd wierd.

Immers als de mane aan 't krempen is, wordt zij weinig bemerkt, omdat zij altijd minder en minder wordt, dat zij maar 's avonds late op en staat en weldra het meeste

deel van haren loop binst den helderen dag voltrekt. Zoo komt het dat de menschen op de mane bijna niet en peizen, en hare volkomene verdwijninge niet geware en worden.

Lukt het dan, dat de lucht overtrokken blijft tijdens de nieuwe mane, m'en zal het de mane niet verwijten, want zij en vertoont haar niet en de menschen en beletten niet dat zij vernieuwd is.

Maar als het somwijlen gebeurt dat het weder te dien tijde opklaart, dan komt de mane statig vooruit en zij heeft den schijn - en ja de eere bij de menschen - van de duistere wolken verdreven te hebben.

Des zooveel te meer dat zij voorzeker zal belet worden telkens dat de wolken haar schijnen niet en verhinderen, omdat de nieuwe mane zichtbaar is in den vooravond, vooraleer de menschen te ruste gaan.

Alzoo waarschijnlijk zal de nieuwe mane dien goeden name gekregen hebben.

Zij kan hem ten andere zooveel te gemakkelijker behouden, daar de oogenblik van het vernieuwen der mane bij het volk met weinig nauwkeurigheid gekend is, zoo dat zij eenen merkelijken tijd heeft om haar gunstig werk te verrichten. De menschen zijn gewillig: 't is genoeg dat het schoon weder kome, al ware het vijf, zes dagen na dat de mane vernieuwd is, nog zal het geheel gemakkelijk aan de nieuwe mane toegeschreven worden. En ja, wij weten genoeg dat het regenen toch eens een einde neemt.

In andere streken van Vlaanderen luidt de wet anders en men zegt: ‘De nieuwe mane keert het weder of versterkt het’.

Bij sommigen wilt dat zeggen: is 't dat de nieuwe mane het weder niet en verandert, zij maakt dat het *staande wordt* en nog *langer voortduurt.*

Iedereen zal bekennen dat die wet veel gemakkelijker is als de eerste: wet en uitneminge zijn op den zelfsten voet gebracht.

Doch zulke wet schijnt ons te belachelijk om ze lange te bespreken.

Immers zij komt daaromtrent op het volgende uit: ‘met de nieuwe mane zal het weder veranderen of blijven gelijk het is’. Want bemerkt wel dat het volk aan de mane vier, vijf en ja acht dagen tijd geeft om haar uitwerksel te laten gevoelen.

Verandert het weder intusschentijd, de wet zegt waarheid; en verandert het niet achter acht dagen, die acht dagen worden medegerekend bij het goed of slecht weder dat de nieuwe mane moet verlangen en de wet zal nogmaals gemakkelijk waarheid zeggen.

Anderen zeggen dat de mane het weder versterkt met het *slecht weder nog slechter* en het *schoon weder nog schoonder te maken.*

Dat is omtrent altijd waar.

Als wij na schoon weder regen krijgen, 't zij bij oude 't zij bij nieuwe mane, gebeurt het zelden dat de eerste dagen de slechtste zijn; gewoonlijk wordt het weder langzamerhand alle dagen slechter.

Van eenen anderen kant, schoon weder wordt gewoonlijk verward met warm weder, en ja, 't is geheel natuurlijk dat de tweede dag warmder is als de eerste en de derde warmder als de tweede, want ieder dag komt zijne warmte voegen bij de overgeblevene van den voorgaanden dag en zoo worden de dagen noodzakelijk van langs om warmder.

Zoo dat de wet alzoo verstaan op al de tijden van het jaar past; waarom dan ook niet op den tijd der nieuwe mane?

Anderen eindelijk en passen dat ‘versterken’ maar toe op de *koude* alleene. Maar nogmaals, niets en is natuurlijker: gelijk de opvolgende warme dagen noodwendig altijd warmder worden, zoo ook worden de koude dagen altijd kouder.

Hoe men dan ook die geloovenisse versta, zij komt wel overeen met hetgene de Latijnen van de mane zeiden en wie weet of de eene geen overblijfsel en is van de andere? *Prima*, *secunda nihil*; *tertia aliquid*; *quarta*, *quinta qualis*, *Tota luna talis*, *nisi mutetur octava.*

't Gene bediedt:

De eerste en tweede dag (der nieuwe mane) en zeggen

niets, de derde dag zegt iets; zoo de vierde en de vijfde dag, zoo al de dagen der mane, 't en ware dat het weder veranderde met den achtsten dag.

Zeggen nu al die wetten iets dat ernstig is, 't en kan maar zijn dat zij een verband aanwijzen dat bestaan zou tusschen de nieuwe mane en het weder. Welnu, volgens de weêrkundigen, en bestaat dat verband niet, gelijk wij hooger gezeid hebben.

Zijnder die in die wetten iets anders vinden, en wel, dat zij, op de zelfste wijze, de volgende wet nagaan: ‘de *volle* mane keert het weder of versterkt het’ en zij zullen ondervinden dat die wet even gegrond of even ongegrond is.

't En moet ons ook niet verwonderen dat het vlaamsche volk zulke zeldzame kracht aan de mane toeschrijft. Wij vinden het zelfste bij al de volkeren der wereld. De mane met hare gedurige veranderingen is zulk een wonder schepsel Gods, en tot hoe verre was en is het nu nog bij 't volk geweten dat de mane altijd de zelfste is en dat hare veelvuldige verschijnselen maar het gevolg en zijn van haar gedurig wentelen rond den eerdbol?

Om te toogen tot hoe verre het volk kan missen in zijne gissingen, zij het genoeg te zeggen hoe de beschaafdste volkeren der oude tijden, de Egyptenaren en de Grieken, over de kracht der mane op het weder oordeelden.

Zij peisden dat de nieuwe mane de natte bracht, de halve mane de warmte, de volle mane de droogte en de kranke mane de koude.

Zij vonden dan in de vier tijdstippen van den loop der mane het regelmatig wederkeeren van hetgene, volgens hen, ieder der vier jaargetijden kenmerkte: de natte voor de lente, de warmte voor den zomer, de droogte voor den herfst en de koude voor den winter.

Nu, om te eindigen: wij kunnen wel aanveerden dat de mane macht hebben moet op den luchtkring en de lucht naar haar trekt gelijk zij het water der zee pleegt te trekken. Die drift van de lucht zou alle dage moeten bestaan gelijk ebbe en vloed en ook geweldigst zijn bij nieuwe en volle mane, maar tot hiertoe schijnt die drift zonder uitwerksel op de wolken.

En zoo en hebben wij noch het goed noch het slecht weder aan de nieuwe mane te danken, gelijk wij ook het vervriezen der planten aan de roste mane niet te verwijten en hebben.

EDW. VAN ROBAYS

In 't Halfweeghuizetje, bij Nobis

NOBIS kwam te sterven en ging te wege naar den hemel, al peizende op den korten duur van het leven.

Klop, klop, klop, ging het, op de hemelpoorte, maar heel zoetjes en bijna onhoorbaar, want Nobis was wel een weinig bevreesd om voor Sinte Pieter te verschijnen.

Wie is er daar? vroeg Sinte Pieter, deur een kleen vierkante kijkgatje, dat in de groote poorte gezaagd was.

't Is ik, 't is Nobis van Brugge.

Ah, 't is goed, komt binnen.

De groote sleuter draaide twee keers in 't slot en de poorte ging open.

Welgekomen Nobis, zei Sinte Pieter: zie, 'k ga u den weg toogen: ge gaat rechtuit en als ge tenden komt, ge neemt het wegelingske rechts, en gij zult aldaar uwe vrouwe gemoeten, zij verblijft hier ook onder ons.

Wat zegt ge, Sinte Pieter, mijne vrouwe is hier ook! stamerde Nobis, eenigszins gestoord: als het alzoo is, vergeeft het mij, maar 'k en kan hier niet binnenkomen: neen ik, Sinte Pieter, als we daar omleege te gâre weunden, 't en gingen geen dagen voorbij zonder dat wij aan het kijven lagen: 't was eene ware hekse voor mij! Ook om mijn herte rechtuit te spreken, 'k en was 't niet verwachtende van ze hier te vinden; ik dank u dan voor uwe goedheid, Sinte Pieter, maar ik en wil hier niet blijven, 'k ga gaan waar dat ik zeker ben van ze niet te gemoeten.

Of Sinte Pieter met dat Brugsch manneken moest lachen! Maar 't en was toch geen doen aan, Nobis en

wilde met zijne vrouwe geen gemeens meer hebben, en hij moest weg, kost wat kost.

Ten langen laatsten liet Sinte Pieter Nobis uit, en hij sloeg den weg in die naar de helle leedt.

't En duurde niet lange of daar kwamen drie zwarte mannetjes van in de verte naar hem toe, en ze vroegen waar hij henen wilde.

- 'k Ben op weg naar de helle.

- 't Is ons dat ge hebben moet, sprak de grootste van de drie: ge zijt gij nog al een licht ventje, en, kunt gij op mijne schouders zitten, wij zullen u bij onzen meester dragen.

En Nobis hellewaards op, te peerde op den duivel.

't Was schrikkelijk heet, dien dag: de zonne stak hard, en daarbij nog de warmte van dat hellevier; zoo verre en zoo vele dat Nobis, al en moest hij niet gaan, toch van tijd tot tijd het zweet van zijn aanzichte vaagde.

Maar dat was nog het minste, had het niet geweest van de vliegen, die van alle kanten op zijn lijf vielen.

De duivel die Nobis droeg, en kon zelve de beten van die hellevliegen niet verdragen: hij sloeg en hij zweepte met zijnen steert, zoo fel als dat hij maar en kon, om ze van hem af te houden; maar 't ergste van al, 't is dat die steert meer als eens op den ongelukkigen Nobis zijnen rugge kwam gevallen.

- Kon ik maar van 't slaan van dien steert ontslegen zijn, knoterde hij in zijn eigen.

Ge moet weten, goedwillige lezer, Nobis had binst zijn leven nog soldaat, landsknecht of krijgsman geweest, en 't en viel hem nu nog maar in, dat hij zijn zweerd meê had, en dat het aan zijne zijde hong.

- Dat ik dien kerel zijnen steert afkapte, peisde hij, 't ware de beste middel om hem te beletten van alzoo op mijn lijf te derschen.

In nen haai en nen draai vliegt het zweerd uit de scheê en met eenen fellen kap valt de duivelsteert in 't zand.

Nu was Nobis toch van die geeselinge ontslegen, en hij begon weêr moed te scheppen.

't Wierd allengskens klaarder en klaarder van het

hellevier, en nu stonden de drie duivels met Nobis voor de ingangpoorte der helle.

Onze gast wierd voor Lucifer gebracht:

- Wien hebben wij daar?

- Nobis van Brugge, die eene plaatse zoekt waar hij zijne vrouw niet en gemoet.

- 't Is hier dat ge zijn moet, beste man, weest welkom... Maar, wat zie ik? sprak Lucifer, den duivel met zijnen afgekapten steert beziende: waar hebt gij uwen steert gelaten?

- Meester, antwoordde 't zwart mannetje, Nobis heeft hem onderwege afgekapt.

- Als het alzoo is, Nobis, sprak Lucifer, met vlammende oogen, ge'n kunt hier niet te zeere vertrekken, ge mocht gij al onze steerten afkappen. Leedt dien man weg!

Bedroefd verliet de krijgsman de helle, de duivels zetten hem op den goên weg en ze lieten hem alleen voortgaan.

- Wat zal ik nu doen, dacht Nobis in zijn eigen: in den hemel en wil ik niet zijn, ter oorzake van mijn wijf; en in de helle hebben de duivels nen ekel op mij!

Een gedacht; hier is er nog al deurlijd of deurgang, tusschen den hemel en de helle, en of ik het eens aanginge om een huizetjen te bouwen t' halverwege; de duivels drinken nog al geern geniver, en ik zal in mijne weunste herberge houden.

Zoo gezeid, zoo gedaan. Nobis ging aan 't bouwen en in korten tijd was de weunste tusschen den hemel en de helle gereed.

Nobis schilderde een uithangberd, waarop er stond: ‘*In 't halfweeghuizetje, bij Nobis*’.

Geen een voorbijganger die niet binnen en ging, om in 't halfweeghuis een borreltje te pakken en wat uit te rusten.

Nobis leefde er lange jaren gelukkig, verre van zijn wijf en van iedereen vrij.

Of hij nog t'halverwege den hemel en de helle weunt, goedwillige lezer, dat en kan ik niet verzekeren, maar wij zullen 't ik en gij misschien later geware worden.

ANTOON VERWAETERMEULEN

Lieve kind

LIEVE kind! dat uit den Hemel
zijt op de aarde neêrgedaald
en in de armen uwer ouders
als een Engel wierd onthaald;

Kind dat als een lenteblomme,
met uw lachend, lief gelaat
en uw oogskens als twee peerlen
tusschen ons te bloeien staat;

Dat onschuldig de ooge omhoog heft,
lacht van als ge lachen ziet
en in 't overstroomend herte
van uwe ouders vreugde giet;

Slaapt den zoeten slaap der Engelen;
zij die uwe moeder is
zit te waken bij uw wiegsje
vol van angst en kommernis.

Slaapt! 't Gewoel der wereldbaren
stoort nog uwe ruste niet,
en in 't blauw gewelf des hemels
niet een enkel wolksje vliedt.

Slaapt en droomt van hemelzangen,
droomt van leutig kinderspel,
't is voor u de tijd der vreugde
en de dagen vliegen snel!

J. NOTERDAEME

Mingelmaren

VOLKSLIEDTJE dat over dertig, veertig jaar in de straten van Dendermonde door de leutige jongens gezongen wierd onder 't slaan van nen Dermondschen flikker:

Lieve gebierman, goade-ge mêe,
Ons kermisvolk gaan hoale?
Goade nie mêe, dan blaïfde-ge theus:
We zulle er niet noaar vroage.

Zaïde-ge nie me maï ziester getraad? -
Zaïde-ge nie maï zwoager? -
'k Ben er getraad[1.] moar 't is maï beraad[2.]
Al op ne vastenoavond.

Vastenoavond is ne zot;
Poasen[3.] is nen Héere;[4.]
Cinksen is nen edelman,
Al me zaïn beste kliere.[5.]

Daar komt nog iets achter.
SYLVESTER

KORTE beschrijvinge aan eene weerdschap of *banquet*, zoo men nu pleegt te zeggen:

Ten eersten:
Altum silentium.
Ten tweeden:
Stridor dentium.
Ten derden:
Rumor gentium.

Dat ware, in 't Vlaamsch nagezeid, 1: *zwijgende knapveerdigheid*, 2: *knerzelende dapperheid.* 3: *ruischende praatzuchtigheid.*

1. Getroud.
2. Berouwd.
3. Paschen.
4. Heere.
5. Kleeren.

[Nummer 10]

Aan Moeder Vincentia

op het vijftigste verjaren van heur liefdadig Kloosterleven, van den 2den Meie 1840 *tot den 2den Meie* 1890, *en nog.*

MET hand en hert vol liefde en troost,
van eer het licht des hemels bloost
tot na des avonds duisteren,
zoo vloog zij, lijk een bie, en ging
den armen kranken sterveling
zijn klachten af gaan luisteren.

Noch cholera, noch kankerleed,
noch wintervorst, noch zomerzweet
en kon haar hert vertragen:
de liefde wint op allen nood
den zegepraal, en dwingt de dood,
of spot met heure slagen.

Vincentia, geen dankbaarheid
van menschen, noch geen kroon, bereid
met blommen die 't bederven
ontluistert, maar Gods doornen kroon
betrachttet gij als eereloon,
in leven en in sterven.

Doch, bidden wij, en sterft nog niet,
maar troost al die gij zitten ziet
in armoê en in tranen:
en Kortrijk zal, een liefdeveld
door u in vollen bloei gesteld,
den hemelweg u banen!

GUIDO GEZELLE

Vijvoudere

ONDER de menigvuldige namen, die zoo wel in Dietsch- als in Duitschland den dagvlinder gegeven worden, is er een die de volle aandacht weerdig is van den taalvorscher, te weten, de naam '*Vijvoudere*', die te Kortrijk in gebruik is.

Dit woord wordt op Westvlaamsche wijze *vivud*(*e*)*re* uitgesproken (*i* en *u* = hoogduitsche korte *i* en *u*: fransche *i* van *ville*, fransche *ou* van *vous.*

Ik en wil hier maar steunen op de uitsprake van *ij*, Westvlaamsch *ï* uit Germaansch *î*, en *ou*, Westvl. *ù* uit Germ. *ol* en *al* voor tandstaven. Over de uitsprake van den uitgang -*dere* zouden ook bemerkingen te maken zijn, die ik als overbodig ter zijde late.

F.A. Snellaert (Belgisch Museum VIII. 179) verbeeldt deze uitsprake door *vijvoedere*; doch ten onrechte: want, is de Westvlaamsche *oe* te zamen gevallen met de Westvlaamsche *ou* voor keel- en lipstaven of letters, dit en is geenszins het geval voor de tandstaven.

Het woord *vijvoudere* is overoud. In het Oudhoogduitsch komen wij het tegen onder de gedaante *fifaltra*, in het

Oudsassensch onder de gedaante *fifoldara.* Mogelijks moeten deze twee woorden met lange *i*, t.w. met *fî*-, geboekstaafd zijn, om reden dat de latere gedaanten die ervan afstammen, met eene lange *i*, of met den tweeklank *ei* uit *î*, te voorschijn komen. Als andere grondgedaante dan van het Oudhoogduitsche en Oudsassensche woord moeten wij *fi-faldrô*(*n*) of *fî-faldrô*(*n*) aannemen.

Laat ons onderzoeken hoe dit woord ontstaan, en hoe het samengesteld is.

Een der middelen, die de Indogermanen gebruikten om woordstammen te maken, bestond in het herhalen van den wortel. Op zulker wijze ontstonden woorden, die dienden om herhalinge, langeren duur, kracht der handelinge, enz. aan te duiden.

Om gelijke redenen worden nog dagelijks, bij de spraakmakende gemeente, woorden van dien aard in het leven geroepen.

Somtijds wierd de wortellettergrepe herhaald op haar geheele, en een voorbeeld van zulkdanige oude wordingen hebben wij in het naamwoord (om maar van naamwoorden te spreken) (*ge*)-*mur-mel*, met ontlijkinge en verdoovinge van de stemzaatlooze lettergrepe, uit een ouder *mur-mur.* Vergelijkt het latijn *mur-mur.*

Maar in verre het meeste deel der gevallen, en wierd de wortel maar gedeeltelijk herhaald. Om hier van geen andere 't en zij van wortels met ingaanden medeklinker te gewagen, zoo gebeurde 't dat deze ingaande medeklinker alleen herhaald wierd met bijvoeg van *e.* Deze woordenbouw is genoeg gekend door de Grieksche *perfecta*, zooals δέ-δορκ-α. Vergelijkt ook het latijn *te-tig-i*, en ons dietsch ik *de-de*, ik *deed.*

Zulke samenstellingen vinden wij ook bij de (zelfstandige en bijvoegelijke) naamwoorden; Grieksch τέ-ταν-ο-ς, Lat. *me-mor.* Overblijfselen daarvan in onze tale zijn *bever*, *teter*, *wiel* (ziet de woordenboeken van J. Franck en van Fr. Kluge).

Een derde slag van herhaalden wortel bestond in het vertweeden van den ingaanden medeklinker, met toevoeg van *i.* Deze wijze van woordenbouw nogmaals is wederom

overbekend door de Grieksche werkwoorden, als τί-θη-μι, βι-βάζω; zij zit ook, alhoewel verdoken en verduisterd, in de werkwoorden *beven* en *sidderen* (ibid.).

Eenige naamwoorden zijn op de zelfste wijze samengesteld. Vergelijkt de Grieksche woorden βί-βασις, γί-γαρ-το-ν; de Latijnsche *ci-cer*, *ci-cind-èla.*

In de Germaansche talen hebben wij het Oudhoogduitsche *wi-wind*, dat, voor zooveel ik weet, spoorloos verdwenen is; en eindelijk *fi-faltra*, dat onder verschillige gedaanten, nog voortleeft in de Germaansche landen.

't Is immers een eerbiedweerdige bleveling, die sedert duizenden jaren van geslacht tot geslacht overgeërfd en staan gebleven is.

Voorgaande leeringe is te vinden bij Karl Brugmann, in zijne *Vergleichende Grammatik der Indogermanischen Sprachen*, *II Band*, *I Hälfte.*

Daar is de wijze op dewelke het woord samengesteld is.

Welk is nu de wortel van het woord, en welke is de bediedenisse van dien wortel?

Hier blijft de taalwetenschap haperen, en ze en heeft, voor zooveel mij bekend is, nog geenen voldoenden uitleg gevonden.

August Fick (*Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen*, 2de uitgave, 1870) heeft wel is waar dit woord willen in verband brengen met den Germaanschen wortel *falth*-, in 't Hoogduitsch *falten*, *vouden*; maar deze gissinge is, voor zooverre ik dit heb kunnen nagaan, zonder ondersteuninge gebleven, alhoewel ik het niet bewezen en achte dat zij met de gewone klankwetten in strijd zij.

Volgens den uitleg van Fick, zou de tandstaf -*th*, *t*, *d* tot den wortel van het woord behooren en zou *falth*, niet *fal*, de wortel zijn; misschien ook behoort -*th*, *t*, *d* tot den uitgang en is *fal* de wortel, dan is het onmogelijk ons *fi-fal-tra* niet te vergelijken met het Latijnsche *pà-pil-io.*

Dit woord schijnt afgeleid uit den wortel *spal*, *pal*, met volledige herhalinge dezer lettergrepe; alzoo *pal-pal-io.* In het oorspronkelijk latijn viel de stemzate op de ingaande lettergrepe; daaruit volgde verzwakkinge van

den klinker in de naast daarop volgende; was deze open, zoo veranderde *a* in *i.* Vergelijkt *facere*, *con-ficere*, enz. Verders zou de *l* in de eerste lettergrepe verloren gegaan zijn, verlenginge van den voorgaanden klinker veroorzakende. Vandaar *pal-pal-io* waaruit *pà-pil-io.*

De grondbeteekenisse van den wortel *spal*, *pal* is: ‘spartelen, heen en weer bewegen, zwaaien’ (*Al. Vaniéek*, *Griechisch-Lateinisches Etymologisches Wörterbuch*).

W. Corssen, die de klankontwikkelinge van *pa-pil-io* anders verstaat, en aarzelt niet dit woord in verband te brengen met *fi-faltra*, en beide woorden van den zelfsten wortel af te leiden. ‘De vertweedinge in deze woorden’, zoo zegt hij, ‘duidt de herhaalde, snelle beweginge der vleugelen aan, en den indruk daardoor op onze oogen en op onze gevoelkracht te wege gebracht’. (Aldus in *Ueber Aussprache*, *Vokalismus und Betonung der Lateinischen Sprachen*, 2de uitgave, 1868, I Band, bl. 525 en vlg. Hier wordt ook Doederlein aangehaald, als zijnde van het zelfste gedacht.

Het weze bemerkt dat de Germaansche *f* beantwoordt aan de Latijnsche, Grieksche, Indogermaansche *p.* Over het bestaan van wortels met en zonder *s* voor eenen medeklinker, ziet Brugmann, I Band, bl. 447.

Is deze afleidinge uit *spal*, *pal* gegrond, zoo mag men ook het Grieksche onvertweedde ψάλυξ, uit σπαλ-υξ? vergelijken. Dit woord stonde in de zelfste verhoudinge tegenover *pà-pil-io* als στέγω tegenover *tego.*

ALFONS DASSONVILLE

't Slot ten naasten keer.

Transvaalsch lied
Wij Kinders van Zuid-Afrika.

EEN ider nasie heeft zijn land,
Ons woon op Afrikaanse strand;
Ver ons is daar geen beter grond
Op al die wye wereld rond,
Trots is ons om die naam te dra
Van kinders van Suid Afrika.

Een ider nasie heeft zijn taal;
Ons praat van Kaap tot in Transvaal
Wat almaal maklik kan verstaan,
Wat gaat die ander taal ons aan,
Ons praat, so's pa en oupapa
Die landstaal van Suid Afrika.

Een ider nasie heeft zijn wet
Wat goed gebied en kwaad belet
En elk zijn wet is na zijn aard
En gaat met zijn natuur gepaard
So volg ons ook die sede na
Wat thuis hoor in Suid Afrika.

Een ider nasie heeft zijn reg,
Al is hij nog zoo zwak en sleg,
Daar is een oog wat alles merk
En set die onreg paal en perk.
Hij kijk ook ons verdrukkers na
En waak ook ver Suid Afrika.

Een ider nasie heeft zijn tijd
Om op te groei en af te slijt
En so's ons liewe Heer dat doet
So is dit altijd wijs en goed.
Der kom een dag ver ons ook ja,
Vertrouw op God Suid Afrika.

Want al die nasies heeft een God
Hij re'el ider volk syn lot
Hij heeft ver ider volk syn taal
Syn land, syn reg, syn tyd bepaal,
Wie dit verag zal syn straf dra,
O God bescherm Suid Afrika.

Wie zou ze ginder gaan zoeken?

IN den lande van Syriën, op zesse tot zeven honderd uren van Vlaanderen, ligt het vermaard gebergte Libanon. Langs de hellingen en in de dalen dier hoogten leeft er nog een eigenaardige en wondere volksstam, die daar, van eeuwen her gevestigd, geweldig afsteekt tegen de lieden van 't gebuurte.

Men vindt er geheele smeten huizen, wijken en gehuchten die door een zonderling geslachte van menschen bewoond zijn. Veel gemeens hebben zij met malkander, maar met andere stammen weinig of geen. Zij leven op hun eigen en door hunne netheid en goede zeden overtreffen zij de oude inboorlingen. Een hunner bijzonderste kenteekens is de liefde tot het huisgezin. De eerbied en genegentheid, zelfs voor bejaarde en gebrekelijke ouders en bloedverwanten, en dient maar om de onverschillige baatzuchtigheid der Araben meer te doen uitkomen.

Overleveringen en zeisels van overzeesche gebeurtenissen, en voorvallen uit lang vervlogen tijden; gebruiken en gewoonten, waar zij door den loop der eeuwen heen, getrouw aan gebleven zijn, en waarvan men vruchteloos een voorbeeld in den wijden Oosten zoeken zou, blijven bewaard, en worden van ouder tot ouder overgezet.

De vergaringen en bijeenkomsten zijn er in groote eere gehouden. Op zekere tijden van het jaar gaan de uitgetrouwde zonen en dochters met gansch den huishoud, hunne ouders, broeders of zusters *vanden*, zoo men vroeger zei, dat is bezoeken. Zij zitten dan blijgeestig, en soms wel wat luidruchtig, rond eene tafel te eten, ze klappen en ze lachen dat het deugd doet om te hooren en te ziene.

Trekt dat gebruik, dat, daar en daar alleene in geheel het geweste, nog in voegen is, niet wonder wel op onze vlaamsche kermissen en maaltijden?

Een hunner dorpen, al verre aangeleid en gebouwd gelijk de dorpen in Vlaanderen, is Riffoen geheeten.

Die bergbewoners hebben de tale dier streke aangeleerd, maar eenige overblijfsels van de oude verlorene moedertale zijn nog, in de namen sommiger huisgezinnen bewaard gebleven. Zoo bij voorbeeld de namen *Becker*, *Farazijn*, *Kerkman*, *Riffoen* en *Verbeke* zijn er nog heden ten dage in leven en wezen. Waarlijks, hadde 't er omme gedaan geweest, 't en hadde niet beter kunnen lukken om de zuiverste en schoonste vlaamsche namen te bewaren en aan de nakomelingen over te leveren.

't Is waar, zulke namen en droegen de oude kruisvaarders niet, maar ik late mij voorstaan dat de boven aange-

haalde namen voortkomen van latere Jerusalemvaarders of pelgrims, die, stamgenooten in den Libanon vindende, aldaar gebleven zijn.

Deze aanhalingen steunen op het eigenmondig zeggen van mijn hoogweerden Heer Zouain, hulpbisschop van dat geweste, die verleden jaar de omstreken van Kortrijk bezocht heeft.

Zijne Hoogweerdigheid, die een vlaamsch en geen oostersch uitzien en voorkomen heeft, hield staan dat zijn eigen name vlaamsch en geen araabsch en was. Mijne voorouders waren christenen, zei hij, en wierden van de Mahumedanen deswegen in 't araabsch met een woord gescholden, dat onze lieden door *Zouain*, *Zwain*, *Zwijn* vertaald hebben. Alzoo ben ik aan mijnen name gekomen.

De hoogweerdige bisschop vertelde dat hij lange die wondere eigenaardigheden van zijn volk overwogen had, zonder ze te kunnen uitleggen; maar nu, voegde hij er bij, dat ik het vlaamsche volk van dichte gezien heb, schijnt mij alles verstaanbaar en klaar, en dat geslachte onzer bergen komt wonderwel overeen met het volk hier te lande.

In de gedenkboeken van Sint Baselis capelle, die men heet ten heiligen Bloede, te Brugge, bewaart men het handschrift van eenen anderen Syrischen bisschop, die op berg Libanon vernomen had, zei hij, hoe men daar eertijds eenen grave van Vlanderen hadde willen koning maken en hoe die grave, liever als koning te zijn, met den kostelijken schat van 't heilig Bloed weêrom naar zijn graafschap en naar Vlanderen was gekeerd.

Wie zou er zoo verre gaan zoeken hebben, niet waar, om Vlamingen te vinden? Dat volk dat ginder zoo verschillende is van de bergbewoners der omstreken; van eender sibbe en zede met onze bevolkinge, moet ongetwijfeld voortspruiten uit vlaamsche ouders, die ten tijde van de kruisvaarden of later aldaar achtergebleven zijn.

En kan Riffoen het zelfste niet zijn als Griffoen, en zou dat dorp zijnen name niet verkregen hebben van den geleerden en heiligen patriarch Griffoen, onzen vlaamschen stamgenoot?

Broeder Griffoen wierd in het begin der jaren 1400 te Kortrijk geboren; hij vertrok, waarschijnelijk in de jaren 1440, naar het heilig Land. Later wierd hij bisschop en patriarch der vermaarde Maroniten, die hij tot ijverige geloovigen bekeerde. Hij stierf te Famagosta, in 't eiland Cypers, ten jare 1475, volgens de getuigenisse van *Rond den Heerd*, (24*ste jaar*, *bl.* 242), ofwel rond het jaar 1484, volgens de Jaarboeken van *Pater Adriaen de But*, meunik in de Abdije van Dunen tot Brugge. Z. *Collection de chroniques belges inédites*, *publiée par ordre du Gouvernement. Bruxelles* 1870, *bl.* 522.

C.D.L.

Heer Jan-Baptiste Corne

DE Fransche omwentelinge van 1790 was aan die slechte dagen gekomen die men in Vlanderen pleegt den ‘Beloken tijd’ te heeten. Geen vrijheid en bestond er meer, of 't en zij voor het kwaad en voor de boosheid. Kerken en kloosters wierden geplunderd en veel priesters lieten er hun leven bij.

Onder de vervolgde priesters van dien tijd was Heer Jan-Baptiste Corne, die, geboren tot Moscroen, op den 12sten Junij van 't jaar 1768, leerde in 't Collegie van Meenen en in 't Seminarie van Doornijk; die daarna priester wierd tot Brugge, op den 22sten Decembris 1792, en die onderpastor was tot Sotteghem, tot in 't jaar 1795, als Vrankrijk en Belgenland één land wierden. In 't jaar 1795 wierd de E.H. Corne naar Tempelmare gezonden, bij Séclin; 't jaar nadien bediende hij Watrelos, Robaeys, Torconjen en andere omliggende parochiën, die ten dien tijde priesterloos geworden waren.

In 't jaar 1797 verliet Eerw. Heer Corne Watrelos, omdat hij daar te wel gekend was, en hij ging naar Herseeuw, dat ééne ure verre van Robaeys ligt. Van daar ging hij bij nachte hier en daar Misse lezen en de heilige Sacramenten bedienen.

Binst den nacht van den 23 Februarij van 't jaar 1799 kwam men Heer Corne verwittigen dat er twee menschen sterfziek lagen, en naar hem vroegen, op twee uren afstand van Herseeuw. Hij ging ze gaan berechten, en als hij gedaan had met den laatsten, was het al diepe in den nacht. Op zijnen weg huiswaard moest hij voorbij den Grooten Wijngaard, een hofsteê, waar zijne zuster woonde. Versteven van de koude en uitgeput van krachten, ging hij binnen, om wat te warmen en om eenig voedsel te nemen.

Zijne zuster sprak schoone en vroeg dat hij daar zou gebleven hebben, tot 's anderdags. ‘Maar,’ antwoordde hij, ‘'t loopen nu in deze streke zoo veel fransche speurhonden: wie weet of er geene op mijne hielen en zitten.’

‘Om de liefde Gods,’ zei zijne zuster, ‘blijft toch: wie zou u hier kunnen vinden? Niemand en heeft u zien inkomen!’

Eindelijk stemde hij met tegenzin toe. Maar, nauwelijks was hij in slape of daar wierd geklopt. 't Waren de gendarms, die, verwittigd door de rondzwervende speurhonden, hem kwamen opzoeken.

Vooraleer iemand van den huize den tijd had om Heer Corne te waarschuwen, stonden de gendarms voor zijn bedde.

Seffens moest hij opstaan en meêgaan naar het stadhuis van Robaeys. Van daar reden zij naar Douaai, en daar zou hij, wie weet, binnen de vier-en-twintig uren misschien voor den kop geschoten worden.

Onderwege liet Heer Corne, en tot tweemaal toe, zijn paksken uit het rijtuig vallen, waarin ze hem voerden, zoekende gelegentheid om in de naaste bosschen te springen en weg te vluchten. Doch telkens mislukte 't, want de gendarms raapten zelve zijn paksken op, en zij gaven het hem terug.

Rond den avond kwamen de priestervangers tot Marcq aan, waar zij voornemens waren te vernachten. Na goed g'eten en gedronken te hebben, vroegen zij naar een bedde waar drie mannen konnen in slapen. ‘Drie kerels gelijk gij, dat zal spannen,’ antwoordde de Baas.

Heer Jan-Baptiste Corne die, onderwege door zijne beleefdheid en zijne lieftalligheid de genegentheid van de gendarms gewonnen had, waagde het om te zeggen:

‘Dat wij in twee bedden sliepen, op één kamer, ik alleene, en gij te zamen?’

‘Het zij zoo,’ zeiden de gendarms.

Het nauwste bedde, dat Heer Corne bestemd was, stond naast de veister. ‘Ha!’ zoo dacht hij nu bij hem zelven, ‘de goddelijke Voorzienigheid heeft mij hier eenen uitvlucht gespaard, maar mijne bewakers moeten eerst vaste in slape zijn.’

Met deze gepeizen gaat Heer Corne te bedde liggen en gebaart te slapen, verhopende dat de gendarms welhaast zijn voorbeeld zullen volgen.

't Wordt intusschentijd middernacht. Altijd hoort de angstige priester dat een van de gendarms wakker is. Hij bidt God vieriglijk om hulpe en bijstand. Het slaat drie...; alle twee de gendarms slapen dat zij ronken.

Seffens neemt Heer Corne zijne slaaplakens, knoopt ze aan malkaar, schuift stillekens de veister op, bindt de lakens vast, sliert omleegewaards, en... staat op vrije voeten.

Maar al met eenen keer valt de opgeschovene veister toe, en korts daarna schuift ze een van de gendarms weêr op, gletst te wege langs het slaaplaken, dat schielijk los schiet, en poef! hij ligt op den grond, karmende van het zeer en met eenen verstuikten voet.

‘Dieven! Dieven!’ roept de andere gendarm.

De stalknecht van de herberge komt toegevlogen en grijpt den gevallenen wapenman, denkende dat hij eenen dief voor handen heeft. ‘Laat mij gerust,’ zegt de gendarm, en hij doet uiteen wat er gebeurd is.

De kloekmoedige priester kan intusschentijd wegvluchten. Reeds is hij in de nabijheid van eenen bosch. Om in dien bosch te geraken moet hij eenen breeden gracht over, die vol water staat. Zonder aarzelen springt hij erin, en daar hij diep is, moet hij al zijne krachten inspannen om den overkant te bereiken. ‘O! Heer mijn God,’ zoo bidt hij, ‘komt mij ter hulpe, richt mijne

stappen in dezen mij onbekenden bosch!’ En ziet, nauwlijks heeft hij dit gebed volbeden, of hij ziet het huizeke staan van den boschwachter. Hij klopt. De huisvrouwe doet open en vraagt wat er van zijnen dienst is.

‘Als 't u belieft,’ antwoordt de priester, ‘ontsteekt vier om mij te droogen; ik ben doornat en versteven van de koude.’

‘Wie zijt gij dan?’ zegt de vrouwe, vol medelijden.

‘Ik en weet niet tegen wien ik spreke,’ antwoordt hij, ‘maar het dunkt mij dat ik bij brave menschen ben, in wien ik volle vertrouwen stellen mag. Ik ben priester en God heeft mij op eene wonderbare wijze uit de handen van mijne vijanden verlost.’

‘Weest gerust!’ antwoordt de boschwachter, die ook reeds opgestaan was, ‘wij zullen wel voor u zorgen.’

Seffens laait het vier in den heerd, en de boschwachter spreekt tot den blijmoedigen priester: ‘De gendarms zullen ongetwijfeld dezen bosch doorloopen, om u op te zoeken; mij zullen zij komen halen om met hun meê te gaan; maar, gij en moet niet bevreesd zijn, ik zal u op mijnen zolder bachten 't vlas verduiken, en, als het gevaar voorbij is, zal ik u een stuk wegs uitgeleed doen.’

Inderdaad, eene ure of zoo nadien, kwamen de gendarms, met eenige andere gewapende lieden, den boschwachter vragen om hun den weg te wijzen en te helpen zoeken naar eenen gevluchten priester.

De bosch wierd noesch en dwers afgeloopen en doorsnuffeld, doch nergens een priester te vinden. De gendarms mochten terug gelijk zij gekomen waren.

Den volgenden nacht ging de boschwachter met den verkleeden priester mede tot aan Watrelos, van waar hij, zonder eenig ongeval blijde en te vreden, te Herseeuw aankwam.

Spijts al die vervolgingen en opzoekingen bleef Heer Corne zijne herderlijke bedieninge te Herseeuw en omstreken uitoefenen tot dat de schrikkelijke Fransche tijd een einde genomen had. In 1802 wierd hij door den bisschop van Gent onderpastor tot Dottenys benoemd, waar

hij kwam te overlijden, tijdens de kwâ ziekte, op den 30sten Septembris 1805. In korte jaren had hij eene groote loopbaan afgeleid; hij was rijpe voor den hemel. Onuitsprekelijk schoon zal er zijne belooninge wezen.

H. CLAEYS.

't Wilt zomer zijn

DE zonne zit
zoo snel en blinkt,
en bloeit alin
het westen,
dat wolkenloos
heur stralen drinkt,
in Lentemaand,
den lesten.

't Wil zomer zijn
van nu voort aan:
vroeg morgen zal
ik meugen
- 't wil zomer zijn -
vermeien gaan
mij, morgen, en
verheugen!

31sten in Lentemaand 1890.
GUIDO GEZELLE

Mingelmaren

'**I**TALIË, dat zoo mild bedeelde land, is de zetel ook der verrukkelyke muzyk. Onder den schoonsten hemel van Europa spreekt men er de zoetste tael, en dit, gepaerd aen het levendig gevoel der inwoners, veroorzaekt, zegt men, dat het vaderland van Rafaël en Michel Angelo ook het vaderland is van Palestrina, van Carissimi, van Pergolese, van Rossini.

Doch het waren Nederlanders die de Italiaensche schilderschool vormden, en het waren Nederlanders die van Italië den heden-

daegschen klassiken bodem der muzyk maekten. Dit gebeurde in den tyd dat de burgerberoerten geene vreedzame schuilplaets voor de schoone kunsten in ons vaderland nog toelieten: vóór het jaer 1560 gaf de Nederlandsche muzykschool den toon in Europa.

De geboorte van de muzyk in het Westen had op Nederlandschen bodem plaets, en Hucbald, een monik van Sint Amands in Vlaenderen, ten jare 930 overleden, gaf zyn' naem aen dat eerste tydvak. In volgende eeuwen, van 1380 tot 1660, een tydverloop dat drie tydvakken voor de toonkunst telt, was de Nederlandsche smaek geheel voorheerschend.

Toen bloeiden opvolgelyk du Fay, Okeghem, Josquin du Prez en Willaert met eene talryke schare verdienstelyke zangers en komponisten aen hunne zyde.

Wy zien, om niet van vroegere tyden te spreken, dat gedurende derdehalve eeuw de Nederlandsche muzyk, naest de schilderkunst, den toon gaf aen Europa; ja, had het land mogen in gelukkigere omstandigheden blyven verkeeren, ongetwyfeld zou de toonkunst naest hare zuster haren zetel onder ons blyven behouden hebben. Want dat onze voorouders zoodanig in de muzyk uitmuntten, zal wel, behalven aen de aenmoediging hunner vorsten, aen hunne levendigheid en aen de toonrykheid hunner tael, even zooals by de Italianen, zyn toe te schryven. Dat onze tael, ongemerkt wat de vryheid van vokaelwisseling en inschuiving er aen toedraegt, voor het gezang allergeschikst is, bewyst de toonzin zelve der Nederduitschers, een gevolg van de gunstige vorming der spraek- of zangorganen, die zich steeds en overal naer den byzonderen aert der volksspraek wyzigen, en wederkeerig op deze inwerken.'

Dat schreef F.A. Snellaert ten jare 1848, op bldz. XVIII-XX zijner inleidinge van J.F. Willems' *Oude Vlaemsche Liederen.*

L*ESSE van Opstelkunde.* - In het *Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden*, *n*^{o} 48, *wet van den* 5*den Mei* 1889, lezen wij, van woorde te woorde, hetgene hierna volgt:

'Artikel 15. Het hoofd of de bestuurder van een bedrijf of eene onderneming, die in eene fabriek of werkplaats arbeid doet verrichten, is verplicht van elk aan een persoon ter zake van den in dat bedrijf of die onderneming verrichten arbeid overkomen ongeluk binnen twee maal vier en twintig uren schriftelijk kennis te geven aan den burgermeester der gemeente, waar het ongeluk plaats had.'

'Artikel 17..... Indien tijdens het plegen van het feit nog geen twee jaren zijn verloopen sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke of eene andere overtreding dezer

wet, behalve die van art. 20, of van een der bepalingen van de in het vorige lid van dit artikel bedoelde algemeene maatregelen van bestuur of van een der voorwaarden, waaronder wijziging of vermindering van den rusttijd overeenkomstig het tweede lid van art. 6 dezer wet is toegestaan, onherroepelijk is geworden, kunnen de straffen worden verdubbeld.'

Alzoo en zal men *niet* schrijven!

TE oorkonden:

Eerw. Heer Clement Van Hee, geboortig van Rousselaere en gewezen priester van het Seminarie der Buitenlandsche zendingen van Parijs, is te Pondichery in Voor-Indiën overleden.

E.H. Van Hee had van 1865 tot 1881 zendeling in Indiën geweest.

Bij uitputtinge van krachten was hij gedwongen in Europa weder te keeren en was opvolgentlijk hulppriester te Meessen, onderpastor te Blankenberghe en eindelijk bestierder van het gasthuis te Werveke.

In Pietmaand laatstleden ontvong hij eenen brief van zijnen Hoogw. Bisschop die hem vriendelijk verzocht in zijne zendinge weder te keeren, bij dat volk wiens tale hij omtrent spreken kon.

Hij trok er moedig naartoe en stierf er na eenige weken in den ouderdom van negen-en-veertig jaar.

De ziele van dien edelmoedigen vlaamschen zendeling ruste in vrede.

'**W**IL-je 't nie' geloven
lopt na Cassel boven,'

zeggen de Fransche Vlamingen. En in der daad, als men te Cassel boven is, daar *ziet* men het schoonste onbelemmerd kimgezichte dat er in geheel Europa bestaat. Als men van Cassel boven ten spoorhuizewaard af komt gedaald, dan moet men voorbij Bavinchove, in Fransch Vlanderen, het vermaarde dorp naast hetwelke Vrouw Rijkhilde van Henegouwen, geholpen door den koning van Vrankrijk, te lijve vocht en strijd voerde tegen Robrecht den Fries en zijne dappere Vlamingen. Rijkhilde wierd slagender hand gevangen, terwijl Arnoud, heur zeune, en Willem, heur man, alle twee, op dien zelfsten dag, het wreede oorlogspel verlozen en bestierven. Dat was in 't jaar Ons Heeren 1072. Rijkhilde ging korts nadien strenge boetveerdigheid doen, en stierf in 't klooster tot Meessen.

Op het slagveld van Bavinchove staat er een wegcapelleken gebouwd, dragende ten voorhoofde:

I H S
JESUS MARIA
ANNA, WAEREN TROOST DER BEDRUKTE, GESTICHT TER GEDACHTENISSE
DOOR ISABELLE DE DE POTTER W: P.J. DE BLONDE 1823.

In 't capelleke staat Onze Lieve Vrouwe, met het heilig kind Jesus, scepter, kroone, twee engels, twee meipotten, en in elken meipot eene lelie.

De reize naar ‘Cassel boven’ wordt de liefhebbers van schoone verrezichten en van ons oud Vlaamsch bevolen, benevens de herberge *in den witten leeuw.* Men spreekt er goed Vlaamsch.

IN het Dendermondsche:

‘Hij lijdt armoê - hij heeft het schrap’ zult gij daar weinig hooren, maar liever:
‘Hij moet op de krebbe bijten’ of ‘Hij zit op zwart zaad.’

Op den buiten gehoord: over 't noenschoven:

‘In Maart, staat wat.’	(tot den eenen).
‘In April, zit wat.’	(tot den een en half).
‘In Mei, ligt wat.’	(tot den twee'n).

J*OH. van Beverwyck. Schat der ongesontheit. Tot Dordrecht. Gedruckt by Jacob Braat*, *boeckdrucker*, *in de Werelt vol druck.* Anno 1617.

Bl. 481. - Soo heeft men gesien, dat yemant, die met *Geytenmelck* opgevoedt was, groot geworden zijnde, niet en dede als springen, ende hippelen, ende, gelijck de Geyten, in 't kruyt knabbelde.

Daarom meenen oock sommige, dat vele Francoyschen, alsoo sy dickwyls met Geyten-melck opgebracht werden, naulycx stil en konnen staen; noch het hippelen, al zijnse alleen, en konnen laten.

[Nummer 11]

Jantje van Sluis

WANNEER iemand van de koorts lijdt, in Veurneambacht, zegt men dat hij den noordschen stier heeft; te Sluis bestaat het gemeene woord, dat Jantje van Sluis hem bij de neuze heeft gepakt.

Jantje van Sluis en is niemand anders dan het bijna levensgroote houten beeld, dat al buiten op den stadhuistorre van Sluis bij de uurklokke staat en wiens werk het is met eenen ijzeren hamer de uren te slaan.

J.E. Risseuw, in Cadsandria 1855 en 1856, noemt dien Sluizenaar ‘den oudsten klokkenist van Vlaanderen.’

In 1424 wierd die houten man door Jacob van Huusen den beeldsnijder gemaakt, en in 1870 ter gelegentheid van Middelburg's grooten toogdag, deed Jantje, alhoewel vier eeuwen oud maar nog kloek voor zijne jaren, de reize naar Walcheren's hoofdstad.

Het stadhuis van Sluis draagt het jaartal 1396 in den gevel, en is met zijnen torre, die de woonste is van ons Jantje, een der merkweerdigste gebouwen van dat ge-

deelte van Nederland. Van Dale schrijft dat de klokke, die zoo weinig door dien zonderlingen klokslager gespaard wordt, gegoten wierd in 1395 en dat zij voor opschrift draagt:

'*Victor is mine name. Jan Leenknecht van Aaltre me fecit MCCCXCV.*'

Over die merk weerdige klokke lezen wij nog in 'een blik op de vorming der stad Sluis,' van bovengemelden schrijver, bl. 114:

Andere betalinge, gedaan den personen navolgende, van de kosten gedaan om der stede klokke, nieuwelinge gegoten en geordeneerd op den toren van schepenen huize gehangen te zijn.

Jan Eckerman, van Brunswijk, van 1122 pond koper, 't honderd 21 schellingen, bekeerd in 't gieten van de voorzeide klok: 11 pond 15 schellingen 6 grooten.

Diederik de Clerc, van Brugge, van 244 pond tin, jegens hem gecocht en 's gelijks bekeerd in 't gieten van de voorz. klok, 't honderd 20 sch.: 2 pond sch. 9 gr.

Jan de Zutter, dewelke hij betaalde, dat is te weten: van het voorz. koper en tin te doen wegen te Brugge en uit de schaal te leggen 2 gr. van eene ton, daar 't in gedaan was, mits den toeslane 3 gr.; den arbeiders, die ze te schepe droegen 4 gr.; van wijnkoop 11 gr.; van eenen bode, dien hij ter Sluis zendde, dat de voorz. koopmanschap bedreven was 12 gr.; en van de schiphuur, 't voorz. koper en tin ter Sluis te brengen 16 gr.: komt al 4 sch.

Hein Maag en zijne gezellen, van de voorz. klokspijs uit het water t' Onzer-Vrouwenkerkhove te dragen, 12 gr.

Meester Jan Leenknecht, de klokgieter, over zijne kosten, dat hij was te Brugge, om de voorz. klokspijs te helpen koopen: 2 sch. 4 gr.

Jan van Ambourgh, de smid, van twee ijzeren krammen, gemaakt ten vormen van de voorz. klok: 19 gr.

Bouden de Zomer, dewelke hij betaalde van kosten van monde van de smeden van Sluis, van de klokgieters, haarlieden knapen, en groote menigte van arbeiders, die holpen aan 't werk van de voorz. klok, op den dag als zij gegoten was, in wijn, brood, bier, vleesch, kaas, barninge

en andere diverse partijen, alzoo zij bij den voorz. Bouden overbracht waren, mits dat hem daaraf 't last was gegeven: 21 sch. 5 gr.

De voorz. meester Jan Leenknecht, meester klokgieter zoo voorzeid is, van zijnen loone en arbeide, dat hij, om de voorzeide klok te gieten, te viere deed 3400 pond klokspijs, mitsgaders de klokspijs, die de voorz. stede van hare oude klokken en schellen te voordeele hadde: van elken honderde een nobel, komt 10 pond 4 sch.

Zijnen knapen en mesnieden (*zijn volk*, *huisgezin*) gegeven in hoveschheden eenen nobel..... 6 sch.

Somme van de kosten van de voorz. klok: 26 pond 4 sch. 7 gr. (*Stadsrek. van* 1 *Sept.* 1394 *tot* 1 *Sept.* 1395).

A. VAN SPEYBROUCK

Vijvoudere

WAT ook de vroegste beteekenis van het woord *Vijvoudere* moge geweest hebben, zeker is het dat die beteekenis van ouds her bij de Germanen in den doodboek geraakte. En toch verstaat het volk geerne wat het zegt; en daarom brengt het, meestal zonder gekende reden, ja dikwijls door ongehoorde dwangmiddelen, de woorden waarvan de bestanddeelen hem vreemde of onverstaanbaar voorkomen, in verband met andere woorden, die gelijkluidende zijn of daaromtrent, hoeverre deze ook van oorsprong en van beteekenisse van elkander verwijderd zijn. Aldus komen nieuwe woorden tot stand, zoo men zegt, door ‘volks-etymologie’ of willen weten des volks.

Zulke woorden komen voor in alle talen, meest bij de woordgedaanten die aan vreemde talen ontleend zijn.

De ‘volksetymologie’ of wilwetendheid des volks heeft bijzonder werkzaam geweest op ons vroeg onverstaanbaar geworden *fifaldrô*(*n*). De eerste omduidinge komen wij tegen in het Oudnoordsch. Daar heerschte de reeds

verwrongen gedaante *fifrildi*, waarnevens al vroeg een mismaakt *fithrildi* kwam te bestaan, om te doen herinneren, zegt Fick, aan *fithri* = gevederte.

In het Middelhoogduitsch vinden wij, nevens het regelmatig ontwikkelde *vîvalter*(*e* de gedaante *zwi-falter*, *zwî-falter*, klaarblijkelijk in verband gebracht met *zwi-*, dat, in samenstellingen, 'dubbel, twee' beteekent. *Zwifalter* gaf aanleidinge tot het oudere Nieuwhoogduitsch *zwiefalter* (bij Huydecoper, Proeve van Taal en Dichtkunde); uit *zwî-falter* is het Nieuwhoogduitsche *zweifalter* gesproten. Het Nieuwhoogduitsch kent ook de verkorte gedaante *Falter* in *Tagfalter*, *Nachtfalter*; deze zal ook wel alleenlijk bewaard gebleven zijn, om reden van het bijgedacht aan *falten* (*vouden*), dat door het volk hem toegekend is. (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch*, i.v. Falter).

Andere, nog erger verminkte gedaanten vindt men bij de oudere schrijvers, zooals Kiliaen en Huydecoper; te weten: *Pfeifholder*, *Pfeiffholter*, *Pfeiffholder*, waar de vlinder als een 'pijphouder' schijnt voorgesteld te zijn. Daarnevens *Pifholter* (Kiliaen, i.v. vijfwouter), en *Pfijfolter* (Junius, *Nomenclator*, *i.v. papilio*).

Bij Basilius Faber (*Thesaurus eruditionis scholasticae*, *i.v. hepiolus*) vinde ik zelfs *zwyfacher*, maar dit woord schijnt misdrukt; althans is het in de tafel onder den vorm *zweyfalter* aangegeven. Het hedendaagsche zwaabsch bezit nog *Baufalter* en *Weifalter* (Kluge, *Et. Wb. i.v. Schmetterling*).

Het Middeldietsch heeft, wonderbaar genoeg, de gedaante *viveltre*, die schijnt te beantwoorden aan een vroeger **fî-faltira* of *fî-filtra.* '*Vijfelter*,' zegt Kiliaen, '*a nonnullis dicitur*.' Het ware het onderzoeken weerd of deze gedaante nog hedendaags in levende gebruik is.

De eenige hedendaagsche, volstrekt regelmatige voortzettinge van het Germaansche *fî-faldrô*(*n*), die ik kenne, is het Kortrijksche *Vijvoudere.* Daarnevens geldt, in de omstreken van Kortrijk, *fijfoutere*, alhoewel in deze gewesten de oudere *f*, ten minsten voor klinkers, gemeenlijk tot *v* verzwakt is. Toch is er een zeker getal woorden, waar *v* door *f* vervangen wordt, ofwel waar de oudere *f*

stand houdt, en dat onder het werken van zekere oorzaken, die nog nader dienen onderzocht te worden.

Wat het veranderen van *d* in *t* aangaat, doe ik bemerken dat de verscherpinge van den medeklinker voor *r*, *l*, *n*, *m*, eene zake is, die zoowel in de algemeene tale als in het Westvlaamsch, meermaals kan waargenomen worden.

d'Arsy (uitgave van 1643) schrijft *Vijvouter*, en ook *Vijfvouter*, dat eigentlijk hetzelfste is. Zoo schreef men ook *erfve*, *sterfve* voor *erve sterve*, enz.

Het geijkte Nederlandsch woord, dat in de oudere en nieuwe woordenboeken te vinden is, en dat door Vondel gebruikt wordt, is *Vijfwouter.* In het tweede deel van dit woord, dat klankwettelijk niet en kan ontwikkeld zijn, steekt voorzeker volksmatige of misschien geleerde omduidinge. Mogelijks moeten wij er eene afleidinge van '*woud*' in zien, aangezien vele soorten van vlinders, in het fransch *Sylvains* geheeten, in de bosschen woekeren en leven. Men moet ook uit de ooge niet verliezen, dat '*wouter*' bij Heremans en Sleeckx en Vandevelde aangeteekend staat met den zin van '*gaai.*'

Ten Kate is nog verder gegaan op den weg der omduidinge. Bij Weiland immers, i.v. vijfwouter, vinden wij: 'Volgens Ten Kate eigentlijk *wijwouter* en *wiewouter*, om de wapperbeweging der vlerken. Van wij- of wiewouwen.' Aan *wij- of wiewouwen* geeft Weiland werkelijk de beteekenis van: 'zich heen en weder bewegen.' Zoo ook Kramers en Heremans, die *wiewauwen* schrijven. Beide geven ook, zooals Weiland, *wiewouter = vijfwouter.*

Nevens '*vijvoudere*, *fijfoutere*,' bestaan in Vlaanderen verschillende gewijzigde gedaanten, zooals *flinkflouter* (Debo), dat geenen uitleg noodig en heeft. Men hoort ook *fijflouter*, *fijflotter*; Debo heeft *flieflotter*, *fliefouter* en *flotter*; ik geloove ook ievers *fliefloddérke* gelezen te hebben: al deze vormen zijn ontstaan onder het min of meer sterk inwerken van de woorden *vliegen* of *flodderen*, *flotteren*, of van beide.

Eene verdere wijziginge in den zelfsten zin hebben wij in *vlieghevouter*, dat door L. d'Arsy aangegeven staat.

Waarom het woordeken *bout* in samenstellingen, evenals worm, bijter, tor, aan zekere kerfdieren gegeven wordt is mij onklaar. Op zijn eigen genomen beteekent het, onder andere, ‘slagpen van gevogelte,’ in zekere gewesten ‘eendvogel;’ Kramers kent het woord ook, als *provincialisme*, den zin toe van *volaille*, *canard.* Maar is het om eene van deze redens dat het fransche *calandre*, *charançon*, alsook de *libellula depressa* van Linnaeus in het Dietsch den name dragen van *koorn-* of *korenbout*? Wat er ook van zij, dit -*bout* vinden wij terug in het woord *vliegenbout* = vlinder (Schuermans), en met den zelfsten uitgang als -*vouter*, wiens plaats het ingenomen heeft, in *vliegenbouter* (Schuermans), *vliegenbauter* (Loquela, 1887, halfz. 88) en *fliebouter* (Schuermans).

Een ander voortbrengsel van 's Volks wilde wetenschap op ons woord is de veranderinge van geslacht. Oorspronkelijk was het woord *vijvoudere* vrouwelijk; maar de middeleeuwsche en nieuwere gedaanten zijn mannelijk geworden, zonder twijfel na 't voorbeeld der menigvuldige mannelijke naamwoorden die eindigen met -*er* of met -*ter.*

ALFONS DASSONVILLE

Jan Van De Poele

HEER Jan Gailliard heeft eerst van al, den name bekend gemaakt van den brugschen bouwkundige, Jan Van De Poele.

Heer Karel Verschelde heeft ook, opzoekingen doende over dien beroemden kunstenaar, vele merkweerdigheden gevonden.

Uit de werken dier heeren blijkt dat meester Jan Van De Poele, het oud handelshuis der Oosterlingen gemaakt heeft en de choorcapellen van Sint Salvators; dat hij gewrocht heeft aan de Sinte Walburgenkerke te Veurne en waarschijnlijk wel aan het Vrije van Brugge.

Segher van Maele, sprekende van den grooten torre

van het huis der Oosterlingen zegt dat er geen schoonder en bestaat in geheel het land van Vlaanderen.

En Karel Verschelde, die Meester Van De Poele'ns werken nauwkeurig onderzocht heeft, schrijft dat hij wel de voornaamste bouwmeester is van al de brugsche kunstenaren.

Aangezien Meester Jan Van De Poele naar Veurne geroepen wierd om daar de kerke te herstellen, vermoedt Karel Verschelde dat onze brugsche bouwkundige nog wel op andere plaatsen moet gevraagd geweest hebben.

En inderdaad, uit een schrijven van Heer Lod. Deschamps de Pas, in *Mémoires de la Société des Antiquaires de la Morinie*, 9ste boekdeel 1854, vernemen wij dat Jan Van De Poele door de kanoniken van Sint Omaars belast wierd met het maken van den grooten ingang der kerke. Meenende dat deze omstandigheid in Vlaanderen weinig of niet gekend en is, zoo geven wij hier eenige nadere inlichtingen daarover.

Onze brugsche kunstenaar wierd eenen eersten keer naar Sint Omaars geroepen, om zijn gedacht te zeggen over hetgene er te doen stond met den torre, die langs den Zuidkant openscheurde.

Meester Jan Van De Poele ried aan, eenen anker te leggen die twee groote pilaren met hunne schoorbogen zou verbinden. Dit werk wierd verricht door eenen brugschen smid, meester Gilles Velaghe.

't Was een grootsch werk, want de anker woeg 5142 pond; hij droeg eenen looden drakenkop op de uitenden en eenen bol in 't midden, alles verguld. Waarschijnlijk zal Jan Van De Poele de teekenaar geweest hebben van dit kunstwerk.

Binst dat meester Jan te Omaars was, wierd hij van het capitel gevraagd om ontwerp en bestek te maken van den grooten ingang onder den torre.

Dat hij ten deele om die reden naar Sint Omaars geroepen was, is wel te vermoeden, maar nochtans niet uitdrukkelijk gezeid.

Jan Van De Poele zond het jaar daarna zijne teekeninge met eene lange beschrijvinge die eindigde met deze woorden:

‘Indien gij alzoo doet, zoo zegge ik Ued. dat gij een werk zult verrichten dat de kerke tot nut en Ued. tot eere strekken zal.

Vele is er dat ik hier niet en noeme, der zou eene hand papier noodig zijn om er alles op te zetten.’

Zijn ontwerp wierd van het capitel goedgekeurd en hij wierd met het werk belast.

Volgens eene overeenkomste, die voor burgmeester en schepenen van Sint Omaars gesloten wierd, moest het capitel hem twaalf honderd pond in gangbare munte betalen.

Meester Jan Van de Poele moest die overeenkomste doen erkennen en goedkeuren voor het gerecht en de wet van Brugge. De getuigen waren zijn oudste zoon Joos, ook metsersbaas en zijn schoonzoon Willem Caudron, brugsche lakenwever, die elk op hun eigen, zoo wel hun goed en erfenissen, als die van hunne nakomelingschap moesten verpanden.

Het werk zou in 1512 voltrokken worden, doch het duurde tot in 1514.

't Was Joos Van de Poele, Jan's oudste zoon, die het werk opdeed: waarom en weten wij niet; misschien was 't wel omdat de vader van jaren wierd. Toch is het zeker dat meester Jan den 17sten in Kerstmaand 1515, op vrage van het capitel, Sint Omaars bezocht heeft omdat men nog vreesde voor 't scheuren van den torre, binst dat de anker geleid wierd.

Het werk aan de endeldeure wierd door drie meesters aangenomen en iedereen was er ten hoogsten over voldaan.

In al de stukken wordt meester Jan Van de Poele *maistre machon* dat is ‘metsenaarsbaas’ genaamd, of zelfs *machon* kortaf. Wondere tijden, voorwaar, wanneer eenvoudige metsers meesterwerken verrichtten die de bekwaamste bouwkundigen, drie eeuwen later, met verbaasdheid aanschouwen!

Wie weet er nog meer over dien vermaardsten onder de Brugsche bouwmeesters?

E.V.R.

De ploeg

't **W**ARE groot wonder dat de Vlamingen, '*ces charrues croyant en Dieu*,' met oorlof zij 't gezeid, in hunne oude en machtige moedersprake niemendalle uitgebracht en hadden dat den ploeg betreft, en dat dichterlijk is.

Onlangsleden hoorde ik zeggen, op een die zijnen grooten vaak bijkans geen meester en was:

> Hij Vecht tegen de' Vaak
> lijk de ploeg tegen de Voren.

Dat zijn mij twee prachtig gestafrijmde dichtreken, waarvan men moeielijk de weêrgâ vinden zou, 't zij in welke tale, Homeros' oud Grieksch niet uitgenomen.

En ik liet mij bekoren, om, met die sparke viers in mijnen zin, een reke of twee te dichten van den ploeg, nu bezonderlijk dat men overal de brave landslieden aan 't ploegen ziet.

Alzoo ging het:

> o Vechter, die in 't vaderland,
> met scherpgeschuurden tee en tand,
> door vodde en vilte en voren vecht,
> en 't taaie terwland ommelegt!
>
> Ik zie u geerne, ontembaar aan,
> uw' diepe en duistre wegen gaan,
> van al dat vreeze is vrank en vrij!
> - Mijn doen is dat, zoo dunk'et mij!
>
> Wanneer gij rust in 't wagenkot,
> en roestend daar uw tanden bot,
> dan zal wellicht een edel graan
> alwaar gij vocht te golven staan.
>
> Mij geve God dat, moegewrocht
> en 't zalig rusten weerd gerocht,
> ik zie een edel terruwveld,
> dat stijve zakken koorn geldt!
>
> GUIDO GEZELLE

Op den 17sten in Lentemaand, 1890.

Vier tapijtwerken in de Potterie te Brugge

1. **T**APIJTWERK van één meter in de hoogte en twee meters in de breedte, geheel en gansch in wolle verwrocht.

In 't midden, op eenen rijk versierden troon, zit de Allerheiligste Maagd Maria. Rechts staat Sint Jan de Dooper met het lam in zijne armen, slinks Sint Jan de Evangelist, met den kelk in zijne rechtere hand. Aan iederen kant van den troon, hangt een schild met het teeken, dat waarschijnlijk het teeken is der kooplieden.

De troon staat in eenen hof met muren omsloten en buiten den hof ziet men het open veld.

De kanten bestaan uit twee schoone pilaren waar eene allerschoonste kroonlijste van boven op komt rusten.

De teekeninge van dit tapijtwerk is door eenen Vlaming gemaakt, die nochtans reeds onder den invloed van de Italiaansche schole was. De aangezichten zijn gemeen, maar het werk in zijn geheel is wonderlijk samengesteld; de troon, de pilaren en de andere onderwerpen die tot versieringe dienen, herinneren Lanceloot Blondeel, die leefde in 1530, tijdstip waarop die teekeninge moet gemaakt zijn.

2. Vlaamsch tapijtwerk van wolle en zijde.

In 't midden, de stal van Bethlehem en er boven op de sterre van Driekoningendag. De H. Maagd en Sint Joseph knielen voor de kribbe, waarin het kind Jesus ligt, en die omringd is van menigvuldige engelen.

Onder de bescherminge van hunne patroonessen, Sinte Kathelijne en Sinte Barbara, knielen de gevers op den voorgrond.

De achtergrond verbeeldt een landgezicht, waar men verscheidene versterkte casteelen in ziet.

De lijste rond dat schoon tafereel is gemaakt van blommen die te zamen gevlochten zijn met linten van alle verwen.

De teekeninge naar dewelke dat tapijt gemaakt is, was van de Brugsche teekenschole der jaren 1400.

3. Tapijtwerk van wolle en zijde, de boodschap des engels voorstellende, met het volgende opschrift: *Ave*, *gratia plena*, *dmnus tecum*, *benedicta tu inter mulieres.* Het jaarteekent 1639.

4. Tapijtwerk geheel en gansch gelijk aan het voorgaande en van het zelfste tijdstip.

Het opschrift legt ons het tafereel uit: *De Presentatie van de H. Maghet Maria in den tempel.*

Die twee laatste tapijtwerken zijn wonderwel bewaard en zijn schitterend van verwe. De lijsten zijn samengesteld uit meipotten gevuld met blommen en fruit, uit aardige gezichten gelijk apenkopkes en andere, en eindelijk uit landgezichten. Zij verdienen het bezoek van onze schilders en kunstenaars, wegens de verscheidenheid alléén, die men hier heeft weten aan den dag te leggen.

ALFONS NAERT

Drie kerkhofblommen

I

Ter gedachtenis van Lydia Vanderhaeghe te Elverdinghe overleden den 3 *Februari* 1875.

DE bloem, die in de velden bloeit,
Verwelkert en vergaat,
Waneer de storm haar nedervelt
En van den stam afslaat;

Maar *Lydie*, bloem van jeugd en deugd
Verwelkt niet noch vergaat,
Ofschoon de dood haar nedervelt
En van den stam afslaat.

Want als die bloeme nederviel,
Gods Engel nam ze meê,
En plantte ze in het hemelsch Hof
Waar ze eeuwig bloeit in vreê.

O treurt dan niet, die 't bloemken droegt,
En vaagt uw tranen af!
De christen sterft niet; want hij vindt
Het leven in het graf.

II

Ter blijder gedachtenis van vijf engelkens in den Hemel (*vijf kinders van Seraphijn Lelieur*, *overleden in* 1857-60-65-70 *en* 77).

En zijn wij verdwenen, vertroost u, lieve Ouders!
Och Broeders en Zusters, en roept ons niet weêr!
Want zijn wij - vijf kleentjes - te kort in uw woning,
Wij zijn in den Hemel vijf engels te meer.
Wij zeggen voor u zooveel schoone gebeden,
Bij 't Lieve Onze-Vrouwken en bij Onzen-Heer,
En wilt gij bij ons zijn, gij zelve moet komen:
Wij wachten hierboven, maar dalen niet neêr.

III

Ter gedachtenis van Joseph Bourquin overleden te Elverdinghe den 9 *Oegst* 1879.

De leliën die stonden van bloeien,
En 't knaapje gewond door de dood,
Lag ziek - elf jaar oud - vol van gaven;
En nievers geen raad in den nood.

Terwijl zijne schoolmaatjes baden,
Is Jesus bij 't knaapje gegaan,
En 't heeft op zijn krankbed godvruchtig
Zijn Eerste Communie gedaan. -

Godvruchtig te bidden in 't lijden!
Hoe zalig, o knaapje, is uw lot!
De nietige wereld ontstorven,
Leeft ge eeuwig in vreugde bij God.

Zaliger Deken DE BO

Mingelmaren

Wij lezen in het Amerikaansch nieuwsblad '*De Pere Standaard*' van den 1sten in Meie 1890:

'Heden morgen, had er een groote plechtigheid plaats in de kerk van de Zeven Weeën.

Het was de eerste maal, dat de Wel Eerw. heer De Gryse, een nog zeer jeugdige priester, herkomstig van Rouselare in West-Vlaanderen, optrad als pastor dier gemeente; de gemeentenaren zijn zoodanig op hun schik met hun nieuwen herder, dat zij op hun Paaschbest, van uit alle deelen der stad kerkewaarts waren getogen om hem te begroeten. Hun hart is vol van dankbaarheid over zijne komst.

Het was zeker aangenaam voor Z. Eerw. zijne nieuwe parochianen zoo talrijk te zien afkomen, doch hij bevond zich in eene omstandigheid, die hem belette vroolijk of opgeruimd te zijn.

Op bevel van Z.D. Hoogw. Bisschop Foley, op dringende aanvrage van velen der gemeentenaren der parochie voornoemd, had hij eene getrouwe gemeente verlaten, onder het geween zijner vroegere parochianen had hij hun vaarwel toegeroepen, en nu, even voor dat hij zijne nieuwe kon toespreken, ontving hij een telegram, dat zijne geliefde moeder te Rouselare overleden was.

Toen hij dit, na het volk eenigen tijd te hebben toegesproken, verhaalde en enkele tranen uit zijn oogen biggelden, waren al de aanwezigen blijkbaar geroerd, en ongetwijfeld besloten zij allen, daar en dan, hem, ten voordeele hunner kerk en ten voordeele van hun zelven, het leven in hun midden zoo aangenaam mogelijk te maken. Dit hopen, dit wenschen wij.

Later, na wat kennis te hebben gemaakt, zullen wij eens trachten aan te geven, in een bijzonder artikel, in welke voorname takken van handel en nijverheid onze land- en taalgenooten zich alhier bezighouden. Het zal de Hollanders en Belgen in andere streken van dit land doen watertanden, wanneer zij vernemen hoever de Belgen en Hollanders in grooten getale het alhier hebben gebracht.'

PASTOR Constantijn Vanhullebusch, die De Bo's leeraar van Rhetorica was te Thielt, in 't jaar 1845-1846, was een geleerde deftige vlaamsche priester. Hij was te Thielt geboren in 1818 en overleed rustend priester te Iseghem, op den 30sten in Kerstmaand 1879. *Biekorf* zal wel eens breeder handelen van dien man, die 't ten anderen alleszins weerd is.

Nu, Pastor Vanhullebusch stond te Swevezeele van 1863 tot 1879.

Op zekeren keer ging hij naar de schole om de jongens te ondervragen op den katechismus; het was de lesse van den Heiligen Geest die ze moesten opzeggen. Ze waren wel en deugdelijk voorbereid.

- ‘Hoe heeft zich de Heilige Geest vertoond?’ vroeg de Pastor.
- Onder de gedaante van een *deuif*, zoo zeiden de jongens, op zijn hollandsch: onder de gedaante van een *deuif.....*
- Wat is dat, eene *deuif*, eene *deuif*? vroeg de Pastor.

En de jongens staken verlegen hunnen voorensten vinger in hunnen mond, en keken naar den meester, die... vergeten had misschien van uit te leggen wat dat vervaarlijk dingen wel was: eene *deuif*, eene *deuif...*

- Toe dan, zei de Pastor, toe dan, wat is dat eene *deuif*? Gij..... Gij..... Gij.....

En laci! geen één van al die Gij's die 't zeggen kon!

En toch op 't einde, was er mij daar een die 't aanging:

- E'! zeide hij alzoo, e' 'n *duve*, mijnheer Pastor!...

En Pastor Vanhullebusch loeg... en al de jongens loegen meê, omdat ze nu wisten wat dat schromelijk woord eene *deuif* toch inderdaad beteekende!

IN het Friesch bladtje *Sljucht en Rjucht*, 1890, n° 15, staat het volgende:

‘*Omke:* Jan, ik scil dy ris in riedling opjaen.
Jan (dy by omke op 'e knibbel sit): Goed, siz mar op, Omke!
Omke: It hat grize hierren en greate earen en men kin der op ride.
Jan: Dat wyt ik daedlik wol, dat is omke sels!’

Verstandhelper: *earen* ooren, *greate* groote, *hat* heeft, *hierren* haren, *knibbel* knie, *Omke* Oomke, *opjaen* opgeven, *riedling* raadling (raadsel), *ris* reis (een reis, een keer), *scil* zal, *sels* zelve, *siz* zeg, *wol* wel.

't **G**ING daar over tijd een eenvoudig braaf nunneken dat ‘officieel nederlandsch aangeleerd had’ naar Ledeghem.

- Zegt, mein vriend-je, zei 't nunneken tegen een bleuzende boerejongentje, waar woont de *geer onderweizer?*’
- Wat belieft er u, zuster?
- Waar de ‘*geer onderweizer* woont?’
- 't En weunen hier zulk geene, zuster.
- Maar 't doet, manneke, de *meester*, waar *weunt* hij?
- Ah! zei de jongen, ginder, zuster, 'k zal meêgaan tot daar, zuster.

OP den 12sten van Meie 1890 is tot Wevelghem in West-Vlanderen het huis afgebroken waar zaliger zijne Hoogweerdigheid Leo R. De Neckere, Bisschop van Nieuw-Orleans, geboren wierd, uitgevens den kerstenboek van Wevelghem, die luidt als hierna volgt:

Die 6^{a} *Junii* 1800 *baptizatus est Leo Raymundus natus pridic* 3^{a} *vespertina*, *filius Caroli De Neckere et Mariae Annae Delporte ex Lauwe*, *conjugum. Susceptores*: *Martinus Mullebroucke et Catharina de Masure.*

't En blijkt niet wie de doopprieste r was.

De ouders van Bisschop De Neckere waren beenhouwers; meer als een De Neckere, te Wevelghem en elders, is nog van 't zelfste ambacht.

Heilzang die te Sint-Niklaas gezongen wierd bij de plechtige inhalinge van Hoogweerden Heer Ant. Stillemans, *Bisschop van Gent.*

KOOR.
HEIL! Heil! Hoogweerde, heil!
Trompettengeschal,
Kanonnengeknal,
Zegezang en klokkenklank,
U ter eer en God ten dank,
Melden, aan de verste verten,
De jublende vreugd onzer herten.
Welkom! Welkom! Welkom!

KINDERKOOR.
Achter gindsche zegebogen,
Die, zoo feestelijk en schoon,
Heffen uwen naam ten hoogen,
Staat uw stille vaderwoon;
Dáár, daar leerde U moeder minnen
Al wat edel is en goed:
Christen zijn van hert en zinnen,
Vlaamsch van taal en van gemoed.

MANNENKOOR.
We kenden U, we minden U,
En daarom is het feeste nu!
En daarom zingt de gansche stede
Het welkomslied geestdriftig mede!

KOOR.

Welkom! Welkom! Welkom!

Geen wimpels en waaien, op sticht of huis,
Waarbinnen uw deugd niet en blonk!
Geen klokken en luiden, op kerk of kluis,
Waarbinnen uw woord niet en klonk!
Geen priester de Heilige Hostie breekt,
Die niet een bede van dank en spreekt,
Voor U, zijn leidsman in Gods wegen!
Geen stadsgenoot die niet, van trots bezield,
In zalige ontroering, ten gronde en knielt,
Voor uwen Bisschopszegen!

KORAAL.

Zegen, zegen!
Zegen over Vlaandrens Kerk,
Zegen over orde en werk,
Over armen, over rijken,
Allen broeders en gelijken,
Zegen, in des Heeren vrêe,
Zegen op uw vaderstêe.

KOOR.

Heil! Heil! Hoogweerde, heil!
Trompettengeschal,
Kanonnengeknal,
Zegezang en klokkenklank,
U ter eer en God ten dank,
Melden, aan de verste verten,
De jublende vreugd onzer herten.
Welkom! Welkom! Welkom!

ALF. JANSSENS

[Nummer 12]

Misverstandelingen

DAAR zijn verstandige en misverstandige spreuken, gelijk er verstandige en misverstandige lieden zijn.

Misverstandige, misverstandene of korter gezeid misverstane spreuken vindt men bij hoopen, en ze dienen geboekt en bekend gemaakt, wilt men niet dat ze woekeren en de verstandige spreuken dood doen.

'**'t Was ton dat de katten te** *koorde* **gingen.**'

Die spreuke hoore ik dikwijls, en maar zelden de verstandige en verstaanbare spreuke:

'**'t Was ton dat de katten te** *choore* **gingen.**'

Te choore gaan, dat doen de munken en de nonnen, als ze, op gestelde uren, in choor of zingstede vergaren, om gezamentlijk hunne getijden te zingen.

Eertijds, - en nu nog, bij de Trappisten op den Catsberg b.v. - ging men te choore bij nachte, en men zong de kerkelijke nachtgebeden; *nocturni*, *tenebrae* heeten ze.

Binst de kattemaand vergaren de katten ook, liefst bij

nachte, en zingen, en kadrollen, en meeuwen, en blazen, dat het een leute, of liever eene onleute is, voor die ze hooren moet en niet rusten en kan.

't Is toen dat de katten niet te *koorde*, maar te *choore* gaan; en ja, men zegt dat om beeldelijk te bedieden dat er ievers geweldig gekabeeld, gekeven, geroepen, getierd en gescholden wordt.

De katten en staan immers niet als koordedansers, maar al te wel als speellieden bij nachte bekend.

‘**'t En is maar e gapen en e** *gieten.*’

Die spreuke komt dikwijls te passe daar 't erop aankomt te kennen te geven dat een dingen gemakkelijk is, en zonder veel tijd of moeite kan gedaan worden.

Gapen en gieten, bezonderlijk gapen en der niet neffens gieten, dat en is al zoo gemakkelijk niet!

De ware spreuke luidt, bij De Bo, *Idioticon*, bl. 374:

‘'t En is maar e gapen en e *giepen.*’

Giepen, anders *gijpen*, bediedt den mond opendoen, *gapen* om asem te halen, verasemen; dat trouwens aldergemakkelijkst is en dat men schier van 's zelfs doet, ja tot bij nachte toe, als men slaapt.

Om andermaal van gapen te spreken: ‘Ik geve u de volle mate,

gegapt en geduwd,’

ofwel:

‘**gegapt en geduid**.’

Dat zeggen veel misverstandige Vlamingen, in steê van:

‘gehoopt en geduwd.’

De volle mate op*gehoopt*, en dien overvollen hoop dan neêr en in*geduwd*, dat en is niet schroomig, karig of zuinig gemeten, doet het?

Ja maar, *gehoopt* spreekt men doorgaans *g'hopt*, en te Kortrijk *g'hapt* uit. Dat heeft menig man verkeerd aan een werkwoord **gappen* doen denken, waarvan 't verleden deelwoord **gegapt* zou zijn. Van daar komt nu de misverstandeling ‘gegapt en geduwd.’

Het schoolwoord *gegeten* voor *ge-eten*, *geëten* of *g'eten* is daar eene rechte weêrsplete van: 't eene is 't eene en 't andere is Leffinghe.

Als boerinne heur beuter reedt, koopschoone, koopziene of koopziende maakt, dan gebruikt zij een blonk mes, of een slag van teihaak, en ze kerft en snijdt met dat mes deur-end-deur de beuter, om er tot het laatste koeihaarken uit te kerven. Als de beuter nu, wel deurkorven en deurkamd, geen haar meer en levert, dan mag boerinne zeggen:

‘In mijn beutere en is er geen haar!’

Andere lieden zeggen dat ook, als ze willen doen verstaan dat er in hun doen, laten of zeggen geen bedrog en is.

Hei! En dat is ook al misverstaan geworden! Van een oud man hoorde ik, met de rechtste en de oprechtste meeninge van de wereld: ‘Ge meugt mij gelooven, m'nheere, want

In mijne oore en is er geen beutere!’

GUIDO GEZELLE

Ydesbald van der Gracht

BIJ plakbrieve van den 18sten in Oostermaand laatstleden, wierden de geloovigen van het bisdom van Brugge uitgenoodigd om, door hunne gebeden en aalmoesen, het kerkgeding te bevorderen dat stond om ingespannen te worden wegens den gelukzaligen Ydesbaldus of Ysbout van der Gracht, IIIden abt van Duinen.

Toen, ten jare 1167, Abt Ydesbald van der Gracht overleed, waren de moniken zijner abdije zoodanig overtuigd dat hij heilig gestorven was, dat zij hem in eene loodene kiste begroeven, alhoewel dit tegen de gebruiken was van hun order. Het eerbiedweerdig lichaam bleef begraven liggen den tijd van 72 jaren, tot dat Niklaais

Van Belte, 12sten Abt van Duinen, eene nieuwe abdije bouwde, om reden dat de oude te dichte de zee gelegen was en gevaar liep van onder te loopen.

Bij het vervoeren van de kiste naar het nieuw gesticht kwam er zulk een welriekende geur uit, dat men ze open deed, om te zien wat voor reukwerk bij het balsemen gebruikt geweest hadde. Van reukwerken en was daar hoegenaamd niets te bespeuren, ofschoon het lichaam nog gansch en ongeschonden was. Later van tijd zoo wierd ook de nieuwe rustplaatse van de overblijfsels van Abt Ydesbald verwoest door de geuzen en de kostelijke schat bleef onder hoopen steengruis en zand verborgen. 't En was maar in 1624, toen de Weleerweerde Beernaart Campmans, 40ste Abt van Duinen, de oude grafsteden weêr ontdolven en ontdekt hadde, dat het lichaam van Ydesbald op nieuw voor den dag kwam en naar de Duinhofstede vervoerd wierd die men heet ‘ten Bogaerde.’

Daar wierd de loodene kiste nog eens geopend, in tegenwoordigheid van den Bisschop van Iper en van al de gemiterde Abten van Vlaanderen.

Evenals ten jare 1237, na vier eeuwen en half onder den grond gelegen te hebben, wierd het lichaam ongedeerd gevonden, wanof getuige was Mevrouwe de Aartshertoginne Isabella, die deswegen met haar gevolg ‘ten Bogaerde’ kwam.

Gedurende gansch dat tijdverloop van 450 jaar, hadden de Duinheeren, benevens al 't volk van die streken, de gedachtenisse van Ydesbald in grooter eeren gehouden; en die eerbiedzaamheid en lei niet af toen die moniken, in 't jaar 1627, andermaal verhuisden en met het lichaam van hunnen vader Ydesbald naar Brugge kwamen, integendeel; en, bij de nieuwe grafstede, in de kerke van den Duine te Brugge, bekwam menig zieke troost en genezinge.

Binst de Fransche Omwentelinge hield de Zeer Eerw. Heer Niklaais De Roovere, laatste monik van Duinen, het dierbaar lichaam te zijnen huize verdoken, namentlijk op den Verwersdyk, daar nu Mijnheer L. Paret-Pardoen woont.

Op den 6den van Oostermaand, ten jare 1831, gaf Mijnheer De Roovere het lichaam ten geschenke aan het

gasthuis van O.L.V. ter Potterie, daar het, heden ten dage, onder den autaar van O.L.V. nog berustende is.

Jaarlijks, op den 13sten van Oostermaand, wordt de feestdag van gelukzaligen Ydesbald te Brugge, te Veurne en elders, nog gevierd met Messe en Lof te zijner eere.

Deze eeredienst en was nog niet aanveerd en goedgekeurd door de kerkelijke overheid, en noch eigene Messe, noch eigene getijden en bestonden er in den kerkelijken dienst. 't Is om al 't ontbrekende te verkrijgen en 't onrechtmatige te dempen, dat Z.D. Hoogweerdigheid de Bisschop van Brugge, over twee jaar, liet overgaan tot een rechterlijk onderzoek.

De dingbank of kerkelijke vierschare wierd samengesteld als volgt:

Voorzittend Rechter, mijn Hoogweerde Heer De Brabandere, Groot-Vicaris van het Bisdom; bijzittende Rechters de Z.E.H. Kanonik Lahousse en de Z.E.H. Voorzitter van het Seminarie; *Notarius* de Z.E.H. Kanonik De Schrevel, Bestierder van 't Seminarie; *Promotor fiscalis* de E.H. Van Coillie, leeraar in 't Seminarie; *Postulator*, de Eerw. Pater Jos. Van Derker; *Cursor*, de Eerw. Heer Van Saceghem.

Het gerecht hield 23 zittingen om te onderzoeken of Abt Ydesbald meer als 100 jaren voor de bevelen van Paus Urbaan VIII, 't is te zeggen voor het jaar 1634, openbaarlijk vereerd wierd. Het besluit lood dat de eeredienst van Abt Ydesbald reeds vier honderd jaar voor 1634 bestaande was.

De twintigste zittinge had plaatse 't verleden jaar, op den 23sten in Kerstmaand, onder Voorzitterschap van Z.D.H. Bisschop Faict, in het gasthuis van O.L.V. ter Potterie. Z.H. moest met eigene oogen ondervinden en waarkeuren of inderdaad in die kiste de gebeenderen lagen van den eerbiedweerdigen Abt Ydesbald.

Ten 10en 's voormiddags dan kwam Z.H. toe, wierd verwelkomd door de HH. Leden van het Bestier der Burgerlijke Godshuizen, door den Eerw. Heer Constantyn Van Zieleghem, Pastor ter Potterie, en door Mevrouw Overste Theresia Vermeersch, met de gemeente; hij wierd

de groote zale van het gasthuis binnen geleid, waar aanstonds de twintigste zittinge aanvang nam.

Nadat de twee geneesheeren, de Heeren E. Van Dromme en J. Schramme, in handen van zijne Hoogweerdigheid, hunnen eed ontloken hadden, sprak de Bisschop den kerkelijken ban tegen al die iets uit de kiste of van de kiste dorste ontvreemden, of iets erin doen dat er te voren niet in en was. Daarna ging men stoetsgewijze te kerke, onder het zingen van den *Veni Creator.* In de kerke wierd de loodene kiste door Baas Taveirne, steenmetser, en door Baas Willems, loodgieter, uit het steenen graf gehaald. Zij wierd vervolgens, met allen eerbied, op eene versierde draagberrie, en onder het zingen van '*Magnificat*' door vier priesters naar de groote zale gedregen. Daar wierd de kiste opengedaan en het lichaam bijkans bevonden zoo het beschreven wierd op den 4den van Herfstmaand 1833, onder Z.H. zaliger Frans-Renaat Boussen, Bisschop van Ptolemaïs en Bediender van het nog ongestichte bisdom van Brugge.

Van toen al was het lichaam schier ontvleeschd, of 't en zij omtrent het borstgeraamte, waar nu nog vleeschachtige overblijfselen aan zijn.

Ten jare 1833 lag het lichaam ten minsten eenen duim diepe in water: nu en is er geen water meer omtrent, alhoewel de grond van de kiste, op denwelken men nog iets van de *cuculla* of zwarte meunikskappe kan bespeuren, wak gebleven is. Het hoofd en houdt aan het geraamte niet meer. Het onderste bekkeneel is ook los; het wierd door Z.H. opgenomen en aan de aanwezigen getoogd. In de kakebeenen zitten er 19 geheele tanden.

Al die gebeenderen wierden, het een na het andere, door de geneesheeren opgeheven en bij hunnen name genoemd, zoo ze wetenschappelijk en bij 't volk bekend zijn, en een omstandig geneeskundewijs verslag wierd bij de overige oorkonden gevoegd van het onderzoek.

De gebeenderen van den slinkeren arm en zijn bij de andere niet meer, trouwens, mijn Hoogweerdigste Heer Fr. R. Boussen, zooals hij zelve getuigt in zijne oorkonde, deed ze in een houten rijveken leggen, dat hij later in

eene steenen grafstede liet doen, ter kerke van de oude abdije van Duinen, die ‘welhaast,’ zegt Z.H. ‘ons Bisschoppelijk Seminarie zal worden.’

Drie deelen of deelkens van 't eerbiedweerdig gebeente wierden, op bevel van mijn Hoogweerden Heer Bisschop J.J. Faict, uit de loodene kiste genomen: het eerste was beschikt voor de heiligdomkamer van het bisdom; het tweede zou, in een zeinsel gezet, Mevrouwe van de Potterie toekomen; het derde was den Eerw. Pater *Postulator* Van Derker bestemd.

Eindelijk wierd de kiste weerom toegesloten, en, toen de loodgieter zijn werk voldaan had, verzegelde ze de Z.E.H. Ernest Kanonik Rembry, op zes plaatsen en ten rooden wasse, met den zegel op van Bisschop Faict.

Onder het zingen van ‘*Laudate pueri Dominum*’ wierd de kiste wederom ter kerke gedregen en onder den autaar in heure oude grafstede herbegraven.

Bij de boven beschrevene plechtigheid waren aanwezig, buiten de reeds genoemde Heeren, de Z.E. HH. leeraars van het Bisschoppelijk Seminarie; mijn Hoogweerde Heer Bethune; de Z.E. HH. Kanoniken Lefevre, Syoen en De Leyn; de E. Heer Van Lede, Pastor van Sinte Anna; de Heeren van de Burgerlijke Godshuizen, mitsgaders hun geheimschrijver, de Eerw. Pater Van Zull, van het Gezelschap Jesu, *Socius* van den E. Pater Van Derker; de Weledele Heeren Baron Rotsart de Hertaing en Baron van Caloen de Gourcy Serainchamps.

De verslagen wegens de 23 zittingen, de verzoekschriften van al de Bisschoppen van Belgenland en van veel buitenlandsche Bisschoppen, de smeekschriften van den edeldom, van de geestelijkheid van Brugge en van verschillige kloostergemeenten heeft de Z.E.H. Kanonik De Schrevel naar Roomen meêgenomen en onder de oogen gebracht van den Paus. God geve dat zijne Heiligheid welhaast zijne alderhoogste goedkeuringe verleene aan den eeredienst van dien Weledelen en Eerbiedweerdigen Vlaamschen Meunik, den Gelukzaligen Ydesbald ofte Ysbout van der Gracht, derden Abt van Duinen!

A. KAN. DE LEYN, LL. D^{r}

Niezen

G*OD zegene 't u*! zegt de Vlaming, als hij iemand hoort niezen; God loone 't u! luidt de beleefde antwoorde, oftewel: God zegene ons al!

Zoude die wensch te christen zijn voor onze hedendaagsche beschavinge, of is hij te vlaamsch voor onze opkomende jeugd? In allen gevalle, de jongelingschap wordt in de scholen geleerd dat er niets beters te doen en staat, als 't is dat iemand niest, of 't en zij eens hoofd te buigen; en het volk, dat men ontvlaamscht en ontkerstent, heeft men wijs gemaakt hoe het loffelijker is het vreemde woord *proficiat*! te gebruiken.

A vos souhaits! zegt de Wale, daar de Roomeling: *Vale* en de Griek: ζεύς σῶσον stamerde.

Helpe u God! zeggen de Duitschers, en de zeisels en vertellingen en missen er niet om dat gebruik in het volk van geslachte tot geslachte voort te zetten.

***

De afgescheidene zielen, zoo vertelt men in Duitschland, dolen tusschen hemel en aarde, tot dat zij de overgangbrugge vinden. Deze brugge is gloeiender als het ijzer dat uit de viersteê van de smisse komt, dunder als het haar van uw hoofd en scherper als de sneê van het zweerd. Moe van zwerven, zitten en rusten de geesten onder duikers en bruggen. Wilt ge ze verlossen, weert u, als gij ze hoort niezen, en zegt: *God helpe u*!

***

Bij het dorp Maagden, in Zwitserlandsch Argau, dichte bij eene steenen brugge en op eene hooge vlakte, woonde er eertijds een koolbrander. Zekeren nacht, terwijl die man op zijnen looverzak lag en rustte, hoorde hij, met 't slag van den éénen, iemand geweldig niezen.

God helpe u! riep de koolbrander.

Maar die genozen hadde en wiste van geen uitscheên, en het een niezen en verbeidde noch en verhaaide het ander niet; ook weerde hij hem om maar altijd voort van *God helpe u* te steken.

De koolbrander wierd dat eindelijk eens moede, en ten langen laatsten, schier tenden asem zijnde, riep hij: *Loopt naar den duivel*!

Op dien zelven stond begon het te donderen, en het donderde tot 's morgens vroeg, zoo dat de naastgelegene bosschen er van kraakten.

Wanneer het nu klaar geworden was, ging de koolbrander naar zijn koolhof. Maar hout en kolen en hof, 't lag al verzonken, in eenen diepen put, waaruit een klaar water bortelde, dat tot op den dag van heden getuigenisse geeft van hetgene daar gebeurd is. Drinken en kan men van dat water niet, want al die het aangaan gevoelen seffens hoe dat het laait en brandt in hunne mage.

***

In Engelland, bestaan de volgende spreuken:

Niest ge den Maandag, vreest een ongeluk.
Niest ge den Dijsendag, verwacht eenen vreemdeling.
Niest ge den Woensdag, dien dag ontvangt ge eenen brief.
Niest ge den Donderdag, 't zal iets beters zijn.
Niest ge den Vrijdag, verdriet is nabij.
Niest ge den Zaterdag, morgen komt uw vriend.
Niest ge den Zondag, geheel de weke zal de duivel bij u den baas spelen.

***

In Vlaanderen hoort men het volgende vertelselke:

Een wijveken hadde hooren zeggen, elken keer dat er iemand aan 't niezen ging, dat het seffens moest zeggen: *God zegene 't u*, om alzoo den niezer te bevrijden van betooverd te worden.

Op zekeren dag zat dat wijveken in het huizeke van zijne gebuurnege. Al met eens hoort het eene zieke vrouwe niezen, die in de kamer te bedde lag; getrouw aan het vermaan dat men hem gegeven hadde, roept het aanstonds: *God zegene 't u*!

Dat gebeurde alzoo tot drie keeren te reke.

Ongelukkiglijk den zelfsten dag gaat dat wijveke langs eenen dijk, maar onvoorziens wordt het in 't water geworpen, en 't hoort eene onbekende stemme die hem toesnauwt: ‘Ge zult leeren mij beletten van zieke menschen te betooveren!’

Op het moord roepen kwam er volk geloopen, die het wijveken uit het water hielpen.

***

Waarschijnlijk zijn die zeisels en vertelsels eeuwenoud en herkomstig van 't heidendom.

De spreuken: *God zegene 't u*, *God helpe u*, hebben misschien oude heidensche spreuken of wenschen vervangen, die 't den zendelingen moeilijk geweest hadde zoo met eens af te schaffen.

Ondertusschen, *God zegene 't u* zeggen, met een rechtzinnig gemoed, en heeft niet meer heidendoms in als *God geve u den goeden dag*, of *altemale Gods willekomme*!

A. VAN SPEYBROUCK

Verdietschingen

GEHEEL onlangs heeft de achtbare Heer J. Obrie, in 's Konings Vlaamsche Taalkamer, eenen belangrijken opstel afgelezen wegens ‘zuiverheid van taal,’ die overgedrukt staat op bldz. 106-123 van *Verslagen en mededeelingen der Koninkl. Vlaamsche Academie*, 1890.

't Is jammer van de volgende reken, op blz. 115:

‘Sommige wetenschappelijke benamingen van vreemden oorsprong zijn zoozeer met de gewone spreektaal samengegroeid en worden ook door de ongeletterde menigte zoo volmaakt verstaan, dat aan hare vervanging door eigen inheemsche woorden niet meer te denken valt. Voorbeelden daarvan zijn *muziek*, *photograaf*, *telegraaf*, enz.’

De achtbare Heer J. Obrie en neme 't niet kwalijk dat er vele Vlamingen, benevens menige zijner ambtgenooten

in de Taalkamer, hierin met hem van gedacht verschillen, en meenen dat *photograaf*, *photographie*, *telegraaf*, *telegram* of *depêche*, *telephoon* en dergelijke benamingen zoodanig uitheemsch en ondietsch klinken dat ze in onze tale teenemaal onherdelijk zijn. Het dunkt ons dat woorden als *lichtprenter*, *lichtprente*, *schrijfdraad*, *draadmare*, *spreekdraad*, die reeds sedert merkelijken tijd in de geschrevene, ja zelfs in de gesprokene tale gebezigd worden, nauwkeurig en klaar genoeg het wezen der zake verbeelden en aan het volk zijn verstand brengen, om ons de eerste voor goed in den doodboek te doen laten.

Ten anderen, het ware moeilijk werk, wilde iemand bepalen hoe vaste een vreemd woord in de tale moet zitten om daar niet meer uitkrijgelijk te zijn.

Statie bij voorbeeld, of, zoo de Nederlanders zeggen, *station*, dat zoo mond- en boekvaste scheen, is gedurig bezig met wijken voor het schoon en eigen dietsch woord *spoorhuis. Statieoverste* of *stationschef*, is 't te hopen, zullen welhaast het zelfste doen en plaatse maken voor *spoorhuismeester.* Toen zal een *onderstatieoverste* (!) boven de deure zijner ambtkamer ten spoorhuize, ‘2de *spoorhuismeester*’ zien geschilderd staan, ofwel ‘3de *spoorhuismeester*,’ daar 't nood doet.

Hetgene Kramers *hof van assises*, *hof van lijfstraffelijke rechtszitting* heet, te weten het gerecht daar de gezworenen als rechters zetelen, dat noemt men sedert eenigen tijd, kort en goed, het *eedgerecht.*

Menigeen schrijft en zegt nu, met een oud en nog levend woord: het *berek*, de *berekkers*, en laat *commissiën* en *comiteiten* hunner veerden gaan.

Het woord *normale scholen* voor onderwijzers, onderwijzeressen en leeraars wordt allengerhand vervangen door *onderwijzerscholen*, *onderwijzeressenscholen*, *leeraarscholen.* En 't is wel besteed.

Als het prachtig zeggen ‘zijne *Hoogmogendheid* de Koning’ dat wij verleden jaar voor de eerste maal in een schrijven van Dr Guido Gezelle vernamen, wat meer zal gekend zijn, dan zullen het de Vlamingen ongetwijfeld, eerst te boeke en welhaast ook te monde, geerne bezigen,

al zit het fransch-latijnsche ‘zijne *majesteit*’ sedert eeuwen in de tale vergroeid.

Meer en meer wordt er op *Loquela*'s aanraden, van *internationale* betrekkingen gezwegen, en alleenelijk nog gewaagd van *wederlandsche* betrekkingen.

Wie hadde er ooit gemeend dat het zoo diep ingeworteld woord *provincie* koste gemist en geweerd worden, met geheel zijnen sleep van liefelijke benamingen, zooals: *Gouverneur der provincie*, *provinciale staten* of *provinciale* raad, *provinciale* raadsheer, *hof der provincie* of *gouvernementshotel*, *provinciaal Congres*, enz.? En nochtans het woord *gouwe* is voor goed boven water. Wie en heeft er niet hooren spreken van de *Gouwgilden* ter Leuvensche Hoogschole? Dagelijks staat er te lezen, in nieuwsbladen en tijdschriften, van *Gouwgrave*, *Gouwraad*, *Gouwraadsheer*, *Gouwhuis*, *Gouwdag*, en andere schoone, gemakkelijke en verstaanbare woorden. Wat meer is, bij vele Vlamingen en klinken die woorden niet meer vreemde, en worden ze in de dagelijksche spreektale geschoven, alsof de uitheemsche benamingen nooit bestaan en hadden.

't Zelfste dient gezeid van de Vlaamsche *Taalkamer* in stede van het Grieksch-Fransche *Academie.*

Het dietsch woord *keurraad* vervangt reeds meermalen in de verslagen der Taalkamer, het Engelsch-Fransche *Jury*, al en is het bij Kramers niet te vinden.

Op die en dergelijke voorbeelden steunende, meenen wij dat er over het lukken eener verdietschinge nooit en moet gewanhoopt worden, is 't zake dat het uitheemsch woord nog uitheemsch klinkt en dat er een deugend, gemakkelijk en vooral volksaardig wisselwoord aan de hand is.

Bovenstaande reken waren half volschreven, als de laatste afleveringe van *Het Belfort* toekwam. Daarin wordt op bldz. 455, de lezinge ter Taalkamer, over ‘zuiverheid van taal,’ zonder eenig voorbehouden goedgekeurd: ‘Wetenschappelijke benamingen zooals *telephone*, *telegraphe* blijven best onovergezet, omdat die woorden in alle talen burgerrecht verkregen hebben, zoowel als de vreemde woorden *altaar*, *kansel*, *klooster*, *mis*, *priester.*’

'*Zoowel als*,' dat is bezijden de waarheid gesproken.

1/ Altaar, klooster, messe, priester en andere kerkelijke woorden zitten veel langer en dieper in de tale;

2/ Ze'n klinken hoegenaamd niet uitheemsch;

3/ Zij en zien nievers hun burgerrecht betwisten.

Zulks en kan van de nieuwerwetsche, teenemaal uitlandsch klinkende woorden *telegraaf*, *telegram*, *telefoon*, *photograaf*, *photographie* en andere niet gezeid worden.

Photographie bij voorbeeld, vertalen de Duitsche woordenboeken door *Lichtzeichnung*, *photographe* door *Lichtzeichner*, *télégraphie* door *Fernschreibekunst.* Dr Dunger in zijnen *Wörterbuch von Verdeutschungen entbehrlicher Fremdwörter* aanziet *telephon* als een woord dat zijne tale missen kan en heet dat *Fernsprecher.*

Twee dier verduitschingen en zijn maar flauw en op verre na met bovengemelde verdietschingen niet te vergelijken. Maar toch, dat zal reeds voldoende zijn om te toogen dat het burgerrecht van *photograaf*, *telephoon*, enz. geheel iets anders is als het burgerrecht dat 'priester, messe, klooster' in de Germaansche talen genietende zijn. Het Landsbestier van Baden, zegt Dr Dunger op bldz. 48, heeft het woord *Drahtbericht* voor *telegraphische Depesche* van ambtswege aangenomen.

Overigens heeft de achtbare Heer J. Obrie groot gelijk, als hij vermaant dat men in het verdietschen met veel voorzichtigheid moet te werke gaan, den aard van de tale in acht nemen en eer de *zake* vertalen als het *woord.* En ook, zullen wij daarbij voegen, niet voor den dag te komen met al te stijve of al te lange woorden, die een mensche schier niet en kan uitspreken zonder verasemen. Verders, in ieder woord geene volledige beschrijvinge der zake willen steken, maar alleenlijk het kenmerkende verbeelden, zoodat het dietsch woord, zoo vele mogelijk, kort weze en kunne dienen om andere vermaagschapte dingen te helpen eenen name geven; enz.

JAN CRAEYNEST,

Mingelmaren

TOT Belle, in de oudheidkamer van zaliger den achtbaren Heer De Puydt, staat er een oud tafelbelleken ten tooge. De handhave bestaat uit twee babbaardekens, die rugge en rugge, op 't hoofd van de belle staan. Rondom, op den rok, staan Orphaeus, die op eene vedele speelt, een peerd met een vogelken op zijnen kop, een konijn, twee langbeende vogels, en een blommenstruik. Boven de verbeeldinge staat er, met nog een vogelken erop:

ORPHEVS ES MINEN NAEM

en onder de verbeeldinge:

IC. BEN. GEGOTEN. INT. IAER. MDL

Het jaarteeken MDL is 1550 te zeggen.

In de katacumben te Roomen, en elders op de christene grafteekens, staat Orphaeus, als beeld van de verrijzenisse; hier zal hij wel de kracht van het welluidend klokkenspel verbeelden, dat de dieren, dat is de wildste gemoederen, stille legt en tot bedaren brengt.

DEN 16sten van Oostermaand laatstleden, hield de achtbare Heer Julius Obrie eene lezinge ter Vlaamsche Taalkamer over *zuiverheid van taal.* De volgende reken daaruit zijn aller aandacht weerdig. ‘Treffend is de verschillende wijze, waarop dezelfde gebeurtenis in een Noord- en in een Zuid-Nederlandsch blad wordt beschreven. Gesteld bij voorbeeld dat de een of ander hooggeplaatste persoon den voorzitter der Fransche Republiek een bezoek heeft gebracht. In het Noord-Nederlandsch blad zal men schrijven: “Bij zijne aankomst *reed hij* dadelijk naar het Elysée,” terwijl dat in het Vlaamsche blad zal luiden: “Bij zijne aankomst *begaf hij zich* dadelijk naar het Elysée.” Beide bladen namen het bericht uit een fransch blad over, maar het eerste stelde de zaak voor, zooals zij zich werkelijk voordeed: het tweede daarentegen bekommerde zich enkelijk om het letterlijke wedergeven der Fransche woorden: *s'est rendu.*’

Hierin geven de Nederlandsche nieuwsbladen aan de Belgenlandsche eene lesse die danig nuttig en, door den band, wel verdiend is.

Doch, moesten vele Nederlandsche, moesten vele Belgenlandsche boek- en dagbladschrijvers met hun noodeloos, met hun taalschendend gebruiken van wederkeerige werkwoorden, de oude

tale en het onverfranschte, onverleerde landsche volk te rade gaan, zeker en vaste is het dat ze daar eene lesse zouden gespeld worden, die nog veel harder viele en die even nuttig ware voor de teekenachtigheid en bijzonderlijk voor de dietschheid hunner tale.

Die daar wilt van overtuigd zijn, leze het schoon boekske van Am. Joos, dat heet *over zich en de wederkeerige werkwoorden.*

Uit Thielt, op den 4den in Lentemaand 1890.

MIJNE Heeren, over eenige dagen viel mij het afschrift in de hand van een nieuwjaardichtje dat Emmanuel Scheers van Meulebeke, mijn vaders oud-grootvader zaliger maakte, ten jare 1801. Ik laat het hier volgen, gelijk het gaat en staat op het afschrift. Reke voor reke gelezen wenscht het al wat slecht is, maar leest men, bij iederen schok of *claus*, eerst de *eerste*, dan de *vierde*, dan de *derde* en laatst de *tweede* reke, 1-4-3-2, 't is mij geheel wat anders en beters.

Aanveerdt mijne eerbiedige groetenissen.

'*Gronhertelijke nieuwjaarwensch voor* 1801.

Ik wensch u een nieuwjaer
met weinig blijde uren
noyt wensch ik u een dag
waer blijdschap mag geduren.

Ik wensch u een nieuwjaer
dat vol van droefheid is
noyt wensch ik u een dag
dat vol van vreugden is

Ik wensch u ten allen tijde
den Heere te verstooren
en noyt moment of ûer
naar Gods gebod te hooren.

Verdriet en ongeluk
wensch ik u uiter herten teêr
veel voorspoed en geluk
wensch ik u nimmermeer.

Ik wenschte u dat gij komt
in zonden hier te sterven
maar ik en wensch u niet
het hemelrijk te erven.

Ik wensch gij ging den wege
van de verdommenis
en schrikte voor den wege
die goed en zalig is.

Ik wensch dat gij noyt omhelst
God en het Sacrament
maer dat gij eere doet
aen die Gods eere schent.

Ik wensch dat men in u huys
zou vechten, vloeken, zweren
en in u leven noyt
zou doen naer Gods begeeren.

Ik wensch dat de gramschap Gods
zij geheel tot u ontsteken
en dat de liefde Gods
van u zij afgeweken.

Gezondheyd aen het lijf
en zal ik u niet wenschen
maer altijd ziek te zijn
dat wensch ik alle menschen.

Ik en wil niet dat gij zoud
bevryd zijn van den nood
maer ik wensch u dat gij zoud
sterven een vreede dood.

Ik wensch u dat gij met u vrouw
zou twisten alle dage
en in u leven noyt
zou doen naer Gods behaegen.

En ik wensch u te samen
veel pijnen en torment
en ik wensch u noyt
dat gij tot God u went.

't Zijn mijn gedachten niet
bevrijd te zijn van pijn
ik wensche u voor het lest
dat gij verdoomt zou zijn.

A.B.

[Nummer 13]

Een blad Scheikunde

ELKE wetenschap spreekt hare eigene tale, gebruikt hare bijzondere woorden en uitdrukkingen, om de stoffen, de werktuigen, de werkingen, enz., die die wetenschap eigen zijn, te beteekenen.

Alzoo doet ook de scheikunde, die haar bemoeit met alle stoffelijke schepselen, zoo verre als daar zekere hoedanigheden, of wederzijdsche gadingen en werkingen bij waar te nemen of te bespeuren zijn.

De Scheikunde verdeelt de schepselen die zij betracht, in levende en doode. Behandelt zij levende schepselen, te weten, dieren of gewassen, zij wordt zelve **levende scheikunde** geheeten (*chimie organique*); behandelt zij doode stoffen, zoo heet zij **doode scheikunde** (*chimie inorganique*).

Eerste deel.

Van de doode Scheikunde

In hun werk van onderzoek en ontledinge hebben de geleerden welhaast palen aan hun vermogen gevonden.

- Daar en is, zeiden zij, geen scheiden meer aan; al wat wij nu voor handen hebben, dat zijn **enkele** stoffen.
- En zij telden er alzoo tot zeven en tzestig.

Van de enkele stoffen.

Die ware of zoo gemeende *enkele* stoffen wierden nauwer onderzocht en 15 wierden er bemerkt, waarvan in alle verbindingen, de eene of de andere als bindende te voorschijn komt: het zijn de 15 Binders of Gaders. - De overige 52, die door behulp der eerste verbonden worden, zullen wij Bondstoffen, Bindelingen of Gadelingen heeten. - De eerste worden ook gesmijdachtigen (*métalloïdes*) genaamd; de andere, gesmij den (*métaux*); doch zijn die benamingen min nauwkeurig.

Van de 15 *Binders of Gaders.*

Hier volgen, in 't korte en in 't lange, de namen van de 15 Bindstoffen, Binders of Gaders, allemale uitgaande op **aard.**

1. *W.* Wateraard, (*Hydrogène*).
2. *Z.* Zerpaard, (*Oxygène*).
3. *S.* Stikkaard, (*Azote*).
4. *K.* Kolaard, (*Carbone*).
5. *Zw.* Zwavelaard, (*Soufre*).
6. *L.* Lichtaard, (*Phosphore*).
7. *B.* Blauwaard, (*Arsénic*).
8. *G.* Groenaard, (*Chlore*).
9. *P.* Peersaard, (*Iode*),
10. *Ge.* Gelaard, (*Brôme*).
11. *Bi.* Bitsaard, (*Fluor*).
12. *Br.* Bruinaard, (*Sélénium.*
13. *Wi.* Wittaard, (*Tellure*).
14. *Bl.* Blinkaard, (*Bore*).
15. *Ke.* Keiaard, (*Silicium*).

N.B. Dien Wateraard daar, boven aan 't hoofd van de bende, met zijnen naam ook op **aard,** laten wij daar staan, volgens oud gebruik. Immers, sommige onlangs ontdekte hoedanigheden zouden hem misschien, in een

bijzonder vak, nader van de 52 Gadelingen brengen, of tot hen doen overgaan.

Van de 52 *Gadelingen of Bindelingen.*

De 52 bondstoffen, verder nagezien en beproefd, zijn in zes vakken verdeeld geworden, 1° volgens hunne meerdere of mindere gadinge voor den zerpaard; - 2° volgens de macht der hitte op hunne verzerpingen (*oxydes*); - en 3° volgens de kracht die zij hebben om het water te ontbinden, bij meerdere of mindere warmte. Alzoo de stoffen van het

***vak*:**	***verzerpen op:***	***ontzerpen op*:**	***ontbinden 't water op*:**
1.	† 0°	∞	† 0°
2.	500°	∞	50°
3.	500°	∞	100°
4.	500°	∞	500°
5.	500°	∞	500°
6.	500°	†	∞

Hier zijn nu de namen der Gade- of Bindelingen, in 't korte en in 't lange, vak bij vak:

1e Vak.

Bindelingen die verzerpen (*s'oxydent*) bij alle hitte; die niet en ontzerpen (*qui sont irréductibles*) by hitte, 't is gelijk hoe groot; - en die het water by alle hitte ontbinden:

1. *Ps.* Peersstriem, (*Potassium*).
2. *Gs.* Geelstriem, (*Sodium*).
3. *Rs.* Roodstriem, (*Lithium*).
4. *Bs.* Blauwstriem, (*Coesium*).
5. *Vs.* Vierstriem, (*Rubidium*).
6. *Grs.* Groenstriem, (*Thallium*).
7. *Ls.* Leistriem, (*Indium*).
8. *Bos.* Bontstriem, (*Strontium*).
9. *Ms.* Mengelstriem, (*Baryum*).
10. *Os.* Oranjestriem, (*Calcium*).

2e Vak.

Bondstoffen die verzerpen bij hooge hitte, doch onder 500 stekken; - die bij geene hitte en ontzerpen; - en die het water ontbinden bij 50°:

1. *Wk.* Witrik, (*Magnesium*).
2. *Bk.* Bleekrik, (*Aluminium*).
3. *Gk.* Grijzerik, (*Glucinium*).
4. *Zk.* Zwartrik, (*Zirconium*)
5. *Dk.* Derfrik, (*Thorium*).

En daarbij nog 7 vreemden, te weinig gekend om ze in 't vlaamsch te noemen:

6. ..... (*Thorium*).
7. ..... (*Yttrium*).
8. ..... (*Cerium*).
9. ..... (*Lanthane*).
10. ..... (*Didyme*).
11. ..... (*Erbium*).
12. ..... (*Terbium*).

3e Vak.

Bindelingen die verzerpen bij 500° hitte; - die door geene hitte en ontzerpen; - en die het water ontbinden boven 100°:

1. *Bn.* Bruinsteen, (*Manganèse*).
2. *Yn.* IJzersteen, (*Fer*).
3. *Nn.* Nikelsteen, (*Nickel*).
4. *Gn.* Groensteen, (*Cobalt*).
5. *Vn.* Verwsteen, (*Chrôme*).
6. *Wn.* Witsteen, (*Vénadium*).
7. *Zn.* Zinksteen, (*Zinc*).
8. *Kn.* Kalmynsteen, (*Cadmium*).
9. *Pn.* Peksteen, (*Uramium*).

4e Vak.

Bindelingen die verzerpen bij 500°; - die niet en ontzerpen door hitte alleene; - en die waterdamp ontbinden bij 500°:

N.B. Bij zuren *(acides)* en ontbinden deze stoffen het water niet, omdat hunne zerpen *(oxydes)* doorgaans maar flauwe gronden *(bases)* en zijn; maar bij avezuren *(alcalis)* ontbinden verscheidene het water, omdat zij, met den zerpaard van 't water, krachtige zuren kunnen maken.

1. *Ll.* Lompsel, (*Tungstène*).
2. *Gl.* Grijmsel, (*Molybdène*).
3. *Sl.* Schorsel, (*Titane*).
5. *Tl.* Tinsel, (*Etain*).
4. *Gll.* Glimpsel, (*Antimoine*).

En nog 4 vreemdelingen:

6. ..... (*Tantale* of *Columbium*).
7. ..... (*Niobium*).
8. ..... (*Pélopium*).
9. ..... (*Ilmenium*).

5e Vak.

Stoffen die verzerpen bij 500°; - die niet en ontzerpen bij hitte hoegenaamd; - en die het water maar en ontbinden bij zeer hooge hitte, en dan nog schaars: men mag er zuren of avezuren bij doen of niet, 't is verloren:

1. *Ok.* Oorkoper, (*Cuivre*).
2. *Ol.* Oorlood, (*Plomb*).
3. *Op.* Oorperelwit, (*Bismuth*).

6^{e} Vak.

Bindelingen die maar bij zeer hooge hitte en verzerpen; - die door hitte ontzerpen; - en die het water in hoegenaamd geene omstandigheden en ontbinden:

1. *Kw.* Kwik, (*Mercure*).
2. *Zi.* Zilver, (*Argent*).
3. *Go.* Goud, (*Or*).
4. *Pl.* Platijn, (*Platine*).

En nog 5 andere die weinig gekend zijn:

5. ..... (*Palladium*).
6. ..... (*Osmium*).

7. ..... (*Iridium*).
8. ..... (*Rhodium*).
9. ..... (*Ruthénium*).

Op Sint Jansdag, 1890.
D.G.M.

Ons woord endel

HET woord *endel* is ons meest bekend door het woord *endeldeure*, dat de lijkdeure, de enddeure, of de groote westdeure van de kerke bediedt.

Hier en daar zegt men bij misverstand ook *lenddeure*, *rendeldeure* en *grendeldeure.*

Deken De Bo, in zijn *Idioticon*, bl. 306[a], veroorkondt het woord uit den Brugschen dichter Edward de Dene, die zegt, min de oude spellinge:

> Aldaar, zoo ik er eens hadde bemerk of,
> ligt mijn grootheers ooms broeder rechtzweer begraven,
> ten endel kerkdeure buiten, op het kerkhof.

In Despars' Chronike vond Deken De Bo het woord *endelklokke*, dat wij nu zeggen *endeklokke.*

Bij Kiliaen staat *endeldarm* geboekt, voor eersderm; en *endelvers*, voor endvers of laatste vers.

Loquela teekent *endelgat* aan, uit *J.H. Haeufft's Verzameling van Fr. woorden uit de Noordsche talen afgeleid. Breda*, *Broese en comp.* 1840. *Bl.* 63[b], 9ste reke opwaards; en zegt, na J. Grimm en D[r] Berghaus, dat *endelboom*, *endelhoek*, *endelbard*, *endelsteen* en *endelhout* in Duitschland vrij gangbare woorden gebleven zijn.

Doctor de Jager, in zijne Frequentativen, bl. 994, vermeldt dat Oudaen van den Calvarieberg spreekt als van ‘het *endelperk*’ van 't lijden Christi; en uit andere oude schrijvers haalt hij nog het woord *endelletter* te voorschijn.

In *Iohannis Amos Cemmenii Ianva Lingvarvm reserata aurea... Gandavi*, *Apud Franciscvm d'Erckel*, 1675, bl. 84, n[o] 390, staat er: ‘*Eum agitans et stimulo incitans subarat*,

iterat, *tertiat*, *seminat et occat per liras et versuras*: dan voortdrijvende, en met de prikkel amporrende, ploegt (de mest) onder, herhaelt ten tweeden, en ten derden mael, saeyt, en egget langs het verheven, tusschen de voren en de ronde omkeeren (eyndelslagen) der voren.'

Dus is hier ook het woord *eindelslag*, *endelslag*(*versura*), met den zin die bij De Bo, onder *vooreinde - veurende*, beschreven staat.

Endel is *finalis*, *terminalis*, *ultimus* te zeggen, en het behoort bij een heele reke woorden die op -*el* uitgaan, en die eene hoedanigheid beteekenen, zooals *begrijpel*, *behagel*, *brokel*, *dertel*, *edel*, *enkel*, *euvel*, *goeddunkel*, *ijdel*, *korzel*, *kostel*, *kregel*, *krepel*, *krijgel*, *kwekel*, *luttel*, *merkel*, *mijdel*, *nieuwvingel*, *nuttel*, *onnoozel*, *ooddwongel*, *onverzadel*, *schamel*, *vermetel*, *verstandel*, *verwijtel*, *verzuimel*, *wankel*, *wantrouwel*, *wepel.*

Ja maar, in 't oud Friesch bestaat er een woord *entel*, dat, zeggens J. Halbertsma, in zijn *Lexicon Frisicum*, *fimus*, *stercus*, mest, drek beteekent. Kiliaen heeft dat woord in zijn *Etymologicum* als oud Friesch opgenomen, en hij brengt het te passe om het woord *endeldarm* uit te leggen. 'Endeldarm, enteldarm' zegt hij. Ja, Halbertsma verbetert dat nog met erbij te voegen: '(*Stercorarium intestinum*) *intestinum rectum.*'

Geen wonder dat *Domine* Weiland getwijfeld heeft, bij zulk een gewichtig vraagstuk, en dat hij niet en durft beslissen tusschen *intestinum finale* en *intestinum stercorarium.*

'Mij dunkt dat de eerste opvatting,' te weten *endel* d.i. *finalis* te zeggen, 'de ware is,' zegt Doctor de Jager, die bij *Jonctijs* het woord *endel* met den overheffenden uitbouw -*st*, te weten *endelst* gevonden heeft. Jonctijs zegt namentlijk, in zijn Tooneel der Jaloersheid, I. 600: 'De Beotiers, een volk op d'endelste grenzen van Griekken.'

Daniel Jonctijs, van Dort of Dordrecht, leefde van 1600 tot 1654.

In ons land wierd dat schoon woord *endelst* nog gebruikt in 1727, te weten door A. Snel, in zijne verta-

linge van QUINTUS CURTIUS, gedrukt tot Antwerpen, bij Martin Verdussen, in de Cammerstrate.

Op bladzijde 103 van dat werk staat er: '*Ultimique orientis oram:* ende de custen vande eyndelste palen van 't Oosten. En bl. 165: '*Ultima regni adhuc intacta esse:* dat de eyndelste Landen zijns Rijcks noch ongeroert lagen.'

Endeldarm, *endelderm* is dan wel zekerlijk *uiterste* derm, *end*derm, en niet *stercorarium intestinum*, *mest-* of *drek*derm te zeggen!

Zou *entel* zelve geen Friesche en sterkere uitsprake (*dl* = *tl*) zijn van *endel*, en alzoo, gelijk *ende* (De Bo), het zet, de zate, *podicem*, bij gevolg *drek* beteekenen?

'k En wete 't niet. Maar, ingezien 't woord *endel* bij ons nog levende versch is, waarom en zou men niet mogen zeggen b.v.: het *endelhuizeke* van de reke, den *endelschok* (couplet) van een lied, de *endelblomme*, de *endelauwe* (*l'épi terminal*), den *endelprijs* (*le prix de consolation*), het *endelliedtje*, de *endelreke* en het *endelwoord*, om daarmeê te enden en te sluiten?

GUIDO GEZELLE

Aan den achtbaren Heere J.-B. Hoste, wanneer hij, sedert 35 jaar Onderwijzer zijnde tot Oost-Roosbeke, van wege Zijne Hoogmogendheid den Koning der Belgen het eerekruis ontvangen hadde, en, van wege zijne Oud-leerlingen en Vrienden, met zijne beeltenisse besteken wierd.

HET is een schoone kunst, voorwaar,
des menschen beeld, getrouw en klaar
en levend haast, te malen
met anders geen gereedschap schier
als donker glas en dood papier
en schaarsche zonnestralen;
zoodat in oogen, in gelaat
gedacht, gevoel en wille staat
die gansch de ziel vertalen,

dat 't beeld steeds ongeschonden blijft,
schoon tijd en lucht daarover drijft
   en wrijft ja, zonder dralen!
En toch, dier kunst geheimenis,
sinds lange ontdekt, en valt gewis
   niet moeilijk t' achterhalen:
want zonder veel vernuftigheid,
met weinig werk- en waakzaamheid
   kan elk als kunstnaar pralen.
Maar in de ziele van het kind,
daar 't kwaad zoowel den weg toe vindt,
   Gods eigen beeld bewaren;
't verstand vervolgend stap voor stap,
het beeld met deugd en wetenschap
   omzetten en verklaren;
zoodat 's kinds zede en woord en werk
het Godweêrspieglend zielemerk
   heel kenlijk openbaren,
en dat de wereld loos en boos
zijn tijd en lucht moet nutteloos
   op 't beeld zien wrijvend varen; -
om daarvan 't diep geheim te raân,
moet herte en geest aan 't peeglen gaan
   en zoeken lange jaren;
door sterk geloove zijn geleid
en, immer vol verduldigheid,
   geen wakend werken sparen!

't En is dus zonder reden niet
dat U de Koning hulde biedt
   en loont uw edel streven,
wanneer Gij zulk nen ruimen tijd
uw ambt, met wondre kunde en vlijt,
   vervullend zijt gebleven;
dat Roosebeke uw werken roemt
en dankbaar uwen name noemt
   op de eereblaân geschreven,
o Meester! dien uw groot getal
oud-leerelingen loven zal

en minnen gansch hun leven:
om al de lessen en den raad,
zoo wijzelijk met woord en daad
in herte en geest gedreven;
om al de wetenschap en deugd,
daar ge in de ziele hunner jeugd
Gods beeld meê hebt omweven!

In Oostermaand, 1890.
JAN CRAEYNEST

Eene Mexicaansche Zeise

't IS lange jaren geleden. Eens trokken de Apasjers, een wilde volkstam, ter *razzia* ofte ter stroopvaart tegen de Mexicanen. Zij doodden menige mannen die ze, naar wilde en wreede zede, den schedel vlaadden; zij roofden overvloed van kudden en voorraad, en sleurden menigvuldige jonge kinderen mede, om daar slaven van te maken. Een dezer krijgsgevangenen, een twaalfjarige knape, hadde zijnen vader in 't gevecht zien slachten en den schedel vlaân. Die vader was een heilig man, die, van kindsgebeente af, de gewente hadde van dikwijls te zeggen: ‘Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’ In 't heetste van den strijd, hoorde men hem kampende en snevende nogmaals dat zelfste gebed doen en zijn zoontje vermanen dat het, zijn leven lang, vaders voorbeeld volgen zoude.

Als nu de Indiaansche winnaars ter heerdstede wedergekeerd waren en dat de roof verdeelmand wierd, zoo viel onze kleene krijgsgevangene eenen opperhoofdman ten deele. Deze Indiaan hadde een gelijkjarigen knape; langzamerhand wierden de twee kinderen getrouwe makkers. De oude hoofdman, om die broederbanden te staven en te sterken, ontsloeg den jongen Mexicaan van dienstbaarheid en nam hem aan tot zoon. De vrijgeworden slave deed zoo zijn gesneuvelde vader hem gevraagd hadde, en placht dikwijls te zeggen: Geloofd zij Jesus,

Maria en Joseph!’ Zijn vriend ende broeder, die hem dit schietgebedeken zoo menigmaal in 't Spaansch hoorde verwekken, begost het eindelijk na te stameren in die eigenste tale; en, ofschoon hij daar den zin niet van en bevroedde, toch gerocht hij in de gewoonte van het dikwerf uit te spreken.

Later tijds, zoo geviel er een nieuwe strooptocht tegen de Mexicanen. De Mexicaansche krijgsgevangene, nu tot man bedegen, moest meê ten velde tiegen, om zijn eigen volk, zijne broederen, te stroopen. Toen hij den moedergrond betrad, voelde hij zijn herte jagen en slaan; tranen ontwelden zijne oogen; geene genegentheid toch en voedde hij voor de Apasjers, uitgeweerd voor zijnen aangenomen broeder. Des besloot hij niet te vechten, en beraamde de middelen om door de Mexicanen gevangen te worden. Te dien einde, bond hij zijne spere rond zijne heupen vast, en, wilden de vijanden hem het wapen ontrukken, 't en kon niet anders of hij moest mede; en, zoo gevallen zijnde, zou het hem gelukken met zijn schietgebedeken zijne oude Spaansche tale te spreken, die hij niet teenemaal vergeten en hadde.

Alles wilde mede en sloeg naar wensch. Een Mexicaan, die haastig te peerde voorbij reed, trachtte hem zijne spere af te snakken; doch, de jongeling wierd uit den zadel meêgerukt; hij viel, en al vallen riep hij: ‘Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’ De Mexicanen, tot zijne groote vreugde, omringden en vingen hem, en alzoo gerocht hij weêrom in zijn Vaderland. Opwassende in deugden, te midden vrienden en magen, en vergat hij nooit zijn heilig gebed. Hij herhaalde 't, hou en trouw, omdat hij aan 't opzeggen van dat gebedeken zijne vrijheid toeschreef en zijnen terugkeer in het Vaderland.

Zijn heidensche makker ook, al was hij nu van zijnen aangenomen broeder gescheiden, bleef die heilige woorden dikwijls uitspreken, niettegenstaande dat hij er schertswijze naar genaamd wierd. Eindelijk, na zijns vaders dood, wierd hij opperhoofdman van zijnen volkstam. Nu was hij een man van taaien moede.

Eens daags verzamelde hij zijne strijdmakkers en sprak

tot hen: ‘Gij dapperen, die mij hoort, geloofd zij Jesus, Maria en Joseph, wij zijn stervende van honger. Onze vijanden hebben peerden en koeien, zij zijn rijke in koorn en weite, zij hebben wollen deksels, zij bezitten ons land. Laat ons gaan! Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’

De Apasjers verlieten de schuilplaatsen hunner bosschen en kwamen onverwachts bij eene bergketen die hedendaags *Buenavista* heet en toebehoort aan 't land van Nieuw-Mexico. Daar bleven de Apasjers legeren, zonden dagelijks verschillige plunderbenden uit, en roofden al den voorraad dien zij kosten. Ten langen laatsten vergaderden de Mexicanen in groot getal en besloten den vijand in zijn rooversnest te knippen en te verpletteren. Dies, omzetten zij de Apasjers, en streden 'nen vreeselijken strijd, daarin menig een van weêrskanten het leven liet.

Onder de dooden lag de opperhoofdman der Apasjers, die, hem doodelijk gewond gevoelende, drie keeren luidskeels hadde uitgeroepen: ‘Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’ De Mexicanen hoorden hem deze woorden in hunne eigene tale zeggen, en stonden er grootelijks over verwonderd. Daarom begroeven zij zijn lijk waar het gesneuveld lag, nabij Bunchbronne, in 't gebergte *Buenavista*, en vertrokken. Als de Apasjers naar hunne dooden zochten, zoo en bespeurden zij nievers het lijk van hunnen hoofdman; meenende dat de Mexicanen het meêgevoerd hadden, keerden zij, zwak en overwonnen, weder huiswaards.

Sedert bleef de vrede langen tijd ongestoord, bij zoo verre dat verscheidene Mexicanen hunne woonstede kwamen vestigen langs den oostkant van 't gebergte *Buenavista*, dat 75 engelsche milen Noord-West ligt van *El Paso.*

Tien jaar achter die groote nederlage der Apasjers, gebeurde 't dat de priester van *El Paso* geroepen wierd, om in die streke eenen stervenden mensch heul en hulpe te gaan bieden. Als de priester te midden in 't gebergte *Buenavista* gekomen was, zoo hoorde hij eene stemme zuchten, niet verre van daar. De leidsman sprong eenige stappen voorwaards van benauwdheid. 't Was donker nacht; en de priester en wiste den weg niet.

‘Staat!’ riep de priester. ‘Hoordet gij geen lichte vezelinge, geen stemgeruisch?’

- ‘Ja-'k, Vader; wij allen die hier rondomme wonen, wij vernamen die stemme menige keeren. Alle ure van den dag, wordt zij driemaal gehoord.’

- ‘En heeft er niemand achterhaald wat deze woorden zijn of wie ze uitspreekt?’

- ‘Die woorden zijn: Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph! Doch niemand en is er, Vader, die ooit ter plaatse naderen dorst. 't Is al jaren en jaren dat dit wonder hier gebeurt.’

- ‘En waagde 't niemand om te onderzoeken wie die woorden uiten mag?’

- ‘Niemand, Vader!’

- ‘Ik toch en zal mijnen weg niet vervoorderen, of dit geheim zal eerst nagespeurd en ontdekt.’

- ‘Vader, 't zal ten minsten nog eene ure duren, eer dat gij die woorden nogmaals te hooren krijgt. Treedt voort en biecht den zieke, en alsdan zullen anderen met mij u herwaards uitgeleid doen.’

- ‘Gij siddert, vriend. Laat ons gaan.’

Zij vervolgden hunne reize, tot dat ze bij den zieke kwamen. De priester berechtte hem en was wederkeerensveerdig.

‘'t Is helledonker, vader; wacht tot morgen.’

- ‘'k En zal, zei de priester; ik wille daar seffens naar toe, want ik ben benieuwd om te weten wie den Heere lof geeft in 't gebergte.’

- ‘Dan gaan wij meê, vader!’

Zij mieken gereedschap en zadelden hunne peerden. Eenigen stapten vóór den priester, anderen bachten hem, om hem des noods ter zijde te staan. Toen zij ter stede naderden, waar de priester de woorden bij zijnen vorigen doortocht vernam, stonden zij allen stille.

‘De stemme komt van ginderwaard zei de priester, die naar 't gebergte wees. Laat eenigen uwer de peerden bewaken, en de anderen met mij den berg beklimmen,’

Hijgend klauterden zij door struiken en over rotsen, toen duidelijk en veel nader, tot driemaal toe de woorden klonken: ‘Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’

‘Voorzichtig, vrienden, geen gerucht! weldra zullen wij dit wonder oplossen.’

De priester bespeurde de richtinge en wierd, na korte stonden gaans, lijk iets geware dat, tusschen de leegste branken der boomen, witverwig toeblonk. Hij naderde en vond een geraamte dat, door jaren liggens, bleek geworden was. De regen des hemels en de stortende bergvloed hadden het bloot gespoeld, en daar lag het, onder den breeden wijden hemel, voor iedereen zichtbaar. Rillend en trillend van vreeze en van lichtgeloovigheid, stonden de gezellen des priesters er omme end omme en hoorden tot driewerf: ‘Geloofd zij Jesus, Maria en Joseph!’ De leidslieden verschrikten en vluchten tot op zekeren afstand weg; maar, omdat de priester stand hield, keerden zij weder en bleven bachten hem, niet al te verre van 't wonderlijk gebeente.

‘Wie zijt gij, vroeg de priester, die dus spreekt ter eere der heilige namen van Jesus, Maria en Joseph?’ Ge en zijt maar een geraamte. Hoe spreekt gij? wie zijt gij?’

- ‘Ik ben, antwoordde de stemme, ik ben der Apasjers hoofdman, die, hier gedood, door godvreezende Mexicanen eerbaar begraven wierd. Jong zijnde, hadde ik nen broeder, die deze woorden gedurig herhaalde; ik stamelde ze na uit loutere gewoonte, zonder wel te weten wat ze bediedden. Maar de groote Geest der Christenen heeft ze mij verklaard en verduidelijkt; hij heeft, wonderlijk genoeg, mijn hoofd en mijn tonge laten leven, tot dat ik in 't doopsel herboren worde. Ik wachte sedert zes jaar; u zie ik heden, o heilige priester Gods. De groote Geest zond u om mijner gebeden wille. Vruchteloos hebbe ik tot hiertoe gebeden en geroepen! Het godvreezende volk, dat langs den bergvoet henenschreed, en was maar bekommerd met zijne eigener ziele zaligheid, en 't bleef verre van mij verwijderd uit schrik en bijgeloove. Doopt mij heden, o priester, laat mij in vrede sterven en het rijk binnentreden van den grooten Geest.

Water wierd geput uit de nabijgelegen Bunchbronne; de priester besprenkelde 't hoofd van het geraamte, en hij sprak de heilige woorden des doopsels over hem uit.

De omstanders zagen eene sneeuwwitte duive ten hemel stijgen door de duisternissen des nachts. De hoofdman der Apasjers was dood. Zijne beenderen wierden met zorge en eerbied opgenomen en ter gewijde eerde besteed.

Verdietscht uit een Amerikaansch dagblad van den 28*sten in Loefmaand* 1888.

S.

Mingelmaren

DE weduwale, *Auriolus galba*, bij de geleerden, schijnt eene verstaanbare tale te spreken, als hij bij zomerdag, in de planeboomen of in 't ander hoog groen, zijn lustig geroep aan 't herhalen is.

Vrongelewei of,
slaat den boer z' ne kei of;
laat er nog 'n bitjen an,
dat hij nog kijken kan.

Dat zegt Meester *Auriolus* tot Coolkerke, bij Brugge.

Vrongelawei of
snijdt den boer zijn haar of;
laat er nog een krulletje staan
om naar zijn lief te gaan.

Oftewel:

Wie wal,
'k ben hier weêr al!

Dat zegt hij tot Sint Lievens Hauthem, in 't Oostland.

Te Lichtervelde hoort het volk den weduwale, den vrongenlewei of populierelouw roepen:

Vervloekte keuning Nero
'k ga uw krieken halen!

In 't Thieltsche en in 't Kortrijksche daarentegen zegt hij:

Populieren hout
is goe lepelhout,
maar abeelen hout
is nog beter hout!

WIJ tellen onder de lieden die *Biekorf* trekken en aandachtiglijk lezen, veel treffelijke Mevrouwen, 't zij Eevrouwen, dat is verhuwelijkte, 't zij andere. Ook schrijven wij 't daaraan toe dat, sedert het verschijnen van ons werk, een nieuw slag van *lampers*

in den mooien kleederdracht gekomen is, namentlijk die doorvlogen zijn van ingewevene of anderszins ingewrochte zwarte bietjes.

Die zwarte bietjes zijn onloochenbaar nagemaakt op den leest van degene die doorgaans de laatste zijdtjes van ons blad versieren.

‘Maar,’ zult gij zeggen, ‘wat zijn dat, *lampers*?’

Dat woord *lampers* gebruikten de Vlaamsche Hofvrouwen, Hertoginnen, Graafneden en andere treffelijke Vrouwennamen eertijds, om dat deel van hunnen hoofd- en aanzichttooi te beteeken dat men nu in 't Fransch eene *voilette* heet.

Voilette is allengskens een straatwoord geworden: *Lampers*, dat is het prachtige en het edele schikwoord!

Al de standvrouwen die lampers dragen, met bietjes daarin, hebben, boven de schoonheid van dien dracht, het genoegen van door die bietjes, die gedurig voor hunne oogen zwermen, onzen *Biekorf* indachtig gemaakt te worden, en al de schoone dingen die zij daarin gelezen hebben.

Iets, onder andere, dat in *Biekorf* nog niet en staat maar dat wij er nu in zetten, is dat de zeer edele en heilige jonkvrouwe *Sinte Caecilia* door de heilige kerke een *bietje* geheeten wordt, *Apis argumentosa.* Ware 't mijn doen, ik zou dien nieuwen dracht *Sinte-Caecilia-lampers* doopen.

Er is ons een goed en verblijdend nieuws toegekomen, 't is eene nieuwe onderscheidinge voor onzen leidsman en meester. De Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, heeft tot buitenlandsche Eereleden benoemd, de Heeren Dr Guido Gezelle te Kortrijk en Fl. Van Duyse te Gent. Hertelijke en rechtzinnige gelukwenschingen van wegens de medewerkers en schrijvers van Biekorf aan hunnen beroemden en onvermoeibaren opleider.

TIERE-liere-liere,
't Katje zat bij den viere,
't hondtje wiesch de schotels,
't haantje miek de boter
de zwalms vaagden 't huis uit,
de muschen droegen 't gruis uit,
al verre in Metjes lochten,
waar dat de vogels vochten;
de koekuit en de pimpermeeze,
ze vochten in de wagenleeze,
ze vochten dat de pluimen stoven,
en altijd lag de koekuit boven!

[Nummer 14]

Geboortelepels

HET is een oud gebruik, onder de Friezen, van aan elk kind, bij zijne geboorte, '*n sulweren geboarteleppel*, 'n zilveren geboortelepel te geven, daar zijn name en de dag van zijn geboorte in gesneên staat.

Onze stamgenooten de Engelschen deden dat vroeger ook, en zij hieten die lepels *Apostle-spoons*, dat is Apostelspaans of Apostellepels, omdat er, tenden den steel van die Apostellepels, een van de twaalf apostels op verbeeld stond.

Ik heb eenen ouden Frieschen geboortelepel gezien, die het beeld van eene Sanctinne of Heilige op zijnen steel staan hadde.

De vrage is nu waar dat gebruik vandaan komt.

Om daar een antwoorde op te vinden moete ik u den tijd van een *Ave-Maria* lezens in de alderoudste en rouwste eeuwen van de Noordsche Volkeren terug bringen, die met de Friezen nauw verwant ofte besibt zijn.

Onze Friesche dag- en jaargeschriften en strekken zoo

verre niet dat ze wegens de geboortelepels ons het minste bescheed verleenen, maar wel de oude geschriften van de *Noarlju*, of de Noordlieden, die liefhebbers waren van aan te teekenen; terwijl de Friezen, hoewel zij het ook wel kosten, zoo benauwd en zoo bange waren van te schrijven, als een hond van gegeeseld te zijn.

In die alderoudste tijden dan en was er op veel plekken bijna geen landwinninge, geen akkerbouw of boerenneringe te bespeuren. Geheele landschappen lagen daar wild en brake, en men zag er haast niet anders, zoo verre als men kijken kon, of 't en zij heidevelden *en vochtig* onland, afwisselende hier end daar met *poaltsjes* of kobbekens schrale en magere *greide*, gerzinge ofte groeze.

Hierbij kwam het eeuwig en ervig vechten en strijden van stam tegen stam, waardeur het weinige dat er groeide deurgaans nog geroofd en verwoest wierd. Het gevolg daarvan was dat er meer, vele meer menschen geboren wierden als dat er te eten en was, en dat er bij den minsten tegenslag hongersnood te lijden viel. De bermhertigste onder de ouders moesten dus, in die dagen, wel oppassen dat ze geen meerder getal kinders en kweekten als dat ze er klee'n, ree'n en den mond vollen en kosten; en bij de geboorte van een kind was de eerste vrage van den vader of hij het schaap zou kunnen opvoeden ofte niet. Was 't van niet, dan wierd het borelingske ievers in een open veld te vonderlinge geleid, met een paksken zout naast zijn herte. Dat en mocht de vader aleventwel niet doen, was 't dat hij 't kind het minste kruimelken te eten of het minste zeupke te drinken verschaft hadde. Hij most het kind louter nuchtersmonds te veldewaard doen; en, had het al ware 't maar een leeksken heuning genut, de wreedste moordenaar en zou 't herte niet gevoerd hebben van 't een haarken van zijn hoofd te durven krommen, zoo heilig en zoo diepe zat dat verbod in de ziele van die rouwe volkeren. En niet min heilig en was de plicht voor zulk eenen die het kindtje maar rechts zijn lipkes genescht en hadde, van voor dat schaapke te zorgen, van het te voedsteren en te kleeden; met een woord, van 't al te geven dat 't van

doen hadde, van het op te voeden en groot te kweeken, zoo eigen vader en moeder behoort. Daarom leiden die arme ouders ook een paksken zout naast het kind. Als er daar nu een meêlijdend herte voorbijkwam, die 't niet en koste gedoogen dat zoo'n onnoozel schepselken van honger en dorst zou vergaan, of van de wilde dieren verscheurd worden, zoo vond hij in dat zout den middel om hem tot de opvoedinge van het kind te verbinden. Hij strooide 't kind een graantje zout of twee tusschen zijne lipkes, en met dat graantje zout was beeldelijk door hem een heilige eed gedaan, voor God die in den hoogen hemel is, dat hij voor dat kind als voor zijn eigen vleesch en bloed ging zorge dragen.

Het kerstendom preekt liefde, meêlijen, weldadigheid, menschlievendheid, en een van zijne teêrste bekommernissen is de kleene kinderen als eene ware moeder op te kweeken. ‘Laat de kleene kinderen tot mij komen,’ zei Jesus. Al is 't nu zoo dat de eerste geloofszendelingen hierwaards kwamen om het heidendom uit te roeien, toch namen zij heidensche geplogentheden, die de weldadigheid voor doel hadden, in den kerstelijken Godsdienst over, om de bekeerde heidenen, door de plechtige handelingen en doeningen daar ze aan gewend waren, des te krachtiger tot kerstelijke deugdzaamheid over te halen: ze gaven namentlijk aan elk kind dat ter wereld kwam eenen pleegvader of eene pleegmoeder, eenen Godvader of eene Godmoeder, eenen gevader of eene gemoeder, eenen peter of eene meter, zoo wij nu meest zeggen, die bij den doop en bij het kerstendoen van het kind, het ambt van den echten vader of van de echte moeder, als 't nood deed, voor hunne eigene rekeninge aanveerdden.

Die peters en die meters nu namen dat verplichtend zinnebeeld van de heidenen over, en zij verkerstenden 't, na de aanwassende beschaafdheid van den tijd.

Men at alsdan met geene vorken; wat wij met vorken eten, een allaam dat maar later uitgevonden en wierd, aten de lieden met hunne vingers, een gebruik dat in mijne kinderjaren bij de Waterlanders omtrent Grou nog niet uitgestorven en was. Pap en ander vloeibaar voedsel,

dat alleene nuttigden ze met den lepel. Kleene kinders eten meest lepelkost. Als een pleegvader nu, of eene pleegmoeder, aan zijn pleegkind eenen zilveren lepel gaf, met het kind zijn name erop, en 't daaruit eten liet, zoo was dat te zeggen: Ik neme de plicht op mij van u als mijn eigen kind te onderhouden, is 't dat uw vader of uwe moeder daar aan te kort blijft.

En wat bediedde dat beeldeken dat op den steert van den lepel stond?

Dat was het beeld van den Apostel of van den Heilige, aan wien de pleegvader de belofte gedaan had van het pleegkindeken, wiens name op den lepel stond, als zijn eigen zone of dochter te bezorgen en te verantwoorden. Die Heilige, die zelfste Apostel zou op den schrikbaren dag des laatsten oordeels, voor den eeuwigen Rechter, tegen hem getuigen, was 't dat hij het arm schepselken in den brand liet en 't noch naar ziele noch naar lichaam en wilde gaslaân. Want de eerste van al de plichten eens pleegvaders is zijn pleegkind in Godsdienstige en kerstelijke deugdzaamheid opbringen.

Met zulk eene meeninge wierden de geboortelepels van eigen volk en vrienden aan het kind geschonken en van de ouders aanveerd. Honderden van jaren duurde dat; maar de tijd, die alle menschelijke gebruiken slijt en ten onderen brengt, sleet ook eindelinge deze gedachten uit, en in de laatste jaren en was de geboortelepel niet anders meer als een bewijs van verknochtheid wegens den gever tegenover de ouders van het kind, dat hij met den lepel vereerde.

Eenen enkelen keer heeft mij mijn geboortelepel te passe gekomen, en dat in eene omstandigheid die geen een van mijne lezers raden en zou.

Onder de *République* en warender hier te lande nog geen ambtenaars van den burgerlijken stand, bij wien men de geboorte van kinders, als er ter wereld kwamen, aan te geven had. De overheerschinge van de Franschen voerde die instellinge ook ten onzen in; en, wilde men trouwen, zoo moest men eerst op de Rechtkamer, of op het stadhuis het ambtelijk bewijs leveren dat men dan

en daar, dat men uit die en die ouders geboren was. Bij gebrek van eenen openbaren volksboek of landligger moest de Burgemeester het bewijs aannemen van de geestelijken, die, in den kerstenboek, de kinders die op de gemeente geboren en kersten gedaan waren, opteekenden. Bij de Roomschen was dat gemakkelijk, want de die houden hunne kerstenboeken ofte doopliggers; insgelijks de Lutheranen en de Gereformeerden, alhoewel niet zoo nauwkeurig; ja, maar bij de Menniste gemeenten, die geen kleene kinders en dopen, gevolgentlijk die van geen kerstenboeken en weten, daar was 't een ander paar mouwen. Getuigen moesten dikkens weg-end-weder opgeschommeld, en hunne getuigenisse, door eenen Deelman of *Notaris*, te koste van groot geld, ingeleverd worden. Daar en was maar een middel om die geldvluwe te ontkwanteren, en dat was 'n geboortelepel.

Een Duitsch ambtenaar handhaaft de wet van 't land gelijk een *caporal* of rotmeester zijne *exercitie* of drilwet doet; hij en vraagt niet of het wijs of gek is, of het doenlijk is of anderzins; hij gaat voort gelijk een werkgetouwe dweers door al: het staat ommers in de wet. De Franschman is daar tegenover een rekkelijk en een verstandig man, die bij 't onmogelijke wat geeft en wat neemt; en die, buiten de staven of *letters* van de wet om, ook al wat inschaveelen zal. Had er iemand geen bewijs, of en was er voor hem geen te krijgen bij getuigen, en wilde hij trouwen, zoo haalde hij zijnen *sulweren geboarteleppel* voor den dag, en de Fransche *administratie* of dienstmanschap nam de weinige boekstafkens, die op den steert van dien lepel stonden, voor een ambtelijk getuigschrift aan. Met dat ons land bij Vrankrijk ingelijfd was, vroeg ik eenen geleibrief of *pas*, om naar Holland over te steken, daar ik mijne leeringe wilde gaan vervoorderen. Het wettelijk bewijs van mijne geboorte, dat en had ik niet; maar ik hadde een geboortelepel. Als ik voor de Fransche tuchtkamer of *bureel* van *politie* verscheen, kwam er een wapenknecht of *gendarme* voor, die mij vroeg: *Monsieur*, *votre billet de baptême*! Als ik antwoordde dat ik nog niet gedoopt en was, sperelde de

veint zijne twee verwonderde oogen wijd open, hij aanzag mij waarschijnelijk als eenen heiden, en hij ging daar bescheed van doen naar zijnen baas. Korts daarna deed ik den tuchtmeester of *commissaris* zelve mijn zaken uiteen, ik toogde hem mijnen eenvoudigen geboortelepel, daar niet anders op en stond als dat ik den 23sten in Zaaimaand 1789 geboren was; en zoo haast als die Fransche ambtenaar den lepel nauwkeurig bekeken hadde, gaf hij mij dadelijk den wettelijk vereischten wegbrief.

Met dien brief in d'zak kwam ik tot Amsterdam toe, en ondervond daar, bij mijne eigene oogen, dat Napoleon rechts zulk een kleen manneke was in de kunste van 't land te bestieren, als hij een reuze bleek op het oorlogsveld. Elk man die van 't een trekschip in 't ander tord moeste den schipper zijnen brief toogen, of de schipper en mocht hem aan boord niet laten. Ge kunt peizen welken eerbied schippers en voerliên hadden voor die reisbrieven. Van zoo 'k t' Amsterdam gerocht moest ik rechtevoort naar Zaandam, om daar eenen schoolgenoot te praaien. Dat ging met een vaarschip, dat bij de *Nieuwe Stadsherberge* lag. Eer ik aan boord stapte, opende ik mijnen brief; en zoohaast als de schipper den arend, het keizerlijk wapenbeeld dat aan 't hoofd van mijnen brief stond, geware wierd: '*Ik zie de kraai al*,' zeide hij, ''*t is wel*, *'t is wel*; *steek je pas maar weer op zak*.' - 'Heet-je de keizerlijke arend eene kraai?' vroeg ik; waarop de schipper antwoorde: *Als ik maar een roofvogel op de pas zie*, *dan ben ik wel te vreden.*'

Vervlaamscht uit het Friesch, van *Joost H. Halbertsma*, bl. 59, 60, 61 zijner *Rimen ind Teltsjes*, Dimter (Deventer), J. De Lange 1881.

GUIDO GEZELLE

Hoe onze Ouders spraken

IN de Brugsche boekenzale ligt er een handschrift, dat, met gemeene zwarte en roode hoofdboekstaven, waarschijnlijk door eenen meunik van de abdye van Oudenburg,

in 1487 geschreven wierd, of liever geschilderd, zoo prachtig is het. In dat handschrift lezen wij een alderliefst vertelderke, dat wij, tot eene gedenkenisse van dat oud vlaamsch klooster, en van dien ouden benedictijn die 't vertelselke schreef, aan onze lezers mededeelen.

Het luidt, min de spellinge, als volgt.

‘Van eenen devoten vrouwkin.

Men leest dat het was een heilig vrouwkin, die haar zelven gaf tot eenigheden, nochtans woonde zij onder dat volk. Ende die priester van der kerken ward dit merkende, dat deze vrouwe niet uit en kwam dan omme haar sacramenten te nemen van d'heileger kerken. Ende hij peinsde in hem zelven waar deze vrouwe wonen mochte. Want hij merkte van jare te jare dat hij're niet of en hoorde noch en zag, dan als zij ter kerken kwam. Up eenen tijd dede deze priester, met zijnen knechte, wachten waar dat deze vrouwe wonen mochte. Ende die knecht vernaam't, ende zei't zijnen heere. Ende als die priester wiste waar dat vrouwkin woonde, zoo ging hij tot haren huize. Ende als die vrouwe zag haren priester, zij verwonderde haar zeere, want zij en was niet gewone dat er iemend tot haar kwam. Ende die priester begeerde met haar te sprekene. Ende hij zeide: Vrouwe, ik hebbe gemerkt uw leven, ende het genoegt mij zeere wel, maar ik zoude geerne weten wat gij dagelijks doet, dat gij binnen al den jare maar eens ter kerken en komt, als gij dat heilege sacrament ontvangt; ende dan komt gij met zoo groote rusten, dat mij dinket als ik u zie.

Doe zeide die vrouwe: Lieve heere, ik hebbe zoo vele te doene dat mij die tijd vele te kort es.

Doe zeide die priester: Lieve vrouwe, wat heb-dij te doene? Ende hij bad haar dat zij 't hem zeggen wilde.

Noode kwam deze vrouwe daaraan dat zij 't hem zeggen wilde, maar doch, zoo zeide zij 't hem: Heere alle dage van der weken doe ik een zonderlinge werk.

Des maandaags zoo beginne ik 't werk, ende zoo make mijne rekeninge van allen mijnen goede. Ende daar zoo hebbe ik zoo vele mede te doene, dat mij die dag vele te kort es.

Ende die priester zag alomme, ende peinsde in hem zelven: Ik en zie hier niet vele goeds. Doe zeide zij voort:

Des dingsendaags zoo hebbe ik zoo vele te doene met mijnen vogelen, dat mij ook de dag te kort es.

Des woendaags zoo doe ik mijne koopmanschepe, ende daar heb ik zoo vele mede te doene, dat mij ook die dag vele te kort es.

Des donderdaags zoo bem ik al den dag blijde, zoo dat mij die dag ook vele te kort es.

Des vrijdaags zoo wasch ik al den dag ende nacht, ende die dag ende nacht zijn mij vele te kort.

Des zaterdaags ende ook des zondaags zoo drooge ik mijne kleederen, ende daartoe es mij die tijd kort genoeg.

Doen peinsde deze priester: Dit wijf es zot! Wat meent zû hiermede? Ende hij vragede wat zij hiermede meende.

Ende zû zeide tot den priester: Heere, des maandaags, als ik mijne rekeninge make, zoo legge ik aan d'een zijde die minne die mij God onze Heere bewijsd heeft, ende aan d'ander zijde die minne die ik hem bewijsd hebbe. Ende dan merke ik hoe ongelijk dat d'een tegen d'ander es. Ik legge ook d'een tegen d'andere, aan d'een zijde, al mijn gebreken ende al mijn zonden, daar ik mijnen Heere mijnen God mede verbolgen hebbe, ende die helle mede verdiend hebbe. Ende aan die ander zijde legge ik al dat goed dat ik verzuimed hebbe, daar ik zoo grooten loon mede verdiend mochte hebben. Ende als ik peinze dat ik hierof Gode immer rekeninge doen moete, zoo es mij deze rekeninge zwaar te doene. Voort legge ik aan d'een zijde die beneficien die God mij ende menigen mensche gedaan heeft. Ende aan die ander zijde zoo legge ik weder dat ik mijne zinnen daartoe niet gekeerd en hebbe, om dat uite te werkene ende Gode daarof te lovene ende te dankene, als ik schuldig was te doene. Ende, als ik overpeinze deze rekeninge, zoo es mij leed dat mij die dag niet lang genoeg geweest en heeft.

Des dingsendaags, als ik mijne vogelen hantiere, dat zijn mijne vijf zinnen, zoo peinze ik waartoe ik die gekeerd hebbe. Dat ik ze meer ter wereld gekeerd hebbe dan tot Gode. Ende dat ik mijne oogen zoo kwalijk bewaard hebbe.

Ende mijne vijf vogelkins, dat zijn mijne vijf zinnen, die ik zoo zeere uite hebbe laten vliegen, tot wereldlijken lieden. Ende eer ik mijne vijf vogelkins wel getemmed hebbe ende mijn herte tot Gode gekeerd hebbe, zoo heeft mij die dag te kort geweest genoeg.

Des woendaags, als ik mijne koopmanschap doe, zoo peinze ik hoe mijn Heere mijn God, om mijnen wille, verkocht was, zoo groot een Heere om zoo lettel goeds, ende van zijnen discipel verraden was; ende als ik dit overpeinze, zoo hebbe ik met deze koopmanschap zoo vele te doene, dat mij die dag kort genoeg es.

Des donderdaags, zoo bem ik al den dag blijde, ende ik peinze wat mijn Heere mijn God up dien dag dede: dat hij mij hem zelven gaf, tot eender spijzen. Somwijlen zoo eet ik vleesch, om met hem te zijne, in zijn avondmaal; ende somwijlen zoo wasch ik zijne discipelen voeten, met hem. Somwijlen zoo hoor ik zijne zoete woorden, somwijlen zoo ga ik tot zijnen heilegen sacramente. Ende met dezer blijscap hebbe ik zoo vele te doene, dat ik nauwe tijd hebbe om t'etene.

Des vrijdaags zoo wasch ik al den dag, ende peinze om die passie mijns liefs Heeren Jesu-Christi, wat hij up dien dag om mijnen wille leed; hoe hij om mijnen wille bespuwed ende bespot was, hoe hij gegeeseld ende met der doornen kroonen gekroond was, hoe hij aan den cruce genageld was. Ende dit es dat ik al den dag met mijnen tranen wassche. Ende hiermede heb ik zoo vele te doene, dat mij die dag en die nacht vele te kort es.

Des zaterdaags, ende ook mede des zondaags, zoo drooge ik mijne kleederen, dat es dat ik overpeinze dat mijn Heere mijn God dit om onzen wille, om onze zaligheid, geleden heeft, ende dat ons zoo groote profijt daarof kommen es. Ende dat ik hope dat mijne ziele, overmits die verdiente van zijndere bitter passie, behouden zal zijn ende tot den eeuwigen levene kommen.

Doe zeide die priester: Vrouwe, dit's een goed werk: waren alle mijne onderzaten met dezen werken bezig, ik zoude meer goeder onderzaten hebben dan ik nu doe.

AUG. VAN SPEYBROUCK

Nen torre bouwen

Aan Pastor Leo, van 'Sente-Eloy,' tot Kortrijk.

NEN torre bouwen, weet gij wat
een werk dat is, in dorp of stad?
nen hoogen torre, pijlerecht,
die altijd *sursum corda* zegt;
't zij dat er droeve of blijde maar
gebeld wordt, uit zijn' klokken klaar;
't zij dat een mensch, in lijke onthaald,
den dooven Dood zijn schuld betaalt;
't zij dat een jong geboren kroost,
van eedlen stam, de prochie troost;
't zij dat men vast, of spijze laat;
't zij dat men trouwt of bidden gaat;
't is altijd uit den torre dat
't vermaan valt over dorp en stad!
Nen torre bouwen hemelwaard,
't is 't werk aan een die niets en spaart,
om 't volk, dat hem als Pastor groet,
te wijzen naar 't onsterflijk goed.
De mensch is zwaar, en 't lastig lijf
te grondewaards beweegt hem stijf;
de vijand trekt, met kwellend hand,
gestadig hem al zijnen kant;
't gebruik, 't gewend zijn, 't voorbeeld van
zoo menig groot- of kleenen man
is schaars weerstaanbaar: alles dwingt
omleegewaards de ziele! Springt
een scherpgepinde torre en kruis,
met hane en vane en klokkenhuis,
dan fluks omhooge, uit 't kerkenvat,
wat schoon en leerzaam werk is dat!
Omhooge, zegt hij, mensch, die traagt,
en rekhalst, en om hulpe vraagt,
bestorven schier van last en druk;
die gaat, op hout- of gouden kruk,
den weg des levens, gravenwaard,
waar al dat mensch is henenvaart:

omhooge, omhooge, en neêrwaards niet,
o kersten mensch, het kruise aanziet;
omhooge en door de wolken heen,
waar eertijds God de Zoon verdween,
die zei: komt achter, volgt en doet
dat ik gedaan heb, vrij en vroed.
Omhoogewaards! daar rust gij, daar
ontsnapt gij aan het helsch gevaar,
en blijft, alzoo gij mij nu ziet,
verheerlijkt, na dit lang verdriet,
voor eeuwig! Pastor, duistmaal dank;
verleene u God een leven lang
en kloek genoeg, om mei en kruis
te groeten op ons Heeren huis;
te groeten op den mast van 't schip,
dat, zielenvol, door zee en klip,
ten hemel vaart, met ons en u,
o Pastor, voor geen schipbraak schuw!
Omhoogewaards en *sursum* zij
ons woord! Elk zegge er *amen* bij!

GUIDO GEZELLE

10sten in Weedemaand 1890.

Van Ko Lukkeboone

IK zal u een vertelderke vertellen dat ik gehoord hebbe in mijne jongste jaren, en dat ik nog nievers geboekt en hebbe gevonden: 't is 't vertelderke van Ko Lukkeboone. Luistert:

Ko Lukkeboone, een frissche snelle jonkheid, al van 't kerkhof komen, waar hij zijne moeder met eene zingende misse had doen begraven, peisde bij zijn zelven: wat nu gedaan? Ik sta hier moedermensche alleene op de wereld: ik en hebbe noch vader noch moeder meer, en 'k en hebbe nooit maar een zusterken gehad, en 't is gestorven, 't engeltje, 't en was nog geen twee jaar oud. Daar alleene wonen, in dat oud versleten huis, geheele

dagen slaven en klauwieren, zonder hope van ooit te mogen rusten, en dan later, krom en stram gewrocht, mijn rampzalig leven gaan eindigen in een oudemanhuis! Neen, neen, alzoo niet geboerd: ik zou nog liever dood zijn!

Ik hebbe mijne grootmoeder zaliger dikwijls hooren vertellen dat er eene streke is waar de menschen niet en moeten werken, en dat het daar al heeren en iefvrouwen zijn; maar 't is zoo verre van hier, zei ze, dat er op duistig menschen schaars een daar kan geraken. Nu, nu, 't mag alzoo verre zijn als dat 't wilt, ik ben jong en kloek, 'k zal het maar rijschen: is 't niet 't en is niet! Ik zal mijn huizeken verkoopen, en met dat geld en de andere spaarpenningskens zal ik mij in de kloeke pane steken, een paar schoen koopen met dobbel zolen, bezet met ankers, mij voorzien tegen ongelukken, en ik trek er naartoe. - Er kome ervan wat er van komen wilt!

Ja maar, 't en waren geen prullen, peis-je: Ko verkocht zijn huis, en nog al tamelijk diere, en hij vertrok.

Zoo Ko peisde, alwaar zou ik uitzetten? Noordewaards? Neen, neen: 't is vandaar dat die koude schrale wind komt en al die sneeuw! Al 't Zuiden? Ook niet: 't is daar al donder en hitte, en ze zeggen dat het volk van aldaar valsch en boos is. Al 't Westen? Nog min: 't is al regen, wind en kwâ vlagen die van al daar komen. Maar, zei Ko, 't Oosten, dat is de pluime, aldaar trek ik op, al moest ik gaan tot waar allo nuchtende de zunne opstaat.

Zoo Ko vertrok, 't Oosten in, met zijne panen kleêrs aan en zijne nieuwe schoen, met dobbel zolen, voorzien van ankers, en zijnen mispelare, kop in de lucht, stern tegen wind. En de menschen van zijn dorp zeiden: Ko Lukkeboone is naar den Oost.

Zoo Ko ging altijd gaan, tot dat zijne nieuwe schoen op een laatste van zijne voeten vielen; hij peisde: 'k ben nu zeker al wel in die streke waarvan grootmoeder sprak: maar 'k en zie hier noch huis noch stake, 't en wonen hier geen menschen, geloove ik. En Ko ging nog altijd voort, op zijne bloote voeten, tot dat hij eindelijk aan eenen grooten grooten bosch kwam. De boomen groeiden op en door melkander, dat het eendelijk was om ziene.

Wat den bliksem is dat hier, zei Ko in zijn eigen: 'k en hebbe dat nu nog nooit gezien; de boomen groeien hier op malkander! dat is al 't eerste wonder: 'k geloove waarlijk dat ik er zal geraken.

Binst dat Ko dat al stond en bezag, hoorde hij al met eens eene klokke die ging, zoo schoone en zoo luide, dat hij de eerde voelde beven onder zijne voeten.

Wel! wel! wel! zei Ko, is dat toch schoone, maar aardig en benauwdelijk, voor die 't niet gewend en is! Dat en zijn hier zeker geen menschen die hier wonen! Nu, nu, 't mag zijn wat het wilt, ik ga erop los. En ja, Ko, door het hout, rechte naar den kant van waar dat geluid kwam.

Hij en gerocht al niet verre, of zijn kleêrs waren gescheurd, en zijn voeten bloedden dat het deerlijk was om ziene. Ko gaf menigen zucht; maar toch, hij kroop altijd voort, tot dat hij eindelijk, bijna dood van vermoeidheid en in deerlijken staat, aan de poorte kwam van een machtig groot slot, waarvan de torren tot in de wolken zaten.

Wie mag er hier wonen, peisde Ko: ons koninklijk hof en kan daar niet aan! Wel! wel! wel! Is dat een slot! Ieder veister is zoo groot als mijn huis, en men ziet waarlijk geen einde aan de muren. 't Is zeker wel de koning van de streke die hier woont? Maar wat staat er daar op die poorte geschreven, in zulke schoone gouden letters? 'k Kan ik nochtans wel lezen; 't is zeker latijn? Nu, dat 't al is dat wilt, 'k ga klinken.

En Ko trok aan de belle.

Bang! Bing! Bang! ging het, en de poorte stond van 's zelfs al met eens wagewijd open, en Ko trok al sleepvoeten binnen.

Ja maar, hij en was nog maar met rooie de zulle over of de poorte sloeg toe, en Ko stond daar te kijken gelijk een uil op eene ruike, of gelijk Sint Eloy op eene kruisstrate. Hij en zag niemand of 't en zij dat eendelijk groot schoon slot, en eenen hof zonder einde, met alle slag van boomen, waarvan Ko het minste gedacht niet en hadde: 't was al anders als in zijne streke.

Dat is zeker hier 't Aardsch Paradijs, peisde Ko, waar Adam en Eva in woonden! Waar den bliksem dat ik gerocht ben! De appels en de peren zijn hier zoo groot als onze groote waschmarmite, en de blommen rieken zoo goed, zoo goed... zi', 'k en kan 't waarlijk niet gezeggen, maar de reuke geeft mij al mijne krachten weêre, en 'k gevoele mij alsof ik een geheel ander mensche ware. 'k Geloove waarlijk dat ik er ben. Ja, ja, 't is van deze streke dat grootmoeder sprak, God ruste heur lieve ziele!

Binst dat Ko Lukkeboone bezig was met al die schoonheden te bewonderen, en dat al te overpeizen, en had hij niet bemerkt dat er iemand uit het slot gekomen was, en, eer hij het geware wierd, stond er daar bachten hem een man van buitengewone grootte, met lang lang wit haar en eenen nog langeren witten baard. Die man bezag Ko geheel verwonderd en zei: ‘o Vreemdeling, “zei hij, met eene geweldige tale,” wat komt gij hier doen?’

Ko verschoot dat hij hutste, hij en hadde geen druppeltje bloed meer dat roerde, en zijne tonge plakte aan 't gehemelte van zijnen mond.

‘Wat komt gij hier doen, vrage ik u?’ hernam de man.

‘Mijnheere,’ zei Ko, en hij nam zijne mutse af, ‘ik was dood moede, en verdoold, en ik ben hier ingekomen, ik peisde van.....’

‘Ja maar, weet gij wel dat al die hier inkomt er niet levende uit en geraakt, 't en zij hij doen kan wat ik hem oplegge?’

‘Ba' neen-ik,’ zei Ko, al beven, ‘ik en wete dat niet, hoe zou ik dat gaan weten: ik ben van zoo verre van hier als dat de zunne daar van ons is, en 'k en hebbe hier geen levende ziele gezien, aan wie ik het hadde kunnen vragen.’

‘Nu luistert, vreemdeling, gij ziet er mij nog al een flinksche kloeke kerel uit, is 't dat gij de drie dingen kunt verrichten die ik u zal opleggen, gij en zult de dood niet sterven. Bovendien, ik belove het u, gij zult rijke en machtig zijn, dat gij het einde van uw goed niet en zult kennen. Maar kunt gij het niet, gij zult, gelijk zoovele andere die hierin gerocht zijn, eene bittere dood moeten smaken en bezuren.

('t Vervolgt).

Mingelmaren

ALS mijn Hoogweerdigste Heer Bisschop Stillemans van Gent ingehaald wierd in zijne geboortestad Sint-Niklaas, maakte iemand den volgenden vierling:

't Wijze volk de spreuke schiep:
‘Stille waterkens zijn diep.’
Nu mag 't zeggen, 't springt in de oog:
‘*Stille mans* gaan hoog!’

Wegens de rechte bediedschap van den geboortename *Stillemans*, ziet Biekorf, 1ste jaar, bl. 64.

IN het Friesche bladtje *Sljucht en Rjucht*, 1890, n° 15, staat het volgende:

‘*Klant*: Tsien glêzen bier? Dy kin ik net opdronken habbe, hwent ik wyt it by onderfining mear as njuggen kinne 'er net yn myn liif.

Hospes: Nou, dat komt ek krekt sa ut. Njuggen yn jou liif en it tsiende is jo nei de holle gien.’

Verstandhelper: *gien* gegaan, *habbe* hebben, *holle* hoofd, *hwent* want, *nei* naar, *njuggen* negen, *sa* zoo, *tsien* tien.

W*AAROM dragen de ezels een kruis op hunnen rugge?* In *Rond den Heerd* van 't jaar 1880, bldz. 199, wordt er op die vrage geantwoord als volgt: ‘De Vlamingen vertellen dat de ezel een kruis op zijnen rugge draagt, sedert dat Christus Jesus op eenen ezel de stad Jerusalem inreed.’ En op bldz. 214 van 't zelfste jaar staat er: ‘Andere Vlamingen zeggen dat de ezels een kruis op hunnen rugge dragen sedert dat Jesus op eenen ezel naar Egypten vluchtte.’

Biekorf voegt daarbij dat de eerstvermelde volkszeg al tamelijk lange meêgaat onder de Vlamingen, aangezien Jan Praet, een Westvlaamsche dichter van op 't laatste der jaren 1200, in zijnen boek die heet *Spieghel der Wijsheit*, van reke 4178 tot 4185, Onzen Heere doet spreken als volgt:

Noyt reet ic up orsen groot;
het was een ezel daer ic up sat
tsonnendaeghs voor mine doot,
te Jherusalem in die stat;
bedi es hem een teekin bleven,
die wille hi mach dit merken wel:
nature heeft hem een cruce ghegheven
dat hi draghet up zijn vel.

Het woordeken *bedi* is *deswegen* te zeggen.

VERTAALD uit *The Irish Textile Journal* van *F. Smith*, 7 *Donegall Square East*, *Belfast. Vol.* 1, *n*° 2. - *Febr.* 15*th* 1886, bl. 15 a. - Menige geweefsels dragen den name van de steê waar ze eerst gemaakt wierden. Zulke namen blijven dan gangbaar op de mart en in den handel, of geraken eindelijk vergeten. Daar zijn der nochtans die, in de penne en op het papier gekomen zijnde van bekende schrijvers, naderhand door de woordenboekmakers opgevat en openbaar gemaakt worden, meestendeels zoo verre versleten en misdaan, dat ze, wat hunnen oorsprong betreft, niet meer kennelijk en zijn.

Een meêschrijver van *Notes and Queries* acht het schier zeker dat het Engelsch woord *poplin* in 't Fr. *popline*, *papeline*, in 't Spaansch *popolens*, *populina*, zijnen oorsprong verschuldigd is aan den Vlaamschen steêname *Poperinghe* of, zoo de Engelsche schrijvers dat heeten, *Popering*, *Poperin* en *Poppeling.*

De *Popperin pears*, of Poperingsche peren, zijn wel bekend bij de oude Engelsche schrijvers.

Heel waarschijnlijk wierd de *popline*, die uit wolle en zijde bestaat, eerst in Vlanderen en tot *Poperinghe* gemaakt. Het *popline*-weven kwam naar Engelland met ambachtsvolk die hun land verlieten, ten gevolge van 't herroepen van den vrijbrief van Nantes, in 't jaar 1685. 't Was meest in Ierland dat men *popline* woef, en de Iersche *popline* was, tot in 't jaar 1778, te krijgen op al de marten van Zuid-Europa.

WIJ en twijfelen niet of vele lezers van *Biekorf* zullen willen het *Waasch Idioticon* hebben dat drukveerdig ligt bij eenen onzer meêschrijvers, Leeraar Am. Joos te Sint Niklaas, en dat zal gezet worden zoo zaan er 300 inschrijvers zijn.

Het is een boekwerk, te wege, in 8°, van ten hoogsten 1000 tweeraamde bladzijden, met 60 reken in ieder raam; het wordt gedrukt op geluwachtig papier, in kleene Elzeviersche boekstaven.

Voor alsnu is de prijs gesteld op 1 fr. 15 de 100 blz. Warender eventwel merkelijk boven de 300 inschrijvers, dan zou die prijs nog verminderen

Telkens dat het Waaslandsch woord ook bij De Bo, Tuerlinckx, Schuermans, Kiliaen of Oudemans geboekt staat, zal daar meldinge af gemaakt worden. Alzoo vermeerdert grootelijks de innerlijke weerde van het *Waasch Idioticon.*

Men teekent in bij den schrijver, Eerw. Heer. Am. Joos, Leeraar ter Onderwijzerschole van Sint Niklaas.

[Nummer 15]

Van Ko Lukkeboone

‘IK ben t'uwen dienste,’ zei Ko, en hij beefde lijk een riet.

‘Welnu, voor vandage zult gij mij een half gemet bosch uitreunen, en al het hout zult gij op eenen hoop smijten; dat werk moet voldaan zijn tegen zonnenondergang. Volgt mij nu, ik zal u het noodige allaam geven.’

Een half gemet bosch uitroden, in éénen zonneschijn, dat is onmogelijk, dachte Ko, maar hij zweeg: 't zou moeten zijn dat de gemeten hier stijf kleene zijn of dat men hier werkt met alle slag van vreemd allaam, waarmede men honderd keers meer kan doen als t'onzent.

Intusschentijd, waren mijnheere en Ko aan eenen stal gekomen. ‘Hier staat uw allaam,’ zei mijnheere, ‘en daar is de bosch.’ En hij wees in de verte. Daarop keerde hij zijne hielen en trok naar binnenwaard.

En is dat hier mijn allaam, zuchtte Ko: wel hemelsche deugd! een glazen happe, een glazen houweele en een

glazen kordewagen! En 't is daarmeê dat ik moete dien bosch uitroden? Maar die heere is een oprechte moordenare! Zoo zeere niet gesproken: misschien hebben deze stukken allaam begaafdheden ongehoord! Wie weet: 't is hier al aardig en vreemde. Ja ja, wie weet!

En Ko lei stille stille zijn glazen haptje en zijn glazen houweeltje op zijn glazen kordewagentje, en hij ging traagzaam en voorzichtig boschwaard.

Daar gekomen nam Ko de happe en hij kapte. Krling! En de happe lag daar, wel in twintig stukken. Daarna greep hij zijn houweele en... krling! Ze lag daar ook al in scherven. - Och! menschen toch! weende Ko en hij zette hem neder op zijn kordewagentje te wege, maar hij zette er hem dwers deure, en plat op den grond.

Nog zoo jong en moeten wreed vermoord worden, 't en wilt toch niet gepeisd zijn, zuchtte Ko. Wat kwaad hebbe ik hier gedaan? Die grijsde duivel is zeker een moordenaar. Ja-ja, 't en kan niet anders zijn.

En Ko trok het haar uit zijn hoofd van klaar verdriet, daar zittende te kermen en te weenen: hij en hadde nog niets verricht en hij en dorste voor zonnenondergang naar huis niet gaan, uit vreeze voor zijn vel.

Als het elf en half sloeg, zoo sprak die heere tegen zijne dochters: ‘Wie van u zal den jongen vreemdeling eten dragen?’

‘Ik vader,’ zei de oudste, en zij vertrok naar den bosch, met Ko's eten in een sneeuwwit handdoeksken.

Als Ko haar zag komen, meende hij dat het een engel uit den hemel was, die kwam om hem te verlossen, zoo schoone was zij van aanziene en zoo schitterend opgezet en gekleed.

‘o Engel des hemels,’ zei Ko met zijne handen te gader, ‘verlost mij toch van de dood en van dien schrikkelijken heere: ik en hebbe nooit geen strooi in iemand's weg geleid. Ik was altijd fraai en rechtveerdig en t'avond zal de heere van dit burgslot mij onbermhertiglijk vermoorden, omdat ik dit half gemet bosch niet en zal uitgesmeten hebben: en kijkt welk allaam hij mij geeft!’

‘Troost u, mijn vriend,’ zoo sprak de dochter, ‘en

schept moed, ik en ben geen engel des hemels maar wel de dochter van dien heere, die er u zoo onbermhertig en wreed uitziet. Doet dat ik u zal zeggen: gaat daar langs den gerskant en legt u wat te slapen, intusschentijd zal ik alles effen maken.'

'Danke u,' snikte Ko; en hij ging liggen, en hij neep zijne oogen toe, en hij deed om te slapen. Maar gij kunt denken of hij sliep!

Na eene halve ure, die voor Ko eene halve eeuwe geduurd hadde, gevoelde hij zachtjes op zijne schouder kloppen.

Ko deed zijne oogen open, maar hoe verwonderd en stond hij niet te kijken! De bosch was uitgerood, takken, persen en spaans waren op drie geweldige hoopen gesmeten; zijn glazen haptje, zijn glazen houweeltje en zijn glazen kordewagentje waren vermaakt, en de jonkvrouwe was verdwenen.

's Avonds als de zonne in den westen weggezonken was, kwam Ko Lukkeboone voorzichtig met zijn glazen allaam huizewaard, al schuifelen en al zingen dat het lunderde door de bosschen.

Mijnheere, die in zijn deuregat te wachten stond, was geheel verwonderd dat Ko er zoo vlijtig en te vreden uit zag.

'Hoe is 't, jongen,' vroeg hij: 'is het werk afgeleid?'

'Ja-ja 't Mijnheere, alles is kante en klaar, gelijk gij mij bevolen hebt.'

'Ik wil dat zien,' sprak Mijnheere mistrouwig. Zoo, hij ging en zag inderdaad dat de bosch uitgerood was.

'Goed, jongen,' zei hij: 'gaat nu eten en dan slapen; morgen, wederom met zonnenopstaan, krijgt gij uw tweede werk, 't en zal niet moeilijker zijn als dat van vandage.'

Ko trok op, en ging eten en slapen.

't Begoste nauwelijks te klaren, en Ko wierd uit zijn bedde en bij Mijnheere gebeld. Als hij bij dien schrikkelijken slotheere kwam, met zijn lang wit haar, zijnen langen witten baard en zijne stralende oogen, zoo kreeg hij voor werk den grooten wal, die het groot slot omringde, uit te slaan in eenen anderen, die versch gedolven lag, op twintig stappen daarvan. En daartoe kreeg hij eene mande zonder gat.

‘Ziet dat dit werk af is tegen zonnenondergang,’ zei Mijnheere kortweg, en, gelijk daags te vooren, trok hij weêrom het slot binnen.

Ko stond daar nog een keer te kijken gelijk een die 't niet helpen en kan. - De afgrijzelijkste dood zat voor zijne oogen te grinzen. Wie weet, zei hij, op een laatste, om zijn zelven te troosten: misschien is dat water hier anders als t' onzent, of ook nog, misschien heeft die mande verholene krachten in.

En Ko trok er naartoe.

Hij stak de mande tot over de ooren in 't water, en liep dan gelijk een haze naar den ijdelen wal; maar, als hij daar kwam, 't was met rooie dat er nog eenige druppeltjes van de mande vielen. Ko en verloos nog den moed niet, en eene geheel ure liep hij met zijne mande van den eenen wal naar den anderen, tot dat hij, buiten asem en van zijn zelven, te gronde viel en daar bleef liggen.

't Gerochte wederom elf en half, en de slotheere vroeg nog eens aan zijne dochters: ‘Wie van u zal den vreemdeling eten dragen?’

De oudste dochter zei: ‘Ik, vader.’

Zoo zij ging met het eten, in een schoon sneeuwwit handdoeksken gedraaid, en vond den schamelen bloed van zijn zelven liggen, nevens zijne mande zonder gat. Zij was aangedaan en zij sprak: ‘Jongeling, schept moed, ik ben hier weder: in eenige oogenblikken zal vaders gebod volbracht zijn en alle gevaar voorbij.’

Ko, als door eene tooverroede geraakt, bekomt, en, de jonkvrouwe verbaasd aanschouwende: ‘O!’ sprak hij, ‘mijne hulpe, God zij gedankt, 't is wel gij: komt gij mij nog eens verlossen van eene zekere dood?’

‘Ja-ik,’ sprak zij, bewogen, ‘en doet gelijk gisteren: ik zorge voor het andere.’

‘Danke u, jonkvrouwe, danke,’ zuchtte Ko, en hij streek hem, deed zijne oogen dichte en gebaarde te slapen.

Een halve ure daarna wierd er nog eens op Ko's schouder geklopt, en Ko, zijne oogen opentrekkende, zag, tot zijner verwonderinge en vreugde, dat het water van den eenen wal in den anderen was.

't Slot volgt.

Indiaansche Thee

IK wone in het land van den thee. Overal, en zoo verre als mijne oogen dragen kunnen, is het al thee dat ik zie: thee in het diepste van de dalen, thee op de hellingen, ja tot boven op de kruine van de bergen.

De lekkerste thee van de wereld is hier te krijgen, voor nen appel en een ei.

En weet gij wat thee is?

Het theeboomke en is niet hooger als een stekelbeeshut. Het maakt eenen dikken struik, die rondom bedekt is met bladtjes die niet slecht op lauwrierbladeren en trekken, 't en zij dat ze wat minder zijn. De Hindoes plukken van dat boomke de jeugdige frischgroene bladtjes, droogen ze, brijzelen ze in kleene endekes, en dat is die wondere thee, die in Vlaanderen wel gekend is, maar op verre na zoo vele niet gedronken en wordt als in andere landen. Engelschen, Franschen en andere planters bezitten hier geheele velden thee, zoodanig dat menigvuldige werklieden jaar uit jaar in bezig zijn met thee te plukken.

Ge moet weten, hier in Indiën zijn er weinig of geene boomen die 's winters hunne bladeren verliezen; al de boomen staan eeuwig groene. Zoo, effenaan dat er een bladtje afgetrokken wordt, schiet er een ander in de plekke, en dat bladtje, als 't donkergroene is, kan wederom geplukt worden.

Ondertusschen groeit het boomken immer voort.

C.B.

Pastor Philips Iongherycx

PHILIPS Jongherycx, die in de jaren 1600 pastor van Coolkerke was, dichtte voor zijn volk, zoo 't een zijner werken, *gedruckt tot Brugge bij Jacobus Beernaert, woonende in de Breydel-straete in S. Xaverius*, 1697, duidelijk uitgeeft:

‘Rechtveerdich vreetsaem volck, Lantbauwers, goede boeren,
Tot u laet myne pen syn kraem met dichten voeren.
Ick woon oock op het lant, ick ben een buyten man
En schoon ick niet en werk, ick doe al wat ik kan.
Ghy werckt met uwen Plough, en ick met myne Penne,
Maar wie, dat beter werckt, dat can den Hemel kennen:
Ghy slaeft staegh om den cost voor kynders ende wijf
En ick voor eene ziel meer weerdich als een lijf.
Ghy zyt veel op het velt becommert met het werken,
Maar ick op mijn comptoir, of wel in mijne kercke,
En somtyts door den geest der Poesie geraeckt,
Soo hebbe met vermaeck voor u het dicht gemaeckt.’

Het werk, waarvan hier sprake is heet: *Middelen tot den vrede met Godt*, *sy selven*, *ende syn Evenaesten*, gedrukt... als boven.

In de inleidinge geeft Pastor Jongheryckx ons te kennen hoe noodig de landman is in de samenlevinge:

‘Goeden man, door al u werken
Yder-een die roert en leeft,
En door u (soo ick bemercke)
Godt aen ons het voedsel gheeft.

Sonder u wy souden sterven,
Sonder u men zou vergaen,
Ja men can u niet min derven
Als het licht van Son en Maen.’

In zijn eigentlijk gezeid gedicht legt de Pastor eenige spreuken van het Heilig Schrift uit. Alles aanhalen ware onmogelijk, maar om 's mans wijze van 't volk te leeren te doen verstaan, zij 't volgende:

‘*Omnia in Nomine Domini facite.*
COL. 3 v. 17.
In dien naam moet gij beginnen
Of u wercken deughen niet,
En in al's den Heer beminnen,
Soo in voorspoet, als verdriet.

Gloria et divitiae in domo ejus.
PS. III, v, 3.
Die hun werck met Godt beginnen,
Vinden daer Godts segen in,
Niemand can, of sal meer winnen
Als waer Godt staet aen 't begin.

Als u huys wort eene kercke
O! wat goet en compt daer van?
Elck sal als een biêken wercken,
Elck sal doen, wat dat hij kan.

Gaet te kercke, schauwt de straete
Maer dit met een goet fat-soen
Eet en drinckt noyt buyten maete,
Vast altyt tot aen den noen.

Die in eeten en in drincken
Altyt even maetich zyn
Siet men van gesontheyt blincken
En schier even jeughdich zyn.

Sacrificate sacrificium justitioe et sperate in Domino.
PS. 4, v, 6.

Wie verswynt de goede wercken
Die mismaeckt heel syn Geloof,
't Wort een vogel sonder vlercken,
Sonder oogen, en gants doof.

Dignus est operarius mercede sua.
LUC. 10, v, 7.

Waeght de soon veel met de caerte,
Gaen de dochters moy gekleet,
Bakt de Moeder dickwils taerten
Dat den vaeder niet en weet,

Dit en can niet blyven deuren,
En 't waer wonder, soo sy niet
Al hun leven mosten treuren
Om het gonn' daer is geschiet.

Gaen ter Herbergh t' elcken daegen
Segt my eens, wat comt daer van?
Anders niet, als veel meer plaegen,
Als men wel verdraeghen can.

Als dees mannen t' elcken daegen
In den wyn soo vroolyck zyn,
't Minste deel van al hun plaegen
Is het wreede Flerecyn.

Aermen Dronckaert, heel u beuse
Is nu aen den weert verpant,
En nu gaet ghy druype neusen,
Als een luyffer achter 't lant.

Repletur multis miseriis. JOB. 24, VI.

'Veel meer als de regen-booge
Schoone schynt aen myn gesicht,
Aengenaem is aen myn oogen,
Die 't Bagyn-hof heeft gesticht.

't Is al-daer, alwaer de menschen,
In de stilte van 't gemoet,
Laeten vaeren al hun wenschen,
En maer soucken 't Hemelsch goet.

Schoon sy leven, syn als geesten
Opgeweckert tot de deught,
Die gestaedich in de feesten
Van den Hemel zyn verheugt,

Niemand mach daer ledich wesen,
Elck moet passen op zyn werck,
Yder is, gelick voor desen
Of in 't werck, of in de kerck.

Onze zee en lydt geen doode,
Maer sy dryft die stracx daer uyt
Noch 't Bagyn-hof geene snoode,
Die moet stracx ter poorten uyt.

Veel geluckx dan suyver Vrauwen,
Die soo wel u daer bevint,
Laet die plaets u noyt berauwe
Soo ghy u geluck bemint'.

't En is niet te verwonderen dat de eerweerde pastor van Coolkerke het Begijnhof zoo hooge prees, hij hadde immers twee zusters die niet alleen Begijntjes maar ook Dichtereskens waren. Horkt liever: zijne oudste zuster 'Margariete Jaquelyne Jongherycx, Bagijnken' dichtte de volgende reken:

'U eersten boek was wel gemaeckt,
Vermits het heeft soo wel geraeckt,
Het slap gemoet van veele menschen,
Die als sy laesen u Ghedicht,
Eerst wierden in hun ziel verlicht,
En paelen stelden aan hun wenschen;
Maer naer ghedaen uwen tweeden boek,
Soo dunckt hy my een hof vol blommen,
Die uwe wysheid heeft gepluckt
En op 't pampier heeft afghedrukt,
Op dat hy dus tot ons zou kommen.'

Marie Angeline, zijne tweede zuster, en bleef niet ten achteren, zij schreef:

'Het volck moet wesen onderricht,
En dit is best eens priesters plicht,
Wanneer hy in de kerck gaat preecken;
Of van het goet of van het quaet;
Maer u Ghedicht my best aenstaet,
Vermits het preeckt, oock sonder spreeken.'

Het schijnt dat al de Jongherycx's dichters waren, blijkens eenen '*Lof en eergalm op den tweeden boek der ghedichten*, *ghemaeckt door Philippus Jongherycx*, *Pastor in Coolkerke*,' door zijnen broeder, meunik ten Dunen, binnen Brugge:

'U Ghedichten, syn als blommen
Die uyt uwen heester kommen,
Die u aenghenaem verstant
Heeft tot ons vermaeck gheplant.
Hoe wel zullen die Ghedichten
Onderwysen ende stichten
En ghenesen een ghemoet
Dat niet veele deught en doet!
Naso schreef seer wel voor desen,
Maer het ghonn' wy by hem lesen,
Heeft de jonge teere jeught
Af doen wycken van de deught,
Maer u Rym, dat volght de reden
En vermaent ons tot goe seden,
En in alles het betoont
Wat een Geest dat in u woont.

Pangebat Fr. Gabriel Jongherycx
R. Dunensis'.

In den tweeden boek van Philippus Jongherycx vinden wij:

1° *Een gedicht op Lodewijck Rosseel*, *enz. van Vlasloo alias Vlazeele*, *ten jaere* 1354, *enz.*
2° *NN. stervende spreekt de Doot aen*, *met éénen syne Cameraeden.*
3° *Ghedicht op de woorden a*) *van Job. Cap.* 14. *Homo... quasi flos egreditur et conteritur. - b*) *Plures occidet Gula quam gladius. - c*) *Justus es Domine et rectum judicium tuum. - d) Qui amat periculum in illo peribit. enz.*
4° *Klachte tegen den* Lollepot, *door de welcke de bende van Rhetorica heeft moeten verlaeten de Waeter-halle*, *synde haer tooneel binnen Brugghe.*
5° Ecloga. *De liefhebbers der Poesie onder den naem van herders*, *hun beclaeghende over den haet en den Nydt onder den naeme van wolven*, *worden vertroost door de aenkomste van eenen nieuwen opperherder ghevonden in de verkiesinghe van den edelen ende voorsienighe heer* Jhr. Jan Charles Pelaert, *heere van Steenmaere en tegenwoordigh burghmeester van den lande van den Vrijen*, *verkoren tot Proost van de Reden-rycke gilde der weerde Drye Santinnen*, *binnen Brugge*, *op den* 1 *January* 1699.
6° Antwoorden *op de vragen: a) Hoe men* Momus *best sal bestryden. - b*) *Waer door een mensch can lanck leven noghtans vrolyck synde.*
7° *Aen den Seer eerweerdighen en voorsienighen heere*, *d'Heer* Lieven Ignace van den Sompele, *vercooren tot hooftman van de*

Goddelijcke ghilde van den Heylighen Gheest, *op syne eerste ende feestelycke incomste op de vergaederynghe van de voorseyde ghilde.* (*Gedichte speelende op syn waepen voerende twee sterren ende eenen arent.*)

Pastor Philips Jongherycx, zijn broeder en zijne zusters worden de Heeren der afdeelinge van 's konings VI. Taalkamer bevolen, die eene algemeene levensbeschrijvinge gereed maken van al onze vlaamsche schrijvers.

't Oordeel

TEN tijde dat er meer handel en nijverheid in de stad Brugge was als nu, en dat alle ambachten in beweginge en voorspoed waren, was 't het gebruik, gelijk nu ook nog hier en daar onder sommige ambachtslieden, van 's Maandags ten vieren het werk te staken. De werklieden trokken dan de stadspoorten uit, en ze gingen hier of daar gaan bollen, met de kaarte spelen en zoo al, om hunnen Maandag te vieren.

Sommige lieden van de zelfste neringe plochten vele onder malkander uit te gaan en gezamentlijk hun verzet te genieten.

Zoo was het dat de wevers de gewoonte hadden van de Dampoorte uit, over ‘'*t Fort Lapin*,’ dan achter den Coolkerkschen steenweg naar ‘*Den Duitsch*’ te trekken, of naar ‘*Het Zwaantje*,’ om daar hunnen Maandag te slijten.

Een deel huizen daaromtrent heeten nog ‘*Den Duitsch*,’ ten dage van heden.

Alswanneer onze wevers nu iederen Maandag de poorte uit gingen, zoo en konden zij nooit door de Wulpenstrate - zij paalt aan den Kom en aan 't Fort Lapin - zonder van iedereen wel bezien en doorkeken te zijn; immers de gebuurs hadden het gebruik van op dien dag voor hunne deure te zitten kouten en klappen over eens en anders; en overmits de wevers door onze Wulpenstratenaars beklapt en geoordeeld wierden, zoo kreeg de strate weldra den bijname van ‘'*t Oordeel.*’

En alswanneer onze wevers den Maandag poortewaards uit wilden, dan placht men onder hen te zeggen: ‘Ja, wij moeten nog eens door 't Oordeel.’

Zoo luidt de volkszeg, wegens dien Brugschen straatname; hedendaags zelfs is de name *'t Oordeel* gemeender onder de lieden en meer vermond als de ambtelijk bekende name van *Wulpenstrate.*

ANTOON VERWAETERMEULEN

[Ydesbaldus van der Gracht]

IN den *Jaerboek der Stad en oude Casselry van Kortrijk*, *verzameld uyt menigvuldige Auteurs en Handschriften. Tot Kortrijk*, *bij Louis Blanchet*, *Boekdrukker en boekverkooper in de Ley-straet*, 1844, bl. 219, staat er te lezen als volgt, daar gelaten de oude spellinge: ‘De Abt van den Duine, Nicalaus, de kerke van de Abdie dit jaar voltrokken hebbende, heeft het lichaam van den weerdigen Abt Idesbaldus van der Gracht, laten ontgraven, om het in den nieuwen bouw te verplaatsen: men wierd met de openinge van het graf eenen zeer goeden geur geware, 't gene aanporde om de looden kiste te ontsluiten; en men bevond het lichaam, 't welke nooit gebalsemd geweest en hadde, nog teenemaal ongeschonden en buigzaam, zelfs ook de kleederen, niettegenstaande dat ten tijde der eerste begravinge, geleden 72 jaren, verscheidene stukken levende kalk tusschen het habijt en het vleesch gesteken hadden geweest. De Religieusen sneden een been uit den arm, om het als eene Reliquie te bewaren; en, de kiste weder toegesloten hebbende, heeft men ze andermaal met veel eerbiedigheid ter aarde besteld.’ Zaliger Heer Jacob Goethals, wien het uitgeven van den jaarboek met reden wordt toegekend, zet dit stuk onder het jaar 1239. Daar afgetrokken 72 jaren, blijft het jaar van 't overlijden en van de begravinge van Zaliger Heer Ysbout van der Gracht, 't jaar 1167, zoo 't Djake Goethals bevestigt op bl. 178. ‘Op den 18 April (1167)’ is de Zalige Idesbaldus van der Gracht in de Abdie van Duinen uit dit leven naar den hemel gereisd, in den ouderdom van 67 jaar en eenige maanden, het 24ste jaar zijnder professie en het 11ste van zijn Prelaatschap.’

Het jaar 1237, dat op bl. 180, 1ste jaar, n° 12 van *Biekorf* vermeld staat als het jaar van de eerste ontgravinge, zal dan waarschijnelijk misdrukt zijn voor 1239.

Waar zou het been gevaren zijn, dat de Kloosterlingen, zeggens den jaarboek, uit den arm sneden, om het als een heiligdom te bewaren? Rust het in den autaar van de kerke van 't groot Seminarie tot Brugge? Is het in 't jaar 1578 in de handen van de geuzen gevallen? Bleef het onder 't zand verloren, met de verwoeste Abdije? Of wat is er van geworden?

Het opendoen van de ‘steenen grafstede’ en van het ‘houten rijveken,’ ter Seminariekerke, zou, bij een ontleedkundig onderzoek, gedeeltelijk de antwoorde kunnen leveren op die vragen.

In *het leven*, *mirakelen ende wonderlijcke vindinge van het heylig ende ongheschonden Lichaam van den S. Idesbaldus derden Abt van de vermaarde Abdije van Duynen... door den Eerw. Heer Nivardus Van Hove*, *Prior van de selve Abdije tot Brugge. Bij de Weduwe De Moor en Zoon*, en is er van dit snijden van een been uit den arm hoegenaamd geen gewag gemaakt, noch bij de vindinge van 't jaar 1239, noch bij de andere.

Handspreuken

OP den spaseme van den *Register van ghelibelleerde acten van sententien*, van 't jaar 1584, berustende tot Kortrijk, op het stadhuis, staat het volgende geschreven:

> Men vindt letter quade vrauwen in gheschille,
> Als men in als doet huerlieder wille;
> Maer huerlieder wille heeft zooveel an
> Dat men dien qualic in als vuldoen can.
>
> *actor Jan van Esshe.*

Op den spaseme van den *Productie bouck van Camere*, van 't jaar 1610, berustende als boven, staat er geschreven:

> ‘*Amor vincit omnia!*
> *Mentiris*, dic *pecunia:*

Want, daer ick *pecunia* niet en vin,
Daer es *amor* zelden in.'

Dat is: *Amor* de liefde, *vincit omnia* overwint alles; *mentiris* gij liegt, *dic pecunia* zegt: ...het geld overwint alles.

Op den spaseme van eenen *Productie bouck van Camere*, van 't jaar 1538, berustende als hooger, staat er geschreven:

'Al zoude ic doolen alle mijne daeghen
Zoo zal ic vanghen dat ic jaghe.'

En verder:

'Scoone, edele ende wys,
Rycke, ghesont, ghetrauwe,
Dese zes zaeken hebben prys,
Daer men se vindt in eene vrauwe.'

Op den spaseme van den *Registre van sententien van van Scepenen van Curtricke*, *ghegeven ter Camere*, *beghinnende den* XI *Octobris* 1602, berustende als hooger, staat er geschreven:

'Esayas int 1^{e} capitle.
Dit seyt den heere,
Zoekt het recht oordeel,
Compt te helpen den verdructen,
Doet recht de weesen,
Beschermt de weduwe.'

'Die dit schreef hij was van eerde,
Zijn vader asschen, zijn moeder clyt;
Waer dat ghy gaet, staet ofte ryt te peerde,
Peynst altyt wat dat ghy zyet.'

'Hoope verzoet alle pijnen.'

Op den spaseme van *Registre* als boven, *beghinnende den* XIX *Octobris* 1602, staat er:

'*Sperans timeo*
Iram vindicem;

Jus es in Deo:
Sperans timeo.
Dum mala fleo,
Flecto judicem;
Sperans timeo
Iram vindicem
F. Tsoen 1603.'

Dat is *Sperans* hopende, *timeo* vreeze ik; *iram* de gramschap, *vindicem* die wrake neemt; *jus est* 't recht is, *in Deo* in God; *dum mala* als (ik mijne) zonden, *defleo* beweene; *flecto* ik bewege, *judicem* den rechter.

En, om te eindigen voor dezen keer, op den spaseme van eenen *Acte bouck* van 1559 staat er geschreven:

'*Inhonorificabilitudinationibus.*'

Dat blaast de keerse uit!

H. BRINCK-MUSSELY

Mingelmaren

IN de laatste afleveringe van het *Belfort*, te weten in deze van Hooimaand, bldz. 5-14, schrijft Eerw. Heer De Lepeleer, leeraar van dichtkunste te Sint Niklaas, eenen lezensweerdigen opstel over *Een handboek voor Vlaamsche Dichterscholen.*

Daarin bewijst de dietsche dichter van *Dertienlinden*, dat 'aard en strekking van het werk, zoowel als het gebrekkelijke van leering en vorm,' Boileau's *Art poétique* geheel en gansch ongeschikt maken om als handboek te dienen in de Dichterscholen.

Een andere reden waarom die Fransche boek voor Vlaamsche jongens ontoereikend is, gaf reeds de Fransche bisschop Fénélon zaliger, vermanende in zijn *mémoire sur les occupations de l'Académie Française*, hoe de leerboeken van land tot land moeten verschillig zijn, aangezien ieder volk eigenen kunstzin, iedere tale eigenen aard en kunstveerdigheid heeft.

'Het is dus hoog tijd dat wij ons herinneren, hoe in 1650, den 25sten van Grasmaand (negentien jaar vooraleer Boileau aan zijnen *Art poétique* begon), onze puikdichter Vondel een schrift veropenbaarde, waarin hij de hoofdregels der dichtkunst in eigen Nederlandschen zin uiteenzette. Enkel de hoofdregels, ja; maar zoo wijs en verstandig opgevat, zoo duidelijk voorgedragen, zoo geleidelijk geschikt, zoo Vlaamsch van vorm, woord en wendinge, dat het waarlijk een lust is om ze te lezen en te leeren....'

‘Wij wenschen dus,’ zoo besluit Leeraar De Lepeleer, ‘dat men in onze dichterscholen den tijd aan Boileau's *Art poétique* gewijd, zou beperken tot een paar uren op het einde van 't jaar; en dat men, van in het begin, en het gansche jaar door, onze jonge lieden het echt Vlaamsche voedsel late smaken en herkauwen van Vondels *Aanleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.*

DE achtbare Heer D. Claes, leeraar te Namen, heeft over eenige dagen, in 's Konings Vlaamsche Taalkamer, eenen schoonen opstel afgelezen, die voor hoofdinge draagt: *Eenige volksuitdrukkingen verdedigd en aanbevolen*, en die overgedrukt staat in *verslagen en mededeelingen*, 1890, *bldz.* 128-150.

Daarin krijgt het *Idioticon* van Schuermans, De Bo, Tuerlinkx en Joos, benevens *Loquela* van Heer ende Meester Guido Gezelle, eene hoogstvereerende meldinge.

‘Onder alle koren’ zoo luidt het verder, ‘is kaf voorzeker, en er worden vele uitdrukkingen geboekt, welke door 't onwetend volk uit overijling in plaats van de juiste en algemeen geldige worden gebruikt; doch daar zijn er ook eene menigte, welke door oudere schrijvers gebezigd, en onder 't volk voortlevende, in de woordenboeken of niet gemeld of als verouderd worden veroordeeld; andere in vroegere tijden niet bestaande, maar ter gelegenheid van moderne toestanden of uitvindingen door de “spraakmakende gemeent” in het leven geroepen, worden evenmin officieel erkend, maar zien hunne plaatsen ingenomen door bastaardwoorden of lamme omschrijvingen. Het wordt dus tijd dat de Academie haar voornemen ten uitvoer brenge en tot de wettige inburgering of herinburgering besluite van die groote menigte verstootelingen.’

‘**H**OE zeer ik wensche dat de verdeeldheden, waarvan ik spreek, en die zooveel kwaad aan de taal doen, aldra mogen ophouden, zoo ben ik echter geen voorstaander van eene *volstrekte* eenparigheid, dat is te zeggen van zoodanig eene als waardoor men de eigenaardige spreekwijzen van deze en gene provincien van ons vaderland zou willen onderdrukken, en b.v. niet meer zou willen gedoogen dat men zoowel *peerd* als *paard*, *weerd* als *waard*, *konst* als *kunst*, *worm* als *wurm*, *ik en zal* als *ik zal niet* schrijve Dit ware de taal hare vrije beweging ontnemen.’

Zoo sprak Vader Willems, zaliger, in zijnen opstel ‘Over de geschilpunten ten aanzien van het schrijven onzer taal’ die overgedrukt staat in *Belgisch Museum* II.

Op de inhalinge van den Pastor van Stavele:

EEN herder draagt zijn makke in d'hand,
geen groene ruwe roede;
Hij leidt zijn lieve kudde op 't land
en houdt er bij de hoede.
De kudde en vreest geen wolventand
noch liebaarts felle woede,
Zoolang zij langs den groenen kant
den herder volgt, den goede.
Is er een schaapken weg beland,
Hij zoekt met droeven moede
Door regenvlage en zonnebrand
en wordt voorwaar niet moede.
O! vindt hij dan 't verloren pand
hij leidt het weêr met spoede
En draagt vol vreugd zijn makke in d'hand
en peist niet op de roede.

Ik zucht, ik brand naar iet
naar iet dat mij verzaad'!
Maar ach! geen zuchten baat
'k en vinde het niet!...

Zaliger ALEXIS DE CARNE

OP den 5den in Weedemaand 1890, wezende Heilig-Sacrament en Eerste Communiedag in Sint Amands Leerhuis te Kortrijk, gaf Cyrille Depuydt, leerling aldaar, de volgende gedachtenisse aan zijne vrienden:

'k Was Vaders hertevreugd en Moeders lieveling,
Nooit meer genegentheid dan in den blijden kring
Van 't vaderlijke huis vond ievers ooit een kind.
Vier broeders tel ik daar, een zuster die mij mint.
't Was God die mij ze schonk, hun kind en broeder schiep,
't Was veel; maar vele meer is 't nu dat God mij riep
En Jesus' vleesch en bloed tot spijze schonk en drank,
En mij voor kind verkoos! Voor eeuwig, Heer, hebt dank.
Hebt dank, omdat gij mij voor broeder Jesus geeft
En mij tot Vader strekt, gij die daarboven leeft,
Hebt dank, 'k beloof te zijn, nu klein en later groot,
Uw kind vooruit vooral, door leven en door dood.

E.S.

[Nummer 16]

Van Ko Lukkeboone

‘**O** jonkvrouw, wat zijt gij toch goed voor mij: reeds tweemaal redt gij mij van eene zekere dood; wat moet ik doen om u mijnen dank te bewijzen?’

‘Luistert, vriend: voor zonnenondergang niet naar huis te komen, dat is 't eerste; geen woord te uiten over al hetgene ik voor u gedaan hebbe, dat is 't tweede; en nu ga ik u zeggen wat gij morgen zult moeten doen.’

‘Och God! ja, jonkvrouwe, 't is toch het laatste: o kostet gij nog een keer komen; want ik vreeze dat het morgen zoo onmogelijk zal zijn als dat van gisteren en vandage.’

‘Luistert, vriend,’ zoo sprak zij, ‘morgen zal vader u vragen of gij zijne dochter zoudet kunnen verkennen die u twee maal te eten gebracht heeft.’

‘o, Als het maar dat en is,’ riep Ko blijgeestig, ‘'k zou u verkennen uit een duist: Ah! 't en is niet, dat!’

‘Zoo zeere niet, zoo zeere niet, mijn vriend: 't en is uit geen duist dat gij mij zult moeten verkennen, 't en is maar uit drie. Wij zijn drie gezusters: maar wij en verschillen van geen haar, daar en is niets waaraan de eene uit de andere kennelijk is; gelijk van wezen, van haar, van grootte, van oude, van kleêren.’

‘Dat verslecht zeere,’ zei Ko, ‘en moet ik wederom dood, als ik misse?’

‘Ja-gij, mijn vriend, maar indien gij het raadt, ik worde uwe vrouwe en gij zijt meester op het slot.’

‘o Koste ik het toch raden’ riep Ko, en eene trane kwam uit zijne oogen! ‘Gij, mijne vrouwe! Maar neen, 't en zal! ik zal sterven, 'k ware te gelukkig!’

‘Gij en zult,’ zei de jonkvrouwe, en hare stemme beefde, ‘ik zal u nogmaals helpen, luistert: Wij zullen alle drie voor u gaan; 'k en wete niet of ik van vooren of van achter of in 't midden zal zijn; maar hoort hier waaraan gij mij zult kennen: als ik voor u zal komen, zal ik een stofken spuigsel van mijne lippen laten vallen, onzienlijk voor anderen, maar in uwe oogen zal het zoo groot zijn als eene groote kaasbolle.’

‘o Goed,’ zei Ko, en hij weende van blijdschap. ‘'k En zal niet missen, daar moogt gij zeker van zijn.’

‘Eet nu maar smakelijk, mijn vriend,’ zei de jonkvrouwe minzaam, ‘gij hebt het geluk gezocht, gij zult het vinden: morgen, eer de zonne ondergaat, ben ik uwe vrouwe!’

Daarmede vertrok zij, en Ko, haar achterna ziende, meende dat hij droomde. ‘Wel! wel!’ riep hij eindelinge uit: ‘ik heb het toch gevonden, laat ze nu maar werken; mijn broodtjen is gebakken; maar opgepast en gedaan gelijk zij mij gezeid heeft, of anders brandt het nog aan.’

Zoo 't wierd avond en Ko trok al schuifelen en al zingen met zijn mande op zijn hoofd slotwaard.

Als mijnheere hem zag komen, schudde hij zijn lang wit haar, wreef en wrong zijne grijsde knevels en vroeg: ‘En wel, jongen, is het werk af?’

‘Zoo als gij zegt, mijnheer,’ antwoordde Ko blijmoedig.

En mijnheere ging gaan zien, en, alles goedgevonden hebbende, keerde hij geheel peisachtig weder bij Ko.

‘Goed, jongen,’ zei hij, en hij nam Ko bij zijne schouder en hij keek in 't witte van Ko's oogen, als om hem te doorkijken:

‘Morgen is 't uw laatste werk, en, kunt gij het niet, gij sterft.’

‘Ik kan alles,’ zeide Ko, en hij klopte op zijne borst: ‘onbevreesd wacht ik naar uw laatste bevel.’

‘Ik zal het u dan maar seffens zeggen: morgen, zullen mijne drie dochters gelijk gekleed voor u verschijnen; gij en zult in hen geen haarken verschil vinden, en nochtans moet gij deze kunnen aanwijzen die u tweemaal te eten bracht. Kunt gij het, zij wordt uwe vrouwe, maar kunt gij het niet, gij zult de dood sterven.’

‘Oh! mijnheere,’ riep Ko, ‘dat zal moeielijk zijn, maar toch, mijn ooge en heeft mij nog nooit bedrogen.’

‘Nu tot morgen, jongen.’

't Wierd morgen, en als Ko beneden kwam wierd hij door den sturen heere in eene groote zale geleid. 't Was daar al goud: stoelen, tafels, zetels, al louter goud, zoodanig dat Ko peisde dat hij in den hemel was.

‘Zet u, jongen, en wacht hier wat, ik zal mijne dochters halen en gij weet wat er u te doene staat, niet waar?’

‘Ja-ik mijnheere,’ zei Ko, en zijn herte klopte hoorbaar.

Ach! mijn engel bewaarder, zuchtte Ko, staat mij bij: want mijn leven en mijn geluk hangen ervan af.

Ja maar, 't en duurde al niet lange of daar ging eene groote gouden deure open, en die lange grijsde slotbaas verscheen, met zijne drie dochters, gekleed in de witte zijde, bezaaid met diamanten en edelgesteenten; en zoodanig straalde 't in Ko's oogen dat hij gelijk verblind was.

De eerste ging voorbij, en Ko peisde: 't is de die, maar hij en zag die bolle niet en hij liet ze gaan. De tweede volgde, en Ko liet ze ook gaan, om de zelfste reden. Eindelinge, als de derde rechte voor hem was, zag Ko klaar en duidelijk eene groote bolle uit haren mond vallen.

‘Hier, mijnheere,’ riep Ko ‘hier is zij, 't is de deze of hondetje bijt mij!’

‘Vreemde jongeling, wie gij ook zijn moogt,’ sprak de grijsaard, ‘gij hebt gekonnen 't gene nooit mensch en kost: daarom wil ik nu ook mijn woord houden: mijne dochter worde dan uwe vrouwe, nevens mij zijt gij meester van het slot, en van al de landerijen die ervan afhangen.

En Ko trouwde met haar.

Ja maar, 't en was nog niet uit: den zelfsten avond zoo sprak hem de slotheere: ‘Alle ure van den nacht’ zeide hij, ‘als ik roepe: Ko, slaapt gij? moet gij antwoorden: Neen-ik vader, ik wake. Doet gij het niet, gij sterft alle twee. Is het verstaan?

‘Ja-het,’ vader, was de antwoorde.

Als Ko en zijne vrouwe nu al lange gewaakt hadden, zoo wierd Ko dat spelleke moe, en hij vroeg aan zijne eega of zij daar geen raad toe en wist.

‘'k Doe, Ko,’ zei zijne vrouwe, ‘daar is raad, maar daar en is maar een, en 't is van te vluchten.’

‘Vluchten,’ zei Ko, ‘dat is onmogelijk, want nauwelijks zouden wij het slot uit zijn, of hij zou het geware worden en 't ware gedaan met ons.’

‘Zijt gerust, man, ik hebbe daar al op gepeisd: morgen vluchten wij weg, met mijne twee beste peerden.’

Zoo, den volgenden nacht, rond den twaalven: ‘'t Is tijd van te vertrekken,’ zei Ko's vrouwe, ‘spuigt daar een grooten spochel, deze zal antwoorden in uwe plaatse tot dat hij drooge is, en nu ervan deure!’

In eenen oogpink waren zij te peerde en reden zij zoo rap als de wind de poorte uit en weg. Jamaar, de spochel droogde op en daar en kwam geen antwoorde meer.

Ah! grijnsde de schrikkelijke grijsaard, ik heb ze vast; en, zijnen dolk grijpende, ging hij Ko en zijn vrouwe doorsteken. Maar ze waren al wel honderd uren verre!

Wacht maar, zeide hij, en hij liep naar zijnen peerdenstal, sprong op zijnen zwarten *overal-en-dooral* en vloog over veld en over hage achter de vluchtende echtgenooten.

Als Ko met zijne vrouwe nu alzoo drie dagen en drie nachten te vierklauwe geloopen had, keek hij al met

met eens omme en hij zag in de verte een peerd dat zwom door de lucht, en de slotheere zat erop: zijn haar en zijn lange baard waaiden verschrikkelijk in den wind, en zijne oogen straalden gelijk twee kolen vier.

‘Vrouwe, wij zijn verloren,’ zei Ko, en hij smeet eenen tier uit. ‘Kijkt daar, hij is daar al, en zijne oogen schieten vier en vlamme.’

‘Nog niet,’ zei zijne vrouwe, en hem een kleen plat spaflesschelken gevende: ‘giet daarvan de helft op den kop van uw peerd, en geeft het dan aan mij.’

Ko deed dat, en als zij de andere helft op haar peerd's kop gegoten hadde: ‘Daar! nu zijn wij 300 uren voorder, zei zijne echtgenoote.

‘Ah!’ riep Ko, en hij verzuchtte, ‘nu en zal hij ons niet meer krijgen.’

‘Wie weet,’ antwoordde zij, ‘wie weet!’

En zij reden altijd voort, dat het schuim op hunne peerden stond.

Als zij alzoo van her, zonder staan, drie dagen en drie nachten gereden hadden, zag Ko verschrikt nog een keer dat zwart peerd zwemmen in de lucht, en die afgrijzelijke brombeer zat er nog altijd op lijk genaaid.

‘Hij is daar nog een keer,’ riep Ko, ‘vrouwe hij is daar nog een keer: wat nu gedaan? Wat nu gedaan?’

‘Hier,’ zei ze: ‘giet wederom de helft van dit flesschelken op uw peerd zijnen kop.’

Ko deed dat, en zij ook.

‘Nu zijn wij vijf honderd uren voorder,’ zei zij.

‘Zou hij ons nu nog krijgen? vroeg Ko.

‘Wie weet?’ was wederom hare antwoorde: ‘en, kwame het zoo verre, luistert wat wij zullen doen. Ik en de twee peerden zullen veranderen in een grooten schoonen vijver met water zoo klaar als krystaal; en gij zult veranderen in eene schoone witte zwane. Gij zult zwemmen in dien vijver en oppassen van nooit den midden te verlaten of gij zijt verloren.’

‘Goed,’ zei Ko, en zij vluchtten altijd voort, drie dagen en drie nachten, tot dat Ko nog een keer ommekeek.

‘Moord!’ riep Ko, ‘hij is daar wederom al!’

En inderdaad zij zagen in de verste verte den slotbaas, met golvende haar en baard, en met brandende oogen, op zijn zwart peerd dat zwom door de lucht.

‘Het zij dan zoo,’ zei Ko's huisvrouwe, en de woorden en waren maar schaars uit haren mond of daar lag al met eens een groote schoone vijver met water, zoo klaar als krystaal en daar zwom eene schoone witte zwane te midden daarin.

‘Ah, gij deugenieten, hier heb ik u vast, gij en zult mij niet ontsnappen,’ snauwde de grijsbaard, terwijl hij op den boord van den vijver als een bliksem nederschoot. ‘Ik zal u alle twee verslinden!’ En hij lei zijn mond aan 't water en hij dronk, zoodanig drinken, dat de zwane de meeste rooie hadde van de wereld om in 't midden te blijven.

Eindelijk, ziende dat het water niet en minderde en dat de zwane in 't midden bleef, sprong de grijsaard rechte en hij sprak:

‘Dochter,’ zei hij, ‘gij hebt mij overwonnen, neemt uwe gedaante wederom, nu moogt gij gerust met mij op het slot komen wonen.’

Hij en hadde nog niet gedaan met spreken, of Ko en zijne vrouwe met hunne peerden, stonden daar.

‘Laat ons in allen spoed wederkeeren,’ zei hij toen zoetaardig, en zij keerden weder en leefden gerust in peis en in vrede op het slot, tot dat, op zekeren dag, Ko ongelukkiglijk een gezwel kreeg, en dat gezwel brak uit, en uit-patuit, 't vertelderke is uit.

J. LEROY

Zingenschap Ian Palfyn ter eere

Allen
VANHIER, die twist en tweedracht voedt
en die den evennaasten,
door haat en nijd ontsteken, doet
malkanders dood verhaasten!

Vanhier, vaart ver van hier: 't en geldt
geen winnaar nu, geen oorlogsheld,
   maar hem, die 't lieve leven,
ontworsteld aan de wreede dood,
die woekerde in den moederschoot,
   heeft duizenden gegeven!

't Verhaal
Hij zat en zocht, bij nacht en dag,
bij 't kranke bed, daar lijdend lag
   het moederlijk verlangen;
Hij pijnde en poogde, rusteloos,
daar valschheid hem te volgen koos,
   en in heur strik te vangen.

Hij dacht en doolde menigmaal;
hij bad tot God, om zegepraal,
   en, eindlijk, eens... 't gebeurde
dat, heel ontroerd, hij henenbrak
door 't duist're dat hem tegenstak,
   en... dat de nevel scheurde!

'*Gevonden*!' riep zijn' stemme alsdan:
hebt dank, hebt dank, o God ervan;
   nu mochte ik geren sterven;
want, hopelooze Moeder, gij
zult leven, en, of doodde 't mij,
   gij zult het leven erven!

Mannen
   Waar doolt gij, onbekend alleen,
ter ballingschap gedwongen, grijze vader?
   Uw moederstad, is die te kleen?
Is daar noch huis noch thuis voor u, den dader
   van 't schellemstuk, o schande groot,
dat, door uw vroede hand, de keten loste,
   de keten van de grimme dood,
die honderd duizenden het leven kostte?
   Waar doolt, waar gaat gij heen? Ach, blijft
bij ons, o vrome ziel, o vroede helper!
   Om God, komt weer terug, en wrijft
die schande van ons hoofd, o wondenstelper!

Kind.
Wie is dat, Moeder, die daar staat
en schijnt als een die spoedig gaat
en draagt iet wonders? Wie zou 't zijn?
Is 't Moeder, is dat Jan Palfyn?

Moeder
Ja, kind, dat is het afbeeld van
een grooten, goeden, braven man,
dien Kortrijk won; die, een uit al,
een wereld won en winnen zal.

Kind
o Moeder, zegt mij meer nog iet,
waarom dat hij zoo zorglijk ziet:
is 't droefheid, liefde die hem drukt,
of heeft hem iets verongelukt?

Moeder
Zijne eigen' bate en zocht hij nooit,
maar eindloos heeft hij goed gestrooid
op Kortrijk en Gods wereld heel:
hij zocht en vond het beste deel!

Kind
o Moeder, waarom weent gij dan,
wanneer gij ziet zoo braven man
daar staan, die, zegt gij, vroomgezind,
het menschdom heeft zoo zeer bemind?

Moeder
Bemind, o ja, gediend heeft hij
het menschdom, meer als wie dat 't zij;
want, zonder hem, o wonder groot,
waar't gij en ware uw' Moeder dood!

Kind
o Moeder, weent dan niet, en groet
dien man met mij, die, vroom en goed,
ons 't leven gaf, naast God, weêrom:
heet, Moeder, heet hem willekom!

Allen
Bazuint alom en roept eenpaar,
o Kortrijks volk: De dag is daar,
die lang verbeid
die lang bereid,
eerst Jan Palfyn heeft dank gezeid!

o Vlaamsche man, God loont alreê
uw edel hert, dat 't moederwee
kwam troosten; dat, de wereld rond,
voor wanhoop, hope en liefde vond!

Hij leve, hij die 't leven schank
aan duizenden: hij leve lang;
in 't beeld alleen niet, dat daar throont,
maar daar waar 't Leven zelv' hem loont!

GUIDO GEZELLE

Kortrijk den 10sten Meie 1889.

Brief over de geboortelepels

Haarlem, den 25sten van Hooimaand 1890.

Eerweerde Heer en Goede Vriend!

IK hebbe U te danken, en dat doe ik bij dezen geerne ende van herten, voor het groote genoegen dat de lezinge uwer vervlaamschinge van Halbertsma's ‘Geboarteleppel’ mij verschaft heeft. Oprecht veel genoegen heb ik daarin gevonden. Immers zoo schoone, zoo sierlik ende liefelik, zoo echt volksaardig hebt Gij dat Friesch vervlaamscht, dat het mij is, leze ik uw vlaamsch, alsof het friesch ware, zoo eigen is het mij. Hoe eenvoudig en ongekunsteld, hoe ongedwongen en natuurlik is toch uwe en mijne taalform, tegenover het stijve, gekunstelde, onnatuurlike, leelike hollandsch, dat zoo velen schrijven en spreken, dat zoo velen ons willen opdwingen, en als d'aleen-geldige taalform beschouwen. Nu, wij weten wel beter, niet waar, Gij en ik, en wij streven er naar ook anderen voor ons inzicht te winnen?

In mijne maagschap, waar de oud-friesche zeden nog in eere gehouden worden, zijn de geboortelepels ook nog in voege. Ik zelve heb er eenen schoonen, en mijn zoon eveneens, naukeurig gelijk aan den mijnen ende door den zelfden zilversmid verveerdigd. T'ende den steel staat er een schoener op, met volle zeil en treil.

Zulke geboortelepels met allerlei zinnebeelden er op, en met opschriften buiten op het blad, zijn er nog bij honderden en honderden in Friesland. Ik heb er ook nog zeer oude gezien met heiligen-beeldekens op den steel; die dagteekenen nog van vóór den jare 1600. Later maakte men ze meest met de beeldekens van Geloof, Hope en Liefde daarop, of met allerlei zinnebeelden, ontleend aan het bedrijf van den gever, als: een molen, een schip, peerd of koe of visch, enz.

Met herteliken groet, kerstelik ende friesch, en in troue.

JOHAN WINKLER

Wereldure en Wereldtijd

SEDERT eenige jaren wordt er vele gesproken en geschreven over oorspronkelijke middaglijne, over algemeenen tijd of wereldtijd, over algemeene ure of wereldure.

Wat is dat al te gare?

Iedereen weet dat de zonne in vier en twintig uren rond den wereldbol schijnt te draaien, en dat het middag is in eene streke wanneer de zonne boven die streke zit.

Te aller stonde van den dag is het ievers middag.

Zijn twee steden niet verre van malkander, zoo valt de middag bijna op de zelfste ure.

Te Gent is het twee minuten eer middag als te Brugge. Dat verschil en kan niet meer als veertien minuten bedragen tusschen al de steden van geheel Belgenland.

De Staat heeft ééne en de zelfste ure aangenomen in al de spoorhuizen van het Land, de ure van Brussel, te weten. Gelukkiglijk! Want het ware verdrietig reizen in ons land, indien iedere stad, ieder spoorhuis, eene andere ure hadde.

Ja maar, hetgene doendelijk is en gedaan wordt in een kleen land gelijk het onze, dat en is niet meer doendelijk in een groot land gelijk Rusland, en nog vele min in een land gelijk de Vereenigde Staten van America.

Daarbij 't en wordt niet gedaan tusschen verschillige landen, zelfs niet, waneer het allergemakkelijkst kan gedaan worden: ieder land volgt in 't algemeene de ure van zijne hoofdstad, zonder op overeenkomste te peizen met de ure der naburige landen.

De ure van Vrankrijk is 8 minuten achter bij de onze, de Engelsche ure 17 minuten; Duitschland is 36 minuten vooren, Oostenrijk 48 en Rusland 1 ure en 44 minuten.

Dat verschil van ure leverde eertijds weinig of geen bezwaar op. De betrekkingen tusschen verschillige landen waren zeldzaam, onregelmatig en moeielijk.

Maar nu, met die menigvuldige ijzerwegen en stoomschepen, met dien gemakkelijken en regelmatigen briefdienst, met die wonderlijke schrijf- en spreekdraden, zijn de betrekkingen tusschen verschillige landen, ja, tusschen verschillige werelddeelen, zoo gemakkelijk, zoo gemeene, zoo geregeld als zij eertijds tusschen verschillige steden waren van het zelfste land.

De grenzen der landen zijn om zeggens verdwenen, geheel de wereld en is als 't ware maar één land meer.

Vandaar die noodwendigheid van ééne en de zelfste mate, van een en het zelfste, gewicht, van eene en de zelfste munte; vandaar die strevinge naar ééne overal verstane tale, naar ééne en de zelfste ure.

De eenheid van mate, gewicht en munte is reeds ten grooten deele verwezentlijkt.

De eenheid van tale is moeilijker te bekomen. Doch machtige pogingen wierden sedert lange gedaan om eene zoogezeide wereldtale in te brengen.

***

Sedert een jaar of tiene werkt men aan de eenheid van ure, en alles voorspelt dat men in korte jaren tot eene gedeeltelijke of eene volkomene eenheid geraken zal.

Verschillige middels wierden voorengedregen.

't Zal genoeg zijn een dier middels uiteen te doen, die

best van al de moeielijkheid overkomt en die bovendien meest kanse heeft van aanveerd te worden.

Iedereen weet dat geheel de wereldbol verdeeld is in langde en in breede.

De wereldbreede wordt afgemeten, van den Evenaar weg tot aan den Noord- en Zuidpool, met 90 gelijkloopende ronden, die elk eenen graad of eenen kerf van malkaar zijn.

Roomen ligt omtrent op den 42sten kerf, Parijs op den 48sten, Brugge op den 51sten, enz.

Die wereldbreede is de zelfste bij al de aardrijkskundigen der wereld. Der en is geene verwarringe mogelijk, omdat al de volkeren de verdeelinge in 90 kerven aanveerden en dat allen ook beginnen te tellen van den Evenaar voort, gelijk het zijn zelven wijst.

Ja maar, voor de wereldlangde is 't geheel iets anders.

Allen zijn gereed genoeg om geheel den omtrek in 360 kerven te verdeelen, maar het eene volk begint van hier te tellen en het andere van daar.

Voor Engelland begint de eerste kerf met de middaglijne van Greenwich, bij Londen; voor Vrankrijk met de middaglijne van Parijs; voor Belgenland met de middaglijne van Brussel. Ieder volk begint met eene andere middaglijne, deze te weten, die over zijne bijzonderste sterrewacht loopt.

Volgens de belgische landkaarten ligt Brussel op kerf 0°, volgens de engelsche kaarten op 4° 22' 18", volgens de fransche op 2° 2' 4", enz. enz.

Voor de wereldlangde is er dus zooveel verscheidenheid als er eenheid is voor de wereldbreede.

Ziet hier nu wat men voorenstelt, om eenheid te bekomen.

Al de volkeren zouden bijvoorbeeld overeenkomen en de engelsche middaglijne van Greenwich aanzien als de oorspronkelijke middaglijne, en vandaar zouden zij de kerven voorttellen, niet, gelijk velen nu doen, Oost- en Westwaard, maar alleenlijk van 't Westen naar het Oosten, van 0° tot 360°.

Eens dat aanveerd zijnde, zou men gemakkelijk tot de de eenheid van ure komen.

Neemt dat geheel de oppervlakte van den wereldbol verdeeld worde in striepen of bolduigen, die op den Evenaar zouden 15° kerven breed zijn en die langs weerkanten tot aan Noord- en Zuidpool volgens de middaglijnen, of lijnen der wereldlangde, spitswijze zouden toeloopen.

Vier en twintig zulke striepen zouden geheel den eerdbol beleggen.

Alle ure zou de zonne opvolgentlijk boven het midden van eene dier striepen zitten.

Veronderstelt nu dat de oorspronkelijke middaglijne van Greenwich door 't midden loope van de eerste striepe. Als de zonne boven Greenwich zit, zou het middag zijn voor al de dorpen en steden der eerste striepe of bolduige, gelijk het nu middag is voor geheel Belgenland, waneer de zonne boven Brussel zit.

De eerste striepe van Greenwich wordt aangeduid met eenen bijzonderen boekstaf, U, bijvoorbeeld, en het talmerk 0 of 24.

De tweede striepe, A of 1 beslaat de 15 kerven al den Oostkant van de eerste, de derde B of 2, de 15 kerven over striepe A; enz., tot de 24^{e} die wederom de eerste is of striepe U of 0.

Bemerkt nu wel: als het middag is in de striepe 0, is het 1^{ure} in de striepe A of 1, 't is 2^{ure} in de striepe B of 2, en bijgevolg ook in al de plaatsen die in ieder dier striepen liggen, enz., enz.

Is 't 3^{ure} en 20$^{min.}$ in de striepe 0, 't is 4^{ure} en 20$^{min.}$ in de striepe 1, 't is 5^{ure} en 20$^{min.}$ in de striepe 2, enz.

De minuten en de seconden zijn de zelfste in al de steden en streken van geheel de wereld.

In plaatse van die ontelbare verschillige uren die nu bestaan, en zouden er op geheel de wereld maar 24 verschillige uren meer zijn, of beter maar 17 meer, want 7 striepen en bevatten niets anders als eilanden die weinig of niet bewoond en zijn.

Iedereen zal genoeg vatten hoe dit stelsel de betrekkingen tusschen verschillige landen zou vergemakkelijken.

Vele landen zouden volkomen de zelfste ure hebben, want de striepe 0 of 24 strekt over Engelland, Holland,

Belgenland, Vrankrijk, Spanjen, Portugaal, Maroc, Algeriën, enz.

De striepe 1 bevat Zweden en Noorwegen, Denemarken, Duitschland, Oostenrijk, Italie, Tunijsiën, enz. In ieder dier landen staan de uurwerken effen ééne ure voor de onze.

Alzoo voort.

Van zoohaast wij binnen de palen van de volgende striepe komen langs den Oostkant, is de tijd effen ééne ure achter.

('t Slot te naasten keer.)

Dag Ian!

- **D**AG Jan!
  - Mijn name en is geen Jan.
  - Hoe heet gij dan?
  - Koopman.
  - Waarin dan?
  - In hooi, strooi, en al dat ik krijgen kan.
  - Dat is goed!
  - Niet al te goed!
  - Waarvan dat, Jan?
  - 'k Ha daar nen hoop koorn liggen en de kalanders kwamen derin.
  - Dat is slecht!
  - Niet al te slecht!
  - Waarvan dat, Jan?
  - 'k Vette er een zwijntje van.
  - Dat is goed!
  - Niet al te goed!
  - Waarvan dat, Jan?
  - Als ik mijn zwijntje brandde, mijn huis brandde af.
  - Dat is slecht!
  - Maar niet al te slecht!
  - Waarvan dat, Jan?
  - Van een oud kreeg ik een nieuw.
  - Dat is goed!

- Maar niet al te goed!
  - Waarvan dat, Jan?
  - De balke viel in en mijn wijf was dood.
  - Dat is slecht!
  - Maar niet al te slecht!
  - Waarvan dat, Jan?
  - Van eene oude taaie Maaie, kreeg ik een jonge fraaie Maaie.
  - Dat is goed!
  - Maar niet al te goed!
  - Waarvan dat, Jan?
  - 'k Kreeg er slagen van.
  - Dat is slecht!
  - Maar niet al te slecht!
  - Waarvan dat, Jan?
  - 'k Gaf ze 'r ook van.

Mingelmaren

Coolkerke

HOUTEN panneel (h. 0.90, b. 1.50) verbeeldende den berg van calvariën. In 't midden de gekruiste God-mensch, tusschen de twee moordenaars. Magdalena knielt onder 't kruis en omhelst de voeten van den Zaligmaker. Van vooren staat Longinus, die de zijde van den Zaligmaker doorsteekt; rechts O.L.V., omringd van de H. Vrouwen en ondersteund door Sint Jan; slinks de wapenknechten die de teerlingen smijten om 't kleed van onzen Verlosser. Op den achtergrond, roomsche krijgsknapen die weêrkeeren naar de stad van Jerusalem, die in de verte zichtbaar is. Die schilderije van de jaren 1400, hangt te hooge om er wel te kunnen over oordeelen, maar verwe, wezenstrekken, voorstelling, alles herinnert ons de schilderije van Memlinc, die het zelfste verbeeldt en te Brugge hangt in de hoofdkerk.

De lijste van de schilderije is van de jaren 1800, met opschrift: Ten dezen Kerkhove liggen begraven voor het groot kruis aldaer François-Joan Cortals in zijn leven notaris geadmetteert in de majesteyts raede van Vlaenderen ter residentie der stadt Brugge overleden 13 9bre 1786 benevens zijne zuster Joff. Anna-Marie-Francisca Cortals, overleden den 10 meye 1802 en begraven op het kerkhof van O.L.V. binnen Brugge.

ALFONS NAERT

IEDEREEN weet genoeg dat de Oesttijd verschilt met de ligginge der landen.

In Vrankrijk is de Oest vroeger rijpe als in Vlaanderen, in Italiën nog vroeger, en altijd hoe meer in 't Zuiden hoe vroeger.

Zoo peizen de menschen gewoonlijk, noch zij en weten van niets anders, of ten minsten zij en peizen niet verder.

En nochtans mag men zeggen dat het binst al de maanden van het jaar Oest is, te weten:

In *Lauwe*, voor: Australiën, Nieuw-Zeeland, Chili en Argentina.

In *Sporkele* en *Lente*, voor: Engelsch Indiën en Opper-Egypten.

In *Oostermaand*, voor: Turksch Asiën, Persiën, Syriën, Kleen Asiën, Midden- en Neder-Egypten, Mexico en Cuba.

In *Meie*, voor: Midden-Asiën, Sina, Japan, Noord-Africa, Texas en Florida.

In *Wiedmaand*, voor: Spanjen, Portugal, Italiën, Griekenland, Missouri, Louisiana, Kansas, Oregon, Colorado, Georgia en Alabama.

In *Hooimaand*, voor: Roumaniën, Bulgaren, Hongaren, Vrankrijk, Zuid-Rusland, Nebraska, Minnesota, Opper-Canada, Nieuw-Engelland.

In *Oest*, voor: Engelland, Belgenland, Holland, Polen, Duitschland, Denemark, Neder-Canada en Engelsch-Colombia.

In *Pietmaand*, voor: Schotland, Zweden, Noorwegen en Noord-Canada.

In *Zaaimaand*, voor: Noord-Rusland.

In *Loefmaand*, voor: Peru en Zuid-Africa.

In *Kerstmaand*, voor: Birmah.

ONDER het blad van den communiebank te Vleteren, een prachtig stuk wagenschotten snijwerk, staat er, in hoofdletters:

Memorie van Jouf.[e] *Catherine Ruckebusch. f.*[a] *d.'h Jan Bap.*[te] *by Jouf.*[e] *Mary Jacoba Isenbrant wedue van W.*[t] *D.*[r] *en = de M.*[r] *Pieter Victor van de goes = -teene de welcke in het maecken van des = en communie=banck heeft ghe=contribu===eert ses hondert guldens* 1759.

DEN 12sten in Hooimaand laatst zijn er te Massiliën twintig zendelingen ingescheept, die naar Midden-Africa trekken. Daarzijn vijf broeders onder en 't zijn alle vijve vlamingen.

[Nummer 17]

Wereldure en Wereldtijd

BOVENDIEN zouden de kinders gemakkelijk in de scholen kunnen de ligginge van ieder dier striepen leeren, mitsgaders de wereldlangde van landen en steden, gelijk zij nu hunne wereldbreedde leeren.

Nu en trekt het onderwijs om zeggens geen nut uit de wereldlangde, dan zou de studie dezer langde allerbelangrijkst en allernuttigst worden.

Daarbij, nu en kennen wij anders niet als de ure van het een of het ander land in 't bijzonder.

Als het bijv. hier middernacht is, den 31sten in kerstmaand, zoo begint er voor ons een nieuwe dag en een nieuw jaar. Nochtans in andere landen en is het oud jaar nog niet tenden en elders is de eerste Nieuwjaardag bijna verloopen.

Wie heeft er den waren tijd?

Nu? Niemand.

Maar, wordt dit stelsel aanveerd, zoo zal de eerste striepe aanzien worden als den waren algemeenen tijd aanwijzende.

't Zal ten anderen overal gemakkelijk zijn den algemeenen tijd bij de ure der streke te voegen. Zoo, bijv., als het in de derde striepe langs den oostkant $10^{u}\ 17^{m}$ is, zou men kunnen schrijven: $10^{u}\ 17^{m} = 7^{u}\ 17^{m}$, om aan te duiden dat het dan volgens den algemeenen tijd nog maar $7^{u}\ 17^{m}$ en is.

Wel is waar, als eene groote striepe lands, gelijk hier 't geval is, de zelfste ure volgt, zoo en kan de ware ure niet overeenkomen met de aanveerde ure; doch dat verschil en zou nooit boven de 44 minuten gaan, noch 't en zou niet meerder zijn als 't gene nu in sommige groote landen bestaat, waar al de plekken, hoe verre afgelegen ook, de ure volgen van de hoofdstad.

In Belgenland zelve schilt de ure der spoorhuizen somwijlen tot rond de 20 minuten bij de ware ure. Hoevele zijn er die het geware worden, hoevele die het weten?

***

Nog eene andere veranderinge zou men willen inbrengen, te weten, de uren te tellen van 1 tot 24, in stede van enkelijk te tellen tot 12, dan te herbeginnen.

Deze veranderinge zou de toepassinge van het nieuw stelsel vergemakkelijken. Iedere streke zou dan waarlijk hare eigene bijzondere ure hebben van 1 tot 24.

Als het 1^{ure} is in de eerste striepe of A, dan ware't 2^{uren} in de tweede of B, 10^{uren} in de tienste rechts, 20^{uren} in de 20^{e}, 23^{uren} in de laatste en 24^{ure} of middag in de oorspronkelijke striepe van Greenwich.

Dat rekenen van 1 tot 24 wordt tegenwoordig vele gevraagd. Het vervoer en het verkeer worden nu zoo wel bij nachte als bij dage gedaan, ten minsten op de groote ijzerwegen, zoo dat de verdeelinge in dag en nacht zonder beteekenisse en zonder reden van bestaan geworden is, en dat de woorden ‘voormiddag’ en ‘namiddag’ gedurig duisternisse en verwarringe inbrengen.

Ook zijn er reeds verschillige maatschappijen van ijzerwegen en van stoomschepen die zulke tellinge aanveerden en 't volk en klaagt er niet over, integendeel.

Die tellinge is algemeen geworden op de wegen der Vereenigde Staten. Over eenige weken wierd zij ingebracht onder de spoorwegmaatschappijen van Duitschland en onze minister van het spoorwezen, Heer van de Peereboom, heeft over eenige weken duidelijk gezeid dat hij bereid is die tellinge met geheel het stelsel der wereldure te aanveerden.

De dagbladen ook beginnen met de zake bezig te zijn en zij zoeken reeds al de aardigheden op die het aanveerden der vier-en-twintig uren in onze sprake en levenswijze zoude te wege brengen.

Doch sedert het begin dezer eeuwe zijn er vele grootere en zeldzamere nieuwigheden ingekomen en aanveerd als de deze.

Ten anderen, voor althans en zou die tellinge van 24 uren, zoowel als geheel het stelsel, maar ingebracht worden voor de wederlandsche betrekkingen met schrijf- en spreekdraad, ijzerwegen en stoomschepen.

Doch ja, 't is te voorzien dat de geleerde mannen zoowel als de leerende jeugd spoedig de veranderinge aanveerden zouden. Noch wij en twijfelen niet dat zij welhaast tot onder het gewone volk zou dringen.

***

De reden waarom dit nuttig en bijna noodzakelijk geworden stelsel niet algemeene onder de landen aanveerd en wordt en is hoegenaamd niet omdat het moeilijk zijn kan het stelsel in voege te brengen, noch omdat men de tegensprake en den tegenstand van het volk te vreezen heeft.

Neen, de groote moeilijkheid blijft altijd dat ieder land zou willen de oorspronkelijke middaglijne hebben. Vrankrijk vooral en wilt van geene overeenkomste hooren.

Sommigen hebben gemeend iedereen tevreden te stellen met de eerste middaglijne te kiezen in een land gelijk Palaestina oftewel in een verloren en bijna onbekend eiland.

Doch dat al en heeft tot hier toe niet geholpen.

In de laatste wederlandsche bijeenkomst te Parijs waren de afgezanten van omtrent al de Mogendheden genegen om de engelsche middaglijne van Greenwich te aanveerden, omdat deze verre meest gekend is en in vele vreemde landen aangenomen. Vrankrijk nochtans, omtrent geheel alleene, miek groote moeilijkheden en 't en schijnt nu nog maar van ééne middaglijne te willen hooren, deze te weten van Parijs.

Zonder zijne tegenwerkinge was de zake beslist en aanveerd onder de geleerden en zeker wel ten grooten deele tusschen de Mogendheden; misschien zelfs zoudet gij dit mijn schrijven ten 20^{uren} lezen in stêe van 's avonds ten 8^{uren}.

EDWARD VAN ROBAYS

o Gulden hoofd

O Gulden hoofd der blijde zonne,
volheerlijke, altijd nieuwe bronne
van levenskracht;
wie heeft u in die blauwe streken
het brandend voetspoor uitgesteken
en voorgedacht?

Gij staat des morgens op, beneden
't bereik van sterflijke oogenleden;
en, rijzend, dan
verblijdt gij mensch, en dier en boomen;
en 's avonds laat gij los de toomen
van uw gespan.

o Edel' zonne, o machtig wezen,
o zienlijke afgezant van dezen
die 't al beveelt;
wat ben ik, of wat zijt gij, schoone,
als, in des Heeren schild en kroone,
een wapenbeeld?

Zoo kent men aan des Ridders wapen
zijn hofgezin, zijn huis, zijn knapen,
  zijn heerlijk slot;
zoo kan men, aan uw pronksieraden,
o zonne, uw eedlen Ridder raden:
  zijn name is - God!

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 29sten in Hooimaand 1889.

Uit den ouden kindertijd
Oeren-schole.

OEREN-SCHOLE is sedert lange jaren uit en weg. Doch het landschap daaromtrent is weinig veranderd. De weide, daar zij stond, draagt nog zooals vroeger, op hare groene beblomde borst, de perels dauw, daar Gods lief zonneke zoo geern in flonkert; rondom strekken nog de zelfste velden, met hunne reuzige achtkanters en abeelen, met hunne struiken en hagen; en ginder, boven de kroone der appelboomen, steekt het torreke van Oeren-kerke nog altijd zijnen spitsen top omhooge.

Als gij de weide wel beziet, kunt gij er eene krinkelende lane in bemerken, het laatste spoor van den wal die Meesters hoveke omsloot, maar geen steen en zult gij nog vinden van het vroegere gebouw.

Daar nochtans was het dat zij stond, 't land in en gansch alleene, op eenige stappen van de strate die, al *de Lente* voorbij, slinks naar de Oeren-brugge krinkelt.

Als gij de oude menschen hoort van hunne schole spreken, schijnt het u ze daar nog te zien staan, den achtergevel verdoken door de helzentrillenhage die langs de strate stond, en den voorgevel ziende al den zuidkant op den jeugdigen groenselhof en op de elzentronken van den wal. Over het hoveke lag de weide, en daarin stond de schure van den Meester, die land gebruikte; de stal voor Blare die 's zomers in de weide liep, alsmede

de stal voor 't zwijntje, dat jaarlijks voor den wintermondkost opzat.

De schole was redelijk groot, doch nederig van uitzicht; daarbij zoo leege van steke, dat de jongens zonder moeite konden de musschennesten rooven onder de euzingen van het dak. Die eenvoudigheid kwame kwalijk overeen met het beslag onzer dagen; doch het Bestier te dien tijde, - 't is tzegtig, tzeventig jaar geleden, - en oordeelde 't nog niet noodig de landelijke jeugd in paleizen te onderwijzen; bovendien Oeren-schole bestond op haar eigen, en de buitenlieden, zelve niet vele gewend, meenden dat zij van eenvouds wegen de weêrsplete van den huizelijken heerd mochte zijn.

Eenzaam, treurig, vervallen zelfs, scheen de schole als 't winter was: maar 's zomers was het dat zij wilde gezien zijn. Ja, 's zomers, als de groene weide geluwe en wit doorweven was met Paasch- en Cinxenblomtjes; als de roode stokroozen boven het vinkoorden haagske uitkeken en stonden te lonken tusschen hunne donkere blaren; als de violieren met een band van purper en donkergroen den voorgevel van het huis bezoomden; als hage en tronk geurde en bloeide, en vol vogels en bietjes zat; als de donderblare en het mos het strooien dak zelve deden herleven: dan keek de schole als een vinkennest uit het hout; dan was zij vrij en jeugdig, te midden den blomhof, waarmede God en Gods nature haar getooid hadden.

Goede Lezers en Lezeressen, ware 't Ulieden niet aangenaam eens weder te keeren naar dien tijd toen uwe ouders of grootouders ter schole gingen, om daar hun blijde leven gade te slaan?

Komt mede, wij trekken op naar Oeren-schole.

Ziet! 't Is wel getroffen. De kinders zijn even aan 't spel, niet binnen vier blinde en doode muren, maar op de strate, te midden het wijde veld, waar men dieper asemt en beter het genot der vrijheid gevoelt. Men ziet het genoeg aan de ongebondene vreugde der jongens, die als bezetenen dooreen loopen. Ziet eens hoe ginder de kreupele meester, die aan 't hekkentje de wacht houdt, stuur rond hem moet zien, en hoe hij gedurig staat te

roepen, al verdreegen met zijne okselkrikke: ‘Jongens, dondersche jongens! tot aan Fil's stake en Letten's brugge, hoor-je 't: of 'k zal u...!’

Ofwel de jongens zijn doof gelijk de hennen in den oest, ofwel zij weten dat hunne vlugge beenen rapper staan als de houten krikke van den meester; zeker is het dat de sukkelaar dikwijls zijn vermaan moet herhalen, en daarbij moet verdragen, *horresco*! dat de booze snaken spotsgewijze zijnen *quos ego!* achtertalen.

En gelooft nochtans niet dat zij in-en-in boos zijn. Ze'n doen! Maar wat wilt gij? is het met jongens niet altijd zoo? Als zij 't gezag op het gelaat en op gansch den leest van den Meester niet en lezen, dan zijn zij, eens buiten grepe, ook buiten vreeze.

Nu zijn zij neerstig aan ‘'t Kasje van hout’ spelen, aan de wilgen tronken die langs den garskant staan; zij generen hen, want zij blozen ervan als de krieken; en, als het hun gejond is een asemtje te halen, moeten zij met hunnen blauwgeperkten neusdoek het zweet afdroogen dat langs hunne gezonde roode kaken tot achter de vouden van hunnen breeden halsdoek druipt.

Begeert gij te zien hoe zij opgezet zijn? Komt nader, en bemerkt ze maar wel. De slafkousen die hunne leege schoen overspannen; hun broek voorzien van een opnaai tegen 't groeien; hun waaiende kiel: gansch hunne kleedij, in een woord, is van grauw lijnwaad.

De moeders immers en verloren hunnen tijd niet den verleden winter. Zij hebben bij 't ronkend spinnewiel gezeten, gesponnen, gesponnen onvermoeid, en hun dier gewonnen garen tot deugdelijk lijnwaad doen weven. Dat is ‘goêkoop mooi’ zoo zeggen de moeders, en zoo laten zij hunne kinders, ten kleenen koste, preusch lijk dertig ter schole gaan.

Iedereen en is niet gelijk opgezet, want die 't wel zitten hebben, staan in 't mollevel. Ja, ja, deugdelijk in 't mollevel, bruin en grauw, en alleszins gespikkeld, en dragen bovendien het pronkstuk van den tijd: *de kazakke*! Dat vestje, met zijne groote gestekte krage en zijn kort ingehaald lijf, vanonder met twee korte afgescherpte

slepkes bezet - van gedaanten lijk eene versch gesnedene ganzenpenne om zien, - dat vestje is met stevige hoornen knopen op de borst gekruist en geeft aan de knapen als een best uitzicht.

't En is niet te zeggen dat zij er allen heerachtig mede schijnen, want vele van die kazakken hebben reeds een of alle bei de slepkes ievers in eenen ongeboekten veldslag verloren.

En met hunne hoeden en is het niet beter gesteld. Want, merkt het wel, zij dragen een buishoed. 't En zijn nog maar de jonge pronkers die eene lêeren klakke dragen, en 't en zijn maar de gedaagde menschen die binst de weke eene peluwmutse aan hebben.

De jongens dragen dus nen buishoed. Maar, hemelsche deugd! Beziet mij dien hoed. Als hij met zijne lange gestrekene wolle uit de hoedenmakerij van Loo kwam, blonk hij als een pauw, en nu... nu is hij gepluimd en gebult dat het jammer en deernisse is om zien. Velen zijn ten geheele of ten deele de randen af en geven aan de schoolknapen het uitzicht van hollandsche boertjes.

't En moet niemand verwonderen dat hunne kleeren op rampe komen, want de jongens zijn ware *ruischebuischen* in hun spel.

't Schilt vele dat de meisjes, ginder verderop, stilder aan den gang zijn. Is het misschien omdat de schoolvrouwe van tijd tot tijd door de vautevenster loert?

Zij dansen lustig in eene ronde en zingen dat het klinkt over het veld van

> Bazinnige van Veuren,
> en meug' ej gij gin visch?
> Ba neen-ik, suikerleuren!
> 'k e' wet'n nie' wine dat 't is!
> 't is haoring, 't is paling, 't is versche kabbeljouw:
> 'k e' gaon der nie' van eten,
> men hertje is vele te flouw!

Hun jakske van gedrukt lijnwaad, waarop er ranken en blâren en allerhande blommen geschilderd zijn en bont dooreenloopen, schijnt wel nog zoo levendig op hun kazenetten rok met zwarte en blauwwendige striepen;

de roode mokken, waarin hun hoofd gevangen zit, doen u op oude wijvekes denken; maar, als men ze van verre tusschen de bloeiende velden ondereen ziet zwieren, gelijken zij aan eene bende vlinders, die op een blommeperk flodderen.

Wij zouden U geern vervolgen, lieve kinders, en u uitleg vragen over uwe spelen, ware 't niet dat zij, bij 't zeggen, nabij de zelfste zijn als deze uwer nazaten.

Wij zijn u genegen, goede kinders, want uw zedig en open gelaat draagt den weêrglans eener vlekkelooze ziele, en getuigt genoeg dat gij op den weg van uw eenvoudig buitenleven nog niemand en hebt ontmoet, om den vrede van uw gemoed te rooven en den blos uwer engelachtige onnoozelheid.

Wij zouden U toeroepen: Haalt uw herte op, springt en danst maar lustig! Doch de speeltijd zal zoomedeen uit zijn, en 't is noodig dat wij eens kennisse maken met

Meester Dries.

Meester Dries heeft een weinig in zijn hoveke gepeuterd en komt nu statig, zoo 't een Meester betaamt, de strate opgewandeld.

't Is een groote, sterkgespierde man, en zijn oudewetsche kleedij geeft hem een behagelijk uitzicht: leege beukelschoen, kousen peper-en-zout, korte broek aan de knien met zilveren gespen toegesnoerd, en langgeslepte frakke. Zijn hoofd, dat om zoo te zeggen in de vouden van zijnen zwarten halsdoek geplant zit, draagt hij nog flinks op zijne breede schouders, en hij gaat rechte als eene I. Zijn wezen, waarop de goedheid te lezen staat, ziet er nochtans wat ernstig en vermoeid uit; en zijn krulhaar, dat op zijne krage vlot, draagt alreeds, ofschoon gepoederd, de zilveren draden van den ouderdom. Of zijn het misschien de lijkteekens van geleden tegenspoed?

't Is wel mogelijk! want eene zake is zeker: 't is dat Dries Vandewoude in vroegere jaren een welhebbende boer was van Lampernisse, in 't Bloote. Maar, Ons Heere vergeve het hem! - hij hadde zoo lustig geschonken en

gedronken, dat gansch zijne have door zijne kele weggespoeld was, en dat de Wet hem op zekeren dag zonder schotel of lepel op de strate had gejogen.

't Ging nog wel dat hij jongman was, en daarbij geleerd. Zoo kwam het dat hij het geluk hadde van bij de Weduwe van Meester Cornelis zaliger dienst te nemen, en dezen in zijne bedieninge op te volgen.

't Ware uit der maten spijtig, moest die vlekke uit zijn voorgaande leven hem in onze achtinge doen verliezen. Daarom weze er seffens bijgevoegd, dat hij op den heugelijken dag van zijnen ondergang de plechtige belofte gezworen hadde van nooit bier noch sterke dranken meer te drinken, en dat hij tot der dood toe zijn woord getrouw bleef.

Vermits Meester Dries naar eene goede schole, de schole van den tegenspoed, om lesse was gegaan, zoo had hij er ook veel geleerd. Hij was verduldig in zijn werk; neerstig op zijn land binst zijnen vrijen tijd; vol ingetogentheid in de kerke; hij was, om kort te maken, voor al de landslieden een stichtende voorbeeld.

En waar hij bij de menschen kwam, daar klapte men min luide, klaar uit ontzag voor den braven Meester.

Hij was in gansch den omtrek gekend, en de Ouders hadden zulke trouwe in zijne bezorgdheid en geleerdheid dat zij van tien parochien in 't ronde hunne kinders naar hem ter schole zonden, bij zooverre dat er soms tot veertig bij hem thuis lagen, en er half hunne tafel kochten.

Hadde Dries alleen geweest, het werk ware hem te moeilijk gevallen, maar de Weduwe Cornelis, zoogezeid de schoolvrouwe, onderwees de meiskes in de christelijke leeringe en in 't handwerk; terwijl Krikke Delap, een kweekeling van Dries, de kleentjes onderwees en hielp het gezag voeren, voor zooveel zijn stijf been en zijne houten krikke het hem toelieten.

Schole! Schole!

Goede Lezers, ziet gij soms eene schole beginnen? De Meester geeft het teeken en al de jongens vliegen als

soldaten elk in zijn gelid, of komen statig al dooreen de schole in. 't En wordt noch oei! noch ai! meer gezeid, en de speelbane valt in eenen slag stille als een graf.

Goede aanleg is half het huishouden: en die stilzwijgendheid spreekt borge voor heel den gang der schole.

Meende 't Dries uit Oeren-schole ook alzoo? Ofwel meende hij zijne jongens ook meester te kunnen, zonder hunne vrijheid zoodanig met pas en regel te beperken? Dat zullen wij zoo even zien.

Dries en heeft belle noch klakspaan, maar als hij de ure hoort slaan in 't binnenhuis, beurt hij het hoofd als een haan die moet wekkeren, en roept tweemaal met zijne kloeke mannenstemme: Schole! Schole! Boomslags vallen al de spelen stille, maar.... de tonge niet, en de voeten nog min. De jongens immers roepen allen te gelijk: Schole! Schole! alof moest het te Zoutenaeye geweten zijn, en zij bestormen onstuimig de schooldeure. Eer Dries nog den klinkeband kan grijpen, zijn de rapste reeds over de halve deure gerammeld; en eens de deure open, dan vliegt de bende over banken en tafels binnen. En ofschoon iedereen nu genoeg moet weten dat de schole zal aanvang nemen, toch hoort men gedurig uit den hoop 't geroep opgaan van: Schole! Schole!

De meiskes zijn ondertusschen naar het binnenhuis getrokken met veel meer zedigheid als die ‘knechtebrakken’, zoo Meester Dries zijne jongens noemt als hij kwalijk gezind is. Is het daarom wel zeker dat hij ze niet meester en kan? Zekerlijk neen 't: want uit zijne oogen, ofschoon goedig en blauw, straalt er gebod en ontzag. En bovendien, zoo gij wat aandachtig over het half deurken hebt binnengekeken, moet gij reeds in gindschen hoek de groeve roede bemerkt hebben, die stijf en stram tegen den muur staat.

Men heeft de meiskes reeds hooren het gebed eindigen, als Meester Dries teeken maakt aan zijne jongens. Zij knielen al dooreen op den vloer en Dries leest benevens een Onze Vader en Weest gegroet de schoolgebedekens vooren die in den *Dobbelen Cabinet der christelijke Wijsheid* staan:

‘Grooten Heer, kleyn kind Jesus! die ons al bemint,
Indien gij mijn herteke gesloten vindt,
Doet het open met uwer minnen!
En sluit den Heyligen Geest daarbinnen.

O Jesus, mijn alderliefste lief,
Ik schenk U mijn hert tot eenen brief,
Schrijft daarin wat U belieft,
Ende gebruikt het geheel tot uw gerief.

Kruisken, kruisken, goed begin,
Den heiligen Geest in mijnen zin,
Dat ik wel mag leeren,
Dat bid ik Onzen Lieven Heere;
Dat ik wel mag onthouwen,
Dat bid ik Onze Lieve Vrouwe.’

Binst dat de jongens hun scholebard openschuiven en hun werk gereed maken, zullen wij eens de klinke der middeldeure opheffen en ons hoofd in de leerkamer der meiskes steken.

De schoolvrouwe zit bij de venster neerstig te spinnen terwijl zij de antwoorden afluistert der kinders, die met het *Dobbel Cabinet* of den *Mechelschen Catechismus* op de knien hunne lessen opzeggen. De oudste hebben alreeds gedaan en zijn doende aan hunne kousen of aan hun spellewerkkussen. 't En duurt niet lange eer elkendeen zwijgt, uitgenomen de schoolvrouwe die somtijds knort en kijft, omdat men onvoorziens eene steke heeft laten vallen. Daarbuiten en hoort men niets anders als het ronken van 't spinnewiel en het kletteren op de spellewerkkussens, terwijl het uurslag, van uit zijne zware eeken kasse schijnt de mate te slaan, en eeuwig en ervig de spreuke der uurplate te tikketaken:

‘Onse tijdt
Soo verslijdt.

Poeze, de katte, heeft daar heuren schik in, en zit op den vensterbank lustig meê te spinnen.

En op dit stil vertoog lonkt het zonneke Gods, door de groeve ruiten, veel mooier en veel vriendelijker als de oude schoolvrouwe door haren koperstaafden bril.

Wij en zullen de stilte hier niet stooren, maar op onze teen wederkeeren naar de leerkamer van Meester Dries, en zien of alles reeds aan den gang is.

Alles is stille geworden, ofschoon de schole stropt van de jongens. Zij zitten op lange banken, rond platte lange tafels; zij schrijven of lezen, elk op zijn scholebard, dat het geestig is om zien. Zoo wij merken, volgt Dries nog de oude leerwijze van een voor een, want elke leerling moet op zijne beurt bij Meester's schrijfbank verschijnen en daar, volgens elde en verstand, onderricht worden.

Krikke kijkt wat rond, en leert aan de kleentjes de letters in *Kruisken ABC.*

Wij zullen de brave lieden in hunne bezigheden laten, en van de gelegentheid gebruik maken om de schoolkamer van nader bij te bezien.

't En is er niet heel klaar, want de ruitjes die in hunne looden ramen als helspraakte bedelaars staan te klutteren, zijn van donkergroen glas; eenige zelfs zijn, uit spaarzaamheid, van zakpapier. Gelukkiglijk dat de muren wit gekalkt zijn en eenen bleeken schemer door de zale zenden. Zij steken geweldig af tegen den eerden vloer, die onhebbelijk vuil getrappeld is, ofschoon de schoolvrouwe hem iederen zaterdag met melk en mollegrauw borstelt, tot glimmens toe. In den westkant houdt de heerd zijnen breeden mantel open. 't Is nu zomer, en rond den brander ligt er welriekend bakkruid gestrieveld; maar 's winters, als het vriest en sneeuwt, brandt er daar een geestig deringvier, waarrond de jongens, voorzien van schenelappen om de sperken te weren, mogen nederflokken!

Dat deze gunste hunne pollekens deugd doet, is zeker; maar of het onderricht er veel bij wint, valt grootelijks te betwisten. Immers is het niet geestig het vier met zijne scherpe en venijnige zweerden te zien kampen slinks en rechts tegen de zware klompen, en dan den prachtigen deringburg te zien begeven, zinken, ineenstorten en vergaan in eenen ontzielden aschhoop? Het angstig vervolgen van dien harden strijd boeit gansch hunne aandacht, en 't is alleenlijk als eene windzwepe den bijtenden rook wêere in de schole blaast, dat de jongens, door den half donkeren, Meester Dries in 't werkelijk leven wêerom geware zijn.

Deze onverwachte bezoeken en doen geen kwaad aan 't huisallaam, want wij en zien er geen. Wacht! wij zouden

missen. Op den boord, voor een groot tinnen pateel, staat een kruis met een bruingetrokken Christus op; slinks en rechts eene Onze Lieve Vrouwe en een Sinte-Gregoris, en daarnevens zes schoone schoone rooblomde tellooren.

Van schoolgerief en zien wij niets, 't en zij de hoogervermelde scholebarden: vierkante bakken met schuifdeksel, waarop de jonge schoolkinders hunne eerste hanepooten leeren zetten in de geleerde wereld.

Binst dat wij stonden rond te loeren, hebben wij de jongens een voor een bij Dries zien gaan die, met de slepkes van zijnen bovenjas op de knien, voor zijn schrijfbard zit, en met zooveel smake uitlegt, of smekte hij aan suiker en zeem.

Het gaat er gedurig van stuivers en guldens, van rijmkes en deuntjes, uit den gulden A.B.C., van Helena de Verduldige, Criseldis de Zachtmoedige; van lijnen, roeden, nestjes eiers, Nieupoortsche dozijntjes; van David en Julius Caesar; van Veurensche zakken, driespinders, en andere en andere wetensweerdige maten en gewichten, waartusschen Meester van tijd tot tijd ook zijn vloekwoord schuift, zijnen ‘hemelschen driespinder!’

En één voor één, gelijk menschen die te biechten gaan, komen de jongens op en keeren naar hunne plekke weder, om daar hun hoofd, en meer nog hunne ganzenpenne te breken, op hun lastig werk.

Zwijgt mij van jongens en ganzenpennen: dat zijn geboren vijanden! Ook heeft Meester, dag op dag nêere, zijn werk om de pennen te versnijden. 't Helpt dat hij het doen kan binst den uitleg, anders ware zijn vrije tijd er gansch aan verbeurd, tot grootere schade van zijn hoveke en van zijn zaailand. Wanneer hij zoo even te onderwijzen zat, was hij kunstig en plechtig aan het werk. Kunstig, want hij is er in 't ronde vooren bekend; plechtig, want hij weet hoe eerbied voor de kunste een der eerste vereischten van den Onderwijzer is.

Wij en zullen u niet verder stooren, Meester, in uw werk; maar, komt het met uwe goedheid overeen, dat wij eens over de schouders uwer vlijtige knapen kijken?

('t Vervolgt.)

Mingelmaren

Houcke
Twee Schilderijen.

1. **H**OUTEN panneel van één meter hooge op 1 m. 70 breed. Het kind Jesus in eene kribbe, die op den grond staat. Daarrondom drie engels en Onze Lieve Vrouwe. Allen knielen. Slinks staat Sint Joseph. Omhooge zijn er drie andere engels die uit den hemel komen. In de verte ziet men eenen herder die op den doedelzak speelt, nog verder eene menigte andere herders, die komen geloopen.

Die schilderije is een namaaksel van 't stuk van Hugo van der Goes, dat men nu gaat bewonderen in de Portunari-Toogzale te Florentiën. Jammer dat die schilderije zoo slecht hersteld is.

2. Drie houten panneelen, toeluikende schilderije. Het middelste stik (h. 1.00, b. 0.80) verbeeldt Job op den meshoop. Zijne vrienden staan rond hem, zijne stallen zijn ingevallen, en in den achtergrond ziet men zijn huis in lichten laai. Op de rechtere luikdeure is Sint Antoon geschilderd en zijne aanvallen door den duivel, op de slinkere, Sint Hieronymus in de woestijne. Jaren 1500. Slecht hersteld.

ALFONS NAERT

MATTHEITJE kam van Watoe,
en 't wilde nuus kindtje kwaad doen.
Ei, Mattheitje, 'n doet dat nie;
en scheurt nuus kindtjes schortje nie!
o 'k 'et scheuren, ek zal het naaien;
os het krijscht, ek zal het paaien.
Tantantoere, Mattheitje, Mattheitje,
tantantoere, Mattheitje.

Maantje, Maantje Klinkaert,
gaat van hier naar Bellewaard,
van Bellewaard na Niepoort.
Wie-n is er da dood?
Een oud botamen mannetje,
't en hadde noch potje, noch pannetje,
en 't ging al om ze broodtje,
en 't en kunste ze broodtje niet dragen,
en 't smeet het up Meulenaars wagen,
en Meulenaars wagen vloog in den dijk,
en 't mannetje wos ze broodtje kwijt.

Alzoo zingen de moeders tot Poperinghe, al hunne kinders in hunnen schoot wiegen.

Ons oud Vlanderen

HET land van de West-Vlamingen, sedert de veroveringen van koning Lodewijk XIV in tween gespleten, is tegenwoordig deels de Belgische Provincie van West-Vlanderen tot aen de Leye, deels Vrankrijks '*Departement du Nord*' tot aen de A.

Vroeger was het één, en 't hiet Vlaamsch Vlanderen, '*Flandre Flamingante*, *Flandria Teutonica;*' welke beide een enkel Graafschap uitmieken, het wijdvermaarde Graafschap van Vlanderen, dat eeuwen lang aen 't hoofd van Europa stond, door zijnen rijkdom, zijn gezag, zijne schoone kunsten en letteren, alles overtreffende.

Van de elfste eeuwe hierwaards en strekte dit Graafschap niet verder uit als van den Otto-gracht of de oude Schelde, die het Graafschap afpaalde van Rijks-Vlanderen, tot aen de A, die te Grevelingen in de zee valt; maar hooger op, in de negenste eeuwe, liep het langs de zee zuidwaerds voort tot aen de Canche en tot aan de stad Bapalmen, of Bapaume, tegen de zuidelijke grenzen van het Atrechtsche.

Doch het is vooral aan den kant van Vrankrijk dat het Westvlaamsch veel grond verloren heeft. Tegenwoordig afgepaald door de A en de Leye, beheerschte het eertijds al de uitgestrekte landen die over die rivieren liggen, van Rijssel tot aen Boonen, zoo 't blijkt uit de oude benaminge van '*Artois flamingant*,' en uit de vlaamsche eigennamen van dorpen en gemeenten die daar overal in menigte nog overzijn, zoo als '*Nordkerke*, *Polincove*, *Leulinghem*, *Moringhem*, *Waterdal*,' enz., in 't Atrechtsche; '*Audinghem*, *Bertinghem*, *Tramezeele*, *Waringhezeele*, *Maninghem*, *Boulemberg*,' enz., langs de zeekust van Picardenland tot over Boonen.

Uit het 'Westvlaemsch *Idioticon*' van den zeer eerweerden Heer L.-L. De Bo, Pastor-Deken van Poperinghe. Brugge, Edw. Gailliard en comp. 1873.

OP den wit-marbelen grafsteen van den zeer eerweerden Heer Valentin Martin, geboren tot Hondschoote den 3den van Meimaand 1736, overleden Pastor van Vleteren, in den ouderdom van 50 jaren, en aldaar begraven in den middenbeuk van de tegenwoordige kerke, staan de volgende reken, in hoofdstaven:

Wenst hem door Christi bloed
dat hy Godts ryck mach erven
peist ghy oock sterven moet
maer leert al leven sterven.

[Nummer 18]

Uit den ouden kindertijd

VERSCHILLIGEN zijn bezig met de hoofdregels te bewerken volgens den *Boek der rekenconste*, terwijl anderen leeren lezen in allerhande boeken of uit verstrooidheid de groeve houtplaten ervan bekijken. De knaap hier bij ons leert eene lesse van buiten uit het *Dobbel Cabinet der christelijke Wijsheid.* Zijn makker leest leerspreuken en rijmkes uit den geestigen *Spiegel der Jongheid ofte Gulden A. B. C.*, en moet er somtijds bij lachen dat zijne geburen er verwonderd van opzien. Hier is een leerboek dien wij op deze plaatse niet en peisden te zullen vinden: *Honderd schoone exempelen tot bewijs der Deugden*, uitsluitelijk getrokken uit die levens der Heidenen, die wij door onzen Cornelius Nepos en zijne soortgelijken leerden kennen. Meent onze Meester dan dat de vrome katholijke Godsdienst geen volk en heeft geleverd dat zijne jongens kunne tot voorbeeld dienen?

En wilt, als 't u belieft, zoo haastig op den braven man

geen *raca* roepen. Ziet gij dan niet dat er ginder twee bij malkaar aan 't lezen zijn in: *De Vrouwen-peirle*, *ofte dryvoudige historie van Helena de Verduldige*, *Criseldis de Zachtmoedige*, *en Florentina de Getrouwe*, *alle drie aanzienlijk in vele Deugden; maar meest in Lijdzaamheid die zij in tegenspoed*, *overlast en beproevinge getoond hebben; genomen uit de oude historien*, *en nieuwelings tot voorbeeld der Jongheid overzien*, *bijeen vergaderd en zeer verbeterd?* Daar zijn die wonderen van christene heldendeugd ten tooge gesteld, en wat verder op ligt de *Historie van den koninklijken Propheet David* open. Dat zijn voor kinderen schoone voorbeelden genoeg, nog daargelaten een schoone boek, dien Meester in de handen steekt van dezen die neerstig gewrocht hebben. Dat is de *Heerlijke ende gelukkige reyze nae het heylig Land ende Stad Jerusalem*, *beschreven en bereyst door Broeder Jan Vander Linden*, *Pater van de Cellebroeders tot Antwerpen in 't jaer ons Heere* 1633. *Tot stigtinge en vermack van de Jongheid*, *die geirn wat nieuws lezen.* Meester vindt dit werk wonderlijk geschikt om de jongens te stichten en hunne nieuwsgierigheid te voldoen. Daarom is hij het volkomen 's eens met Broeder Jan, als deze, van zijn gewrocht sprekende, zegt: ‘Het welk ik mede bevele aen mijne Eerweirde Heeren den Scholaster, Dekens, Oudemans, Schoolmeesters ende Schoolmeesteressen, het zelve aen hunne leerlingen te laeten gebruyken in plaetse van andere verçierde boeken, daer dikwijls de scholen vol af zijn.’

Dat er hier ook soms van die ‘verçierde boeken’ binnenkruipen kan iemand, die 't speuren gewend is, algauw bemerken. Ziet gij dat manneke met zijne kleene valsche oogskes nu eens naar den Meester, dan achter zijnen hoed kijken, terwijl het van tijd tot tijd gebaart te schrijven met zijne ganzenpenne? Neemt stoutweg zijnen boek af, en wat vindt gij? *De schoone Historie van Jan van Parijs.* Tint en vraagt tot dat gij achter gansch de waarheid komt, en gij zult allichte vernemen dat hij al *Fortunatus' borze* kent, en het meestedeel der *Lotgevallen van Valentyn en Urson* heeft gelezen.

Maar hebt gij wel in 't rondzien bemerkt dat er eenige

van die knapen de eerste kieme eener dichterlijke ziele laten zien? Slaat eens den schrijfboek van dit manneken open; het heeft er zijnen naam op geprent, en daaronder in groote letters den vinder van den boek gewaarschuwd dat hij

zal hebben voor zijn loon
een zilveren penning schoon.

Zijn gebuur heeft het gedichtje op zijnen boek overgeschreven, maar de loon van het tweede vers meer volgens zijne nederige middels en verbeeldinge afgewrocht; zoodanig dat men leest:

zal hebben voor zijn loon
een mandeke met appelschroôn.

Een der grootste heeft op het laatste blad van zijnen siferboek een groot gedicht verzonnen. De eerste snare klinkt wat weemoedig, doch haar eenvoudige klank roert het herte:

Als ik dit schreef, ik had geen nood;
Bid voor mijn ziel, als ik ben dood.

De hope op onze gebeden, stelt hem gerust en maakt hem oprecht geestig, want hij dicht:

Zoo is het goed,
als gij zoo doet.
Wij zijn hier in het aldergrootste plezier,
brengt ons een glas van het beste bier,
wij hebben grooten dorst, gij kont ons daarmeê laven,
en als wij dood gaen zijn, zij zullen ons begraven.

En opdat er niemand dit zijn eerste gewrocht te hard en zou beknibbelen, sluit hij in aller oodmoedigheid:

Ik hebbe dit gedigt, en wilt mij niet blameeren,
het is den eersten keer, ik zal het nog beter leeren.

Moest het u verwonderen dat gij in die schoolboeken de opstellen met verschillende boekstaven geprent vindt, weest zoo goed het vermaan te lezen dat Broeder Jan Vanderlinden stiert tot den goedwilligen lezer: ‘Ik hebbe hier verscheide letters doen stellen, als onze gemeyne letteren, latijnsche letteren, en geschrevene letteren, om de jongheyd alles daerin te laeten leeren.’

Te dien tijde gebruikten onze voorzaten de rijkversierde

boekstaven die de Duitschers nog bezigen, en die wij tegen de latijnsche hebben verwisseld. De geschrevene letter hiet bij het schoolvolk *watergeprent*, en hij was los en levendig als het geschrifte.

Doch wij zouden hier blijven kijken, en vergeten acht te slaan op die deftige jongelingen die nevens Dries aan deze lange tafel zitten. Zij zien er ernstig uit, en werken en zoeken dat ze erbij wikkelen. Geen gemeen volkske voorzeker! Ziet, die gestuikte krullebolle, die over dat geluw pergament gebogen ligt, draagt al rond de kinne de eerste priemkes van eenen langverwachten baard; deze rijzige knape, die aan de *Reductie der Geldspeciën* doende is, heeft al met den ploeg gewrocht, want zijne knobbelige handen dragen er de duidelijke teekens van. Ziet gij ginder in den versten hoek dien vollijvigen jongman? Hij is als de grootvader der bende, en moet al gelot hebben, want hij durft al zijn pijpke met een ende uit zijn onderveste dragen, en zoo gij 't wel hebt bezien, hij heeft over een tijdeke zijn zilveren uurwerk uit eene koperen kasse gehaald, en met veel ernst bekeken.

Houdt u deftig: wij zijn bij de Rhetorica van Meester Dries, bij de *schole van de Oude Geschriften!*

Hier zitten de kinderen die 't zoo verre hebben gebracht dat zij zonder haperen kunnen lezen in *De schoone Historie van Julius Caesar ende Romeynen*, *hoe zij deze Nederlanden eerst gewonnen*, *en daer naer verloren hebben*, *en waerin men vind de stichtingen van alle de oudste steden van deze Nederlanden*, *van wie zij bekeerd zijn tot het Christen Geloof*, *en vele andere dingen.* Daar is de laatste klippe die men moet kunnen voorbij zeilen, vooraleer men in dat land van Beloften mag ankeren.

In de handen dier geleerde bollen vinden wij oude familiebrieven, kwijtschriften, pachtbrieven, huwelijkscontracten, rekeningen, waarover Meester Dries 't slot en 't sleuterke kent en met veel zorge bescheed geeft. Die deze eerste moeilijkheid over is, mag brieven opzetten, rekeningen en kwijtbrieven maken, in een woord alles aanleeren wat een bekwame landbouwer of ambachtsman te kennen of te plegen behoeft.

Geen wonder dat zulke koppen hard geleerd zijn; geen wonder dat de kleenere bengels ze op geen drie stappen en durven naderen, en dat wij zelve afscheid nemen met een groot gedacht van Meester Dries en van zijne schole.

(*'t Vervolgt*)

Narden uit den lager

NARDEN en Roze waren baas en bazinne in de herberge '*den Jager.*'

't Waren twee brave eenvoudige menschen. Geen één van de twee die eene A uit eene B kon scheiden, en dat kwam hun schrikkelijk ten onpasse.

Ook dat stak Narden geweldig tegen.

't Gebeurde dat een gebuur '*den Jager*' binnentrok en overmits dat Narden met den thuiswacht zat, zoo leedde hij hem in de keuken.

Bijna geheel de keukendeure stond vul geschreven met kalk of krijwit. 't Waren al kruiskes en vaantjes, haken en oogen, reven en trekken. Maar zeggen wat zij beteekenen mochten, dat was iets anders.

De gebuur stond die deure te bezien en her te bezien; maar hij had schoon draaien en wenden, zoeken en gissen, hij en kon er niets van maken.

Hij wilde toch weten wat er daaronder verborgen zat.

- Narden, zegt hij, gij en hebt gij geen kleene kinders, wie de bliksems mag er daar geheel die deure alzoo vul geklijsterd hebben?
- Ik, Leo.
- Hoe, gij? wordt gij toppezot dan?
- Ja maar, Leo, mijne rekeninge staat daarop.
- Dat 's nu nog beter.
- 'k Ga het uiteen doen. Dat kruiske hier op die dikke schreve verbeeldt eenen molen en dat is voor Stant, den molenaar: en dan die 13 lange schreven en die 2 korte, dat wilt zeggen dat hij hier 13 groote druppels schuldig staat en 2 kleene.

Dat kruiske en geleek niet meer aan eenen molen als het kruis van Leopold.

- En wat is dat hier, Narden? 't Is lijk ne mostaardpot.

- Dat is nen hoed en dien hoed verbeeldt mijnheere... ge weet wel, mijnheere D..., die hier met 23 lange schreven geplakt hangt; gij weet, hij en drinkt hij geen kleene druppels.

- En dit hondskot hier, Narden?

- Dat is ne kloef, Leo, en ja, Ko de kloefmaker, hij en spuigt er ook niet in, gelijk gij weet. Voor geen goed van de wereld en zou hij eenen grooten druppel vragen; dat is te diere, zegt hij; ook kijkt maar, 't zijn al kleene schreefkes: vijve, tiene, vijftiene..., 't staander 53.

Alzoo stonden er nog een name of zesse verbeeld van mannen die gewend zijn nu en dan eens naar '*den Jager*' achter nen druppel te gaan en op den plak te drinken.

Een temmerman was verbeeld met een spijkelboor, een smid met een peerdijzer; maar ja, Narden en hadde eigentlijk nooit leeren teekenen: 't spijkelboor geleek aan eenen zikkel en het peerdijzer en geleek aan niets.

Der was een name die bijzonder aardig verbeeld was: eene platte schreve op twee sprietjes aan elk ende.

't Was eene schrage, zei Narden, en dat was voor Fernand den Zager. Daar en stonden maar 3 lange schreven achter en 1 korte; alleenlijk, daar al de andere schreven al den rechten kant overhelden, helde de deze langs den slinkeren kant, en dat wilde zeggen dat Fernand de Zager geenen korten drank schuldig en stond gelijk de andere, maar drie pinten bier en eenen kapper.

Ge kunt denken, of de gebuur loeg, binst dat Narden zijn vreemd geschrift uitlei.

- Maar Narden, zei hij eindelijk, waarom en leert gij toch niet schrijven lijk ik en een ander? Gij en hebt toch geenen slag van den molen gehad, dat ik wete. Met eenige lessen zoudet gij dat kunnen.

- Ja, Leo, als een mensch getrouwd is, hij en is alleene geen meester. Ik hebbe aan Roze mijne vrouwe, gesproken van naar de avondschole te gaan, maar zij lacht mij vierkante uit.

- Ik zou het toch eens aangaan, zegt Leo, 'k ben zeker dat gij er zult geraken lijk Jan en alleman. En 't is toch verdrietig u te moeten verhelpen met die hanepooten daar.

Zoo, met het aankomen van den winter, ging Narden naar de avondschole, vier keeren te weke, en hij lette op lijk eene vinke.

Onder het klappen en het morren van zijne vrouwe, zat hij daarbij nog alle dage in de keuken met den duim op den boek, bezig met letter voor letter te overloopen en zijn uiterste beste te doen om ze in zijnen geest te prenten.

In de schole en wierd Narden niet ondervraagd, trouwens hij had den meester gesproken.

En ja, der was daar alle slag van volk, vele nog maar dubbele jongens, en de meester en mochte Narden niet bot stellen voor al die jonge snotneuzen, die toch te vele hadden gelachen en gespot met Narden's onwetendheid.

Narden hield hem gesloten en hij en gebaarde van geen eentje.

Overal elders roerde hij nog al geern de tonge om zijnen zeg te zeggen, hier zweeg hij lijk vermoord; en toch kon men geheel duidelijk op zijn aanzichte lezen dat hij het leerstelsel van den meester niet altijd goed en keurde.

Eenen eenigen keer nochtans en kon hij het niet meer uithouden, 't was als de meester sprak van *enkel- en meervoud.*

Narden zat te horken en hem te pijnen om toch iets te vatten, en 't moet zijn dat het niet en ging, want al met eens roept hij van uit zijnen hoek:

Meester, dat is toch zeker om te lachen? 't Is nu eene geslegene halve ure dat gij zit te zagen en te booten op enkel- en meervoud; tut, tut, tut, 'k en moete ik dat al niet weten, als ik maar en kan lezen en schrijven om mijne zaken te doen, dat is al lange genoeg!

'k Late u raân welken bijval Narden moeste hebben met zulke onderbrekinge.

't Is 't eenigste bijzonder voorval dat Narden in schole tegengekomen had.

Maar op het einde van den winter, was Narden met den meester overeengekomen dat hij ook zou ondervraagd worden... Hij en kon nog niet lezen, neen-hij, maar de meester zou hem ten minsten de letters doen noemen.

- Narden, zegt de meester geheel plechtig en zonder van iets te gebaren, Narden, 't is nu uwe beurt. Welke letter is dat hier? En hij wees op den eersten letter van den A B C.
- Dat, meester? dat is eene A.
- Goed, Narden, en de deze hier?
- De deze, meester? Eene B.

Nog wel, en de deze hier, Narden?

De deze hier, meester? Dat is eene C.

- 'k Geloove waarachtig dat gij ze al kent, Narden: Wacht, let op, welke letter is dit hier?

't Moeste moeilijker zijn, want Narden scherrelde zijne oogen en hij beet op zijnen vinger. Hij zag wel dat het geene D en was...

- Dat is eene P, meester.
- 't En doet Narden, kijkt ne keer wel.
- En is 't geene P, 't moet dan eene M zijn.
- Gij en zijt er nog niet Narden. Let op dan!
- Als 't geene M en is, 't moet voorzeker eene R zijn.
- Nog niet, Narden.
- En wel, wat is 't dan?
- 't Is eene H.
- 'k Hadde het lijk nen duivel nog gepeisd! zei Narden.

D.

De Rouwe van de Bie'n

IN *Westvlaanderen*, van zoo haast een biemelker dood is, en vergeet men nooit dat aan de bie'n te gaan zeggen.

Men klopt op den biekorf en zegt luide, dat de bie'n het kunnen hooren: ‘Uw baas is overleden.’

Dat en zal men nooit laten, anders, - men heeft het meer als eens gezien, - de bie'n gaan kwijnen en de eene achter de andere de mood steken.

Dat volkswangeloove is algemeene op den buiten, geheel het Dietsche land door.

In *Meetjesland*, waar men tijdens den boekweitbloei, de bie'n van alle kanten brengt, vinden wij dat gebruik in vollen zwang.

'Als de bieënhouder,' zoo schrijft *Taal en volk* in zijn halfoogst nummer, 'op sterven ligt, gaat er iemand van den huize tot bij de biehalle en zegt:

Bietjes wekt,
Uw meester vertrekt.

En nadat de bieënhouder overleden is, komt men weder tot bij de korven en zegt:

Bietjes waakt
Uw meester slaapt.

Daarin bestaat het wekken der bie'n, en in 't *Meetjesland* is men ook van meeninge, dat bie'n, die bij 't verscheiden huns meesters niet gewekt en wierden, zeker eerlang sterven.'

Hoort nu J. Cornelissen in Brabant over dat gebruik vertellen, bl. 49, 1ste jaargang van *Ons Volksleven.* 'Als een bieman sterft, dan moet men de bieën gaan verwittigen van de dood huns meesters; anders aarden zij niet meer.'

Hebt gij erop gelet hoe de Westvlaming spreekt van den *Biemelker*, de Oostvlaming van den *Bieënhouder*, en de Brabander van den *Bieman*? De Bo in zijn Westvl. Idioticon voegt er bij: *Immeker*, Kramers schrijft: *Imker.* Dr. Joannes Franck in zijn etymologsch woordenboek der nederlansche taal, zegt dat *Imker* bevat het dial., etymologisch niet duidelijke woord *imme* voor 'bij,' beantwoordende aan gelijkbeteekenend noordduitsch *imme* vr. jonger mhd. *imme* m. (mm uit mb); het beteekent ook 'bijenzwerm.'

***

In Engelland wekt men de bie'n, kleedt men de bie-

korven in rouwe, geeft men aan de diertjes eene rouwmaaltijd, ook moet men de biekorven anders draaien als dat zij te vooren stonden.

In Hampshire, wanneer een biemelker gestorven is, zendt men aanstonds iemand naar de bie'n, hij moet voorzichtig op de korven kloppen en zeggen:

> Bees, bees, awake!
> Your master is dead,
> And another you must take.

Indien dat alzoo niet en gebeurde, al de bie'n zouden wegvliegen of sterven.

Tot Cherry-Burton zoude men niet durven laten van de rouwe te zenden aan de bie'n. In Hooimaand 1827 zag de schrijver van ‘English Folklore’ een zwarten lap hangen aan iederen buik van eene biehalle; en daarbij stonden groote teelen vol wijn, waarin rouwbeschuit geweekt was.

De ‘Argus’ een engelsch nieuwsblad, in zijnen numero van 13den in Pietmaand 1790, vertelt van eene oude gewoonte onder 't volk van Devon, waar ze de biekorven van achter tot vooren draaien, op den stond dat het lijk van den biehouder uit den huize gedregen wordt.

De bovengemelde schrijver over engelsche volksgebruiken voegt erbij wat er sedert dien gebeurd is tot Collumpton:

Op den oogenblik dat de kiste in de lijkkoetse geschoven wierd, riep men tot eenen van de dienstboden: ‘Draait de biekorven!’ De man die de gewoonte van de streke niet en kende en in die droevige omstandigheden niet wel bij hem zelven was, ging en leide al de biebuiken over kant, met de openingen naar het huis. De bietjes vlogen gestoord uit, vielen op de peerden en straalden ze geweldig. Deze, onder den prik van zulke eene nieuwe zwepe, gingen aan 't loopen en meer wanorde en had er nooit in eene begravinge geweest.

Alzoo vertelt men in Engelland.

***

Nu, om te eindigen, iets van 't land van de ‘*Imme.*’

Sterft de ‘*Bie'nvader*’ zoo moet men daarvan mare

doen aan de bie'n en aan den korf ruttelen, anders sterven ze allen.

Van Bie'n zouden wij geheele boeken schrijven, maar wij sparen iets voor den naasten keer.

AUG. VAN SPEYBROUCK

Aloude geplogentheden der Vlaamsche Visschers

DE geschiedenis der Vlaamsche Visscherij, onder meer dan een opzicht zeer belangrijk, maakt ons bekend met menig gebruik, dat thans teenemaal verdwenen is en verdient geboekt te worden. Zoo hebben wij eerst en vooral het *heilig geld* aan te stippen.

De visschers van Vlaanderen plachten jaarlijks een deel hunner haringvangst aan hunne parochiekerk te geven. Krachtens eene overeenkomst, ten jare 1235 gesloten met den Abt van Sint-Niklaais bij Veurne, gaven die van Nieupoort een derde der haringtiende aan den Abt van gezeide Abdij, die de Patroon was hunner parochiekerke, een ander derde aan de kerkfabriek en het overige derde aan de armen. 't Is hetgeen alle jare in de rekeningen van kerk en disch onder de ontvangsten wierd aangestipt en genoemd het *helich ghelt* of 't *helich deel.*

De kerkrekeningen van Nieupoort in de jaren 1400 en 1500 maken nog gewag van giften van ‘corfvissche’ of verschen visch, dien men in korven lei.

Te Oostende gaf men het *heilig geld* in munte, namentlijk 3 schellingen voor elk pond grooten ‘dat de stierlieden ende huerlieder medereeders jaerlicx hebben ende winnen binder haeryncteelt boven alle kosten.’ (Kerkrekening van 1548). Dezelfde rekening vermeldt nog den ontvangst van 12 schellingen voor eiken vreemden *huerknaep* dien de stierlieden naar zee hadden medegenomen binst de haringteelt.

Te Lombardie gaven de visschers jaarlijks eenige *tunnekins* haring (het vierde eener ton of 200 haringen)

aan de kerk. De kerkfabriek, zooals te Nieupoort, verkocht ze vervolgens ten haren profijte.

In de kerkrekening van Blankenberghe over het jaar 1579 is er spraak van de *kerckeplacken*, ‘die men de kercke is gheldende van elcken voorhoop vis.’

Te Duinkerke kende men de offerande van het *heilig net*, 't is te zeggen den opbrengst van het eerste net dat de visschers in zee hadden geworpen. Dit gebruik bleef in wezen aldaar tot in 1651.

De offerande der Engelsche visschers droeg den naam van *Christ half dole*, 't welk gekend was in alle de visschersteden en dorpen der engelsche kust en maar in 't midden der huidige eeuw afgeschaft geweest is.

Te Yarmouth, weleer de bijzonderste vischvangsthaven van Engeland, wierd een deel der winst van ieder schip dat van die haven gebruik miek, gelijkelijk verdeeld tusschen de stad en de kerk.

Het onlangs verschenen werk van M. De Caux ‘*The Herring and the Herring Fishery*,’ waaruit wij hooger gemelde bijzonderheden betrekkelijk de Engelsche visschers getrokken hebben, maakt ons ook met andere godsdienstige geplogentheden die eertijds onder hen in voege waren bekend.

Onder de regeering van Willem den Rosse (gekroond in 1087), bouwde Willem Herbert de Losinga, Bisschop van Norwich, eene kapel aldaar, nabij de zee; een priester was gelast de goddelijke diensten te verrichten in die kapel, en te bidden voor de gezondheid en den voorspoed der haringvisschers die binst den haringtijd uit de haven van Yarmouth voeren.

Het schijnt dat er in andere plaatsen van Engeland ook gebeden wierd voor de welvaart der Engelsche visschers, en hooger genoemde schrijver geeft zelfs de lijst der psalmen die men te dier gelegentheid zong. Vóór de Hervorming, gaf de priester alle jare de zegening aan de visscherij.

Dit staat in verband met de zeewijding die op onze kust, namentlijk te Oostende, jaarlijks plaats grijpt en in laatst genoemde stad zooveel volk lokt. Wat de oudheid

dezer schoone plechtigheid alhier betreft, de oudste text daarmede in betrekking, dien wij gevonden hebben, jaarteekent van 1712. In de jaren 1700 en tot over een dertigtal jaren placht men de zeewijding te doen op den vloer (*plateforme*) die gelegen was op het Oosteinde van den zeedijk.

Hedendaags nog bestaat het gebruik te Oostende, van door den priester de nieuwe sloep te doen zegenen, vooraleer zij voor de eerste maal in zee gaat. Dien dag gaat de bemanning der sloep mis hooren om Gods zegen af te smeeken over de reizen welke zij zullen ondernemen op de onstuimige wateren van den Oceaan:

‘Op 't krakend hout, dat hupt en
zwankelt door de baren,
en broos, den broozen schat van
's zeemans leven draagt!’

(GUIDO GEZELLE)

***

Laat ons terug keeren naar Nieupoort. Daar was het verboden verschen haring te verkoopen eer de eerste mis gedaan was in de kapel van het Gasthuis, ‘of doet men ghene int Gasthuus, deerste messe in de kerke’ (Keuren).

't Is in het Gasthuis dat de haringklok, te Oostende het ‘harincscellekin geheeten’ - gewijd wierd. Die klok hing ‘up den thor jeghen de copinghe’ of vischmijn. Zie hier eene niet belanglooze bepaling van eene oude keure, aangaande die klok:

‘Item es ghecuerd dat men vordan in den haring tijd zal luden de clocke die hanghet up den thor jeghen de copinghe alst ghesacreerd word int Gasthuus, ende die zal luden alzo langhe als tglas lopen zal omtrent eene halve huere, ende zo wie haring hebben zal in de havene te vercopene zal moeten commen bin dien ludene in de bane of hine zal niet vercopen voor ten andren ghetide, ende zal verbueren III ℔ telker waerf up dat hijs heift boven der last ende boven dor halver last XX s. telker ende beneden der duust X. s., ende alst ghetide comt achter dat de messe zal ziin ghedaen,

dat men de clocke zal doen luden als de stroom vut zal gaen, ende daer zij niet camen bin den ludene vander vors. clocke, zij zullen moeten bliven ligghen toten andren ghetide daernaest commende zonder verdragh.'

De archieven van deze stad vermelden ook wat men noemde het *gancgheld*, ten bate van gezeid Hospitaal:

'Item es ghecuerd dat alle haringhiers die commen zullen bin der havene waer zij ligghen jeghen de caye of eldre weider zij *ganghen* orboren of en doen den Gasthuse betalen hare *gancgheld* te weitene. I^{c} haringhes van der teilt up III ƭb.' (Keuren).

***

In de jaren 1600 kwamen de visschers van Nieupoort alle jare deel nemen aan de Sint-Jans processie van Middelkerke.

'Betaelt aen Pieter Mesthagh de somme van 3 p. 9 sch. 4 gr., over theire tsijnen huuse ghedaen, zoo bij de wercklieden, vermaeckende de clock ghebijnden, pachters ter auditie van de voorgaande rekenijnghe, *alsmede bijde visschers van Nieupoort* die naer oude ghewoonte aldaer commen op Sint Jans dagh, omme de processie te vereeren...'

(Rek. der kerk van Middelkerke, anno 1681, f° 86 v.).

In sommige zeesteden placht men eenen *roozenhoed* te bieden aan de bemanning der haringbuis, die in den haringtijd de eerste de haven binnenzeilde.

Dit leert ons eene aanteekening van den *resolutieboek* der stad Oostende, anno 1618.

De droevige gebeurtenissen der jaren 1500 en het beleg hadden de nijverheid der vischvangst op onze kusten plat gelegd en Oostende gansch vernield. De Wethouders der stad wendden pogingen aan om de haringvisscherij her op te beuren, die eertijds bloeiend was alhier.

Reg. Vander Camere, 1618, f° 53.

'Den XXX^{en} vander maendt van Augusty XVI^{c} achthiene, zijn alhier binnen deser haven ghearriveert twee harynckbuyssen, deel van achte, ande wel. bij

die vander weth, gheschoncken is gheweest den wijn, ende aende eerste innecommende den roosenhoet naer oude coustuyme.’

Zulks herinnert een gebruik dat in Holland tot in het jaar 1857 bestond. De eerste haring die men inbracht, wierd op 's konings tafel gediend.

Dit brengt ons nog te binnen het veelkleurig vlaggetje dat men eertijds, in sommige visschershavens van Frankrijk den visscher aanbood die, in 't begin der vischvangst, de eerste de haven binnen zeilde, en 't welk hij gedurende den geheelen vangsttijd mocht uitsteken. Hij was binst dien tijd, zoo iets als de *admiraal* der visscherij (*Duhamel*). Te Kales, mocht de visscher, wien deze eer geschiedde, zijnen visch verkoopen vóór de andere visschers.

EDW. VLIETINCK

Mingelmaren

IN verschillige streken van Belgenland en bijzonderlijk te lande, als er entwie gestorven is, verbrandt men binst de zielmesse eenen strooi- of kafzak, 't zij den dien waarop de overledene over eerde gelegen heeft, 't zij eenen anderen: is het niet langs eene kruisstrate of op eenen driesch, 't is ten minsten ievers waar dat er vele weg en wêere gegaan wordt. In 't midden van de asschen zetten ze een kruisken daar vrienden en magen komen bidden voor de zielelavenisse van den doode.

Elders vindt men van die kruiskens aan muren of aan boomen hangen, ofwel op de huisgevels of de buitenmuren van capellen geschilderd.

Deskundigen treffen in die geplogentheden een bewijs aan alsdat onze heidensche voorouders, gelijk de Romeinen, ook hunne dooden mitsgaders het lijkbedde verbrand den. Als zij, later van tijd bekeerd zijnde, hunne dooden aan de kerkhoven en aan den openbaren kerkdienst moesten afstaan, verbrandden zij het onderbedde en zetten het kruis daar waar zij te voren het lijk zouden verbrand hebben en de asschen ervan bewaard.

In 't Antwerpsche en in 't Brabantsche, omtrent Aarschoot, Tervueren, Thienen, enz. wordt de kiste, als men het lijk naar de kerke niet en draagt maar vervoert, op eene lage strooschooven geleid, waarvan men van tijd tot tijd eenen uittrekt en langs den weg laat vallen.

In Vlanderen, bijzonderlijk in 't Poperingsche en in 't Ipersche, legt men voor het huis van den overledene of voor het hekken van het hof kruisen van uitgedorschen stroo, op eene hoogte van twee, drie, vier lagen, volgens de plechtigheid van den begraafdienst.

Te Gent overstrievelt men den kerkvloer met stroo, in de diensten van rijke lieden; elders doet men het van aan het huis tot aan de kerke en tot aan het kerkhof. Het stroo wordt dan door den armen weggehaald.

In dien zin sprak de geleerde heer Van Bastelaer in de vergaderinge der oudheidskundigen van Belgenland, te Middelburg in Zeeland, van 2den tot 5den in Pietmaand 1890.

VAN oorspronge is Fransch-Vlanderen eene echt vlaamsche, eene echt nederlandsche landstreke, en in den grond is het volk van Fransch-Vlanderen van zuiver germaanschen bloede, van rein vlaamschen stam. Ruim twee eeuwen lang is Fransch-Vlanderen nu door de Franschen overmeesterd en overheerd geweest. Ruim twee eeuwen lang en is door de Franschen niets gedaan tot instandhouding of tot opheffing van al 't gene dat nog eigen en vlaamsch is, in tale, zeden, enz., in dit geweste. Integendeel, ruim twee eeuwen lang heeft de fransche macht alles gedaan dat zij kon, om al dat vlaamsch is in deze ongelukkige landstreke te bestrijden, om er de edele vlaamsche gezindheid, om er de schoone vlaamsche tale uit te roeien, te kortvlerken en te verbasteren. Maar die twee eeuwen van miskenninge, van uitschimpinge en verachtinge der heiligste volksrechten en hebben van het vlaamsche volk van Fransch-Vlanderen nog geen fransch volk kunnen maken. Neen, maar nog heden ten dage is er het volk goed vlaamsch, goed nederlandsch in woord en daad. Men draagt er nog vlaamsche namen, schoone, zinrijke, echt germaansche namen, die zelfs in Noord-Nederland gedeeltelijk reeds zijn uitgestorven; men spreekt er vlaamsch, men leeft er na vlaamsche zeden en gebruiken. De wete, dat het volk aldaar uit den vlaamschen, uit den nederlandschen, den germaanschen stam gesproten is, blijft onuitgedoofd. Kortom, het volk in Fransch-Vlanderen, ofschoon het van boven op al eenen zwakken, franschen schijn moge verkregen hebben, het eigenlijke volk is er in der daad volbloed vlaamsch, volbloed nederlandsch, volbloed germaansch gebleven.

Wanneer komt de held die de mannen van den verlatenen broederstam van Fransch-Vlanderen weêr zal vereenigen met hun volle broeders in Oost- en West-Vlanderen, weêr met eere zal terug brengen in 't nederlandsche huisgezin?

Uit het ‘Algemeen nederduitsch en friesch Dialecticon,’
door Johan Winkler, 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1874.

[Nummer 19]

Uit den ouden kindertijd

ZIET gij daar in elken hoek der schole dien *ezel* staan? En verbeeldt u geenen langoorden vierpooter, maar een driekant stuk hout, dat op vier pekkels rust en zijn mager ruggebeen omhooge steekt. Dat heet Meester Dries zijnen ezel; en vermits hij uit de getuigenisse der geneesheeren weet dat eene matige rijlesse de driften der jonkheid bedaren kan, gebiedt hij nog al dikwijls aan de onstuimigsten van er op te gaan knielen, en geeft hij in de opgestekene handen der ruiters een stuk dering en een scholebard, om hun het evenwicht gemakkelijker te maken.

Zeggen dat hij alzoo gelukt zijne kinders heel en gansch in dwang te houden, ware gelogen. 't Kinderbloed heeft zijne vlagen en zijne stormen die, spijts alle bedreigingen, soms hunnen weg moeten gaan. Alzoo gebeurt het dat er, van 's morgens af, onweder in 't geluchte zit. Een der doorslepenste schavuiten geeft alsdan eene duchtige nepe in het been van zijnen gebuur en fluistert

stille weg: zet dat voort! Deze roept wel eens onvoorziens moord en brand, maar geeft, voor ergere gevolgen beducht, 't zelfste geschenk aan eenen derden schoolmakker, terwijl hij hem kort en bitsig toeroept: zet dat voort! In min tijd als men het zeggen kan, staat alles overende, men jammert, men lacht, men tiert, en hier en daar een kruideke-en-roert-me-niet begint klauw en tanden te toogen.

God betere't! want 't is oorlog en rumoer, een ware doemsdag!

Maar... de roede is daar!

‘Serni-katsou,’ roept Dries, ‘zal ik nog eens moeten beer worden?’ En zonder verdere antwoorde af te wachten, neemt hij zijn schrikkelijk wapen en slingert het als donder en bliksem langs hoofd en beenen der oproerige bende, terwijl hij gedurig henensnauwt: ‘zet dat voort! zet dat voort!’ 't Is kermen en janken om ervan te vergaan. Maar even als de roede van Moyses, die de waters deelde, zoo doet de roede van den Meester de jongens uiteen stuiven, en 't en geduurt geenen Onze-Vader lezens eer alles wederom stille is.

O die tooverroede!

Ai-mij! Wij hadden beter die bladzijde uit Meester Dries zijn leven in den doodboek gelaten; want menigeen zal nu op hem verstoord zijn, en hem verwijten dat hij nog met een voet in de ruwe middeleeuwen staat.

Wilt den man genadig zijn, goede Lezers. Dries, om de waarheid te zeggen, was van den ouden tijd, en had nooit hooren spreken van den nieuwerwetschen eerbied dien men de kinderen moet toedragen, en waarbij het verboden is er hand of vinger aan te steken. Hij ook wist dat het kind een heiligdom is, maar een heiligdom waar men soms met de ruwe hand moet aan kappen en kalfateren, opdat het zijne bestemming weerdig blijve.

Ja, 't mag geweten zijn, Dries en las daar geen nieuwerwetsche boeken over. Hij en had geenen anderen leesboek 't en zij de *Historie van het oud en nieuw Testament*, dien hij iederen zondag na de vespers opensloeg, en waarin hij dikwijls de schoone leerspreuken van den Wijzen Man had overlezen:

Die zynen zone bemint, zal hem dikwyls met der roede kastyden, opdat hij eindelyk over hem verheugd worde, en aan buurmans deure niet moete kloppen.

Een ongetemd Peird wordt onhandellyk; en een veronachtzaemd kind wordt moedwillig.

Buygt zynen hals in zyner jonkheyd, en geeselt zyne leden zoolange alsdat hy kind is; opdat hy niet en verharde, en u niet wederspannig en zy, 't gonne u zoude smerten in der ziele.

Zoo las Dries, en meenende dat de Wijze Man, en de Man van hierboven die het hem had ingegeven, daar iets over wisten, handelde hij somtijds volgens dien schoonen raad, en gaf alsdan aan zijne kinderen nog een rijmke toe, uit den *Gulden A. B. C.*:

> *Willekens-hout is de roede,*
> *die niet en is voor de goede,*
> *maar voor alle kinders quaed*
> *in boosheyd obstinaet.*

En als dezen, die onder 't jok voorbij moesten, niet wel de strengheid van den Meester en schenen te verstaan, gaf hij nog op den hoop zijn ander rijmke:

> *Dat verdienen zulke quanten,*
> *die niets doen als lanterfanten.*

Uitliggers en thuisliggers

Wij zullen zeere zeere een bladtje wenden, en zeggen dat Meester Dries, zoetaardig weg, en zoowel als iemand, zijne jongens in eerbaarheid wist op te voeden.

Daartoe en spaarde hij geene moeite, want hij was verslaafd aan zijne leerlingen als een vader aan zijne kinderen. Geenen menschelijken welstand en beoogde hij, en 't was ten kleenen koste dat iedereen in zijne schole toegang vond. Van de kinderen uit den omtrek en vereischte hij niets, 't en zij in de wintermaanden, dagelijks, een stuk dering of een gespleten fasceel; daarbij eenige onbeduidende stuivers voor die 't wel konden doen. De thuisliggers integendeel betaalden een kroonstuk te maande, en waren alzoo in halve tafel.

Die in halve tafel was, bleef in schole vernachten. De thuisliggers sliepen allen rekewijsde op den zolder, waar ze Dries altijd gezelschap hield. En zonken zij niet diepe in hunnen strooizak, zij sliepen er toch hertelijk, en zij konden zooveel te gemakkelijker uit hunne lange pluimen, omdat Dries - die altijd eerst op was - wilde hij ze wekken, met den bezemsteert tegen den zolder klopte.

Iedere weke of daaromtrent trokken zij huiswaards. Zij keerden den maandag morgen weder met den knapzak op den rugge, voorzien van een terwen brood, een stuk zwijnevleesch en een potje boter. Dat was de voorraad voor de weke. Meester gaf den pap en de eerdappels toe.

Aan die goedjonstigheid van Dries was er nochtans eene dienstbaarheid verbonden, waarvan de standregels daaromtrent hierop uitkwamen:

Achter iedere schooltijd moest elk ende een gereed zijn om den veldarbeid met Dries te helpen verrichten.

Achter ieder ongeweerte moesten al de schooljongens de velden in, op zoek achter hout, rijp en groen: en moesten er bij heele bondels naar huis slepen.

Als de schaapkes in den omtrek geweid hadden, dan kwamen de oude scholebarden van onder het dak der schure; de jongens wierden er als peerden aan gespannen en Dries, die 't kind altijd kost eenen name geven, zond ze achter aas voor zijne lieve kruidekes. De jongens die op Driesens spreuken geleerd waren vlogen de bane in met hunne ongewielde wagens die over het zand schoven, en waren in een ommekijkens weder met proppende voeren kostelijken voorraad, dien Dries op zijn akkerland met veel zorgen wist te bedeelen.

Als het Oest was, dan moest de schooltijd wijken voor het werk op het land; en de minste vlage die uit den zuid-westen dreigde was genoeg, om al het schoolvolk akkerwaards te doen wippen, en in eenen oogslag gansch den oest te doen slepen in het schuurvak.

De behulpzaamheid der jongens en bleef niet zonder loon. Want als de Meester met hen aan het werk was, gaf hij hun menige lesse over zaaien en maaien, over peme en onkruid, over schof en maneloop, en hield alzoo

met der daad een nuttig onderricht over den landbouw. En wij die meenden dat het landbouw-onderwijs in de scholen nog maar nieuwelijks en was uitgevonden!

Meester wist zijne jonge werklieden nog op eene andere wijze te beloonen. Ieder jaar stak hij zijn zwijntje tegen Sinte-Ampleunis, den 9sten in Kortemaand, en hij hield lustig... zwijnetrijpe!

En was het woord, door de buitenlieden aan zulk nen kermisdag gegeven, wat onhebbelijk, meende Dries, de hutsepot van 't ruggebeentje en had er den smake niet van, en de feeste en was er niet te min geestig om. Hij deed hertelijk smullen, want, hij bekende het zelve - hij hield van ‘goê mul’; hij haalde de koddigste spreuken uit zijnen *Gulden A B C*, om zijne tafelgenooten eens te doen schaterlachen en ook wel om ze over hunne zindelijkheid of gulzigheid te vermanen. 't Ging er dan van:

Zult de spijze nooit weerleggen
of met luider stemme zeggen:
'k mag noch haze noch konijn,
of het moet gebraden zijn.
Ik en zoud niet konnen eten
daar anjuins zijn ingesmeten,
peper, noten van muscaat,
want zulks mij niet aan en staat.
Dit zijn onbedachte reden;
gij moet houden u te vreden:
of het zerp is, zuur, of zoet,
't moet u wezen even goed.

Of nog:

Kinders, wacht u van de brokken
ook zoo gulzig in te slokken,
knauwt uw spijze, dat gij meugt
daarvan hebben groote deugd.
Slokken is eigen aan het verken,
of aan de apen, zoo wij merken;
kind zoo gij wilt zijn gezond,
eet zoo zeegbaar als gij kont.

en andere en andere rijmkes, die Meester op zijn duimke kon.

('t Vervolgt.)

Over het buskruid in den Oorlog

DE groote slag van den ‘kleenen oorlog’ wierd dit jaar geleverd bijna op dezelfde plaatse waar in 1382 de Franschen Filips van Artevelde overwonnen. Over 500 jaar heeft men aldaar ook met canons hooren schieten. Iets nu dat wij Vlamingen dienen te weten is dat wij de eerste geweest zijn om het poer in den oorlog te gebruiken. Immers uit een schrijven van colonel Renard in den ‘*Trésor National*’ (1843) over ‘*l'Artillerie en Belgique*’ blijkt:

1° Dat vierwapens voorzeker gebruikt wierden toen Edward III van Engeland in 1327 tegen Schotland vocht. De slag van Crécy, waar volgens het meestendeel der geschiedschrijvers eerst met canons geschoten wierd, gebeurde in 1346. Col. Renard brengt hier te berde wat de Engelschman Archibald in de *Archeologia Britanica* schreef: ‘Te dien tijde waren de Vlamingen de eerste aller volkeren van Noord-Europa in de wetenschap, en men mag gelooven dat zij oorlogstuigen uitvonden om met poer legers en sterkten te vernietigen. Onze Edward III is gekend als de eerste die canons gebruikte en hij had het geleerd achter de Vlamingen.’

2° Dat het op verre na niet zeker en is dat er te Crécy (1346) canons waren. 't En is maar Villani die ervan spreekt en dan nog maar van twee drie schoten in 't begin van den slag.

3° Dat de eerste veldslagen waar voorzeker goede canons waren (*une artillerie perfectionnée*) die zijn van Beverhoutsveld (1382) en van Roosebeke (1382), en dat de Vlamingen alleene ze daar gebruikten. En nog, 't en was in 1382 de eerste keer niet dat de Gentenaars met poer vochten, vermits Froissart schreef:

‘*Ils seulent par usage les mener et brouetter avec eux* (*les ribaudequins*). 't Was bij hen dan reeds eene gewoonte.’ Inderdaad, toen Jakob van Artevelde met zijn volk voor Doornijk lag, (1340), (Kervyn, *Hist. de*

Flandre, 2de deel, bl. 164), dat was nog 6 *jaar* vóór het beleg van Crécy en 4 *jaar voor het beleg van Algesiras*, *waar volgens Moeller* (*Histoire universelle*, 4de deel, bl. 442) *eerst poer gebruikt wierd in 't Westen.*

Tot hier de heer Renard.

Toen Filips van Artevelde Audenaarde belegerde (1382) kwamen Brabanders en zelfs Duitschers het vlaamsch leger bewonderen, en stonden verbaasd als zij de oorlogstuigen der Vlamingen zagen, waaronder een groot canon dat men zes uren verre hoorde losbranden. (Kervyn, *Hist. de Flandre*, 2de deel, bl. 270). Zoodat men alsdan in Duitschland ook nog niet veel van vierwapens en zal geweten hebben.

Hooren wij nu eenen franschen schrijver vertellen (Simonde de Sismondi in zijn werk '*Histoire des Français*,' 8ste deel, bl. 272-275,) wat de Vlamingen in Vrankrijk verricht hebben onder hertog Jan zonder-Vreeze (1411): 'Jan had hulpe gevraagd aan de machtige Vlaamsche gemeenten, die de rijkste waren van Europa en de meest strijdzuchtige. Nievers en zag men voetvolk dat beter gewapend was en beter uitgerust. 't Was eene ware stad van tenten. De karren dienden voor verschansinge met eene borstweer voorzien, alsook om den krijgsvoorraad te voeren, en moesten met buit geladen worden, zoo het de Vlamingen verhoopten; want in 't rooven gelijk in andere dingen gingen zij regelmatig te werke: zij namen in 't vijandelijk land alles wat de moeite weerd was om naar huis te voeren; hunne eerste zorge was, niet branden en verwoesten, maar de dorpen gansch uitplunderen, en dat op hun gemak zoodat niets ontsnapte. Zij namen de stad Ham: hun geschut was vele sterker dan al wat men tot dan toe gebruikte. Zij hadden 2000 ribaudekens (*ribaudequins*) en 4000 canons, (Kervyn, *Hist. de Flandre*, 3de deel, bl. 74), en van den eersten dag smeten zij muren en sterkten omverre die, meenden de belegerde, nooit en gingen wankelen. Alsdan plunderden zij de huizen één voor één, namen alles wat eenige weerde had, staken daarna de stad in brande en onderhielden zorgvuldig

het vier, opdat niets en zou overblijven. De verdedigers van eenige kleene steden in 't ronde hadden tijd om te vluchten voor de vlage. Maar de Vlamingen hadden nu rechts hunne veertig dagen dienst gedaan, en midden in den nacht liepen zij te wapen, laadden hunne karren, spanden in, en met de eerste klaarte trokken zij op, na algelijk eerst in hun kamp alles verbrand te hebben wat zij niet konden meêdoen.'

In denzelfden zin spreekt Namêche (*Hist. nat.* 2de deel, bl, 692): Geen koning had legers zoo talrijk en zoowel uitgerust als die der Vlaamsche gemeenten. En Kervyn de Lettenhove (*Hist. de Flandre*, 3de deel, bl. 74) zegt dat de Vlamingen daar 2000 ribaudekens meehadden en 4000 canons.

Zoodat de Franschen ook achter waren in 't gebruiken van poer. Al de koningen van Europa, zegt Kervyn, hadden reden van afgunstig te zijn over de menige canons der Gentenaars. Men weet dat deze laatste den slag van Gaver (1453) grootendeels verloren, omdat hunne poertonnen ongelukkiglijk in vier kwamen.

Het staat dus vaste dat de Vlamingen de andere volkeren van Westelijk Europa voren waren, in 't gebruiken van poer voor den oorlog.

Vroegertijds ook waren zij dikwijls de eerste in het uitvinden of maken van oorlogstuig. Toen de Kerels met Willem Van Loo naar Engeland trokken en voor koning Stephaan in Engeland en in Normandien vochten, zoo hadden zij bijzonder goede krijgstuigen, onder andere om steenen te werpen; de Franschen kenden maar veel later die steenstukken of steenwerpers. (*Relations entre la Flandre et l'Angleterre au moyen-âge*, *par Emile Varenbergh*, *Bruxelles*, 1874, bl. 74). In de eerste kruisvaart, nog volgens Kervyn de Lettenhove, was het Robrecht, grave van Vlaanderen die, bij 't beleg van Jerusalem, zorgen moest voor het noodige oorlogstuig.

Over het bovenstaande en diergelijke, ware nog meer te vernemen in het boekske van colonel H. Wauwermans '*Les origines de la fortification polygonale chez les Flamands*, 1878,' uitgegeven door Muquardt, te Brussel, maar bij hem niet meer krijgelijk.

KAREL VAN HOUTTE

Wereldtijd en Wereldure

ONZE lezers zullen ongetwijfeld uit de dagbladen vernomen hebben dat Heer Minister Vanden Peereboom van zinne is de ure van Greenwich te aanveerden voor post, ijzerwegen en zeevaart.

De Minister heeft eerst de groote steden willen raadplegen, om te weten of zij er iets tegen hebben dat die veranderinge in de gewone betrekkingen aanveerd worde. Reeds hebben eenige steden geantwoord en het meeste deel zijn de veranderinge genegen.

Zoo, wij mogen er ons aan verwachten: tusschen hier en korten tijd zal de ure van Greenwich als de eenige ware ure gelden van geheel Belgenland.

Daar de ure van Greenwich 17 minuten ½ achter is bij de ure van Brussel, zoo zal onze tijdrekeninge 17 minuten ½ verachteren, en, wierd die veranderinge in eens ingebracht, wij zouden eenen zekeren dag hebben van 24 uren en 17 minuten ½.

Al den oostkant van Belgenland zal de aangenomen tijd tot rond de 40 minuten kunnen schillen met den waren tijd; te Brugge niet meer als omtrent eene halve ure. Nu schilt onze ure, die de ure is van Brussel, somwijlen tot 20 minuten met de ware ure, en wie van ons wordt het ooit gewaar?

't Zal het zelfste zijn als de ure van Greenwich in voegen komt.

Heer Minister Vanden Peereboom en zoekt maar de nieuwe ure in te brengen voor post- en ijzerwegen; doch daar en valt niet aan te twijfelen: al de gemeenten 's Lands zullen welhaast de zelfste ure volgen.

't Zijn de verschillige spoorhuizen die nu de wet geven, en al de uren der gemeenten gaan op die ure voort; zoo zal het ongetwijfeld blijven, zelfs als de gemeenten tegen de veranderinge zouden gestemd hebben. Willens, nillens zullen zij met den stroom moeten medevaren.

De zelfste doeninge wordt nu in Duitschland en in Oostenrijk gevolgd, en 't is te voorzien dat ze weldra in Holland, Zwitserland, Zweden en Noorwegen enz. zal aanveerd worden.

Weldra zal geheel Europa, uitgeweerd Vrankrijk alleene misschien, het stelsel der uurstriepen of bolduigen volgen.

Het zal een groote stap vooruit zijn voor het aanveerden der algemeene wereldure, en der uurtellinge van 1 tot 24, daar wij over eene maand van gesproken hebben.

EDWARD VAN ROBAYS

Dat vinnig vlaamsche bloed!

1

GIJ, gildelieden, volgt de vane,
voegt hert- en stemgeweld te gaar,
en zingt den zang die, langs de bane,
den stap verlichte, o mannenschaar!

Tusschenzang:

Dat vinnig vlaamsche bloed,
het kittelt ons ten strijde:
vooruit dan, zijde en zijde,
vooruit dan, voet en voet!
Verwinninge ons verblijde:
schept, Vlaming, vlaamschen moed!

2

De vijand acht ons land bedorven,
en goed om, walsch en valsch getaald,
te zijn verkankerd en verkorven;
maar, bij den Vlaamschen Leeuw, hij faalt!

Dat vinnig vlaamsche bloed...

3

De vijand spot met onze mannen,
die, God en Kerk van ouds getrouw,
ongeren in 't gareel zien spannen
den vrijen hals van kind en vrouw.

Dat vinnig vlaamsche bloed...

4

Hij heeft gefaald, ja, mis gerekend,
't zij wie, 't zij wat hij wezen mag,
't zij in wiens valschen naam hij sprekend,
veracht den vlaamschen *goedendag!*

Dat vinnig vlaamsche bloed...

5

Wij zijn bereid, in eere en vrede
te leven vrij, naast elkendeen;
maar wee den voet die, maar een schrede,
misterden durft op onze teen.

Dat vinnig vlaamsche bloed...

6

Zulk is ons Recht, zoo zal het blijven,
zoo lange een stem onz' tonge roert,
zoo lang één gildeman kan stijven
den vrijen arm die 't wapen voert!

Dat vinnig vlaamsche bloed...

Te Kortrijk, op den 27sten in Hooimaand 1890.

GUIDO GEZELLE.

Sinte Godelieve

OVER meer als drie eeuwen, ten jare 1577, verlieten de Godelieven hun klooster te Ghistel, en toch tot op vandage heeft de hofstede, de capelle die nog ter plaatse staat, den name bewaard van 't klooster, of 't Godelieve klooster.

Jammer is het dat alle oude geschriften nopens de stichtinge en de eerste eeuwen van 's kloosters bestaan verloren zijn.

De overleveringe alleene, reeds bij de oudste schrijvers aldus geboekt, meldt ons dat Bertholf uit zijn tweede

huwelijk een blind geboren dochterken had; het kreeg het gezichte weder door Gods genade en door 't gebruik van 't water uit Sinte Godelievens putje.

Die dochter, na de bekeeringe van haren vader, zou de eerste abdesse geweest zijn van het Benedictiner klooster, gesticht in Bertholfs casteel.

Die abdij, zoo blijkt uit Mabillons jaarboeken der Benedictinen, stond onder het bestier der abten van Sint-Pieters van Oudenburg. De zelfste schrijver beweert dat die stichting gedaan wierd ten jare 1088; maar dit jaartal en kan hij niet goed doen; nochtans moet het klooster ontstaan zijn vóór het einde der jaren 1000.

Noch de schrijvers van *Gallia Christiana*, noch Sanderus in zijn *Flandria Illustrata*, noch Drogo in zijn *Leven van Sinte Godelieve* geven iets meer over de eerste eeuwen levens van dit klooster. Voor zijne latere geschiedenisse, deze is beschreven bij Eerw. Heer Vanhaecke, in zijn *Leven van Sinte Godelieve*, en in *Vie de Sainte Godeliève*, *par l'abbé F.H. Lefebvre*, *Arras.*

God zij gedankt, die blomme die sedert drie eeuwen ontrukt was aan den grond waarop zij groeide, wordt wederom in haar vaderland herplant, tot meerdere verheerlijking onzer dierbare Vlaamsche heilige.

Ter plaatse zelve waar eertijds Bertholfs casteel, en naderhand het klooster stond, bouwen de Eerw. Zusters Godelieven van Brugge een nieuw klooster, in gothischen bouwtrant naar teekeningen van edelen Heer Baron Bethune.

De capelle met choor in den Oosten, gelijk zij vroeger was, volgens de teekeningen van Sollerius, wordt gansch hersteld, en de nieuwe choor gebouwd ten deele op de grondvesten van den ouden, die bij 't delven wedergevonden zijn. 't Godelieveputje blijft toegankelijk voor het volk en voor de nonnen daar het rechts tusschen het kloosterslot en den buiten zal staan. De mote, waar nu 't *kraaicapelleke* op staat, wordt afgevoerd, en, op de zelfste plaatse die buiten den wal van 't oud casteel ligt, wordt er een bevallig nieuw capelleke gebouwd.

Alzoo ook wordt die andere schoone gedenkenisse '*het naaicapelleken*' hersteld.

Daar de ommegang rond de kerke niet meer en zal kunnen gedaan worden, uit hoofde van den kloosterbouw die er met den pand aanhoudt, komt er tusschen de kerke en 't kraaicapelleke een dompe, waarboven het beeld van de Heilige Godelieve zal staan. Zoo een dompe moet er ook gestaan hebben in 't oud klooster, misschien ook wel dienende om den ommegang rond te doen, daar bisschop Remigius Driutius, op *V Idus Julii* 1571, den zelfsten aflaat van 40 dagen verleent aan deze die de capelle bezoeken, het kraaicapelleke of *imaginem Sanctoe Godelevae positam in abitu ejusdem monasterii.*

Bij 't gedelf voor den nieuwen bouw blijkt klaar dat de nonnen begroeven in den choor en buiten langs den kerkemuur: de geraamten en schedels die gevonden wierden zijn allen, volgens getuigenisse der geneesheeren, van vrouwengeraamten; een zerksteen draagt nog duidelijk de woorden *abdesse van..... Ghistel*, en een andere die een driedubbel graf sloot, draagt het jaartal 1506.

Onze oude beêvaartplaatse krijgt dus haren lang vervlogen glans weder. Gaat er naartoe, Vlamingen, en daar zult gij het leven onzer dierbare Vlaamsche Heilige als 't ware voor uwe oogen kunnen aanschouwen.

Sinte Godelieve ter eere.

J. FOVÉ

Verdietschinge

HETGENE de franschende Belgen *député permanent*, *députation permanente* heeten, wordt van sommige vlaamsche nieuwsbladen verdietscht door 'bestendige afgeveerdigde, bestendige afveerdiginge.' In de spreektale eventwel hoort men nog immer, meer of min verminkt, den franschen name bezigen. Het streven dier nieuwsbladen naar taalzuiverheid is hoogst loffelijk en heeft reeds menig schuimwoord uit boek en sprake geholpen.

Nochtans, een Vlaming die geen fransch en kan, die bovenstaande fransche benamingen nooit gehoord en heeft, maar die weet welke de bedieninge is van eenen zoo gezeiden ‘bestendigen afgeveerdigde,’ zou dezen ook, dunkt het ons, eenen beteren en duidelijkeren name weten te geven. Burgemeesters en Gemeenteschepenen zijn in der waarheid al zoowel ‘bestendige afgeveerdigden,’ als deze die in 't fransch *députés permanents* heeten. Daarom en zou zulkdanige name nooit in dien onverfranschten Vlaming zijn gedacht komen. Hij zou zeer waarschijnelijk het gouwbestier vergelijken met het bestier zijner gemeente, den gouwraad met den gemeenteraad, den Gouwgrave met den Burgmeester, de zoo gezeide ‘bestendige afgeveerdigden’ der gouwe met de schepenen zijner gemeente; en de Heeren die sommigen nu, de franschende Belgen slaafsch nazeggende, ‘bestendige afgeveerdigden’ heeten, zou hij schepenen der gouwe of *Gouwschepenen* noemen. Dat zijn ze toch, doen ze niet? De Gouwgrave immers heeft met de Gouwschepenen de uitvoerende macht in handen van het Gouwbestier, even als dat de Burgmeester met zijne Schepenen de uitvoerende macht in handen heeft en handhaaft van het Gemeentebestier.

Hetgene wij, met een half inheemsch half uitheemsch woord, het *Schepencollegie* heeten, dat draagt nog immer in Kramers woordenboek den ouden en schoonen name van *het Schependom.* De weerdigheid van Schepen heet daar *het Schepenschap.* De *permanente deputatie* ware dus *het Gouwschependom* in zuiver dietsch, en iedere Gouwraad bekleedt zes zijner leden met *het Gouwschepenschap.*

't Is waar, sedert Karel den Grooten, die het Schepenschap instelde, is de macht der Schepenen eenigszins gewijzigd. Nu immers en zijn ze geene rechters meer zoo als te dien tijde. Doch dat en doet hier niets ter zake. Het woord zelve is gebleven en wordt op de hedendaagsche Gouwschepenen in zijnen hedendaagschen zin overgebracht. Ten anderen, van oorsprongswegen en beteekent dat woord ‘Schepen’ niet eigentlijk ‘rechter,’ maar veel eer, ‘schaffer, zorger, berekker,’ overmits de Taalkundigen dat woord in verband brengen met ‘scheppen,

schaffen.' Van dien echt germaanschen name hebben de Latijnen *scabinus*, de Italjanen *scabino* en de franschen *échevin* gemaakt.

Het ware gemakkelijk middel, wilde men op dien weg voortgaan, om 's Konings *ministers* te vernoemen, in zulker voegen dat ze eenen dietschen name krijgen. Het woord *minister* is latijn en wilt zeggen 'dienaar.' Maar de Koning heeft vele dienaars, die even wel, ja veel meer zijne dienaars zijn als de zoogezeide 'ministers.' 't En is bij gevolge nog nen keer het woord niet dat behoort vertaald te worden, maar wel de zake zelve.

Nu, de uitvoerende macht behoort den Koning toe en zijne 'ministers.' De *ministers* zijn dus in het Landsbestier, hetgene de Schepenen of de Gemeenteschepenen zijn in het Gemeentebestier. Met volle recht verdienen zij dus den name van *Landschepenen.*

Dat woord en is hoegenaamd niet twijfelzinnig. Wilde men onderscheiden tusschen Stadschepenen en Schepenen van te lande, dan zou men deze laatsten Dorpschepenen of Landsche Schepenen heeten. Het woord Landschepenen en kan niet anders bedieden als Schepenen van het Land.

In steê van *het cabinet* zouden de Vlamingen dus beter zeggen *het Landschependom.* Toen en ware Landschepen Beernaert geen *Cabinetsoverste* (!!) meer, maar hij wierde *Eerste Landschepen.* Mochte hij nog lange jaren met het *Landschepenschap* bekleed blijven, aan het hoofd staan van het *Landschependom* en roemvolle dagen slijten in het Brusselsch *Landschepenhuis*!

JAN CRAEYNEST

Mingelmaren

DE oude pastor Majoor van Deerlijk, God gedenke zijne ziele, moest eene vrouwe begraven.

De man der afgestorvene was toch zoo bedroefd en ontroostelijk, en als de klompen eerde op de kiste bokten en kon hij het niet meer herden, en met alle geweld wilde hij in het graf; maar men hield hem zoo wel en zoo lange vaste, dat de plechtigheid, zonder stoornisse, uit en t'enden gerochte.

Drie weken later ging de zelve man, met zijn nieuw gezelschap te wege, naar het huis van den heer pastor. Geheel verlegen staat hij zijne klakke te draaien en te keeren.

Dag Seven, wat is er van uwen dienste? zegt de pastor, van zoo hij te voorschijne kwam.

't Is... Mijnheere... 't is... dat wij geerne zouden ondervraagd worden.

- Wat! Seven, hoe is 't Gods mogelijk? en waart gij dat niet die over drie weken, in het graf van uwe vrouwe wildet springen?

- 't Doet, mijnheere, maar ja, dat is nu al eentijdeke leên, en... en al dat met eerde gedekt is, wordt algauwe vergeten, zei Seven.

Korten tijd nadien ging de Eerweerde zijn getijden aan 't lezen langs de bane. Van verre ziet hij eenen kerel komen, met zijn stampsel op zijn schouder, 't zakske met oliebrood op zijnen rugge, gesnoerd en vastgemaakt aan een groote oliepulle, die op zijne borst hing te slingeren.

De Eerweerde, verslonden in zijne gebeden, las zonder op of omme te kijken. Al met eens hoort hij, eenige stappen van hem, eenen grooten plof, en voor hem staat een man radeloos van ongeduld en kwaadheid. De oliepulle lag ten gronde, de scherven blonken in 't zand, de olie stroomde langst den weg, en de man aan 't kermen dat het toch zoo jammer was van zijne olie en van zijne pulle.

Hoe! Seven zijt gij het dan? zei de Eerweerde: dekt het met wat eerde, vriendtje, en 't zal algauwe vergeten zijn!

WIJ lezen in het Gentsch weekblad *De Reisduif* van den 4den dezer maand:

‘Weet er iemand een beter woord (als *zelfbestatiger*), om in 't Vlaamsch *Constateur automatique* te zeggen? Wij zullen vooreerst zeggen dat *constater* gewoonlijk door *bestatigen* wordt vertaald en dit laatste woord is geen goed vlaamsch. Het is eene slechte, verdraaide, verkromde uitdrukking die men zou moeten weren. *Constater* wordt door Kramers vertaald met *bevestigen*, *vaststellen*, *bekrachtigen*, *staven*, naar gelange der beteekenis. In de liefhebberij is *Constater* iets anders en de vraag van den eenvoudigen landman, die ons onlangs vroeg wanneer zijn gebuurs duiven *aangeteekend* waren, bracht ons in 't gedacht dat aanteekenen veel beter gezegd was dan het onechte *bestatigen.* Men kan zeggen dat zelfbestatiger en bestatigen woorden zijn welke eigen kunnen worden aan de liefhebberij. Zeer wel, maar wij hebben niets te winnen met valsche, leelijke woorden en 't ware beter er andere voor te hebben. De vraag stellen wij diensvolgens aan deskundigen: laat ons de duiven in 't vervolgens *aanteekenen* en vertaal ons ook eens het fransche *Constateur* (of *Constatateur*) *automatique*’.

[Nummer 20]

Uit den ouden kindertijd

ALS er geen werk op het veld en was, dan deed men ievers een uitstapke. Gij kunt wel peizen dat dit de scholieren ging! 't Was geestig om zien, hoe Meester Dries alsdan van achter de slepkes van zijnen jas openkamde en op zijne armen liet rusten; hoe hij welgezind en de handen gekruist te midden zijn volk wandelde, en de werklieden elk 'nen welgemeenden: ‘God vordere u!’ toeriep.

Ja, de landlieden hadden er hun beschot in; zij bleven rusten op hunne spade om gansch het getrek te zien voorbijtijen; en, terwijlen dat zij uit eerbied voor Dries hunne peluwmutse afschoven, moesten zij zuiveruit lachen om de drollige sprongen der kinders die trappelden rond den Meester en achter uitleg taalden over rijp en groen, genoeg om Dries - die een oude boer was - al zijne kunsten af te vragen.

De uitliggers ondertusschen en verloren hunnen tijd niet. 't Is waar dat er eenigen, tot hunnen grooten spijt,

dikwijls mede moesten met vader om te helpen kalefateren aan hekkens of stakijt, of met moeder moesten t'huiswachten, en ook al nen keer 't vier toesteken en in den pappot roeren; maar de andere haalden hun herte op, gingen achter vogelnesten, ‘deelden matjes’ te voete of met den klauwstok over grachten en beken, en kwamen zelden naar huis zonder op hunne kleeren de zienlijke teekens te dragen van eenen onverwachten voorval.

Zij speelden bijzonder geern rond de kerke. 't Is wonder, dat kerkske sprak tot hun gemoed: 't was hun als een geheimzinnige boek waarin nog zienlijk het verhaal beschreven stond van den Franschen tijd. Zij hadden meer als eens, al musschennesten rooven onder het dak, de halfverrotte bladeren gevonden van den een of anderen daar verdoken en naderhand vergeten messeboek; en eerbiedig de *Dominus vobiscum's* gelezen die er in groote roode letters op gedrukt stonden. Zij hadden meer dan eens met hun pullemes de kogels uit den torre geboord, en dan met schrik de Myllewee getoogd van waar de Franschen hadden geschoten.

En de Franschen waren algelijk stouteriks, meenden de knechten, en zij toogden de gebrokkelde kraaibekken der torrenaalde, waarlangs een dronken soldaat het haantje van 't kruis was gaan rooven.

En de Franschen waren toch gruwelijk wreed, zeiden de meiskes, en zij toogden eene leegte op een stuk land over de strate. En alsdan was 't een vertellen van hetgene zij van Roose-Moeie en van Fluppe-Noom en van nog veel anderen hadden hooren vertellen: en hoe dat Boer Gheldof vluchtelingen op zijn hof had verborgen, en hoe de Franschen hem te Duwaai hadden gevonnist, en hoe hij geblinddoekt had moeten knielen voor eenen grooten put op zijn eigen land, en hoe tien mannen hem hadden voor den kop geschoten en zonder gebed of uitvaart hadden gelaten, en hoe godvruchtige zielen, over nacht en ten dievelinge het bloedende lijk hadden opgenomen en ter aarde besteld op 't gewijde kerkhof.

Dat vertelden de kinderen ondereen, en, goed van herten gelijk zij waren, knielden zij dan somtijds neder

op den houten bank voor Ons Heeren kruis, en lazen er schoone gebedekens tot lavenisse van allen die in de slechte tijden het leven hadden gelaten, of die hun zieletroost, hunne kerke, voor goed hadden zien sluiten.

Kindersmerte is vluchtig als de schaduwe, en de zonne der vreugde weêrspiegelt gemeenlijk onverlet tot in den grond der kinderziele.

Daarom en geduurden al die bekommernissen maar éénen oogepink, en hun blij getier, dat over de velden schetterde, getuigde genoeg dat zij deugd hadden van hunne kinderjaren.

Meester Dries, wij hebben uwe schole gadegeslegen, uwe thuisliggers en uitliggers buiten en binnen waargenomen; zij doen u eere aan, brave man, en zij dragen den stempel van uwe wijze lessen!

Oeren-Kermisse.

Goede Lezers, is 't dat gij van uwen jongen tijd nog weet te spreken, kent gij wel iets dat de kinders meer in rep en roere stelt als 't vooruitzicht van de kermisse?

Ziet! De voerlieden komen allengskens toe met kraam en draaibard, reeds staat er hier of daar een kraam opgeslegen, gesloten met een zeil dat, als de gordijne van den tempel, onzeggelijke wonderen voor de oogen der kinderen verborgen houdt.

De witters en weten niet waar eerst geloopen met borstel en kalkpot; men valt bijna aan ieder huis over bezems en eemers; al de meiden loopen verlâan op en af; en in de lucht hangt er een geur van koekebrood, die de kinders het water in hunnen mond doet komen.

Alsdan rijst in hunne verbeeldinge al het genot der toekomende feeste. 't En zal verschillige dagen geen schole zijn; op de eenzame plaatse zal het krielen van bestemenschen; het schreeuwende muzijk van de draaiorgels, 't gepiep van de kinderfluitjes, 't geschot en 't klokkegeluid, alles zal ineensmelten tot een oorverdoovend geraas, waarvan zij nu reeds de eerste clauzen schijnen op te vangen.

Is 't te verwonderen dat het herte alsdan aan 't dansen gaat; ja, dat het dansend herte den geest in zijne dolle ronde medesleept, zoodanig dat armen en beenen, aan hun eigen zelven overgelaten, ook beginnen wikkelen en wippen, en dat de Meester, spijts zijnen donder, moet bekennen dat, bij hem ook, ‘het zotte’ rijst?

Hoe zou het dan anders gegaan zijn in onze schole, vooral als wanneer de zoete roepstemme van Oeren-klokske al over de velden de schoolkamer van Dries binnendrong, en tot de vaddigste jongens toe kwam wakker schudden?

Zij hoorden immers zoo zelden dat schelle geluid, dat het hun bijna als de stemme van eenen Engel was, die eens het oude kwam in leven roepen: en daarom beminden zij het, alsof het hun ware vriend en maag geweest hadde. En nochtans moet ik alles zeggen? Peist een keer! Die dondersche jongens, door ievers eenen helschen plaaggeest bezeten, waren eens met valsche sleuters tot in den torre geklommen en hadden rond den klippel van het klokske een bondel hooi gebonden. En 's achternoens de arme luider trok en trok dat hij er deerlijk bij zweette, en was hoogst verwonderd dat zijn klokke noch goên dag noch goên avond en zei. En binst dien voelden de schavuiten in de schole hun herte springen van booze vreugde, toen de Meester zei: ‘'k geloove dat onze Pieter den string niet en vindt’!

Om tot onze zaken weder te keeren, laat ons zeggen dat deze aanslag tegen het dichterlijk verkondigen van kermis-avond maar ééns plaatse en greep; dat telken jare het vroolijk geluid weêrklonk, en dat ook telken jare de kinders met den eersten slag als ware wikkelsteerten wierden; zooveel te meer omdat Dries niet en kon laten van monkelfroezend tot zijne jongens te zeggen dat men lood achter hun beste broek.

Alsdan wierden zij zoo ontemmelijk, dat Dries den toom vast moest gesloten houden om ze te bedwingen. Ook, liever dan, heuge tegen meuge, de verlangende jongens op hunne banken te binden, wist hij er een ander spel mede. ‘De kerke is arm en ontsierd,’ zei Dries, ‘en Ons Heere heeft overal zulke schoone blommen staan.

Jongens, toe, speurt eens in 't ronde of er geen groente te vinden en is, die Gods huis wat kunne optooien'. En als een bienzwarm verdwenen de kleenen gelijk de grooten achter kanten en hagen; en keerden 's avonds ter kerke, geladen met gansche bondels kleurige kruiden, die Meester met de verstandigsten onder hen door de kerke strievelde.

En 's anderendaags,

als 't kloksken in den torre klonk,
een Priester kwam getreden
die op den altaar misse zong,
en Jesus zag beneden.

Mij dunkt, Heer Jesus, 'k hoore uw stem:
'Ik kwam, verjaagd, eens neder
in d'armen stal van Bethlehem,
dien stal vinde Ik hier weder!'

Daalt, Jesus, daalt! en stoort U niet
om 't weinige dat wij jonnen,
Gij weet, Gij die onze herten ziet,
dat wij niet meer en konnen.

Wij hebben blâan en lisch gestrooid
en blommen, heele dreven:
een vloertapijt, zoo schoon als ooit
eens wever heeft geweven!

't En zal, mijn God, geen wierook zijn,
die stijgt ten hemeltroone;
maar 't kerkske geurt vol reuken fijn
van bakkruid en av'roone!

Ons herte is op zijn best getooid:
een blomhof van gebeden!
Wij hebben blâan en lisch gestrooid,
komt, Jesus, komt beneden!

En Jesus woû zijne intreê doen,
en, 't docht Hem, 't was er schoone:
al bede en zang, al blomme en groen,
al bakkruid en av'roone!

Natuurlijk dat onze knapen de laatsten niet en waren om naar de messe te komen, en schoone te lezen. Toch trachtten zij te knielen niet verre van het keersewijveke, om bij iedere gelegentheid de roeten keerstjes, voor het beeld van Sinte Apollonia in de klijten potjes te steken: gewichtige bezigheid, die dikwijls tot spel zou overgegaan zijn, hadde Meester van achter zijnen pilaar het gaan en keeren van zijne fijnooren niet gadegeslegen.

De messe gedaan, zeere zeere naar de kramen. Goede lezers, en verbeeldt u hier geene straten vol sierlijke huizen. Op Oeren-plaatse - 't zij in 't voorbijgaan gezeid - en stond er maar een huis, en 't was *De Leute.* En voor *De Leute* stonden de kramen. Ja, twee kramen rechtover malkaar, met hun geschraagden toogbank onder het wabberend zeil; daarbij de blok met bijlen, om koeken te kappen; ankers en zonnen; maar bovenal het schietkot, waar, onder de blauwe wijte, een leger soldaten met den gevangen hoofdman schoone scheen te spreken om geschoten te zijn.

Voor groote menschen - en de menschen zijn ten onzen dage gauwe groot - kan zulk eene beschrijvinge een kinderachtig voorkomen hebben. Maar zegt eens, is zulk een tafereel in kinderoogen niet lieftallig? vooral als over gansch het vertoog de warme zonne van Hooimaand staat te kijken, niet noesch over de daken der doodsche huizen, maar door de appelboomen, langs den weg, en over de waaiende oesten der nabijgelegen akkers?

Dat gevoelden de lieden van 't gebuurte, die op dien geestigen dag eens naar Oeren kwamen hunne beenen rekken: dat gevoelden de vreemdelingen zelve, die met den wijtewagen door de zandige bane renden, of naar Sinte Apollonia, of naar de kermistafel van eenen goeden vriend.

Dat gevoelden de kinders van Oeren, en zij toogden dat zij daar thuis waren. De meiskes kochten, mits een goeden pot koffij en een koekekant, van de krameniers het recht af van zelve den komenden en gaanden man van poppen en suikergoed te bedienen. De knechten voerden 't meesterschap bij kapblok en schietkot, en zorgden dat in

hunne kermisse niet een verwaande uitlander van zijne neuze en miek. En ondertusschen keken zij wel eens op naar *De Leute*, benieuwd of Vader, de genadige man, hen met geen teugske uit zijn glas en zou beschenken.

Alles en heeft maar zijnen tijd. De kermisdagen vlogen rap voorbij, en algauw zaten onze jonge kermisgasten wederom onder de ooge en onder de hand van Meester Dries en van de sture Schoolvrouwe.

('t Vervolgt.)

De Scheeve weken

DE elfste maand van 't jaar draagt vele namen.

Bij de Vlamingen blijft de latijnsche name *November* nog altijd meest gebruikt.

Onze voorouders nochtans en hadden geene schaarschheid van namen die, waar hier, waar daar, nog bij oude schrijvers geboekt staan. Zooveel te wonderlijker is het dat al die namen als verwezen zijn en allengerhand verdwijnen moeten voor dien vreemden name *November*, die dan nog teenemaal valsch is.

Doch ja, 't is rechts omdat het woord vreemd is, en aldus onverstaanbaar voor den gewonen Vlaming, dat het in de spreektale blijven kan. Het woord *November* immers beteekent *negende* maand, terwijl *November* toch wel de elfste maand van het jaar is, en de Vlaming en zou niet wetens en willens zulk een leugenachtig woord in zijne tale blijven gebruiken.

Het weze in 't voorbijgaan gezeid dat die name gegeven wierd lange jaren voor Christus' tijd, als het jaar nog met Lentemaand begon. Dan en telde het jaar maar tien maanden en de vier laatste waren *September*, *October*, *November* en *December.*

De maanden hebben die oude benamingen bewaard.

Een name dien het volk wel kent, is *de maand der scheeve weken* of, nauwkeuriger gesproken, de maand der scheeve dagen, want 't en zijn de weken niet die scheef zijn maar wel de dagen.

Waarom die dagen nu scheeve dagen genoemd worden, zal iedereen gemakkelijk verstaan.

Laat ons '*t Manneke uit de mane* raadplegen van 't jaar 1891, dat nu overal voor de toogveister te koope ligt.

Ziet op bladzijde 19, de maand *November* of Slachtmaand.

Den 1sten Nov. staat de zonne op ten 6 u. 48 m., dat is 5 uren en 12 minuten voor middag, en zij gaat onder ten 4 u. 38 m., dat is 4 uren en 38 minuten na middag.

Om eenen ‘rechten’ gewonen dag te hebben, zou tusschen het opstaan der zonne en middag de zelfste tijd moeten verloopen als tusschen middag en het ondergaan der zonne, en vermits de zonne op 1sten Nov. 1891, 9 uren en 50 minuten lang zichtbaar is, zoo zou zij binst den helft van dien tijd, of 4 uren 55 minuten, vòòr middag moeten schijnen en binst den anderen helft, na middag; zij zou bijgevolg moeten opstaan ten 7 u. 5 m. en ondergaan ten 4 u. 55 m.

De voormiddag is dus 17 minuten te lang en de namiddag 17 minuten te kort: 't is een scheeve dag.

Zijn die scheeve dagen eigen aan de elfste maand van 't jaar?

Neen-'z toch, maar 't is binst die maand, even als binst de tiende maand of Pietmaand, dat die scheevigheid grootst is, en de 1ste dag van Slachtmaand is gewoonlijk de scheefste dag van 't jaar.

Rechte dagen zijn er weinig, enkel viere in geheel het jaar.

Den 25sten van Kerstmaand is 't een rechte dag: maar van dan voort tot den 15sten van Oostermaand, zijn de voormiddagen korter als de namiddagen: rond den 11sten in Sporkele is het verschil ten grootste. Van den 25sten in Kerstmaand voort, langen de dagen meer namiddags als voormiddags; maar met den 11sten in Sporkele beginnen zij meer voormiddags aan te groeien als namiddags.

Den 15sten van Oostermaand is 't een rechte dag: de zonne staat 6 u. 50 m. voor middag op en gaat ten 6 u. 50 m. onder.

Van dien dag tot den 15sten in Wedemaand, die

nogmaals een rechte dag is, blijft de namiddag korter, doch het verschil en bedraagt ten hoogste maar 7 minuten: dat gebeurt rond den 15sten van Meie.

Van den 15sten in Wedemaand tot den 31sten van Oestmaand, is de namiddag wederom langer; het verschil bedraagt 12 minuten rond den 25sten in Hooimaand.

Den 31sten in Oestmaand is 't nogmaals een rechte dag; maar van den 1sten in Pietmaand tot den 25sten in Kerstmaand zijn de namiddagen merkelijk korter en ja, tot 33 minuten, omtrent den 1sten van Slachtmaand, gelijk wij hooger geleerd hebben.

Van waar nu dat verschil tusschen de langde van vooren namiddag?

Wij zullen het ten naasten keer zeggen.

De Leeuw der Gulden Sporen

1

't IS leên vijfhonderd jaren,
Gent, Kortrijk, Brugge weet
en Iper, hoe wij waren
in boei en band gekneed.

Tusschenzang:

o Leeuw der gulden spooren,
vervaarlijk is 't geweld
dat kettert in onze ooren
te Groeninghe in het veld!
Komt dapper, al die 't hooren,
komt dapper toegesneld!

2

Hoe niemand om het leven,
verbitterd, meer en gaf;
hoe, tenden raad gedreven,
elk langde naar het graf.

o Leeuw...

3

Geen vrede, geen betrouwen,
geen liefde, geen verzet,
bij mannen en bij vrouwen:
geen veiligheid, geen wet.

o Leeuw...

4

De landbouw ligt vergeten,
de schure zonder graan;
de dieren zonder eten,
geroofd en weggedaan.

o Leeuw...

5

Met beezmen zal men vagen
de Vlaamsche velden plat;
en 't vier de deure in jagen
van 's klauwaarts hoeve en stad.

o Leeuw...

6

‘Men moest die Vlaamsche zeugen,’
zoo sprak een koningin,
‘den moordpriem leeren meugen,
met al hun huisgezin.’

o Leeuw...

7

Geen priester zal 't verzoeten,
geen kloostermaagd: 't geweld,
wilt voor zijn wreede voeten
den Vlaming neêrgeveld.

o Leeuw...

8

Wie zou 't nog langer dragen,
te veel is eens te veel:
mag elk geen weerstand wagen,
eer 't mes komt aan de keel?

o Leeuw...

9

Staat op dan, vrije mannen,
de vuist omhelze 't staal;
vereend en saamgespannen:
wordt leeuwen altemaal!

o Leeuw...

10

Staat op en, God gebeden,
dien 's vijands mond miszaakt:
staat op, staat op: gestreden,
om God die met ons waakt.

o Leeuw...

11

Zij vochten en zij wonnen,
te Groeninghe, in het veld;
ziet wat wij mannen konnen,
als 't dood of vrij zijn geldt!

o Leeuw...

12

Wij liepen spooren rapen,
achthonderd in 't getal...!
De vijand is gaan slapen:
wee die hem wekken zal!

o Leeuw...

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 31sten in Hooimaand 1890.

Over het Geeraardsbloemtje

ROND de jaren 1440 trok zekere *Geeraerd Clement* in bedevaart naar 't Heilig Land.

Onderwege wierd hij gevangen genomen door de Saracenen en voor slaaf verkocht aan eenen Jood, die een stukske van het H. Kruis in bezit had.

Om zijnen slave te tergen, toogde de Jood van tijd tot tijd het heiligdom of reliquie aan Geeraard en zei tot hem al spotten: ‘Dit is een stuk der galge waaraan uw God gestorven is’.

Deze en andere spotternijen moest Geeraard hooren, en verkroppen, want hij en kon den heiligschender niet straffen; maar dagelijks bad hij God opdat dit hout, dat den verlosser der wereld gedregen had, niet meer onteerd maar vereerd hadde mogen worden.

Buiten de wete van zijnen meester had Geeraard den sleutel van het kaske gevonden waar de kostelijke reliquie in verborgen lag, en ten jare 1442 roofde hij den schat.

Maar waar hem weggesteken?

Hij sneed zijn been open en stak het dierbaar stuksken hout in de gapende wonde. God was met hem, want evendoppe groeide de versche wonde toe; en Geeraard, rekenende op Gods bescherminge, ontvluchtte zijnen meester.

Hij vond een engelsch schip dat hem in Vlaanderen, te Oostende, aan land zette. Van daar kwam hij dolende langs Ghistel, tot op kleinen afstand van Zande-dorp. Maar zijn been begon zeer te doen, en de gang wierd hem lastig.

Hij bad God hem te doen kennen waar het hem believen zou zijnen schat te bestellen. ‘Wilt gij het, mijn God, “zoo sprak hij,” dan zal ik hem dragen ter kerke waar ik eerst de klokken zal hooren luiden?’ En ziet, o wonder, de klokken van Zande gaan aan 't luiden, zonder dat er een mensch bij of omtrent ging.

Geeraard stond op den Kelling, te Zande; zijne wonde gaat open en 't bloed striemelt; hij trekt kerkewaards, en

op iedere plaatse waar een druppel bloed valt, schiet er een bloemtje, nu nog *Geeraardsbloemtje* genaamd. Rood gelijk druppels bloed zijn zijne bellekens, en 't groeit meest op den Kelling. Buiten Zande en zult gij het niet vinden, noch en zal het tieren zoo gij het daarbuiten verplant.

Alzoo vertelt het volk van Zande; daaromtrent alzoo ook spreken Despars en Meyer in hunne chroniken.

Wat is nu dat *Geeraardsbloemtje*? 't Is de *Lathyrus tuberosus* van Linneus; de *kleine eerdtnote*, *eerdteeckel* ofte *muisen met steerten* van Dodoens, volgens de beschrijvinge die hij geeft van die plante. Dus eene paviljoende bloeme gelijk erweten en vitsen; hare bloembladeren zijn peerschrood; hare takskes teer en lang, met bladeren samengesteld uit twee bladelingen en in 't midden kleine klauwiertjes, waarmede zij gemakkelijk vastklampen aan de rondomstaande planten. Het zaad dat in slotsen of schokken groeit, is eene kleine bleekroste vitse gelijk. Haar wortel is dun en lang, hier en daar met knollekens bezet, van buiten eerdverwig van kleur, maar van binnen wit; die worteltjes schieten diepe en gaan verre, en daaruit komt het wel misschien dat het volk van Zande meent dat het kruid buiten Zande niet wel en kan verplant worden, daar zij dikwijls bij het uitdoen de knollekens laten zitten.

Dat ons Geeraardsbloemtje nu maar daar alleene en groeit, en is geen waar, maar zelden ziet men het elders, want de kruidkundigen geven het op als zeldzaam in Belgenland. Vindt gij het ergens, 't zal in eenen grond zijn die een weinig kalkachtig is, 't gene gij kunt gadeslaan met het eene of het andere zuur in den grond te gieten.

Het volk, zulk een bloemtje maar zelden ziende, gelooft allichte dat het maar daar alleene en groeit, en dat is gemakkelijk te verstaen; alzoo, als ik nog een jongen was, en speelde op de mote van 't kraaikapelleke te Ghistel, trokken wij daar Godelievebloemkes, die, zei men ons, ook maar daar en groeiden; en 't was de bloeme van den *Daucus carota*, of wilden wortel, die men overal vindt; maar met dat al de bloemtjes van de kroone wit zijn, en

het middelste purperrood, daarom heet het bij het volk 't bloemtje van Sinte-Godelieve, maagd en martelaresse.

Wie kent er nog van die bloemtjes, waar het eene of het andere volkszeggen aan vaste is?

JUL. FOVÉ

Mingelmaren

MIJNE achtbare Heeren,

Weet gij dat Heer *Philips Jongherycx*, waar sprake van is in Biekorf, op blzz. 229-234, verdronk in 't jaar 1701?

Dat vinde ik in de '*Ontledinge en verdediginge van de Edele ende Redenrijke konste der Poezije..... opgedragen aan den Edelen en konstminnenden Heer J^r Lieven Ignace van den Sompele,... door J.P. Van Male, geestelijken proost der Gilde van den H. Geest, gedrukt bij J. B^a Verhulst in Sint Antonius, in de Breydelstrate, 't jaar* 1724.

Uw toegenegen Lezer,

A. DE WOLF

OP de baaljen van de boerenhoven, omtrent Gouda, in Holland, staan hier end daar keurige spreuken gesneden. Tot Oudewater schreef ik de volgende af:

Rechtvaardig is de dood,
Hij spaart geen Vorst of Koning;
Hij klopt zoowel aan 't Hof
Als aan de boeren-woning.

Op eene andere baalje:

Aan Gods zegen
Is alles gelegen.

Zulke of diergelijke spreuken zijn waarschijnelijk ook in ons deel van Nederland of in Fransch-Vlanderen te vinden.

WILT de post eenen brief van Brugge naar Brussel zenden dat is 20 uren verre en 't vraagt dichte bij 1 ½ ure tijd.

Der zijn ijzerwegen in de wereld op dewelke zulke afstand in ééne ure afgeloopen wordt; meer en kan men niet.

Dat verveelt de Americaanders, en nu zijn ze bezig met eene

geheel nieuwe uitvindinge die reeds gekeurd is en geheel waa schijnlijk lukken zal.

Tusschen de twee machtige handelsteden New-York en Chicago zal er eene ijzeren buize geleid worden door dewelke men brieven dagbladen en alle postwaren verzenden zal.

Dergelijke buizen bestaander reeds te Londen en in andere groote steden om de postwaren van den eenen post naar den anderen over te zenden.

Maar 't is hier zake van meerdere en spoedigere verzendingen te kunnen doen.

In die buize zal er een bol loopen die met postwaren zal kunnen opgevuld zijn tot een gewicht van 340 kilos.

De bol heeft eene doorsnede te wege van 1½ meter; hij rolt op een stalen lint dat in den grond op geheel de langde der buize loopt.

In ééne seconde schijvert de bol gewillig 22 keeren rond en zal op ééne ure ten minste 50 uren weegs afleggen.

Zulke buize tusschen Brugge en Brussel geleid, zou in 24 minuten al de postwaren van de eene naar de andere stad laten vervoeren!

OMTRENT Sint Michielsdag plegen de ouden acht te nemen op de *galappels*, die aan de eekenboomen wassen, om daaruit den toestand te voorzeggen van het volgende jaar.

Als zij eenen galappel opendeden daar eene kobbe in verborgen zat, zeiden zij dat het jaar ongelukkig zijn zou.

Was de appel drooge al binnen, 't zou een droog jaar zijn; was hij nat, een nat jaar.

Zat er eene vliege in, 't was een middelmatig jaar, een worm of eene maaie voorspelden een goed jaar.

Een appel schoon en klaar van binnen bediedde eenen schoonen, helderen zomer.

Was de appel ijdel al binnen, men had peste, dood of sterfte te vreezen.

Vele galappels voorspelden vele sneeuw en hoofdzeer.

DE geleerde fransche taalkundige Brachet, willende de vroegtijdige uitbreidinge bewijzen van het fransch, schrijft in de inleidinge tot zijne '*Grammaire de la langue française*,' dat de kerkvergaderinge van Tours, gehouden ten jare 813, aan de priesters bevool het H. Schrift *in het romaansch* uit te leggen en in het *romaansch* te prediken.

Hij diende te zeggen in het *romaansch* of in het *dietsch.* Hier volgt het voorschrift:

'Visum est unanimitati nostrae ut quilibet episcopus habeat homilias, et ut easdem homilias quisque aperte transferre studeat *in rusticam romanam linguam aut theotiscam*, quo facilius cuncti possint intelligere quae dicuntur.'

IN den laatsten n^{o} van *Biekorf* zijn, in de bovenste reke van bldz. 295, de woorden 'hadden de Vlamingen reeds kanons meê' ongedrukt gebleven. Die zinsnede moet dus gelezen worden als volgt:

Inderdaad, toen Jacob van Artevelde met zijn volk voor Doornijk lag (1340), (KERVYN, *Histoire de Flandre*, 2de deel, bl. 164), hadden de Vlamingen reeds kanons meê; dat was nog 6 jaar vóór het beleg van Crécy en 4 *jaar vóór het beleg van Algesiras*, *waarvolgens Moeller* (*Histoire universelle*, 4de deel, bl. 442) *eerst poer gebruikt wierd in 't Westen.*

STAAS De Lannoy, bijgenaamd de 'Valia Capitan,' zoo wij vermeldden in n° 3 van Biekorf, is een Vlaming die in Indiën eenen roemrijken name verwierf, binst den loop der verledene eeuwe.

Later vernamen wij nog het een en het ander over den merkweerdigen man.

Sommigen houden staan dat Staas herkomstig is van Rijssel. Nochtans staat hij overal gekend als Vlaming; en de geschiedschrijver, gewezen divan van Travancore, Madava Row, die zijne geboortestede in Vlaanderen deed opzoeken, heeft insgelijks geboekt dat Staas in Vlaanderen geboren is. Tot hier en blijkt niets met zekerheid.

Wanneer Staas gevangen wierd op de kusten van Indiën, stond hij in dienste van den Hollander, en miek deel van het Hollandsch leger van Batavia.

Misschien wel ware zijn oorsprong te zoeken in het eiland Walcheren, want het is vaste dat er daar te dien tijde De Lanoy's woonden.

Wie geeft er bescheed?

ANTOON VERWAETERMEULEN

[Nummer 21]

Uit den ouden kindertijd

DEN 12sten in Maarte viert de Heilige Kerke Sinte-Gregoris, den patroon der leerende jeugd. Dien dag was er in Oeren-schole volop feeste. Reeds eenige dagen te voren, wierd er een koning en eene koninginne gelot, en op Sinte-Gregoris-avond wierd gansch de schole versierd met de palmtakken, die de ieverige knapen binst den achternoene hadden gaan zoeken. 's Anderdags 's morgens kwam elkendeen ter schole op zijn paaschbeste; de jongens onder het geleide van Dries en van Krikke die, over dat het ging, ook achtersukkelde, de meisjes onder het toezicht van de schoolvrouwe, trokken naar Alveringhem-kerke, waar voor hun welzijn eene schoone misse gezongen wierd.

Allen waren mooi opgezet, maar niet een die meer in de oogen sloeg als de schoolvrouwe. Zij en was niet kennelijk. Zij had dien dag heur glimmenden kalemanden

rok aangedaan, die gewoonlijk tusschen 't mottekruid in hare lade geplooid lag; heur jak was een ware blomhof van ranken en blâren, van blommen en botten, die op een witte veld door malkander kruisten. Heur gestriepte voorschoot was zoo gloeiend rood als de versch geschuurde steentjes van heur binnenhuis. Rond het rechtstaande kraagske in fijnen kant blonk haar gouden keten, en tusschen de fijne plooien van eenen witten neusdoek vlamden de steenen van haar diamanten kruis - eene gedenkenisse van Moeder zaliger. De roode mokke moest vandage thuiswachten, want een breed rood lint snoerde nu met nen strek die boven het hoofd waaide, de witte kanten trekmutse waarvan de twee tippen op de schouders nederhingen, en half de gouden oorbellen bedekten.

Op zulken dag en mocht er geen vlaagske in de lucht zitten, zoo groot als eene schorte, of de regenscherm, met zijne koperen handkrukke, wierd uit zijn blauw gestriept overstropsel verlost en moest mede naar de kerke.

Na de Misse trok de Meester met zijne knechten binnen in *de Zonne*, waar hij iedereen met een glas bier beschonk. Hij ondertusschen, zijne belofte getrouw, wachtte verduldig zijnen zoeten drank, die reeds in 't moortje stond te zingen. Bazinne Cornelis, de schoonzuster van Meester Cornelis zaliger gedachtenisse, kende immers Dries zijn gadinge op nen draad, en schonk hem een smakelijk potje kaffij op.

't Is ongeloovelijk hoe hij alsdan welgezind was en hoe die tooverdrank, zwelg voor zwelg, de spieren van zijn gelaat opentrok, zoodat zijn aangezicht achter den doomenden pot als eene rijzende zonne stond te glanzen!

Alsdan mochten de jongens alles doen. Bazinne Cornelis had wel te kijven en te vermanen omdat zij de schijfstukken over den grond rolden, 't bier uitgoten, de koopdagen plekten of scheurden; Dries stak eens zijne schouders op, en trooste 't wijf met te zeggen: Ach! Bazinne, 't zijn jongens!

Als 't moortje uit was, wierd het gelage betaald, en men trok wederom de strate in naar Oeren.

Doch wat is er nu gaande? De kinderen zooeven nog

geestig, loopen Dries vooruit en schijnen vol ernst iets te bespreken. Is er verraad op gang? De menschen, die op 't land boonen uitkappen, slaan een oogske naar de reizende bende, en schijnen met hun opzet bekend.

Alleen Meester Dries en schijnt van niets te weten en komt, gedoffeld in zijnen grooten winterjas en nog smekkend aan zijn stukske suiker, voet voor voet achter.

Hij komt thuis, en daar! de deure is gesloten. Dries klopt. Men hoort binnen hier en daar een verkropt gelach, maar niemand en spreekt.

- ‘Serni-katsoe, doet open!’ roept Dries.

- ‘Ja, Meester, mits belofte van een paar speeldagen, Meester!’ roept de hoofdman der oproermakers.

- ‘Serni-katsoe, herneemt de man, wie zou er mij kunnen verplichten u speeldag te geven?’

- ‘Sinte-Gregoris, Meester, Gregoris!’ roepen al de jongens dooreen.

- ‘Opendoen, zeg ik u,’ gebiedt Dries al aan den klinkeband ruttelen, ‘opendoen! of zal ik, serni-katsoe, nog moeten beer worden?’

- ‘Niet opendoen, niet opendoen!’ roepen de jongens malkander tegen.

De jongens volherden, en Dries blijft voor de deure, tot dat hij door het sleutergat verzekert dat de speeldagen gejond zijn.

Alsdan vliegt de deure open en Dries wordt zegevierend binnengedregen en hertelijk gefeest. De blijde inkomste en mag nochtans niet lange duren, want zij moeten op staanden voet feeste gaan vieren bij de ouders van den koning, die de jonge onderdanen van hunnen zoon met koekebrood en spek-en-eiers vergasten.

De schoolvrouwe en vaart met de meiskes niet beter; doch het zuur begin van den dag wordt vergeten bij de kaffijtafel, waarrond de koninginne hare hofjuffers vergadert.

Dries houdt ook zijne jongens ter maalsteê gezelschap en deelt hunne vreugde. 't Is hij die vermaant dat de tijd gekomen is van huiswaards te trekken. Hij geeft aan elk, volgens zijn spreekwoord, ‘een kruisje en een vaantje,’

en de scholieren, welgezind en al zingen van Sint-Gregoris, gaan in verlof.

En binst dat de laatste galmen van hun vreugdig lied in de lucht uitsterven, zit Dries bij zijnen rustigen heerd te droomen.

En wie zal zeggen of er niet een stil traantje langs zijne wangen en rolt, bij 't peizen hoe de jeugd hem bemint, en hoe hij voor die jeugd een tweede vader is?

Wij en zullen den braven man in zijnen droom niet storen; maar stille van hem afscheid nemen, ons afvragende welke geheime aantrekkelijkheid ons zoo aan dat verleden snoert.

Waarom beminnen wij Meester Dries en zijne jongens?

Is het omdat het verleden, door de lichtzuile onzer verbeeldinge gezien, zijne vlekken verduikt onder een dichterlijk en blinkende kleed, geweven door onzen droom; en ons alzoo, spijts de gezonde reden, *laudatores temporis acti* maakt?

Ofwel is het omdat deze eenvoudige en dichterlijke opvoedinge, waarlijk den weêrglans droeg der zeden onzer voorzaten, die min behoeften kenden als wij, de kinderen der groote beschavinge, en diensvolgens in hunnen nederigen stand meer als wij zaligen vrede vonden?

Wat er ook van zij, Meester Dries en ware nu van zijnen tijd niet meer: de menschen zouden met hem lachen!

Ook is de schole spoorloos verdwenen; de weide dekt nu met haar zedig eerekleed de plaatse waar zij eens stond; en eenige vergetene en verwilderde struiken uit de helzentrillen hage vertellen nog 's winters in hunne drooge bladeren van geestiger tijden.

Meester Dries rust sedert lange jaren te Alveringhem op het kerkhof.

Maar zijn graf is ingezakt en verdwenen. Alléen zijne oude trouwe leerlingen hebben nog voor hem een plekske in hun herte bewaard.

En 's avonds bij den heerd, al rokelen in den aschhoop, komt ook somtijds de oude liefde nog boven; en dan

spreken zij over al hetgene hier, trouw en onverdicht, wierd nagezeid, te weten wegens Meester Dries en over de blijde dagen van eertijds!

SERAPHIN DEQUIDT

‘La fille aînée de l'Eglise’

TOEN koning Hlodwig, dat is in het fransch Clovis of Louis, met drie duizend van zijne zegevierende Franken het heilig doopsel te Rhiemen ontvangen had, op Kerstdag 't j. O.H. 496, wierd hij door Paus Anastasius II gelukkig geheeten en vereerd met de benaminge van ‘*oudste zoon der H. Kerke*’. Van dan af mocht men met recht het Frankische volk, dat Hlodwig beheerschte en dat hij daar met zijne drie duizend krijgers als verbeeldde, ‘*het oudste kind der H. Kerke*’ noemen.

De oorspronkelijke zin van die beeldsprakige zegwijze was, wat Hlodwig betreft, dat hij de eerste barbaarsche koning was dien de H. Kerke tot het geestelijk leven gewonnen had; wat zijn volk aangaat, dat onder al de barbaarsche volkeren die van het Roomsche keizerrijk geen deel en mieken, het Frankische volk eerst den katholijken godsdienst aangenomen had. De Burgonden en de Zweven hadden hen, wel is waar, bekeerd omtrent het midden der vijfde eeuwe, maar waren korte jaren nadien tot het Arianismus overgegaan. Ten jare 497 waren Thrasamond en de Wandalen in Africa, Diederijk en de Oostgoten in Italiën, Alaric II en de Westgoten in Spanjen, Gondeboud en de Burgonden in Burgondenland, al Ariaansche koningen en Ariaansche volkeren, 't zij geborene, 't zij gewordene. De andere barbaren waren geborene heidenen. De eenigste die aan het hoofd van een katholijk volk stond was Anastasius, keizer van het Oosten, maar hij was een aanhanger van den aartsketter Eutyches, zoodanig dat voor Hlodwig, de eername hem door den Paus gegeven, niet alleenlijk beteekende dat hij de eerste barbaarsche koning was die hem bekeerd had,

maar dat hij de eenigste katholijke koning was van de gansche wereld.

Uit het bovenstaande volgt dat de spreuke '*oudste kind der H. Kerke*' oorspronkelijk niet anders dan eene gebeurtenis uit de geschiedenis en herinnerde. Maar met den loop van den tijd en bijzonderlijk door het gebruik dat begeesterde redenaars er van gemaakt hebben, wil men daar nu niet alleenlijk het oudste, maar ook het getrouwigste kind mede bedieden, of het kind dat al de andere overtreft in het dadelijk beminnen van zijne moeder, gelijk het de andere voorenging heeft in het kersten worden, het kind dat als van God aangesteld is om zijne jongere medekinderen op te leiden en zijne moeder te beschermen.

't En is dus zonder belang niet te onderzoeken wat voor een volk dien eername afgeërfd heeft van de Franken, of welk volk ten huidigen dage met recht van erfdom, den name mag voeren van: '*het oudste kind der H. Kerke.*'

Men is zoodanig gewend te hooren spreken van '*la fille aînée de l'Eglise*' dat al wie de vrage hoort stellen als op de lippen heeft om te antwoorden: Vrankrijk, meenende dat de zake echt fransch is, evenals de tale waarin zij gemeenlijk uitgedrukt wordt.

En nochtans de Franschen, niettegenstaande hunnen name, en zijn hoegenaamd de afstammelingen niet van de Franken. Zij stammen af van de Gallo-Romeinen die, wel is waar door de Franken wierden overwonnen, maar die van de Franken niet anders afgeërfd en hebben dan eenige honderden woorden in hunne tale. En hoe komt het dat de Franken zoo weinig invloed gehad hebben op de Gallen, die hen nochtans zoo gewillig en zoo gemakkelijk door hunne eerste veroveraars hadden laten verroomschen? Om reden ten eersten, dat de Gallo-Romeinen zoo menigvuldig in getal waren tegenover den kleenen volksstam der Franken, zooals hij hemzelven noemt in de inleidinge tot de Salische wet; en ten tweeden, dat de Franken, na hunnen zegepraal, in hun eigen land gebleven zijn en ter nauwernood eenige onbeduidende volkszettingen aan den overkant der Somme gevestigd hebben.

De Belgen, de Vlamingen en de Walen, evenals de inwo-

ners van het zuiderlijk deel van Holland en van het noorderlijk deel van Vrankrijk, hebben alleen recht om op de Franken als op hunne voorouders te wijzen. Inderdaad, het hedendaagsche Vrankrijk beslaat eigentlijk *Aquitania* en *Celtica* van Cesar's tijd. Welnu onder Hlodwig was gansch het hedendaagsche Belgenland het land der Franken, mitsgaders het land dat de Rhijn, de Moesel en de Maas omzoomen, en het noorderlijk deel van Vrankrijk dat ten anderen geheel den tijd der Middeleeuwen door, van Belgenland deel miek.

Zoo spreekt de geschiedenisse:

‘Men vergeet al te dikwijls wat er aan het kleene Belgenland toebehoort. De Franken waren onze voorouders en 't is aan ons Belgen dat het grootste deel van hunne erve toekomt. Belgenland was niet alleenlijk de stamzate van het Frankisch volk, maar daar ook is de oorsprong te vinden van de bestierlijke instellingen en van de wetten der Franken.’ Dus in de inleidinge van *l'Histoire des Carolingiens, par Warnkoenig et Gérard.*

‘De Franken, zegt Kurth in *Les Origines de la Civilisation moderne*, blz. 64, 2de deel, 2de uitgave, en moesten geen land gaan zoeken al den anderen kant der Loire en der Garonne; zij hadden het hunne langs de boorden van de Leie en de Schelde en zij bleven er getrouw aan. Als zij van hunne krijgstochten in Burgondenland, Auvergne en Aquitaniën wederkeerden, kwamen zij, met rijken buit overladen, uitrusten midden in hunne huisgezinnen en bij hunne heerdsteden, in het aloude land dat zij met hunne zweerden veroverd hadden en dat hunnen name droeg Frankia.’

De fransche geschiedschrijver Augustin Thierry, wiens onpartijdig woord in deze zake te meer weerde heeft zegt: ‘Het volk, aan 't welke in der waarheid het recht toebehoort zijne geschiedenis te bouwen op die der Franken van Gallenland, is het volk dat Belgenland en Holland bewoont, eer dan de inwoners van Vrankrijk. Dat volk woont geheel en al op het land dat de Franken onder malkander verdeeld hadden.’ (Z. Warnkoenig en Gérard, *Histoire des Carolingiens.* Inleid.)

En David in zijne voorrede tot het 3de deel zijner Vaderl. Historie, schrijft: ‘De geschiedenis der Franken is veel meer die onzer vaderen dan die der hedendaagsche franschen en duitschers. Is het niet inderdaad op Belgischen bodem dat het rijk der Franken zijnen oorsprong genomen en zijne eerste wortels geschoten heeft?... De geschiedenis van het rijk der Merowingers zoowel als die van het rijk der Karolingers maken dus deel van onze Vaderlandsche Historie.’

Onnoodig daar verder op te steunen: de Franken leven bij uitnemendheid voort in de Belgen en aan het Belgische volk behoort het toe den name te voeren van ‘*het oudste kind der H. Kerke.*’

Dat sommige Belgen er tamelijk onverschillig aan zouden zijn ware verstaanbaar. Maar dat onze zuidersche naburen er voor schermen en ten tijde en ten ontijde spreken van: ‘*la France*, *la fille aînée de l'Eglise*,’ dat en is onverstaanbaar, want 't is zoo onrechtveerdig als dat het wonderlijk is: onrechtveerdig, omdat zij ons een erfelijk recht afnemen, wonderlijk omdat zij niet en bemerken hoe zij daardoor hun eigen land in achtinge doen verminderen en hunne kerkelijke geschiedenisse te kort doen. Immers ten tijde dat het Frankisch volk den name verkreeg van ‘*het oudste kind der H. Kerke*’, was het eigentlijke Vrankrijk sedert lange kersten en katholijk. Lange vóór Hlodwig hadden de Gallo-Romeinen reeds hunne martelaars, hunne heiligen, hunne kerkelijke leeraars. De HH. Irenaeus, Pontinus, Saturninus, Martinus, Hilarius van Poitiers, de H. Genoveva, waren reeds over geheel het kerstendom vermaard, ten tijde dat onze Hlodwig eerst gedoopt wierd.

Daaruit blijkt dat de Franschen, met hun zelven den eername van ‘*oudste zonen der H. Kerke*’ toe te eigenen, eens anders recht niet genoeg en eerbiedigen en twee valschheden laten in hunne eigene geschiedenisse sluipen, als of 't ware dat zij van de Franken afstammen en dat hunne kerkelijke geschiedenisse maar en begint met het doopsel van Hlodwig.

R.V.

Van eenen Duitschen Schaper

ALS ik nog geheel kleene was, hebbe ik dikwijls hooren spreken van duitsche schapers, die den zaterdag avond, scherrelinge op hunne makke door de lucht vlogen, rechte naar Duitschland, achter een schoon hemde; of die den zondag, terwijl zij hunne schapen wachtten, met het kloppen van den vesper, op dat zelfste peerd, door de lucht reden naar Roomen, en daar de vespers hoorden.

Onder andere diergelijke, hoorde ik ook vertellen dat er, op eene schaaphofstede van Beveren, een duitsche schaper woonde die alle slach van wondere perten uitmat. De koeier, die ook geern al zulke vreemde kunsten geleerd hadde, dachte in zijn eigen: wacht, met den eersten keer dat die vogel uit is met zijne schapen, zal ik gaan snuisteren in zijne lade: men zegt dat die duitsche schapers een boeksken hebben, van gedaante als het ijzer hunner makke, en dat zij daarin lezen wat zij moeten doen om zulk of zulk eene kunste of wonder te verrichten.

Zoo, eens dat de duitsche schaper uit was met zijne schapen, sloop de koeier op den zolder, zochte den sloter en gerocht in de lade. Inderdaad, daar lag een kleen boekske, met een beenen omslag, rechts zooals men 't hem gezeid hadde. Zoo, het boeksken opengedaan en daarin gekeken. Hij las eenige reken, waarvan hij geen enkel woord en verstond, en hij ging nog voort lezen, toen eensslags al dat er op den zolder stond, zoodanig begoste te roeren en te draaien, dat het een wonder was. De koeier, geheel verschrikt, stak zeere dat duivelsch boekske weg, sloot de lade en vluchtte van de trappen af. Maar als hij beneên kwam, dan was het nog wat anders! De stoelen droeien daar gelijk toppen in den vloer, de tafel dons op eenen poot, de tailloiren ruttelden in den boord en mieken zulk aardig benauwdelijk geruchte, dat de koeier hem stelde moord te roepen, van den danigen schrik. Op het getier van den koeier, kwamen boer en boerinne met knechten en meisens, meer dood als levende, binnen geloopen en begosten ook moord te roepen. Immers dat

gedraai en dat gedans en dat geruttelsel en deed maar altijd eeuwig en ervig voort, en dat van langs om meer.

Intusschentijd wierd de schaper geware dat er iets gebeurd was.

In een ommeziens was hij terug op de hofstede en vond hij geheel het huisgezin half dood van angste en schrik.

‘Daar heeft iemand in mijn boekske gelezen,’ riep hij, ‘ik moete weten wie het is, of ik late u allen halen van de duivels!’

‘Ik, schaper, 'k ben het ik,’ snikte de koeier: ‘och! spaart ons toch!’

‘Om de liefde Gods, schaper, spaart ons!’ riepen boer en boerinne, knechten en meisens te gelijk.

‘Om uwentwille, 'k zal,’ zei de schaper, ‘maar het moet rap gaan of 't is te late. De koeier heeft al de duivels uit de helle geroepen; binnen eenige oogenblikken zijn ze hier: is 't dat zij niets te verrichten en krijgen, zoo zullen zij geheel de hofstede, met man en muis, verwoesten en vernietigen.’

‘Wat gedaan schaper? wat gedaan?’

‘Neemt zeere een zak koolzaad, en giet hem uit boven op de doornvimme: maar spoedt u of 't is te late.’

De woorden en waren nog schier uit zijnen mond niet of daar kwamen wel duizend zwarte kraaien, al schreeuwen en al tieren, boven de hofstede gevlogen. De boer en de boerinne, met hunne dienstboden zaten op hunne knieën te krijschen dat ze huilden, voor den schaper zijne voeten, terwijlen dat de koeier boven op de doornvimme zat, en zijnen zak koolzaad uitgoot.

‘Duivels uit der hellen,’ zoo sprak de schaper gebiedend, ‘neemt daar zaadtje voor zaadtje van tusschen en onder dat hout, doet het wederom in den zak en vertrekt van waar gij gekomen zijt!’

In een duivelslag zat de vimme zwart van de kraaien en men zag den zak vullen, altijd vullen, tot dat het laatste zaadtje er wederom in was. Dan schoten zij weêr omhooge in de lucht, gaven elk eenen afgrijselijken schreeuw, en verdwenen.

‘Daar!’ zoo sprak de schaper, ‘gij zijt verlost: alle

gevaar is voorbij: maar, koeier, let wel op dat gij nooit meer in mijne lade en snuistert, of ik late u levende van de duivels weghalen!'

Ge kunt denken of 't de koeier nog gedaan heeft sedert dien!

J. LEROY

De scheeve weken

EEUWEN lang en had het volk anders niet om den tijd van den dag ga te slaan als de zonne zelve. Dan waren voor- en namiddag noodzakelijk even lang, gelijk zij nu nog even lang zijn voor iemand die op den zonnewijzer alleene zou voortgaan; de zonnewijzer was het eenigste uurwerk van den tijd. Maar ja, gaat kijkt op den zonnewijzer hoe late het is, wanneer er wolken voor de zonne zitten, of, nog beter, wanneer het duister nacht is.

Ook was 't een aanhoudend zoeken om iets uit te vinden dat t' elker stonde den tijd kon aanwijzen; zooveel te meer omdat men geheel bescheedelijk wist dat de gewone dag van 24 uren als eenheid van tijdrekeninge niet en kan gelden, vermits hij binst den loop van het jaar gestadig meerder of minder wordt.

Groot en is 't verschil niet, neen't. 't Is zelfs zoo kleene dat al de eerste uurwerken, als zandloopers, waterloopers en tandwielen het verschil niet en konden doen uitkomen.

Maar in 1657 wist de Hollander Huyghens de 'onruste' te bezigen, om de bewegingen der tandwielen te regelen en hij verveerdigde een uurwerk dat na menigvuldige verbeteringen zoo streekhoudend geworden is dat het, winter en zomer, voor eenen langen tijd met de meeste nauwkeurigheid de ure aanwijzen kan.

Nu hadden de sterrekundigen den middel in handen, om zelve eene eenheid te scheppen die onveranderlijk en gansch nauwkeurig was: zij namen eenen dag die de middelmate was van al de dagen des jaars, zoodanig dat 365 zulke gelijke dagen net even lang zijn als de 365

ongelijke dagen die een jaar uitmaken. Die dag is 21 seconden langer als de kortste dag van 't jaar, en 30 seconden korter als de langste. 't Is die dag van middelmatige langde die sedert het begin dezer eeuwe als eenheid geldt in de tijdrekeninge, 't is die tijdrekeninge die in al de landen der beschaafde wereld gevolgd wordt, 't is volgens die tijdrekeninge dat de uren geschikt zijn en de uurslag en van steden en dorpen geregeld.

Maar ziet wat er uit volgt:

Neemt dat die middelmatige tijd op eenen zekeren dag van 't jaar overeenkomt met den waren tijd dien de zonne aanwijst: de aangenomen middag en de ware middag vallen op den zelfsten stond.

Zoo is het bij voorbeeld den 1sten in Pietmaand.

Maar te dien tijde ook zijn de ware dagen korter als de middelmatige dag. De middelmatige dagen zullen trager verloopen als de ware dagen en als de zonnewijzer middag teekent, op den 2den in Pietmaand, en zal 't nog geen middag zijn volgens de aangenomene tijdrekeninge.

Den 3den zal het verschil nog meerder zijn en altijd aangroeien tot den 1sten in Slachtmaand, zoodanig dat de middag volgens de middelmatige dagrekeninge tot gewillig 16 minuten achter den waren middag valt: de zonnewijzer zal op middag staan, terwijl het nog maar 11 u. 43 min. 41 sec. en is volgens de middelure. De zonne staat op, als het uurwerk nog maar 6 u. 48 min. en wijst en zij gaat onder ten 4 u. 38 min.; de middelure is meer als 16 minuten achter.

En, kijkt op den zonnewijzer en gij zult vinden dat hij bij zonnenopstand 7 u. 5 m. wijst en bij zonnenondergang 4 u. 55 min.

Volgens den zonnewijzer, die de ware ure geeft, is de dag rechte. Maar men gaat op de middelmatige ure voort en de voormiddag is 16 minuten te lang en de namiddag even zoovele te kort, 't verschil tusschen de twee bedraagt tot 33 minuten: wij hebben eenen scheeven dag en wel den scheefsten dag van geheel het jaar.

Met het begin van Slachtmaand, wordt de ware dag eender langden met den middelmatigen en gelijk de mid-

delmatige dag tot hiertoe gestadig achter gegaan is, zoo begint hij nu in te winnen. Den 1sten van Kerstmaand, en is hij maar 11 minuten ½ meer achter en de voormiddag en is maar 23 minuten meer langer als de namiddag. Rond den 24sten in Kerstmaand komen de twee middagen overeen en de dag wordt rechte. Van dan af valt de aangenomene middag vóór den waren middag. Als de zonnewijzer op middag staat is het reeds eenige minuten na middag op de uurplaten. De dagen worden wederom scheef, met dit verschil nochtans dat de namiddag nu de langste wordt.

En alzoo gaat het geheel 't jaar door, weg end weder: den eenen keer is de ware middag vooren, den anderen keer de aangenomene: voor- en namiddag zijn ongelijkig, gelijk wij op blz. 312 en 313 geleerd hebben.

Ongelukkiglijk en kunnen wij hier voor den gewonen lezer de gansche ware redenen niet uiteendoen waarom de twee middagen zoo zelden overeenkomen.

Doch indien de lezer onze uitlegginge wel gevat heeft, zoo zal hij toch de onmiddellijke reden begrepen hebben van de scheevigheid der dagen.

Hij zal ook begrijpen dat de ure die iedereen volgt de middelmatige ure is, die somwijlen vóór en somwijlen achter de ware komt. Nooit nochtans en kan het verschil meer als 16 min. 19 sec. bedragen.

Terwijl een goed uurwerk de ware ure niet wijzen en kan, zoo kan het toch de aangenomene ure wijzen die t' allen tijde van 't jaar de zelfste langde heeft.

Die middelmatige ure wordt alle dage met den schrijfdraad van Brussel naar de bijzonderste spoorhuizen 's lands gezonden. Iedereen nochtans kan ze zelf vinden is 't dat hij eenen goeden zonnewijzer bezit; want alle jare worden de berekeningen op voorhand gedaan en in ieder land verschijnt er een dagwijzer die dag voor dag meldt hoevele uren, minuten en seconden er bij de ware ure dienen gevoegd of afgetrokken te worden om de aangenomene, middelmatige ure te vinden.

Wat nu de benaminge der 11ste maand van het jaar aangaat, zoo zal men verstaan hebben dat het woord *Scheevemaand = Loefmaand* (?) moeilijk kan aanveerd

worden, aangezien de maand zelve niet scheever en is als welke andere maand en dat al de dagen van het jaar, op vier na, scheef mogen genoemd worden. Gelukkiglijk blijven er nog andere vlaamsche namen genoeg en onder deze mag het woord *Slachtmaand* verkozen worden, dat eeuwen oud is, algemeene aanveerd en op eene oude geplogentheid gesteund die de tegenwoordige vlaamsche landbouwers nog algemeene bewaard hebben en alle jare getrouwiglijk onderhouden.

EDW. VAN ROBAYS

Mingelmaren

Fransch Vlanderen

DE Zeer Eerweerde Heer Dr Looten, die ijverige voorstaander en verdediger van het Vlaamsch in Fransch-Vlanderen, geeft, in *la Revue de Lille*, 1ste jaargang 1890, eerste boekdeel, 3de en 4de afleveringe, blz. 12 78 en 435, eenen opstel over de Vlaamsche tale in zijne streke.

Op het einde van zijn schrijven beklaagt hij met recht en reden het droevig verval der Vlaamsche tale aldaar, en geeft er de volgende redens van:

Ten eersten, onrecht en dwang van het bestier.

De inname van Vlanderen in Vrankrijk door het vredeverdrag van Nimegen, 't jaar 1678.

De hatelijke dwangwetten waardoor Lodewijk de XIV, in Wedemaand 1663, aan de pleitbezorgers en rechters van den Vlaamschen lande verbood, in de gedingen, hunne moedertale te gebruiken, en de vonnissen, de burgerlijke overeenkomsten en de openbare oorkonden in het Vlaamsch opgesteld, ongeldig hiet.

Daarenboven gaven de Fransche omwentelaars den 22sten in Hooimand, 't jaar 1794, verbod van gelijk welke Vlaamsche verhandelingen, 't zij openbare of bijzondere, in de Landsboeken aan te teekenen.

Het opdringen van de bloedwet, noodzaakte menige Vlaamsche knapen, hun geweste te verlaten om eenigen tijd in andere oorden te gaan leven, en bedorven en verfranscht in hunne dorpen terug te keeren.

Ten *tweeden*, onrecht en dwang in de scholen.

en verbeidde het eene bestier het andere niet om het Vlaamsch

Binst deze eeuwe, uit de schole en uit het land te jagen. In 1833 verplichtte Guizot Fransch te leeren in de leerscholen.

Den 27sten in Lauwe 1853 wierd er aan de onderwijzers verbod gedaan van de Vlaamsche tale nog te leeren. En in 1866 zou

Duruy het aanleeren van den Vlaamschen katechismus, die nog gedoogd wierd, ook verboden hebben zonder den moedigen en hardnekkigen tegenstand van Cardinaal Régnier.

Maar het middelbaar en hoog onderwijs deden toch iets voor het Vlaamsch? In het geheele niet, want daar wierd en bleef alles in 't Fransch aangeleerd.

Ten derden, verfranschinge en ontwordinge in boekstaf- en kunstwezen.

Alle Vlaamsche dagbladen en tijdschriften zijn sedert lange verdwenen; de bloeiende rekerijkkamers zijn ten gronde gebracht, en door geene andere instellingen vervangen.

In de huisgezinnen hebben de fransche zeden de goede oude gebruiken verdrongen, en ook ten grooten deele de liefde voor de tale, die het meeste getal niet meer schrijven en velen niet meer lezen en kunnen.

Alzoo zijn er vele Vlaamsche woorden verloren gegaan en door ontsierende Fransche woorden vervangen.

En toch, voegt schrijver er bij, en wij met hem, ‘hoe diepe die tale ook gevallen ligt, kan zij nog weder opstaan, en daarvooren is 't genoeg dat men wille. Mochte die edele sprake, na eenen slaap van 40 jaar, wederom glanzend verrijzen, om Vlanderens schitterend verleden, om zijne kunsten, zijne letteren, en zijn gemak om Duitsch en Engelsch aan te leeren; en ook ter bate van zeden en godsdienst, die niet te winnen maar vele te verliezen hebben bij den invloed van Vrankrijk’.

‘**H**ET is ons allen bekend dat in verscheidene zoo oude als nieuwe talen de voornamen even als de familie- en bijnamen werden en worden verbogen. In de nederlandsche spraak bestonden ook soortgelijke naamvalsvormen tot onze eigennamen, in den loop der XVIe en XVIIe eeuw, eene soort van versteening ondergingen. Inderdaad voor elken *mannelijken* eigennaam bezat men ook eenen vrouwelijken *uitgang*; wat meer is, deze uitgang werd verbogen volgens de algemeene wetten, die de naamvallen regeerden... Bij het opmaken van acten zette men gewoonlijk, wanneer de zin het toeliet, bij de eerste vermelding den geslachtsnaam van het hoofd der familie in den nominatief; - dien des zoons in den genitief; - evenzoo dien der dochter, wanneer deze laatste geen bijzonderen vorm door het achtervoegsel *inne* bezat.

Eenige voorbeelden onder honderden:

Peeter *Pot* is het hoofd des huizes, zijn zoon heette Jan en zijne dochter Machteld *Pots. - Jan de Wale*, vader, had voor zoon en dochter Philip en Anna '*s Walen.* - Doch Jan *de Coninck* had

voor zoon Lambrecht '*s Coninckx* of *Coninckx*, en voor dochter Elizabeth *Coninginne...* Vergeten wij niet aan te teekenen, dat wanneer de familienaam op eene zachte *e* uitging, de klinker van het radicaal werd verlengd, 't zij door hem zelven, 't zij door eene tusschengevoegde *e*: Nom. *Bode*, Genit. *Boeds.* Soms vindt men voor het meervoud een achtervoegsel in *inger*, zooals hier voor *Bode*, *Bodingers*.'

Zoo staat er te lezen op blz. 250-52 van *verslagen en mededeelingen der koninklijke Vlaamsche Academie* 1890. *September en October.* De opstel draagt voor hoofdinge. 'Iets over de oude Naamvalsbuigingen der Nederlandsche eigennamen, door den heer P. Génard, werkend lid der Academie.'

Tegen den zone of de dochter van eenen die *Coninck* heet, zegt het volk nog immer Karel *Coninckx*, Emma *Coninckx.* Doch *Coninginne*, dat en wordt waarschijnelijk nievers meer gezeid: *koninckneg*e zegt men nog.

HET Vlaamsch zendelingschap dat zoo talrijk en zoo ijverig door de gansche wereld werkzaam is, wierd onlangs met eene nieuwe onderscheidinge vereerd: Eerw. Pater Emmanuel, geboren Heer Alfons Van den Bosch, van het orde der Minderbroeders, geboortig van Antwerpen en sedert 1884 zendeling in Indiën, is bisschop gewijd van Lahore in Pundjab.

Stippen wij nog ter gedenkenisse de namen aan van Eerw. Heer De Nys, van Rousselaere, die uit het huis van Scheutveld bij Brussel, naar Mongoliën gezonden wierd; alsook van drie jonge Vlaamsche zendelingen die onlangs uit het Amerikaansch College van Leuven vertrokken zijn:

Eerw. Heer Mortier, van Pitthem, naar het bisdom der Natchez.

Eerw. Heer Delanoy, van Rumbeke, naar het bisdom Nesqualy.

Eerw. Heer Meuleman, uit het Gentsche, naar het eiland Van-Couver. Deze is broeder van E. Eerw. Pater Britius Meuleman, van het Gezelschap Jesu, zendeling te Calcutta.

WILT gij wel zijn, wilt gij rusten,
,n zoekt het niet op vreemde kusten.
***
Daar vrede is
God mede is.
***
Sint Marcusdag, voor zunne,
om pampoenen te hebben lijk een tunne.

[Nummer 22]

Pastor Dumon

PHILIPPUS-Jacobus Dumon wierd te Clemskerke geboren, op den 17sten in Kerstmaand 1752, van heer Jan Dumon, Sluismeester, bij vrouw Victoria Van de Waeter.

Philippus Dumon had drie zusters, die, benevens vader en moeder, het geluk hadden van hem priester te zien wijden; en die hem bij zijne eerste Messe in 't Seminarie van Brugge, op den 4den in Lentemaand 1777, eenen schoonen dicht vereerden. Het stuk was gedrukt bij Martinus De Sloovere van Brugge, en 't droeg de volgende ‘jaer-wijzers:’

> ‘O WonDerlyCk Doet GoDt In sYne UYtVerCoorne
> JesUs LIeVe Jok Is WaerLYCk LIgt oM Draegen
> GeLUk PhILIppUs DUMon, gY UYTgeCoren prIester
> Ik WensChe U VrIenDen 'tsaeMen geLUCk.’

Hoe jong ook, Philippus Dumon stond van in 1782 als pastor te Mannekensvere.

Gij weet, geërde lezers, hoe dat, korte jaren nadien, de fransche omwentelinge losbrak en hoe dat geestelijk en wereldlijk alsdan door de beulen van Parijs behandeld wierden. Bloedige tijden voor ons arm Vlaanderen, dat nooit niets anders en kreeg uit Vrankrijk als striemende geeselslagen.

't Was op den 10sten in Lentemaand 1798, ten tween van den achternoene. De *Commissaris* van Niepoort, met drie hulpen bij hem, stond voor pastor Dumon 's deure. Hij kwam, zei hij, krachtens een bevel van den '*Directoire exécutif*,' om hem aan te houden en naar Brugge te doen. Pastor Dumon vertelt zelve, in een stuk waar wij een afschrift van bezitten, hoe *Commissaris* Baret, zonder den beschuldigde ooit onderhoord te hebben, zijne veroordeelinge aflas; waarbij hij, op bevel van *le Directoire exécutif* van Parijs, moest uit Vrankrijk vervoerd worden[1].

Drie weken bleef hij opgesloten in het gasthuis ter Madeleenen te Brugge. Den 3den in Oostermaand 1798 wierd hij met dertien andere priesters vervoerd naar Rijsel; en, na geheel Vrankrijk gedweerscht te hebben, kwam hij den 15den Meie tot Rochefort toe.

Paris, le 28 Pluviose l'an 6 de la République
Française une et indivisible.
Le Directoire Exécutif,

(1) Après avoir entendu le rapport du ministère de la police générale et vu les pièces ci-jointes:

Considérant que les nommés Philippe Dumon, curé à Mannekensvere, domicilié en cette commune, canton de Nieuport, N. N... se sont constamment montrés les ennemis du gouvernement français, que par leur perfide influence, ils ont empêché plusieurs de leurs confrères de prêter le serment de haine à la royauté et d'attachement à la république, qu'ils ont eux-mêmes refusé ce serment, qu'ils ont tout employé pour entraver l'exécution des lois sur la police des cultes; enfin que par leur doctrine insidieuse et leurs principes contre-révolutionnaires ils n'ont cessé de propager le fanatisme dans le département de la Lys et d'y compromettre la tranquillité publique;
Arrête en vertu de l'art. 24 de la loi du 19 Fructidor dernier:
Art. 1. Les dénommés ci-dessus seront déportés.

Eindelijk ging het schandig bevel uitgevoerd worden: de ballingschap ging beginnen.

Den 7sten in Oestmaand wordt pastor Dumon, met 118 andere priesters, zoo Vlaamsche als Fransche, op het schip '*La Bayonnaise*' geladen, om naar Guyane, in Zuid-America, 1600 uren verre, aan land gezet te worden.

Twee maanden lang waren zij onder wege, zonder ooit land te zien. Wat hij binst dien tijd al afzag, vertelt de eerweerde heer Dumon zelve, in eenen brief dien hij twee jaar later uit Londen schreef naar zijne moeder.

'Onze spijze, "zegt hij," was de kost van de matroozen, doch vele slechter, voor zoo veel wij maar te eten en hadden, hetgene de matroozen niet hebben en wilden, en dat afviel van hunne tafel; zij bestond in eenig zwijn-of koeivleesch ongeweekt, reeds sedert vijf jaren gezouten, zoo ons gezeid is, en geheel verrot. Ons brood bestond in gedroogd brood van den zelven tijd van Robespierre, geheel doorknaagd van de wormen: hetgeen nog goed scheen, moesten wij met de canonballen zien te verbrijzelen. Wij hadden nog over ander dag erweten en peerdeboonen, waarin, gekookt zijnde in water, meer wormen als boonen waren! Onze slapinge was nog het slechtste. Wij waren met 119 mannen, onder in het schip, op malkanderen getast; hangende, de eene boven de andere, in eenen lap lijnwaad van omtrent 4 voeten lang, zulks dat de bovenste dikwijls den onderste genaakte en bijna versmachtte. De zieken en de dooden bleven tusschen de levenden liggen, tot dat men ze daar uithaalde, om ze in zee te werpen.'

Na twee maanden en half reizens, wierd de pastor van Mannekensvere, met 64 rampgenooten, afgezet te *Conamama* in Cayenne. 't Was een blakke veld, omringd van dikke bosschen; wat zij daar vonden voor woninge, waren eenige hutten van Indianen, gemaakt uit stokken en leem, zonder deuren, vensters, bedde, stoel of tafel. In het huizeken van pastor Dumon, woonden zij met 24en. De bannelingen vergingen gelijk sneeuw voor de zonne, bij zooverre dat, in de weerdij van eene maand, er 36 bezweken waren.'

Eerw. H. Dumon verhaalde later dat hij eens geslapen hadde tusschen twee lijken, en dat hij binst den nacht eenen derden aan zijne voeten zag sterven.

De peste kwam nog den toestand verergeren. Pastor Dumon ontsnapte aan de ziekte, en met eenige anderen wierd hij vijf uren verder naar het dorp Sinamary geleid.

Daar waren zij veel beter. De streke was gezonder en de inwoners waren hun eensdeels genegen, ‘denkende dat zij nog voorzien waren van eenig geld, gelijk zij bevonden hadden bij de bannelingen Barthelemy en Pichegru enz.,’ die daar ook geweest hadden en korts voor de aankomste van pastor Dumon ontvlucht waren.’

Pastor De Bay, een medebanneling, wist later een geestig gevaarte te vertellen. Op zekeren keer dat zij met verschilligen op weg waren, was pastor Dumon een einde achtergebleven. Al met eens ziet hij van alle kanten wilden op hem toekomen. Wat doet hij? Als buiten raad snapt hij zijne pruike van zijn hoofd en smijt ze voor zijne voeten. De wilden, dit ziende, meenden dat hij zijn hoofd afdeed en sprongen verschrikt weg langs alle kanten.

't Vervolgt.

Ander Blad Scheikunde:

Van de samengestelde Stoffen

MEN bemerke vooraf dat de Verbindinge een werk van gadinge (*affinité*) is, die voortkomt uit het verschil van emmerkracht (*electricité*) tusschen de verscheidene stoffen.

Als men eene samengestelde stoffe aan den loop of stroom van emmerkracht onderwerpt, zoo gaat zij los, en de Binderstoffe trekt naar het stelemmerig einde (*pôle positif*) van den emmerdraad, en de Bindelingstoffe naar het weêremmerig einde (*pôle négatif*): daaruit volgt dat de Binders weeremmerige (*électro-négatifs*), en de Bindelingen stelemmerige stoffen (*électro-positifs*) zijn. - Nogtans, die emmerigheid is meer of min krachtig in elke stoffe in

't bijzondere; zoo dat een Binder ten opzichte van eenen anderen Binder, Bindeling wordt, en ook met hem verbindt.

Nu, de samenstelling kan uit twee; of uit meer als twee, enkele stoffen bestaan: in alle geval, men volgt den zelfsten regel om al de samengestelde stoffen te noemen.

Voor sommige woorden als Binder, Bindeling, enz., ziet Biekorf, n^{r} 13 bll. 193-197.

Van de benoeminge der samengestelde stoffen.

Men geeft aan de samengestelde stoffen, ook samengestelde namen: Men beteekent het slach van samengestelde stoffe, met den naam van den Binder, en men bepaalt dat slach, met den naam van den Bindeling daar bij te voegen. - Men tracht de hoedanigheid te kennen te geven, alsook de hoeveelheid die in verbindinge komt.

Alzoo: A. Voor **Bindelingen met Binders**, geeft men aan den naam van den Binder, den uitgang **inge.**

B.V.	Zerpaardinge, bij verkortinge,	*Zerpinge* of *zerp.*
	Bitsaardinge. bij verkortinge,	*Bitsinge.*
	Gelaardinge, bij verkortinge,	*Gelinge.*
	Peersaardinge, bij verkortinge,	*Peersinge.*
	Blinkaardinge, bij verkortinge,	*Blinkinge.*
	Wittaardinge, bij verkortinge,	*Wittinge.*
	enz.	enz.

En om de hoeveelheid uit te drukken, stelt men het getal der ondeelen (*atomes*) van elke stoffe daarbij, uitgenomen het getal één:

B.V. Ol^{2}z. Oorlood twee zerping of - - zerp (*sous-oxyde de plomb*).

Olz. Oorloodzerp, (*oxyde de plomb*).

Olz^{2}. Oorloodzerp twee, (*bioxyde de plomb*).

Yn Z. IJzerzerp, (*protoxyde de fer*)[(1)].

(1) Hielde iemand aan de wanschapene fransche wijze van namen maken, hij kon *proto-*, *mono-*, *sesqui-*, *deuto-*, *bi-*, *di-*, *tri-*, *tétra-*, *sous-*, *per-*, vertalen door *voor-*, *enkel-*, *anderhalf-*, *dubbel-*, *driedubbel-*, *vierdubbel-*, *onder-*, *door-*. B.V. voorzerp = *protoxyde*; anderhalfzerp = *sesquioxyde*; dubbelzerp = *bioxyde*; voorgroenaardinge = *protochlorure*; doorgroenaardinge = *perchlorure.*

Yn^2Z^3. IJzer twee zerp drie, (*sesquioxyde de fer*).

Yn^3Z^4. IJzer drie zerp vier, (*oxyde magnétique:* zeilsteen).

$Yn\ Z^3$. IJzerzerp drie, (*oxyde ferrique*).

Ps Bi. Peersstriem Bitsing, (*fluorure de potassium*).

K^4G^4. Kolaard vier Groening vier, (*protochlorure de carbone*).

S^3L. Stikkaard drie Lichting, (*phosphure d'azote*).

Alzoo ook voor samenstellingen van meer als twee enkele stoffen:

B.V. Yn Zw B. IJzerzwavelblauwing, (*sulfoarséniure de fer*).

Ps Z W. Peersstriem waterzerp, (*hydroxyde de potassium*).

Ps W Zw. Peersstriem waterzwaveling, (*hydrosulfure de potassium*).

B. Voor samenstellingen van **Binders met Binders,** maakt men namen met den uitgang **inge** aan den naam der stoffe te geven die als Binder blijft werken:

B.V. L G^3. Lichtaardgroeninge drie, (*chlorure phosphoreux*).

L G^5. Lichtaardgroeninge vijf, (*chlorure phosphorique*).

L Zw G^3. Lichtaardzwavelgroening drie, (*sulfochlorure de phosphore*).

Ke Z^2. Keiaardzerp twee, (*bioxyde de silicium*).

Van de zuren.

Door **zuur** (*acide*) verstaat men, in 't algemeene, eene verbindinge, waarin de Wateraard gemaklijk, - ten deele of ten geheele, - door eenen Bindeling kan vervangen worden.

De kenteekens van een zuur zijn: als het versmelt in water, geeft het aan dat water eenen zuren smaak; - en het verandert van kleur, sommige stoffen die uit planten getrokken zijn: B.V. den blauwen lakmoes maakt het rood.

In elk zuur onderscheidt men twee deelen, te weten: **1° den Wateraard,** dien men rekent als grondstoffe (*matière*

basique); - en 2° het **Overdeel** (*résidu*), dat bestaat uit één of meer, - eigentlijk of betrekkelijk, - weeremmerige stoffen. Alzoo heeft men:

Tweevoudige zuren:

B.V. W G. Wateraard met Groenaard.

W Ge. Wateraard met Gelaard.

W P. Wateraard met Peersaard.

W^{2}Zw. Wateraard met Zwavelaard.

Drievoudige zuren:

B.V. W G Z^{3}. Wateraard met Groenaard en Zerpaard.

W S Z^{3}. Wateraard met Stikkaard en Zerpaard.

W Zw Z^{4}. Wateraard met Zwavelaard en Zerpaard.

W L Z^{4}. Wateraard met Lichtaard en Zerpaard.

Van de benoeminge der zuren.

Voor de *tweevoudige zuren* voegt men het woord **zuur** bij den naam der weêremmerige stoffe, waarmeê de Wateraard verbonden wordt; - oftewel (en zoo doet men best als men de hoeveelheid der stoffen uitdrukken wilt), men stelt den naam van de eene stoffe neffens den naam van de andere: den naam van *Wateraard* verkort in *Wa*, als er maar één ondeel van is:

B.V. W G. Groenaardzuur of Wagroenaard, (*acide chlorhydrique*).

W Ge. Gelaardzuur of Wagelaard, (*acide brômhydrique*).

W P. Peersaardzuur of Wapeersaard, (*acide Iodhydrique*).

W^{2}Zw. Wateraard twee Zwavelaard, (*acide sulfhydrique*).

W^{2}Br. Wateraard twee Bruinaard, (*acide sélénhydrique*).

Voor de *drievoudige zuren* volgt men den zelfsten regel, stellende eerst den naam der zuurgemaakte, en dan den naam der zuurmakende stoffe. Met het getal der ondeelen van elks daarbij: de naam van den *Wateraard* blijft er onder verstaan:

B.V. W Ke Z^3. Keiaardzerpaard drie, (*acide oxysilicique*).

W Go G^4. Goudgroenaard vier, (*ac. chloroaurique*).

W^2K Zw^3. Wateraard twee Kolaard Zwavelaard drie, (*acide sulfocarbonique*).

W G Z. Groenaardzerpaard, (*ac. hypochloreux*).

W G Z^2. Groenaardzerpaard twee, (*ac. chloreux*).

W G Z^3. Groenaardzerpaard drie, (*ac. chlorique*).

W G Z^4. Groenaardzerpaard vier, (*ac. perchlorique*)[1].

N.B. De zerpzuren (*oxacides*) zijn waterzuren (*hydracides* of *hydroxides*) van weeremmerige stoffen of stoffenverbindingen. Zij behelzen, in 't algemeene, de grondstoffen van het water en een zerp van eene weeremmerige stoffe; - en dit zerp op zijn eigen, noemt men Waterloos (*anhydre*). Alzoo B.V. in het zerpzuur W^2Zw Z^4 = W^2Z + Zw Z^3, het deel Zw Z^3 is een *waterloos* zwavelzerp.

D.G. MEERSSEMAN

Het Testament

EEN Heer kwam kinderloos te sterven,
al plots, entwaar in Engelland.
Groot spijt!... De weeuw en mocht niet erven,
ze'n had geen testament in hand.

Dat wijf ga ik wel niet beklagen,
zulk een serpent, een zotte top,
die hond noch kat en wou verdragen
en twistte voor nen spellekop!

Maar vriend, hoe stelt gij uit tot morgen
wat g'heden schrijven wilt en kunt?
De tijd zal u niet alsan borgen,
hij vliegt en is bepaald gejund.

Kijk!... zou de *mistress* iets verzinnen?
Ze'n plengt geen traan voor haren man,
verzwijgt zijn dood..., wil 't erf herwinnen,
dat loensch zij maar benijden kan.

(1) Die de fransche vormen der namen in *eux* en *ique* benijdt, kan ze gemaklijk vertalen door *minder* en *meerder*: *acide chloreux* = minder groenaardzuur; *acide chlorique* = meerder groenaardzuur; *acide hypochloreux* = minder groenaardzuur, enz. - Maar onze benoemingen zijn meer bepaald, en bijgevolge klaarder en beter.

Ai! wat al soort van helsche stukken,
gij, *auri sacra fames* doet
ge niet begaan en leelijk lukken?
De god der eeuw is 't geld en 't goed...

Juist woonde toen in die gebuurte
een schoenlapper met name *John*,
bij wien 't bleef immer tijd van duurte,
want hij te schaars zijn broodje won.

Maar peist: een vos vrij van gedachte
was 't, die voor misdrijf 's noods niet week,
ja kerk en kluis en ziel verachtte,
en van gelaat den doôn geleek.

Heur plannen smeedt de weeuw... 't viel mede:
z'heeft heimelijk den fielt ontboôn:
‘Hork, zoo en zus...’ - ‘Accoord en vrede.’ -
‘Heel 't erf aan mij!’ meent de matroon.

Het lijk wordt fluks van kant gedragen.
De lapper neemt de plaats, en ach,
begint te kuchen en te klagen,
als of hij op zijn uiterst lag!

Hij zegt: ‘laat den notaris komen,
met zijn getuigen alle vier;
mijn laatsten wil..., 't is uit met droomen,
zett' hij voor eeuwig op 't papier.’

‘Ja gauw.’ - Reeds stapt de schrijver binnen
en fluistert: ‘'t Eindeke of de kaart
is valsch..., maar heeft hij nog zijn zinnen?’
De lapper lacht in zijnen baard.

‘Mijn man, mijn man!’ Zoo schreeuwt de vrouwe
al snikkende, over van verdriet,
‘mijn hert verslindt den wreedsten rouwe:
man lief, denkt ge op uwe gade niet?’

Heur tranen zoûn arduin bewegen...
Hou af, mevrouw, een stemgerucht
komt doof als uit het graf gestegen,
zieltogend spreekt de kranke en zucht:

‘'t Gaat schrap..., notaris, schrijf... 'k vermake
net de ééne helft van al mijn goed,
aan mijne vrouw, en de ander' make
'k aan buurman *John*, dien goeden bloed...

Diep zit de man in derenisse
en overlast van kinders heeft...
Ik toog hem mijne erkentenisse,
daar hij met ons in vriendschap leefd'.’

De boef, gansch uitgeput van krachten,
rust 't hoofd:... en toch een glimlach fijn
zweeft rond zijn lippen: 't werk volbracht en
zwicht *John* voor meê of tegenzijn.

'Vervloekte schelm, uw' valsche toeren!...'
De bliksem vallende aan haar teen
en kan *Madam*' niet meer ontroeren
dan dat de woorden 's lappers deên.

Het nijdig hert der hekse scheurde:
ze wierd en peersch en bleek en kwaad;
heur dwaas betrouwen diep betreurde
die zwijgen moest..., om d'helft der baat.

'Als leuren spannen met elkandere
't is klucht dat de een bedriegt den andere.'
Nu, lezer, weet-je wat?
Uwe eerlijkheid is schat.
De sluwheid
baart sluwheid,
't bedrog
bedrog,
het onrecht
ook onrecht,
en vroeg of laat betaalt men boet
van nijdighede,
begeerlijkhede
en trouweloos verkregen goed.

V.D.M.

Vlamingen in Engelland

IN het jaar 1561 gaf Elisabeth, koninginne van Engelland, de toelatinge aan eenige vreemdelingen, om hen te Sandwich te vestigen:

'De baai-, saai- en wollewevers bewoonden Sandwich; de zijdewevers Cantenburg; eenige garenspinners Maidstone. Hoveniers hadden de vruchtbaarheid bemerkt van de akkers rond Sandwich en brachten vele nieuwe groenselen in Engelland. Voor 1509, zegt Huderson, (*Hist. Rise en Progress of Commerce*), en waren noch salade, noch koolen, noch wortels, noch rapen gekend en wij zijn al die groenselen aan de Vlamingen verschuldigd.'

In 1577 zendt de vlaamsche kerk te Sandwich een verzoekschrift naar den *Majer* en de *Jurats*, om reden van de groote onkosten die zij hadden als zij naar het vaderland wilden oversteken. Een Jood en betaalde maar vier stuivers en zij moesten er 22 leggen.

Junij 7sten 1575. Bevelen wierden gegeven om de leeringe te onderzoeken van eenige herdoopers die uit de Nederlanden gekomen waren. Het schijnt dat die mannen schrikkelijke en doembare dwalingen leerden.

In eenen cijnsboek van 1582 vinden wij de neringen en de ambachten van Vlamingen en Walen. - Er was daar een man die genoemd wierd '*Crier of the lieucope.*' Dat laatste woord wordt te Sandwich nog gebruikt wanneer er gesproken wordt van openbare verkoopingen van huisgerief, en men spreekt het uit *lifcoop.* In dien boek vinden wij 381 namen.

Dat is uitgeschreven uit '*Collections for an History of Sandwich by W. Boys. Canterbury* 1792 (*R.R.*) en het volgende uit *S. Wilfrid lands at Sandwich*, *Eddius Stephanus:* Verzoek aan de koninginne opdat de Vlamingen zouden mogen komen wonen in de stad.

De twee boeken behooren toe aan 't *British Museum* te Londen.

W. ROBINSON

Mochte mij! ...

MOCHTE mij dat nieuws gebeuren,
dat ik zage, wel en wis,
Vlanderen 't Waalsche wambuis scheuren,
daarin 't nu gevangen is!

Weerde God hem 't eeuwenoude
doodkleed, wierde 't vrij daarvan,
Vlanderen lief, herleven zoude
't hert van uwen dichter dan!

Mochte mij des levens vorste
staande blijven, tot der tijd
dat ik, met der waarheid, dorste
zeggen dat gij Vlanderen zijt!

Mochte mij de dood dan grijpen,
niet en duchtte ik haar met al,
en ik riepe, in 's stervens nijpen:
Vlanderen, wil het leven, 't zal!

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 16sten in Slachtmaand '90.

Lichtervelde

DE noord- en zuidkant van Lichtervelde is bedekt met uitgestrekte bosschen, waarvan vele eenen eigenaardigen naam dragen: daar vinden wij de *Beeschhage* of de *Beershage*, den *kwâ keizer*, de *tafelbedden*, d'*Hanebergen*, de *Mierbosch*, de *Wynsbusschen*, geschreven op het kadaster *Huwynsbusschen* en wier verschillige deelen ook eenen bijzonderen name dragen: *Heemoor*, de *Plakker*, de *Roozewal* en de *Seeuwtjes.*

De *Beershage*, zoo vertelt het volk, is heuren name verschuldigd aan Bruin den beer, die over jaren in dien busch zijn verblijf gekozen had. De honger dwong hem op zekeren dag zijne schuilplaats te verlaten en middel te zoeken om van gebrek niet te vergaan. Op den uitkant van den busch woonde er een man, die, 't moest wel lukken, zoo even met zijne vrouw was uitgegaan. De deure stond wagewijd open en een kleen kindtje lag in de wiege. Daar had de beer zijn middagmaal gevonden. Maar, dat en was maar goed voor eenen keer, en Bruin moest zoo dikwijls uit zijnen bosch komen, dat men welhaast het spel moê wierd. De geburen staken het hoofd thoope, zochten hem op en zorgden dat hij in 't vervolg geen honger meer en had. De naam van den beer is aan den bosch gebleven.

De noord- en westkant is effen en vlak, terwijl men langs den zuid- en oostkant twee heuvels vindt, waartusschen nog eens meerschen en land.

De bijzonderste meerschen zijn de *Casteelmeerschen*, de *Cauwelijnmeerschen*, de *Slag-* of *Slak-*, de *Belle-*, de *Keel-*, de *Casteele-*, de *plaatsmeerschen*, die beginnen aan de dorpplaats en uitstrekken tot aan Coolscamp; de *polder-*, de *Dersch-*, de *Schrage-*, de *Paddebroeken*, en de *Leysafoormeerschen.* Men beweert dat het woord *Leysafoor* niets anders en beduidt als *'Reservoir.'* De ligginge der meerschen komt met dien uitleg overeen, immers zij liggen allen vele leeger als de stikken lands die er rond zijn. Verders de *Krekebeke* loopt er nog door, en overstroomt ze somwijlen als het water geheel hooge is.

De *Krekebeke*, waarvan ik daar sprak, wordt ook *Krekelbeke* genoemd, en heeft hare bron aan den voet van eenen heuvel ten zuid-oosten. Zij doorspoelt Lichtervelde van den zuid-oosten tot den noord-westen en lost te Dixmuide in den *Ysere.*

Eene andere beke naamt de *Muizelbeke*, of de *Muiseveldbeke*, die Lichtervelde scheidt van Swevezeele, en stroomt in de richting van Brugge. Op het veld waren er overtijd vele vijvers, nu zijn zij meest al opgevuld en met boomen beplant. De eenigste die nog overschieten zijn: de *Sasput*, die op Thorhout, Swevezeele en Ruddervoorde ligt, de *Plataard* en de *Leege meeuwer.*

De wijk daar 't Spoorhuis staat, te Lichtervelde, heet het *hol*, het *konijnenhol* of het *Boerenhol.*

Marietje

GELIJK de rooze, aleer
de dag is aangebroken,
heur blaren openspreidt
in purpergloed ontstoken,

zoo lag Marietje daar,
op zekeren ochtendstonde,
en bracht verblijden mêe
en vreugde alom in 't ronde.

Zij kwam in huis, zooals
   een engel neer zou dalen,
en wierd welkom gezeid,
   omringd van liefdestralen.

Welkom, Marietje lief,
   gij kostbaarste aller gaven
waarmêe de schepper kan
   een oudrenherte laven!

Welkom, Marietje, kind,
   gij zijt - is dat niet schoone? -
de tweede perel van
   onze ouderlijke kroone!

Hoe blijde klopte 't hert
   van vader en van moeder,
als men de konde deed
   dat God, den Albehoeder,

   zoo beider hert gewenscht
en hopend elk gemeend had,
dien wensch vervullend, ons
   een dochtertje verleend had!

Wie kan bij 't zonopstaan
   den dag en 't weer voorspellen?
Wie bij de wieg van 't kind
   de levensjaren tellen?

Voor u, Marietje, staat
   de baan des levens open,
zult gij ze in eer en deugd
   en wijsheid steeds doorloopen?

Zult gij de sterke maagd,
   de sterke vrouwe wezen,
waarvan de lofzang staat
   bij Salomon te lezen?

Gij zult, want zij die maagd
   en moeder is des Heeren,
is uwe patrones
   en zal den weg u leeren

der waarheid, en gelee'n
   door 's werelds woeste baren,
tot dat gij d'haven zijt
   des levens, ingevaren!

J. NOTERDAEME

Mingelmaren

IN Canada zijn ze reeds een jaar lang bezig met eenen ijzerweg te leggen om schepen te vervoeren.

Het Northumberlandmeer en de zeeboezem van Fundy en zijn maar gescheiden door eene striepe lands van min als 6 uren breed, en om van den eenen oever naar den anderen te varen moet men 805 kilometers weegs doen.

De Americaanders hebben gevonden dat het eenvoudiger zijn zou de schepen van den eenen kant naar den anderen over te voeren. En die mannen, die in niets en verschieten, zijn nu aan 't leggen van den ijzerweg die al de schepen van min als 2 millioen kilos, in twee uren tijds zal overzetten.

Reeds is het voetstuk geleid van de watersteege (*ascenseur hydraulique*) die de schepen uit den kom moet nemen en op de schenen nederzetten.

De ijzerweg is pijlrecht en bijna volkomen plat. Al de schenen zijn ter plaatse en zij wegen 55 kilos den strekkenden meter. Het spoor is 13 meters breed.

DERTIG GEESTELIJKE LIEDEREN van Guido Gezelle staan om te verschijnen. Zij zijn op keurige zangwijzen gezet door den heer Remi Ghesquiere, leeraar van muzijk ter onderwijzersschole van Thorhout. Een boeksken met muzijk kost 0,50 fr. en der is merkelijke afslag voor een meerder getal. Het boekske is te verkrijgen bij den heer Ghesquiere.

Wij drukken hier een staalken uit de 30 Liederen:

Sint Ioseph

1

Sint Joseph, gij waart ambachtsman,
en droegt daar al de lasten van;
in 't zweet uws aanschijns wont ge uw brood,
ge 'n klaagdet niet al hadt ge nood,
maar dacht, vol hope en onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

2

Maria, de edel maged fijn,
die moeder mocht van Jesus zijn,
aanveerdde en groette u wellekom,
als voedsterheere en bruidegom.
Want, zei Maria, onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

3

Sint Joseph heeft tot Nazareth
zijn ambacht neerstig voortgezet,
en hij alleen, in al 't gebied
des werelds, Jesus' Vader hiet.
Daarom, zoo dacht hij onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

4

Sint Joseph was te Bethlehem,
en elkendeen miswelkomde 'em,
ofschoon in zulk gezelschap daar
nooit keizer was noch vorst, voorwaar.
Des zei Sint Joseph, onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

5

Sint Joseph moest al langs de baan,
in 't vreemde en naar Egypten gaan;
maar, waar hij ging of waar hij stond,
hij Jesus en Maria vond;
zoo dacht hij, altijd onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

6

Heer Jesus was verloren eens,
en oorzaak van veel droef geweens;
maar Joseph, met Maria, zocht,
tot dat hij Jesus wederbrocht,
en zei, voortaan heel onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

7

Sint Joseph deed den laatsten stap
uit dit ellendig ballingschap,
aan Jesus' hand naar de eeuwigheid,
en door Maria voorbereid.
o Zalig sterven, onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

8

Sint Joseph, wij zijn arme liên,
geen rijkdom mocht ons ooit geschiên,
maar rijke is hij die, medelid
van uw gezelschap, God bezit,
en zegt met ons, heel onvervaard:
Dat God bewaart is wel bewaard!

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 18sten in Slachtmaand 1890.

[Nummer 23]

Onze lezers van buiten het Land gelieven zoohaast mogelijk het bedrag hunner inteekeninge naar den drukker van Biekorf te stieren. Anders zou het verzenden van het tijdschrift moeten onderbroken worden. Het inteekengeld is 5,10 *fr. voor de Vreemdelingen.*

Een ander blad Scheikunde

Van de Zouten.

AAN elk slach van zuur beantwoordt een slach van zout, een Bindeling de plaats innemende van den Wateraard. Alzoo zijn er zerpzouten, Groenaardzouten, Gelaardzouten, Peersaardzouten, Zwavelaardzouten, enz. gelijk er Zerpzuren, Groenaardzuren, Gelaardzuren, Peersaardzuren, Zwavelaardzuren zijn, enz.

Gelijk elk zuur, alzoo bestaat ook elk zout uit twee deelen, te weten: 1° De **zoutmakende stoffe**, die beantwoordt aan de zuurmakende stoffe in de zuren, zoutma-

kende overdeel (*résidu halogénique*), weerwerkemmerige stoffe, wier naam het slach van zout te kennen geeft; - 2° De **zoutwordende stoffe** (*salifiable*), een Bindeling, wiens naam het slach van zout bepaalt.

Men bemerke hier dat, leerwijzig gesproken, aan elk zout ook een zuur beantwoordt, waarin de Wateraard de plaatse van den Bindeling inneemt; B.V.

aan Ps G Z^3.	beantwoordt W G Z^3.
aan Ps S Z^3.	beantwoordt W S Z^3.
aan Ps^2 K Zw^3.	beantwoordt W^2 K Zw^3.

Maar in de wezentlijkheid en gaat het niet altijd alzoo; immers, vele zuren en bestaan op hun eigen niet: op den oogenblik dat zij, in 't maken van een zout, ten voorschijn komen, als de Bindeling door den Wateraard vervangen wordt, deze neemt een deel van de zuurmakende stoffe op, en ontsnapt in de gedaante van

W G bij de	*Groenaardzouten.*
W Ge bij de	*Gelaardzouten.*
W P bij de	*Peersaardzouten.*
W^2 Z bij de	*Zerpaardzouten.*
W^2 Zw bij de	*Zwavelaardzouten.*

B.V. in Ps^2 Pl G^6, vervangt Ps^2 door W^2, gij bekomt [W^2 Pl G^6 = 2 W G + Pl G^4 2 W G ontsnapt, en Pl G^4 blijft.

B.V. in Ps^2 K Z^3, vervangt Ps^2 door W^2, gij hebt W^2 KZ^3 [= W^2 Z + K Z^2 W^2 Z vervliegt, K Z^2 blijft aleene.

B.V. in 2 Gs^3 Gll Zw^4, vervangt Gs^3 door W^3, daar is [2 (W^3 Gll Zw^4) = 3 W^2 Zw + Gll^2 Z^5 3 W^2 Zw is weg.

Men bemerke nog dat verscheidene zerpzuren waterlooze zuren voor weergâ hebben; en dat het meerder deel der Groenaard-, Gelaard-, Peersaard-, Zwavelaardzuren niet bestaande, of teenemaal onbekend zijnde, voor weergâ hebben de samengestelde Groenaardingen, Gelaardingen, Peersaardingen, Zwavelaardingen van - eigentlijk of betrekkelijk - weerwerkemmerige stoffen.

Men bemerke eindelige dat de zouten de stoffen bevatten van twee tweevoudige samenstellingen van het zelfste slach, waarvan ééne van eenen Bindeling of stelemmerige stoffe, en eene andere van eenen Bindeling of weerwerkemmerige stoffe. Aldus de zouten die wij daar aanstonds voor handen hadden:

Ps^2 Pl G^6 = 2 Ps G + Pl G^4.
Ps^2 K Z^3 = Ps^2 Z + K Z^2.

Van de benoeminge der Zouten.

De namen der zouten worden gemaakt met den naam van den Bindeling achter den naam van de zoutmakende stoffe, en met het woordje **op** tusschen tweeën, om te doen verstaan dat er zake is, niet van een zuur, maar van een zout.-

B.V. Ps S Z^3. Stikkaardzerp drie op Peersstriem. (*Azotate de potassium*)[(1)].

Ps G Z^3. Groenaardzerp drie op Peersstriem. (*Chlorate de potassium*).

Ps G Z^4. Groenaardzerp vier op Peersstriem. (*Perchlorate de potassium*).

Ps^2 K Zw^3. Koolzwavelaard drie op Peersstriem twee. (*Sulfocarbonate de potassium*).

N.B. In de verkorting wordt de naam van den Bindeling gewoonlijk eerst geschreven.

Van de Gronden.

Alle samenstelling van eenen Bindeling met eenen Binder, - als zij kan verbinden met eene samenstelling van Binders, om een zout te maken, - heeft het kenmerk van **Grond** (*Base*).

(1) Is er iemand die ingenomen is van de fransche vormen in *ite* en *ate*, hij vertale die door *minder* en *meerder.* B.V.
Sulfite, minder zwavelzout.
Sulfate, meerder zwavelzout.
Hypochlorite, minste groenaardzout.
Perchlorate, meeste groenaardzout.
Sulfate ferreux, meerder zwavelaard op minder ijzer.
Sulfate ferrique, meerder zwavelaard op meerder ijzer.
enz.
enz.

Het is de weerwerkemmerige stoffe die den aard van den Grond bepaalt. Alzoo heeft men

	Zerp-, Ps^2 Z.	**Bits-, Ps Bi.**	**Groen-, Ps G.**	**Peers-. Ps P.**	**Zwavelgronden. Ps^2 Zw.**
in de zouten:	$Ps^2Zw\ Z^4$.	$Ps^2Ke\ Bi^6$.	$Ps^2Pl\ G^6$.	$Ps\ P\ G^4$.	$Ps^2K\ Zw^3$.
samengesteld uit:	{ Ps^2 Z. { + Zw Z^3.	2 Ps Bi. + Ke Bi^4.	2 Ps G. + Pl G^4.	Ps G. + P G^3.	Ps^2 Zw. + K Zw^2.

N.B. Bijna al de Grondaardige (*basiques*) samenstellingen, als zij versmelten in water, zijn daaraan kennelijk, dat zij eenen loogachtigen smaak hebben, en dat zij het kleur veranderen van zekere verwen uit planten getrokken; alzoo de verwen uit roode koolen of uit violetten maken zij groene; de geluwe verwe uit de *Curcuma* maken zij rood; en den lakmoes, door zuren rood geworden, maken zij wederom blauw. - Daarom worden deze samenstellingen ook **Avezuren** (*alcalis*) genaamd.

Nu, de eigentlijke Gronden zijn waterzuren van werkemmerige stoffen, van Bindelingen die met een zuur niet anders als zout en water en geven. B.V.

Waterzuur + Zuur	**=**	***Zout + Water.***
Ps W Z + W G	=	Ps G + W^2 Z.
Ps W Z + W S Z^3	=	Ps S Z^3 + W^2 Z.
Os W^2 Z^2 + 2 W G	=	Os G^2 + 2 W^2 Z.
Yn^2W^6 Z^6 + 6 W G	=	Y^2 G^6 + 6 W^2 Z.

Aan deze waterzuren, - de waterstoffen uitgeweerd, - beantwoorden waterloozen, te weten, de grondaardige zerpen.

Ten aanzien der Gronden, de zouten zijn Gronden waarvan de verbindinge W Z vervangen wordt door de weerwerkemmerige zoutmakende **Overdeelen** der zuren.

Inderdaad:

Gronden.		***Zouten.***
Ps W Z + W G	-	Ps G.
Ps W Z + W S Z^3	-	Ps S Z^3.
Ps W Z + Zw Z^3	-	Ps^2 Zw Z^4.

D.G. MEERSSEMAN

Pastor Dumon

WIJ hebben te Sinamary verbleven, ‘schrijft Eerw H. Dumon,’ van den 20 September 1798, tot den 11 Mei 1799, dus omtrent 6 maanden; doch altijd niet anders als de dood voorziende, waar het dat wij niet haast van daar en konden komen, want dagelijks stierven er nog, zoo dat wij ten lesten ons eerste resolutie uitgewerkt hebben om van daar weg te vluchten, dood voor dood, leven voor leven. Wij hebben bedektelijk voor ons eene schuite doen koopen; en, met eenen visscher en 13 vervoerde, waar onder de 9 Nederlanders die nog in 't leven waren van 28, zijn wij den 11 Mei 1799, voorzien van levensmiddelen voor omtrent 3 dagen, 's nachts ten elven in zee gesteken op Gods genade. Wij hoopten denkende ergens langs de kusten op de Hollandsche Volkzettingen in West-Indiën aan te komen, gelijk het ons gelukt is; want den tweeden dag naar ons uitvaren, zijn wij omtrent 40 uren van daar tot Maroni aangekomen, op eene Hollandsche wacht, alwaar de Commandant, die een Luikenaar was, ons zeer wel ontvangen heeft, ons geluk wenschte en verheugd was over onze ontkominge, want hij hadde daar reeds veel van hooren zeggen.

Na dat wij daar 3 dagen verbleven hadden, en wel behandeld waren, zijn wij wederom de zee nog 30 uren verder opgevaren, voorgegaan zijnde door eene andere schuite, die de Hoofdman met ons zond om levensmiddelen te halen naar het Fort *Oragne*; aldaar aankomende, wierden wij wel ontvangen van den Hollandschen Colonel die daar lag. Wij meenden aldaar teenemaal verlost te zijn uit onze schrikkelijke slavernije, en van daar naar Surinam te lande te gaan, om aldaar een schip te vinden en daarmede naar Europa te komen. Wij hadden reeds onze schuite verkocht; maar, op den weg zijnde van Surinam, zond ons de Gouverneur van aldaar eenen bode, zeggende dat wij moesten zien langs zee voorbij Surinam te komen tot Berbice of Demerari, alwaar de Engelsche lagen; anderszins, dat wij tot Surinam aankomende, van den Franschen Consul zouden afgevraagd worden; in welk

geval hij genoodzaakt zoude zijn van ons ten dwange te moeten overleveren, het gene aan zijn gemoed zeer tegenstrijdig zoude zijn. Immers, deze Gouverneur *Frederici* is een zeer deftig en eerlijk man, gelijk wij vernomen hebben.

Door dit geval zijn wederom onze rampen beginnen te verzwaren: men heeft ons onze verkochte schuite wederom gegeven, en wij zijn nog eens aan ons eigen gelaten. In zee gesteken, geene kusten meer kennende, hebben wij die uit ons gezicht verloren, en dien dag geen zonne nog mane ziende, door een onweder dat er opkwam, en varende zonder zeenaalde, en wisten wij niet meer of wij zuid, west, oost of noord waren. Daarbij, onze schuite was lak en wij moesten dag en nacht met 2 mannen altijd water uitslaan, om niet te verzinken. In deze benauwelijkheden zijn wij alzoo omtrent 48 uren gebleven, tot dat wij ten lesten (hoe wonderlijk is God in zijne beproevingen, en aanbiddelijk!) wederom de kusten in 't gezicht hadden. Hier weenden wij te gader van blijdschap! Maar eilaas! Te nabij daar langs varende, is er eene zeer kwade en woedende zee opgekomen, die onze schuite op het strand heeft gesmeten; dewelke, na dat wij daar met vele moeite uitgerocht waren in den nacht, 's anderdags 's morgens voor onze oogen is verbrijzeld.

Daar stonden wij allegader op het land, aan den kant van eenen woesten en ondoordringelijken bosch, die van de zee doorvloeid wierd: niet wetende of er misschien in 20 uren in de ronde aldaar eenen mensch wel zoude te vinden zijn.

Alsdan hebben wij te voete, langs de kuste door het hout, gedurig tot de knien in het moeras, zonder eten of drinken, voortgetrokken, tot dat wij ten lesten, na 5 dagen gegaan te hebben, op het punt zijnde om daar van honger en dorst te sterven, gevonden zijn van de Indiaansche slaven, die daar met eene schuite gezonden waren van hunnen meester om krabben te vangen, van wie wij door hunnen meester langs de zee zijn afgehaald. In deze 5 dagen en hadden wij niet anders als levende krabben g'eten, en ons geluk was, dat het nog, tweemaal in dien tijd, 's morgens een weinig regende: waar door wij onzen verstik-

kenden dorst eenigszins laafden. Wij hadden nog een weinig brood gehad, maar dit was teenemaal doorweekt van het zeewater, en door de hitte geheel bedorven, het vier was erin gekomen en het scheen gelijk kalk te zijn.

In dezen bosch, ten tijde van 5 dagen, zijn er 3 Brabantsche Priesters achtergebleven. De meester, die ons gevonden hadde, heeft nog twee schuiten met zijn volk gezonden, om ze op te zoeken, maar niet gevonden. Wat dat er van deze 3 ongelukkigen is gekomen, en kunnen wij niet zeggen.

Om te sluiten dan, want om al onze gevaren in het kort te verhalen, zonder vermeerderinge of verminderinge, zoude ik eenen geheelen boek moeten schrijven: wij zijn bij den Meester van de Indianen 8 dagen verbleven en welgedaan geweest; en, een weinig verkwikt zijnde van al onze zeeren, hebben wij hem eene schuite afgekocht; hij heeft ons 3 Indianen medegegeven om die te bestieren, en na 2 dagen gevaren te hebben, zijn wij eindelijk tot Berbice aangekomen, eene stad van de Hollandsche Volksplantingen in West-Indiën, alwaar de Engelsche in het bezit waren, die ons wel ontvangen hebben. Hier en hadde ik niet anders meer over, boven mijn geld, als eene veste van catoen, eene geleende broek die ik aanhadde, met een hemde aan mijn lichaam, zonder kousen of schoen.

Tot Berbice is M. De Neve, Pastor van Westcappelle, gestorven, uitgeput van krachten. Van daar zijn wij naar Demerari, eene andere en betere Hollandsche stad aan de Engelsche, gekomen den 6 Junij 1799, en aldaar in het Gasthuis verbleven tot den 1 Julij. Wij zijn daar welgedaan geweest, en de Engelsche Minister of *Domine*, ziende onze ongelukkige gesteltenisse, heeft ons daar kleederen en lijnwaad omgehaald, daarenboven ieder meer als 25 guineen in gelde. Niets dat de Engelsche overtreffen kan om de ongelukkigen te helpen!

Den 1 Julij 1799 zijn wij met een Engelsch schip van Demerari vertrokken, en naar verschillige storms, in eene onverwachte schrikkelijke zee, uitgezien te hebben, zijn wij den 22 Augusti tot Leverpool in Engeland met 8 ver-

voerden aangekomen. - De pastor van Zwijndrecht bij Antwerpen, M. Cop, is op de reize gestorven. - Den 7 September zijn wij van daar na Londen getrokken; en den 9 aldaar gekomen, gezond en wel te passe, gelijk wij tot hier toe, God lof, ons nog bevinden.'

Den 7 Mei 1800 zette *Der junge Burchart*, een hanoversch schip, den Eerw. Heer Dumon en den Eerw. Pastor de Bay over naar Bremen. Zij doorliepen een gedeelte der Duitsche staten, zagen Osnabrugge, in Hanover; Munster, in Westfalen; Bocholt en Emerick. Daar ontnuchterden zij bij Cardinaal Frankenbergh, Aartsbisschop van Mechelen. Van daar vertrokken zij naar Arnhem, 's Gravenhaghe, Delft, Rotterdam, Dordrecht, en waren den 20sten in Hooimaand te Breda.

De weg naar Vlaanderen lag open voor Pastor Dumon's voeten, en hij moest gevoelen hoe wel hij, de verduldige martelaar der fransche godloosheid, bij zijne Vlaamsche landlieden zou weder gekomen zijn. Na drie jaar, eene maand en dertien dagen afwezigheid, dat is op den 23sten in Oostermaand 1801, was hij, nog gave en gezond, weder herder op zijne parochie.

E.H. Philippus Dumon bleef te Mannekensvere tot in 1803. In Lentemaand van 't zelfste jaar wierd hij Pastor ingehaald van Zedelghem. De oudste Zedelghemnaars weten nog te zeggen dat het een ijskoude dag was. 't Bier vervroos in de glazen, en te midden de dorpplaatse liet men een verkwikkend houtvier laaien.

Zedelghem en heeft dien braven man nog niet vergeten. Daar en zat niets in hem 't en zij medelijden. Immers hij wist wat het was van ongelukkig en arm te zijn. Milddadig was hij meer als iemand, en gij haddet lange mogen zoeken om eenen duit in zijne zakken te vinden, als hij van een uitstapke weêrkeerde.

'- Mijnheer de Pastor, z'is te kleene!' kwam er hem eens een arme man in zijne pastorije zeggen, terwijl hij daar eene fransche kroone lei, die de Eerw. Heer Dumon hem daags te voren gegeven had. - ''k En wist het niet,' antwoordde de pastor, en hij gaf hem eene andere, die alleszins groot en zwaar genoeg was.

In zijnen laatsten wille stond er 40 pond groote beschreven voor zijn meisen, en 20 pond voor eenen anderen mensch. Geheel de koopdag en bracht maar genoeg op om den helft dier twee bezetten te betalen.

Pastor Dumon had te veel uitgestaan binst zijn leven om tot eenen hoogen ouderdom te kunnen geraken. Zijn 58ste jaar was zijn laatste, en hij lei zijn hoofd neêre te Zedelghem, waar hij acht jaar lang vrijwillig had voortgeleefd in de gedwongene armoê zijner ballingschap in Zuid-America. Hij alleene, met Pastor De Bay uit het groot getal zijner medebannelingen, mocht in Vlaanderen sterven.

Een zerksteen wijst nog in de kerke van Zedelghem de plaatse waar hij rust in vrede. Die steen draagt het volgende opschrift:

D.O.M.

Hier vooren rust den seer Eerw. Heer Philippus Dumon Fs. Joannis, Sluysmeester, en Victoriae Vandewaeter, geboortig van Clemskerke, geweest 21 jaeren Pastor van Mannekensvere, die onder het schrikbestier gevangen en met een groot getal andere Priesters na de Guyane vervoert syn geweest, waar sy by na alle door de brandende hitte en gebrek overleden syn, hij nogtans is met eenen medegezel gelukkig te rug gekeerd, ten jaere 1801. en is 1803, Pastor geworden van Zedelghem, waer hy na uytstekende bewys van ziel-iver voor syne schaepen is overleden den 1 July 1811, oud 58 jaeren.

R.I.P.

J. VAN NESTE

Chrysanthemen

Aan Heer Joseph Samyn.

CHRYSANTHEMEN, hofsch gegroei,
dat den winter komt beschimpen,
met het glimpen
en den gloei
van uw kakelbont gebloei!

Chrysanthemen, wit en rood,
blauw en bruin, en geel- en valuw,
peersch en paluw,
kleen en groot,
zad van verwe, en derf als dood.

Chrysanthemen, fijn geplooid
zijn de riemkes, zijn de snaren
van uw' blâren;
en gemooid,
of er goud ware op gestrooid.

Chrysanthemen, te allen kant
steken, scherpgevind, de vonken
uwer lonken
al ons land,
spijts den winter, heel in brand.

Chrysanthemen, zot gemutst,
kroes van hare of lang van stressen,
al in klessen
saamgedutst,
of verkloerijd en verklutst.

Chrysanthemen, gij zijt recht
schoone, als 't zonneweêre u zegent,
maar, beregend,
hangt ge, oprecht,
lijk bij dranke, en scheef gevrecht.

Chrysanthemen, in Japan
houdt men wijdag te uwer eeren,
's jaars twee keeren;
alleman
droomt en dicht van u, alsdan.

Chrysanthemen, menigwerf
mocht ik uw' gedaante aanschouwen
op den blauwen
fijnen scherf,
mat van 't eeuwig mesgekerf.

Chrysanthemen, weêr 'k u vrij
levend, of geschilderd vinde;
welbeminde
blommen, gij
herontwekt het herte mij.

Chrysanthemen, heidensch kruid,
Katharinendag staan open
al uw' knopen:
eer ik sluit,
weest haar toegewijd! - 't Is uit.

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, op den 22-23sten in Slachtmaand, 1890.

Lampernisse

IN deze kleene bijdrage willen wij speuren naar de naamreden van Lampernisse.

't Lag ons al lang opperst dat het woord *hernesse* in dien name verdoken zat. Wij hadden dat woord meer als 'nen keer in oude handschriften tegengekomen en 't staat ook in 't Idioticon van Deken De Bo,

den vader
der West-Vlaamsche taalgeleerden alle gader.

Al lezen in het *Altfriesisches Wôrterbuch* van Dr Karel Freihern von Richthofen kwamen wij daar het woord *hernisse* tegen. Wij meenen den uitleg van Lampernesse gevonden te hebben; hier is hij nu.

***

Den plaatsnaam Lampernisse, ontstukken wij in *Lamp* en *hernisse.*

Lampernisse is de hernisse van *Lampo.*

***

Lampo is een oudgermaansche mansnaam, die bij *Fôrstemann* te vinden is in zijn vermaard *Altdeutsches Namenbuch.*

Die *Lampo*, *Lampe* zou wel kunnen verwant zijn met *Lamprecht, Lantbrecht*, *Lambertus*, *Lambrecht*, en zit voorzeker in de maagschapsnamen *Lammens*, *Lamping*, *Lampsins, Lampsma* bewaard.

Er is hier aleventwel iets in den weg.

Wij hebben den naamval der bezitting: waar is het teeken van den naamval belonden?

De 2de naamval van *Lampo* is *Lampon.* De eerste gedaante moet dus Lampon-hernesse geweest hebben. Vergelijkt: *Avukon-thorp*, het dorp van Avuko, uit de *Freckenhorster Heberolle.* Die heberolle is eene Oudsaksensche oorkonde: zij bevat de schattinge van hetgene er ten voordeele van het klooster van Freckenhorst bij Warendorf in het Munstersche moest *geheven* worden: zij is uitnemende merkweerdig, omdat zij vele plaatsnamen in hunne oude gedaante bewaard heeft.

De uitgang van den naamval kan bij verloop van tijd verloren gegaan en afgesleten zijn: meest al de oorgermaansche uitgangen der naamvallen waren in het geschiedkundig tijdstip verloren: wat is er in de latere eeuwen van de oud- en middengermaansche uitgangen geworden?

De uitgang van *Lampon* gerocht op den dool lijk bij voorbeeld de uitgang *-a*, van den 2den naamval *Alveringa*, in *Alvering-hem* is afgesleten.

***

Wat is *hernesse* te zeggen?

Dat woord staat bij De Bo, met de volgende bediedenis aangeteekend: ‘Langs den Iser bij Dixmude ligt een uitgestrektheid van weiden op eene breedte van een kwart en eene lengte van eene halve uur, en deze vlakte draagt den naam van hernesse.’

Welke is nu de uitleg van die benaming?

Hernis bestaat uit den stam *her* van *heren* en den uitgang *nis*, die sommige naamw. samenstelt, lijk duisternis, lafenis enz.

Heren is *hooren.*

Het oorgermaansch woord is *hauzjan.*

De oorgermaansche *au* is in het Friesch overgegaan tot *â.*

Die *â* is in verschillige woorden verwandeld tot *ê*, door klankwijziging, ofte *i-umlaut,* te wege gebracht door de *i* der volgende lettergreep.

Aldus is *hauzjan*, got. *hausjan,* vl. *hooren* in het Friesch *hêra* geworden.

Hernis zal bijgevolg *gehoorzaamheid* beteekenen.

En 't bewijs?

Hernisse is in het Oudfriesch *urhêrnisse* bewaard en *urhêrnesse* beteekent ongehoorzaamheid.

Aangezien heel waarschijnlijk *hernesse* gehoorzaamheid beteekent, zullen de *hernessen* weiden zijn, die geen vrijgeweed en waren, van 't een of 't ander klooster, van den eenen of den anderen eigenaar afhingen.

***

Dat wij met *ernisse* van het woord Lampernisse uit te leggen zoo als hierboven, Goropius niet verbeeld en hebben, dat bewijst de volgende gedaante van eene oorkonde van 't jaar 1411: ‘en la paroisse de *Herrenesse.*’

J. SEGHERS

Resurgam!

Opereboom, belaân
met al goudgeelwe blaân,
octoberziek en treurig.....,
de winter is 't, die naast,
en 't al het land uit blaast
dat groeizaam is en geurig!

Nog onlangs stond gij daar,
o schoone perelaar,
een witte wolke blommen,
die 't weerd was om te zien,
en die naar u de bien
van verre deden kommen.

De zomer ging voorbij,
en dan bekroondet gij
uw edel hoofd met bruine,
zoetvleeschde peren, van
daar schier mijn hand aan kan,
tot boven in uw' kruine.

Nu staat gij daar en treurt,
ontkinderd en ontkleurd,
en schijnt alom te vragen:
zal niemand, die mij zag
in mijnen schoonen dag,
mij meêlijend hert nu dragen?

o Pereboom, vaart wel:
'n wilt voor winter fel
noch weemoed buigen neder;
de winter komt en gaat,
o pereboom, weêrstaat:
verrijzen zult gij weder!

GUIDO GEZELLE

Te Kortrijk, den 5den in Slachtmaand 1890.

Mingelmaren

IN het *Belfort* van Slachtmaand 1890, staat er op bldz. 311 te lezen als volgt:

‘Tot hiertoe bezat men geen etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal, en om den oorsprong en den wortel onzer woorden op te sporen, was men verplicht zijnen toevlucht te nemen tot Duitsche en Engelsche werken, waarin soms een plaatseken bespaard was voor ons Nederlandsch. Natuurlijk was dat een geringe bate, en nochtans moest de vooruitgang dien de Germaansche taalvorsching sedert Grimm verwezentlijkt had in juistheid en zekerheid, ook ten onzent benuttigd worden. De heer Vercoullie heeft de onderneming beproefd, hij heeft de bestaande leemte aangevuld’, namentlijk met zijn *Beknopt etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal*, die nu over eenige maanden bij J. Vuylsteke te Gent verschenen is.

Dat is onwaar.

Een Duitscher, te weten Dr J. Franck, die Hoogleeraar is van Middeleeuwsch Dietsch te Bonn, en die ten jare 1883 eene *Mittelniederländische Grammatik* uitgaf, heeft reeds van in 1884 de eerste bladen laten drukken van zijn *Etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal.* Dat deugdelijk werk gaat trage voort, 't is waar; doch was eventwel reeds tot een ende verre in Boekstaf *R* bij Nyhoff te 's Gravenhage gedrukt en verschenen, eer dat Leeraar Vercouillie's woordenboek uitkwam. Tegenwoordig is het alreede aan het woord *Slof* gerocht, bevat tot hiertoe 896 halve bladzijden, en zal in 't geheele omtrent de 17 frank gelden.

Die hooger gemelde reken in 't *Belfort* zette, zal uit J. Vercoullie 's ‘Voorrede’ besloten hebben dat er nog geen dergelijk werk in onze tale en bestond; immers omdat Franck's name daar wel eenen keer in genoemd staat, ja, maar zonder eenig bescheed daarbij wegens de tale over dewelke hij een afleidkundigen woordenboek gemaakt heeft en nog immer aan 't volmaken is.

MET lente van 't jaar 1892, zal er in Zuid-America een der grootste en der stoutste werken voltrokken worden van geheel deze eeuwe. Valparaiso, de hoofdstad van Chili, op de Stille zee, zal door den ijzerweg verbonden worden met Buenos-Ayres, de hoofdstad van Argentina, op de Atlantische zee.

Die steden liggen 280 uren van malkander, maar, dertusschen loopt de lange en hooge bergketen, *Cordilleras de los Andes* genaamd, en de nieuwe bane moet al over die bergketen getrokken worden.

Men zal twintig jaar lang aan dat reuzenwerk gewrocht hebben. Nu ligt de bane tot op 200 uren van Buenos-Ayres weg en 26 uren verre al den kant van Valparaiso. Van de 50 uren weegs die nog overblijven, is er reeds een derde geleid, en min of meer gebruikbaar.

De bergketen wordt doorsneden te *Cumba Pass*, dat 4000 meters boven het zeevlak ligt. De ijzerweg vermijdt die al te groote hoogte en boort 4800 meters verre door de eerde, ter hoogte van 3135 meters.

Weinig ijzerwegen zijnder in de wereld die zoo hooge loopen. De middelmatige hellinge bedraagt 8/100, en tandwielen alleene zullen het vervoer kunnen doen.

TER stede van Hazebrouck, in Fransch-Vlanderen, bestond er voortijds een eigenaardig gebruik. In de stadsrekeningen, te beginnen met het jaar 1573 tot 1790, wierd er jaarlijks, nog al eene zware somme geld opgeschreven, en door de stad betaald, voor oranjappels en citroenen ‘die met half-vasten, aan de deftigste lieden uitgedeeld wierden’; mitsgaders voor noten ‘om ze aan den ingang der markt, te rapekaaie te smijten,’ ten einde het volk derwaards te trekken; geplogentheid die van de oudste tijden af onderhouden wierd.

Uit *Comité Flamand de France*, van den 22sten in Zaaimaand 't jaar 1890.

EEN zaadtje in 't zand
is een raapken in mijn hand,
en een zaadtje in de morre
is een groeze zonder knorre.

Zoo zijnder duist oude en goede, rijmende landbouwvoorschriften, die 't weerd ware te verzamelen en te bewaren.

WAAROM niet gezeid *Roobeke?* - ‘Bij anderen (dezer steênamen) is die oud-dietsche form nog wel bekend, maar niet meer in gebruik; ook niet bij de Vlamingen zelven; b.v. het oude Roodebeke, fransch *Roubaix*, dat de hedendaachsche Vlamingen *Robaais* noemen, en *Robaeys* schrijven.

Den nederlandschen plaatsnaamsuitgang beke, beek, hebben de Franschen in sommige gevallen verknoeid tot *baix* of *bais* (*Roubaix*, *Molembaix*, Molenbeek, bij Brussel, *Marbais* en *Opprebais*, Marbeke en Opperbeke in Zuid-Brabant); in andere gevallen tot *becq* of *beque* (*Estienbecq*, Steenbeke, *Esquelbecq*, Eikelsbeke, *Everbecq*, *Bambeque*, Bambeke); of tot *bise* (*Tubise*, Tweebeek) en *bes* (*Lobbes*, Loobeek).’

Uit *Oud Nederland van Johan Winkler*, *bl.* 243.

DE *landschepen* van onzen Biekorf vindt zijnen weg: hij staat reeds in 't *Belfort* en in de *Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle* vermeld.

[Nummer 24]

In den loop der toekomende maand zullen onze inteekenaren eenen zoo veel mogelijk volledigen Bladwijzer ontvangen van Biekorf, over het jaar 1890.

Rik en Rugge

R*IK* en *Rugge* zijn beide westvlaamsche afstammelingen van eenen Germaanschen Grondvorm *hrugjaz.*

Om dit duidelijk te maken, zijn drie zaken te bespreken: eerstens, het bestaan van eene kortere, schijnbaar onwestvlaamsche gedaante *rik* nevens eene langere, schijnbaar regelmatig westvlaamsche gedaante *rugge*; ten tweede, het vervangen van *u* door *i*; en eindelijk de *k* van *rik* tegenover de *gg* van *rugge.*

1. Dit woord behoort tot de oorspronkelijk tweelettergrepige *ja*-stammen, met voorafgaande korte lettergrepe. Na het werken der westgermaansche wet op de uitgaande klanken, de westgermaansche verlenging van den mede-

klinker, onder invloed der volgende *j* en de inlijkinge dezer *j*, vervielen de Germaansche nominatief- en accusatiefvormen *hrugjaz* en *hrugjam* tot *hrugg.*

Maar nevens deze *ja*-stammen bestonden er ook met lange voorafgaande lettergrepe, en deze gaven, na het werken der twee eerstgenoemde wetten, eenen nom-accus.-vorm met bijblijvende *i*, later *e*; b.v. Oudsass. *endi*, dietsch *ende.* In de overige naamvallen der verbuiginge vielen beide te zamen, en deze gelijkvormigheid gaf aanleidinge tot het ontstaan van eenen nieuwen nom.-acc.-vorm *hruggi*, naar het voorbeeld van *endi.*

De oorspronkelijke gedaante is om zoo te zeggen volkomen bewaard gebleven in het Angelsassensch, en ook in het Friesch, terwijl de verlengde vorm half en half doorgedrongen is in het Oudsassensch, en omtrent volledig in het Oudhoogduitsch, waarmede het Oudnederfrankisch in dit opzicht schijnt overeen te komen.

In het Middeleeuwsch Dietsch, dat uit Friesche, Sassensche en Frankische bestanddeelen samengegroeid is, bestaan in den regel de twee gedaanten, en deze zijn in het hedendaagsch Westvlaamsch gedeeltelijk nog voortgezet.

Van daar het nooderlijk en westelijk Westvlaamsch *rik*, Middeleeuwsch Dietsch *ric* en *ruc*, beantwoordende aan *hrugg*, en het middelwestvl. *rigge*, het zuid-oostelijk westvl. *rugge*, middeleeuwsch *ricge, rucge*, beantwoordende aan *hruggi.*

Gelijksoortige zelfstandige naamwoorden voor zooverre zij nog in het westvlaamsch voorkomen, zijn de volgende:

a) Onder de mannelijke:

Hil, dat vele gebruikt is langs de zeekusten. *Hulle* en *hille* hoort men elders ook, hetzij alleene, hetzij in samenstellingen, om eenen bepaalden heuvel aan te duiden, of als name eener herberge, die in de nabijheid zulk eener hoogte gelegen is. *Hul* (De Bo) is misschien, niettegenstaande zijne afwijkende beteekenisse, een en het zelfste woord. Middeleeuwsch *hul*, *hil.*

Noordelijk, westelijk en middelwestvl. *pit*, nevens

zuid-oostelijk *put*, middeleeuwsch *put*, *pit.* Het middeleeuwsche *putte, pitte* is verloren.

b) Onder de onzijdige:

Bedde is algemeen westvl. Middeleeuwsch ook *bed.*

Kinne, verloopen tot het vrouwelijk geslacht, is noordelijk en middelwestvl.; *kin,* met mannelijk geslacht, heerscht in het westen en het zuid-oosten, waar ook *kint* gesproken wordt. Middeleeuwsch *kin*, en *kinne*, onz. en mann. Het geslacht wankelt ook in de verwante talen.

Het middeleeuwsche *kunne*, *kinne* is misschien nog onder den korteren vorm weder te vinden in de spreuke: *noch kin*(*d*) *noch ken* (z. De Bo), met verandering van *kin* in *ken*, door volksmatige toenadering aan het werkwoord *kennen,* om de gelijkluidendheid met kin(d) te vermijden. Vergelijkt het oudere *kind en kinne*, aangehaald door Huydecoper (bij De Bo, i.v. ken), en het geschreven dietsch: *noch kind noch kunne.*

Net, onz., is noordelijk, westelijk en middelwestvl.; *nette*, met verloop naar het vrouwelijk geslacht, is in het zuid-oosten in gebruik. Middeleeuwsch *net* en *nette.*

Stik is algemeen westvlaamsch = middeleeuwsch *stic.* De overige vormen *stuc*, *sticke* en *stucke* zijn verloren.

Zet, dat bij De Bo aangegeven wordt, is mogelijks, nevens Oudnederfrankisch *setti*, de voortzetting van een Germaansch *satjam*; maar in welke deelen van Westvlaanderen het woord in gebruik is, en weet ik niet te zeggen.

Kudde, *mudde, wedde,* en *wegge*, *wigge*, die ook als oorspronkelijk onzijdig aanzien worden, komen alleenlijk, voor zooveel zij alhier gekend zijn, in den langeren vorm en als vrouwelijk voor, hetgene in het middeleeuwsch dietsch ook meest het geval was.

2. De *i* in *rik* uit *u,* heeft haar ontstaan te danken aan omklank. Door omklank verstaat men de verandering van eenen klinker onder de werkinge van eene *i* of *j* der volgende lettergrepe; alzoo *e* uit *a*, b.v. in *bed*(*de*), uit *badjam.* Min algemeen en min uitgestrekt is in het dietsch de verandering van *u* (= duitsche u, westvl. ou) door *ü* tot *i*; deze toch is het die wij tegenkomen in *pit, rik*,

rigge, *hil*, *stik,* nevens *put*, *rugge*, middeldietsch *hul* en geschreven dietsch *stuk.* Andere voorbeelden, die in het middeldietsch en in het tegenwoordig westvlaamsch nog voorkomen, zijn *dinne*, *dinken*, *zille*, enz., nevens *dunne*, *dunken, zulle*, enz.

Bemerkt het zelfste taalverschijnsel in het engelsch: *i* uit Angelsassensch *y* (= ü) uit oudere *u.* Angsass. *hyll, hrycg*, enz., Engelsch *hill*, *ridge* (met onlidmatige *e*), enz. In het Friesch, gaat de *u*, onder werkinge der zelfste oorzake, over tot eene *e* die veel op de *i* trekt, en ook wel hier of daar door *i* verbeeld wordt; b.v. *hreg* = rugge, *ken* en *kin* = kunne, *pet* = put, enz. Vergelijkt nog de Allemannische vormen *Rick* = Rücken, *dricke* = drücken, die te Bern in gebruik zijn.

3. Over de *k* nevens *gg.* - De Germaansche *g* was een schuifklank, uitgenomen achter *n*, doch in de Westgermaansche talen is zij somtijds vervangen door den sluitklank *g* = fransche *g* in *garder.* Dit was vrij algemeen het geval wanneer zij verdubbeld voorkwam; en zeker is het dat de verdubbeling in het middeleeuwsch dietsch somwijlen nog met den sluitklank gesproken wierd. Dit blijkt onder andere uit de schrijfwijze *cg*, zooals in *ricge.* Deze *g* dan op het einde van een woord komende te staan, wierd natuurlijk tot *k* verscherpt, zooals dit met de andere uitgaande medeklinkers het geval is. Zoo spreken wij ook *dach* nevens *dagen*, *hant* nevens *handen, jonk* nevens *jonge*, enz.

Van daar tusschen de klanken van de onverbogen en de verbogen vormen een strijd, die niet zelden ten gunste van de eersten uitvalt; b.v. *blaten*, *glattig*, *harte*, *letten*, voor *blad*[*er*]*en*, *gladdig*, *harde*, *leden*, om des wille van *blad*, gesproken *blat*, enz. Dit greep zoo veel te gemakkelijker plaats bij *rik*, om reden dat de verbogen vormen, die overigens om zoo te zeggen ongebruikt zijn, al vroeg hunnen sluitklank lieten vervangen door den tegenwoordig alleenheerschenden schuifklank, waarvan de scherpe weêrga niet *k* maar *ch* is.

Laten wij daar *kin, kinne,* (= fr. menton), dat verschillig kan uitgeleid worden, alsook de gedaanten *stik* en *bedde*,

die, misschien door wederzijdsche ontleeninge, algemeen geworden zijn, zoo vinden wij dat de gedaanten zonder uitgaande *e*, maar vooral deze met omklank-*i*, uit *u*, in de stamlettergrepe vasteren grond gevat hebben in de tale van de streken, waar de Friesche en Sassensche bestanddeelen als overheerschend aanzien worden, terwijl het tegendeel geldt voor het meer Frankisch gekleurde zuid-oostel. Westvlaamsch.

A. DASSONVILLE

Wansprekendheid

IN het *Belfort* van Slachtmaand 1890, heeft de achtbare Heer Jan Broeckaert, Lid van 's Konings Vlaamsche Taalkamer, eenen lezensweerdigen opstel laten drukken wegens '*Taal- en Stijlzuivering*'.

Daarin worden eenige voorbeelden van wansprekendheid gegeven die men volgenderwijze zou kunnen verdeelen:

1) Mismaakte woorden en wendingen:

Beweegloos, in stêe van: Onbeweegbaar, onbewegelijk, onbewogen.
Duldloos, in steê van: Onduldbaar, onduldelijk.
Schuldige eerbied, voor: Verschuldigde eerbied.
Vaderlandslievend, voor: Vaderlandlievend.
Welkdanig, voor: Hoedanig.
Zulkdanig, voor: Zoodanig.
Nevenbedoelingen, voor: Bijbedoelingen.
Welkers, voor: welks, welker.
Van af twintig frank, voor: Van twintig frank voort.
Het was *of*, voor: Het was alsof.
Hij sprong *ter* koets uit, voor: Uit de koets.
Hij ging *ten* huize uit, voor: Den huize uit.
Al den kant, voor: Langs den kant.
Het is *hem* dien ik zoek, voor: Hij is het dien ik zoek.
Langs om meer, voor: Hoe langer zoo meer.
Te dien gevolge, voor: Dien ten gevolge.
Te welken gevolge, voor: Ten gevolge waarvan.

2) Zegswijzen en wendingen die zoo kennelijk uitheemsch zijn dat een mensche geheele dagen fransch moet lezen en spreken om zoo iets over zijne lippen te krijgen:

‘*Dekt u,* voor: Zet uwen hoed op.
Wat uur is het? voor: Hoe laat is het?
Hoeveel moet ik u, voor: Hoeveel ben ik u schuldig?
De winter is gedaan, voor: De winter is voorbij.
Dat begrijpt zich!
Ouderdomsdeken, voor: Het oudste lid der vergadering.
De piano wordt *gehouden* door, voor: wordt bespeeld door.’
En dan het Duitsche:
‘*Opvallend,* voor: Opmerkelijk’.
3) Uitheemsche wendingen die moeilijker voor uitheemsche te verkennen zijn:
‘Er *is* er die beweren, voor: Er zijn er die beweren.
Men heeft *schoon* te zeggen, in stêe van: Men heeft wel, of goed te zeggen.
Ik vind dat (*je trouve que*), in stêe van: Het komt mij voor dat.
In een woord, voor: Met een woord.
Woord van eer, voor: eerewoord.
Ik kom te vernemen, dat, als de letterlijke vertaling van het fransche: *je viens d'apprendre*, een oprecht *gallicisme* is, zoo gemakkelijk nochtans te vervangen door: *Ik vernam zoo even - daar aanstonds,* gelijk *il vient d'arriver*, waarvoor toch niemand in 't Nederlandsch zeggen zal: *Hij komt aan te komen*, vertaald wordt door: *hij is zoo even - daar even - daar aanstonds - juist - pas aangekomen. Komen te* is alleen goed Nederlandsch, wanneer 't het fransche *venir à* weergeeft, b.v. *wanneer hij zal komen te sterven* (*quand il viendra à mourir*).
Wat aangaat de uitdrukking; *voor wat betreft* (de letterlijke vertaling van: *pour ce qui regarde*) dat we dagelijks in Vlaamsche, niet in Hollandsche schriften te lezen krijgen, ook deze is een uit onze taal te weren *gallicisme*, waarvoor we maar te schrijven hebben zooals in 't Hoogduitsch: *was mich angeht, was die sache betrifft.*
Niet min wanluidend voor ieder Vlaamsch oor - herhalen wij met Heremans - is het, wanneer de dagbladschrijvers met genoegen *bestatigen* dat er *stappen worden gedaan.*’

De Heer Broeckaert hadde aan vele zijner lezers grooten dienst bewezen, met bij sommige dier kwaadgekeurde zeggenschappen een woordeken uitleg te voegen.

Menigeen, bij voorbeeld, zal moeilijk verstaan waarom *beweegloos* wantale is, aangezien *roerloos* overal gebezigd wordt. De reden nochtans is gemakkelijk om geven: *Loos*, van den zelfsten stam als *verliezen*, beteekent ‘beroofd van’ en kan bijgevolge bij een zelfstandig naamwoord gevoegd worden maar niet bij een eigentlijk werkwoord. Nu *roer* in *roerloos* en is het werkwoord *roeren* niet, maar het zelfstandig naamwoord *roer*, dat men bezigt onder andere, als men zegt ‘alles in reppe en roere stellen.’ 'k En hebbe maar éénen keer, mijns wetens, in oude vlaamsche boeken een woord tegengekomen daar het achtervoegsel *loos* bij een werkwoord gevoegd was; namentlijk in eene vertalinge van Q. Curtius, gedrukt tot Antwerpen bij Hieronymus Verdussen ten jare 1699. Op bldz. 32 wordt het latijnsche ‘*qui inexplicabile vinculum solvisset*, verdietscht als volgt: ‘welcke dien ontknoopeloosen bant los maken soude.’ Maar ja, dat enkel voorbeeld en bewijst maar weinig, en, ofschoon de verveerdiger dier vertalinge veel beter zijn dietsch koste als wijlieden, toch zal hij hier wel misgrepen hebben.

Noodzakelijker nog was een woordeken uitleg bij de afgekeurde spreekwijze. ‘Er *is* er die beweren.’ Wegens dergelijke wendinge zeiden wij reeds vroeger, op bldz. 134 van *Biekorf*, ‘De Bo vermaant dat men bij het volk zoo wel hoort: Het *is* er die zeggen, als: Het *zijn* er die zeggen; zulks en was van over ouds niet zeldzaam, en nog schrijven de Hollanders ook zoo, uitgeweerd dat ze *het* vervangen door *daar.*’ Bemerkt daarenboven hetgene Brill ons leert in het 2de deel zijner *Nederlandsche spraakleer*, 3de uitgave, bl. 159: ‘In de uitdrukking: *daar is er die zeggen*, bestaat geen verschil tusschen het getal des betrekkelijken voor-naamwoords en dat des antecedents; by *daar is er* toch wordt *menschen*, *personen* of *de zoodanigen*, verstaan, en hier komt slechts het getal van het werkw. *zijn* niet, zooals anders, met dat van het gedachte

logisch subjekt overeen, evenmin als in: *het is jaren geleden.*' Dat is wel goedkeuren, doet 't niet?

Om hier maar een enkel voorbeeld uit de middeleeuwen aan te halen: In den Trojaanschen oorloge van Segher Dieregodgaf, luiden de rijmreken 1869-1870 als volgt:

> Daer wasser vele blide utermaten
> Dat si daer waren comen toe.

Daarom en kunnen wij, zonder dat men bewijzen bijbrenge, zulke wendinge niet aanzien voor eene wansprekendheid.

Zeggen: 'hij is *juist*, hij is *pas* aangekomen,' dat is schuimwoorden bezigen als men goede dietsche woorden aan de hand heeft, te weten: hij is *zoo even - daar even - daar aanstonds - effen - rechts* aangekomen.

Niettemin heeft de achtbare Heer Jan Broeckaert nuttig en lofweerdig werk verricht met dien opstel in het *Belfort* te laten drukken.

Hij en zal het niet kwalijk nemen, hopen wij, als wij hier bijvoegen dat hij zelve, in dezen zijnen opstel, sommige wendingen bezigt wier dietschdom ons tot nu toe nog niet gebleken en is:

Op bldz. 270 zegt hij: '*In de eerste plaats* behooren onder de hier bedoelde woorden...' Dat komt men dikwijls in Hollandsche boeken tegen, ja; maar, behalve dat *plaats* een schuimwoord is, wierd de uitdrukkinge zelve niet slaafsch vertaald uit het fransche *en premier lieu*? In echt dietsch zegt men *ten eersten* of, wilt ge 't zoo, *ten eerste*; *eerst ende vooral*; *vooruit vooral.*

Op bldz. 268: 'Het was alsof ze liever op het dwaalspoor hadden voort te slenteren dan *zich de moeite te geven* hunne geestesvoortbrengselen te verbeteren.' *Zich de moeite geven = se donner la peine*, in stêe van 'de moeite doen,' dat staat wel in Kramers woordenboek, ja 't, maar daarmêe en is het nog niet al gezeid; want *zijn hof aan eene dame maken*, dat staat ook in Kramers, alhoewel niemand toch en zal beweren dat zoo iets geen louter fransch en is! Zoo ook en kunnen wij niet gelooven dat een zeggen als: *Hij verliest zich* = (*hij verdoolt*) *in zijne uitweidingen = il se perd dans ses digressions*, goed dietsch is; en nochtans dat staat insgelijks in Kramers.

In dien opstel komen zinsneden zooals de volgende: Bldz. 265 ‘tegen welke, door alwie zijne taal lief heeft, met kracht dient *te worden opgekomen.*’ Bldz. 266: welke velen onzer schrijvers niet genoeg op het hert kan *worden gedrukt.* Bldz. 274: ‘Na het oordeel van bevoegden *te hebben gehoord.*’

Dergelijke wendingen en willen wij hier niet beknibbelen; maar 't dunkt ons altijd dat men maar bij uitzonderinge de woorden alzoo stellen en mag, en dat ‘opgekomen te worden’ ‘kan gedrukt worden’ ‘na... gehoord te hebben’ veel meer met den aard onzer tale overeenkomt.

In dien zelfsten opstel klaagt de achtbare Heer Broeckaert over het onmatig gebruik, in vele boeken en bladen, van uitheemsche woorden die ‘zoo gemakkelijk nochtans, in de meeste gevallen, door echt Nederlandsche te vervangen’ zijn. Daarin heeft hij overschot van gelijk; ook is zijne tale veel zuiverder, te dien opzichte, als deze van vele anderen. Toch zouden wij nog verder gaan als hij, en echte schuimwoorden maar te berde brengen als wij niet wel verder en kunnen. Hier immers geldt ook de meermaals aangetogene spreuke van Ledeganck: ‘Geen rijker kroon, dan eigen schoon!’

Derhalve, in stêe van:

Bldz. 265: ‘vooral in Vlaamsch-*België*’ zeiden wij liever ‘vooral in Vlaamsch *Belgenland*’ of zelfs ‘Vlaamsch-Belgen’ zoo het volk zegt, even als dat men zegt ‘in Pruisen.’

‘Het Nederlandsch wordt voort*durend* verknoeid’ beter: ‘voort, altijd voort, immer voort.’

Bldz. 266: ‘Om zulke *taak* naar behooren te vervullen;’ beter: ‘om zulk werk naar behooren te verrichten.’

Bldz. 267 ‘aan den *toets* eener strenge critiek onderwerpende.’ Dat ware in 't Vlaamsch: ‘aan de keuringe, of, aan de keure.’

‘Het bewijs *opleverende*’ = het bewijs gevende.

Bldz. 269: ‘Zouden de werken van Vrouwe Courtmans er niet oneindig bij winnen, indien zij het verwijt konden ontgaan niet onder alle opzichten door zuiverheid van

taal uit te *munten*?' In de oude boeken en bij het volk zou men zeggen, met een dietsch woord, 'uit te nemen.'

Bldz. 274: 'Dat zij vooral niet te haastig zijn hunne geestesvoortbrengselen aan de *pers* toe te vertrouwen' wij zeiden liever, in eigene tale, 'aan den druk.'

Doch dit zij genoeg, en worde met alle vriendschepe ontvangen, zooals het met alle goedjonstigheid gezeid wierd.

JAN CRAEYNEST

Cornelis Cansele

C*ORNELIS*, anders gezeid *Nelis* of *Neel*, *Cansele* woonde, in de jaren 1460-77, rechts buiten de oude stad Kortrijk, daaromtrent waar nu 's Lands hapsaarden, wapenruiters of *gendarms* hunne huizingen hebben, te weten op de Houtmart, die vroeger een vrij geweed, een broel, een *driesch* was, aanzijds den hoogen vijver, dan stads vesten.

Cornelis moest de wapens opvatten en zijne Gravinne gaan dienen, immers de Franschen waren in 't Land gevallen en zaten te Doornijk.

De Vlamingen lagen tot Spiere, wel begraven en omwaterd, tusschen Kortrijk en Doornijk.

Het overige dat ik wete van *Cornelis Cansele* en is niet vele, en gij en zoudt het niet verstaan, ware 't dat ik de zaken niet van verder op en haalde.

Luistert dan naar de *Excellente Chronique* van Vlanderen, en naar andere oude bescheeden van dien tijd:

'*Item*, het geviel up den vijfsten dag van Lauwe, Zondag wezende, ende ook Dertienavond, zoo kwamen die Zwitsen, met grooter mogendhede, omtrent den tien uren voor der noene, up den Hertoge Kaerle, daar bitterlijken zeer geslegen was.

Daar zag men den Hertoge Kaerle, als een brieschenden leeuw, rijden in die menigte van den Zwitsen, smijtende ende hauwende, zonder ontziennesse.

Ende het geviel dat die Zwitsen die victorie hadden, ende ons volk was jammerlijk vermoord, ende vele verdronken in die riviere.

Ende es wel te bemoedene dat die Hertoge Kaerle daar in dien strijd bleef, ende menig edelman, want zij en spaarden niemand.

Ende deze felle bloedige strijd geviel up den vijfsten dag van Lauwe, voor die stede van Nanchy, in 't jaer 1476, up Dertienavend.

God gedinke alle zielen. Amen!'

'*Item*, in die zelve maand kwam die koning van Vrankerijke, *Lodewijk die elfste van dier name*, met grooter macht van volke in 't land van Vlanderen, ende dede groote overdaad in 't voorzeide land; daar Mijnheere van Soeterstede ende Mijnheere van Peene, met den Casselaars ende anderen Vlamingen, hem vromelijk jegen weerden; maar haarlieder macht was te kleene, dat zij den koning niet bestrijden en mochten.'

De Bruggelingen, de Iperlingen, de Gentenaars, en ook die van Kortrijk, trokken gezamentlijk ter Spiersche reize, zoo men zei, dat is naar Spiere, onder Doornijk, waar de Franschen lagen.

'Up den veertiensten dag in Meie, welk was *ons Heeren Hemelvaartdag*, zoo was een *algemeene processie* gedregen, t'Sinte Cruys buiten Brugge, met den drie fierters, te wetene Sinte Donaes, Sinte Bonifacius ende Sinte Loy, om onzen Heere te bidden dat alle dingen zaliglijk vergaan mochten.

En men strooide den volgenden jaarwijzer:

> Merkelyk es nu in 't land van Vlanderen
> comende moeite en groote onlede:
> conink Lodewyk wil ons slaan in spanderen,
> cracht doende zynder nichte ende mette mede;
> confuselyk vernielende casteel ende stede,
> langende naar der Vlamingen bloed.
> Voorwaar, het is een simpel zede
> up eene weeze te strydene ende maged zoet,
> vergetende 't bestand ende belofte goed.
> Van den welken wy processie dragen,
> veertiene in Meie, met fierters behoed,
> in Sinte Cruys kerke. Nood doet ons klagen:
> Jesus behoede Vlanderen van plagen!'

De eerste Roomsche telteekens van iedere reke bijeen-

gerekend wijzen het jaar ons Heeren M C C C C L V V V V V I I , dat is 1477.

‘*Item*, up den zelven tijd was te Brugge geordonneerd, om den grooten onvoorzienigen kost, die die stede van Brugge, dagelijks aankwam, dat men die rijke poorters van Brugge bidden zoude dat zij wat leeningen zouden willen doen, elk naar zijn vermeugen, te wetene 50 pond, 40 pond, 30 pond of 20, 12 of 10 of 6 of 3 *pond*, som meer, som min.

Ende dien zelven die dat leenden was zeker gedaan van betaald te zijne in toekomenden tijden.’

Dewelke leeninge bedroeg eene groote somme van penningen.

‘*Item*, was nog geordonneerd te Brugge uit te zendene te peerde 50 mannen van wapenen, elk man met drie peerden, geheeten de vichtig glaviën, ende dat, elk up der stede kost van Brugge; waarof dat elke glavie hadde 25 pond groote, bedragende in 't geheele 1300 pond groote, welke somme al gevonden was in dezer voorzeider leeninge...

Ende dat was gedaan up den dertiensten dag van Wedemaand. Zoo was 't geld gezonden in 't heer te Spiere. Ende daar was elken betalinge gedaan.

Ende deze 50 glaviën van Brugge trokken ten heerewaard, wel gewapend ende voorzien, up den 16sten dag van Wedemaand, anno 1477.

Item, om 't voorzeide volk van Vlanderen moed te gevene, zoo was te Brugge een dichtken gemaakt, up den name van onze jonge *Vorstinne*, *jonkvrouwe Mary van Borgoenjen*, als quansuis of zij 't in 't heer gezonden hadde, als hiernaar volgt:

Mijne geminde, ik bid u hertelijk,
aanziet hoe lettel mijn voys geacht es;
remedieert mijn lijden smertelijk,
in alzoo varre als 't in uw macht es,
van hem die mij ter vonten hief.
Ach, doet mij bijstand, eer't al versmacht es:
nooit volk zoo goede canse besief.
Betrouwt in Gode, heb-dij mij lief;
voor eene maagd vechten es eere ende vreugd;

raapt moed, gij bluscht uw eigen grief;
God zal ons helpen bij zijnder deugd.
Ook bidde ik u minlijk, hebt, of gij meugt,
eendrachtigheid tsamen, wat 's geschied',
ne weest in zijn heerkracht niet ongeheugd,
in 't meeste volk en ligt die victorie niet;
eere, jonste en deugd mijn ziele u biedt.
Bij mij, als jonge Princesse kleene.
Doet bijstand! Dat u God vreugd verleene!'

De eerste boekstaven van de zestien eerste reken van dit bovenstaande dichtken, maken de woorden: *Mari van Burgoenie.*

'Ende dat zelfste geschrifte was gezonden in 't Gentsche ende in 't Brugsche heer ende was alomme wellekomme.

Ende ook waren deze twee heerkrachten, als Gent, met haarder casselderije, ende Brugge, met die van den vrijen, met den smallen steden, *Curtrijcke*, *Iper*, *enz.*, zeer sterk ende wel *gelegerd* in 't veld te Spiere; ende elk hadde zijn part, zoo vromelijk ende sterk voorzien, alzoo den oorloge toebehoorde, dat het een wonder om ziene was.

Item, deze heere van Gheldere, rijdende omtrent Doornijke met luttel volk van wapenen bij hem, en 't was hooge up den dag geworden, te weten up den 16sten dag in Wedemaand...

Deze Hertoge aldus rijdende, zoo kwamen die Françoysen t'eender poorten uit *van Doornijke*, ende besprongen hem met grooter menigte, zoo varre dat 't hem geraden was te vlie'ene. Maar hij zeide: Dat en zal mij God nimmermeer verwijten, dat ik vlie'en zal of dat ik mijns danks mij zal gevangen geven, maar ik zalder mij deure vechten of dood blijven.'

Hij bleef dood, inderdaad, want hij *al te zeer* vermenigd was; en de Françoysen begroeven hem in Sint Jacops capelle, te Doornijke.

'*Item*, die van Doornijke, zij kwamen, up den 30sten dag van Wedemaand 1477, 's morgens, met 't rijzen van der zonnen, met drie groote heerkrachten, al te peerde ende wel gewapend.

Ende daar ward er groote menigte *van Vlamingen* die

kele afgesteken. Eenige zwommen deur die Schelde, andere liepen duiken in bosschen en in hagen, andere *ontsnapten 't*, ende liepen thuizewaard.

Ende daar waren vele Bruggelingen gevangen ende geleed binnen Doornijke, daar zij hoogelijk gelost waren, *ten grooten zwaren gelde.*

Item, dat die van Brugge zeggen wilden dat zij verraden waren!

Dat was al niet, maar zij waren zoo weeldig ende zoo brooddronken, dat zij geen zorge en droegen, want zij hadden meestendeel al 12 groote 's daags; zij dronken hemlieden dronken, zij speelden 't verkeerde, ende zij roefelden. Eenige ontboden bedden van Brugge, ende deden haarlieder wijfs bij hem komen, als of 't er al kermesse geweest hadde. Ende eenige ward er die zongen al den dag:

twaalf groote 's daags
en eenen nieuwen rok:
nommermeer klaags
verleene ons God!

Ende anderen zeiden:

Dronken drinken
wint twaalf grooten!

Ende zij en ontzagen heuren capitein niet. Ende aldus kwam die *slachtinge* up die van Brugge.

Ende daar bleef gevangen de capitein van den rooden Caproenen, diewelke hiet Pieter die Mol. Ende Jacob van Halewijn, Baliu van Brugge, was daar ook gevangen, ende nog veel meer andere ambachtslieden ende gemeen volk.'

Van de Kortrijksche ambachtslieden wierden er ook gevangen, maar och arme, niet gelost, te grooten gelde! Onder dezen was, Nelis Cansele, zoo gij zult hooren:

'In 't jaar ons Heeren 1477 geviel 't, in de Spiersche reize, dat een man van de stede van Curterycke, genoemd Cornelis Cansele ward gevangen van den Françoysen ende gevoerd te Doornijke, daar hij was in zwaarder gevangenessen ende in grooter pijnen, eenen termijn van dagen, dat 'ne niemend en volgde omme te lossene.

De Françoysen dit anziende, dat 'ne niement en volgde, zij en wilden hem niet langer respijt geven; zij zeiden: Wij zullen u gaan verdrinken in de Schelde, in eenen zak, ende alle die hier zijn.

Hij, de voormelde man, bad met inniger bede, ende riep up onzer Vrouwe van Ghuedelghem, ende beloofde daar, mochte hij zijn lijf behouden ende uit den handen van den Françoysen ontkomen, ende hij te Curterycke kame, hij zoude onzer lieven Vrouwen van Ghuedelghem verzoeken, kruipende over zijne knien van daar hij woonde, ende was aan eenen driesch tusschen der Steenpoorte en de Canonikpoorte.

Nota. Achtervolgende de woorden van de Françoysen voorzeid, zoo namen zij achte gevangene, ende deze Cornelis Cansele voorzeid was de negenste.

De voorzeide acht persoonen worden gezakt elk, ende versmoord; ende hij die de negenste was ward ook gezakt, ende den zak gebonden met eender koorde, ende ward geworpen in 't watere.

De zak ontband ende de voorzeide persoon kwam te kante.

Hij ward weder gevangen ende gezakt, ende weder in 't water geworpen.

Anderwarven in 't water wezende, de zak ontband, ende hij kwam anderwarven te kante.

Ende doe ward hij derdewarven gevangen ende gezakt, ende wedere in 't watere geworpen.

Hij derdewarven in 't water wezende, de zak ontband als te vooren, ende de voorschreven Cornelis kam te kante.

De Françoysen, dit ziende, zeinden hemlieden, zeggende: Hij moet Gode, of ons Vrouwen, of eenigen Sant vele liefs gedaan hebben, ende es betere dan wij!

Ende gaven den voorzeiden persoon weg ende geleede, ende es den Françoysen ontkommen, ende te Curterycke kommen, ende heeft zijn lijf behouden, bij der hulpe Gods ende onzer liever Vrouwen van Ghuedelghem.

Ende heeft zijn pelgrimage angenomen, kruipende over zijne knien, ende es kommen deur de stede van Curterycke, al kruipende, ende een kindeken, in zijn lijnwaad, met hem gaande, dragende eene schoone kerse, daar 't menig mensche aanzag.

Ende heeft zijn pelgrimage ende offerande gedaan te Ghuedelghem, daar 't menig mensche zag.

Gode lof ende onzer Vrouwen, die dit mirakel daden zoo geschien.

Ende heeft brocht de koorde, daarmede dat de zak toegebonden was, dewelke nog hangt, alzoo men zien mag, voor onzer Vrouwen.'

Uit eenen handboek, *gejaarmerkt* 1450, *behoorende Onzer Vrouwen Gilde van Gulleghem*, *afgeschreven op den* 14 *Febr.* 1660, *en overeenkomend gevonden door* J.B. Verbeq, *notaris tot Kortrijk.*

GUIDO GEZELLE

Mingelmaren

IN Vlaanderen bestaan er waters, vijvers en poelen waarover men sagen en legenden vertelt. Die waters, die eertijds plaatsen van vereering waren, hebben naderhand den name gekregen van klokputten, nekkersputten. Wij zeggen die eertijds plaatsen van vereering waren. Immers door menigvuldige voorbeelden weten wij dat heidensche volk van belgisch Gallië, de godheden der *ondiepten* en der *springbronnen* aanbaden. Te Namen heeft men in de Samber, dicht bij de plaats waar zij in de Maas loopt, eene buitengewone hoeveelheid munten van alle tijdvakken gevonden, van de oudste tijden af tot de XIVste eeuwe. Het is thans door de oudheidskundigen aangenomen dat daar eene ondiepte bestond aan eene godheid toegewijd, waar iedere voorbijganger zijnen penning offerde. Zooals vele heidensche bijgeloovigheden, bleef deze ook, onderduims waarschijnlijk gedurende een gedeelte der middeleeuwen bestaan. Vele wangeloovige lieden, die niet dorsten afbreken met een gebruik dat gedurende zooveel eeuwen onderhouden werd, of die vreesden de gramschap te wekken van den geest, in de diepte der waters verborgen, wierpen nog altijd hun muntstuk in 't water.

Uit *Ons Volksleven*, 1890, 9 afl.

't Is toch wonderlijk en 't vermelden weerd dat het gebruik onzer heidensche voorvaders tegenwoordig nog bestaat bij de zwarten van Africa.

Uit de brieven der vlaamsche zendelingen hebben wij meermalen vernomen dat de Zwarten perels en andere hunner kostbaarheden in den Tanganyka werpen, bijzonderlijk als het meer ongestuimig wordt.